

Universitat de Barcelona

Departament de Dret Constitucional i Ciència Política

Programa de Doctorat: L'anàlisi política de l'Estat contemporani

Bienni: 1993-1995

LA FIGURA DE L'ALCALDE A CATALUNYA. 1979-1994

Tesi presentada per Jaume Magre Ferran
per a optar al títol de doctor en
ciències polítiques i de l'administració

Director: Prof. Dr. Jordi Capó Giol

Tutor: Prof. Dr. Joan Anton Mellon

Barcelona, 2 de març de 1998

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ

I. L'objecte d'estudi	23
II. La metodologia emprada	35
1. LA DESCRIPCIÓ POLÍTICA DELS MUNICIPIS.....	65
2. LA FIGURA DE L'ALCALDE EN LA LEGISLACIÓ.....	89
2.1. Les causes d'inelegibilitat i d'incompatibilitat.....	89
2.2. L'elecció de l'alcalde	91
2.3. El cessament de l'alcalde	96
2.3.1. La moció de censura.....	97
2.3.1.1. La recepció legal de la figura.....	99
2.4. Les competències de l'alcalde	103
3. LA PROFESSIONALITZACIÓ I LA CREACIÓ D'UNA CLASSE POLÍTICA LOCAL.....	113
3.1. Els indicadors del grau de professionalització.....	118
3.1.1. Primer indicador: el temps i els càrrecs electius.....	120
3.1.1.1. Recorregut per a ser alcalde.....	120
3.1.1.1.1. La presència en les llistes electorals.....	120
3.1.1.1.2. La presència en el consistori.....	123
3.1.1.1.3. La duració del mandat d'alcalde.....	131
3.1.1.1.4. La taxa de renovació	137
3.1.2. Segon indicador: l'activitat professional addicional al càrrec.....	141
3.1.3. Tercer indicador: la disposició a retornar a la professió d'origen.....	143
3.1.3.1. Les variables complementàries i de corroboració.....	144
3.1.3.1.1. Les condicions de finalització del mandat d'alcalde.....	145
3.1.3.1.2. El retorn efectiu a la vida civil després del càrrec.....	146
3.2. Els models dels partits polítics.....	150

4. L'ACUMULACIÓ DE MANDATS I	
EL CURSUS HONORUM DELS ALCALDES	157
4.1. L'acumulació vertical de càrrecs electius.....	158
4.1.1. L'actitud dels alcaldes front al cúmul de mandats electius	159
4.1.1.1. La distribució de preferències	159
4.1.1.2. Les raons del cúmul.....	161
4.1.2. El volum de cúmul.....	165
4.1.3. Les raons que expliquen la falta de cúmul	173
4.2. El <i>curtus honorum</i> del personal polític local.....	180
4.2.1. El <i>curtus honorum</i> ascendent.....	180
4.2.2. El <i>curtus honorum</i> descendent	183
5. LES FORMES DE RECLUTAMENT POLÍTIC DELS ALCALDES	187
5.1. Els lligams amb el partit polític.....	187
5.1.1. El primer criteri de demarcació: la militància	188
5.1.2. El segon criteri de demarcació: la militància anterior	191
5.1.3. El tercer criteri de demarcació: els càrrecs en l'organització política... ..	196
5.2. Els lligams entre esferes del partit.	199
5.2.1. L'alcalde i l'aparell local del partit.....	202
5.2.2. La relació de l'alcalde amb el nivell central del partit.	207
5.3. Els models dels partits polítics	209
6. LES DADES SOCIODEMOGRÀFIQUES DELS ALCALDES	221
6.1. La variable <i>edat</i>	222
6.2. Les dones i el poder municipal.....	230
6.3. El nivell d'estudis.....	234
6.4. El lloc de naixement	242
6.4.1. Els antecedents familiars	243
6.4.2. Els alcaldes.....	247
6.5. L'àmbit professional	248
6.5.1. La classe social subjectiva	249
6.5.2. Els antecedents laborals familiars	253
6.5.3. Els alcaldes.....	263

7. LA SOCIALITZACIÓ POLÍTICA DELS ALCALDES	283
7.1. Nivells de politització familiar	286
7.1.1. L'herència política	292
7.1.1.1. La reemergència històrica	296
7.1.2. L'herència electiva	298
7.2. La socialització nacionalista	303
7.2.1. La <i>identificació nacional perceptiva</i>	304
7.2.2. L'ambient catalanista familiar	307
7.3. La socialització ideològica	311
7.4. La socialització religiosa	318
7.5. La guerra civil	326
8. L'AUTOUBICACIÓ EN ELS EIXOS ACTITUDINALS I LA VALORACIÓ DE LES ORGANITZACIONS POLÍTIQUES I SINDICALS	335
8.1. Els eixos actitudinals	336
8.1.1. L'eix ideològic	336
8.1.2. L'eix de sentiment de pertinença	342
8.1.3. Els alcaldes i el sentiment religiós	346
8.2. La <i>valoració</i> de les organitzacions partidistes i sindicals	349
9. APUNTS SOBRE LA REPRESENTACIÓ DE LA FIGURA DE L'ALCALDE	361
9.1. La dualitat del món local	364
9.1.1. La dicotomia electe/gestor	365
9.1.2. L'eix tècnic/polític	370
9.1.3. Els canvis que s'han produït	375
9.1.3.1. Els canvis en l'eix tècnic/polític	375
9.1.3.2. La relació entre la tasca de l'alcalde i la de l'ajuntament	377
CONCLUSIONS	383
BIBLIOGRAFIA CITADA	401

ANNEXOS	429
Annex I: Els municipis de l'univers d'estudi.....	433
Annex II: Alcaldes entrevistats	441
Annex III: Disseny del qüestionari.....	453
Annex IV: Membres de les executives nacionals del PSC i de CDC.....	471
Annex V: Diputats al Parlament de Catalunya	487
Annex VI: Diputats al Parlament de Catalunya amb mandat local	497
Annex VII: Dones alcaldesses. Total de Catalunya	507
Annex VIII: Índex de politització, catalanitat i religiositat	511
Annex IX: Taules	519

ÍNDIX DE TAULES

Taula 1: Univers d'estudi	27
Taula 2: Distribució dels alcaldes segons el mandat consistorial d'origen (a partir d'ara segons el mandat d'origen)	55
Taula 3: Distribució dels alcaldes segons els mandats consistorials complets (a partir d'ara segons mandats complets).....	55
Taula 4: Distribució dels alcaldes segons el partit amb el qual assoleixen el càrrec la primera vegada (a partir d'ara segons el partit).....	57
Taula 5: Distribució dels alcaldes segons el mandat d'origen i el partit amb el qual assoleixen el càrrec la primera vegada (a partir d'ara segons el mandat i el partit)	58
Taula 6: Municipis en els quals els partits presenten llistes electorals. Total de Catalunya.....	68
Taula 7: Percentatge d'alcaldes del PSC i de CiU. Total de Catalunya	69
Taula 8: Alcaldes de l'univers d'estudi segons els partits	70
Taula 9: Distribució del municipis de l'univers d'estudi segons el nombre de partits al front de l'alcaldia.....	72
Taula 10: Distribució del municipis de l'univers d'estudi segons el nombre d'alcaldes al front de l'alcaldia.....	73
Taula 11: Eleccions municipals a les quals s'han presentat	122
Taula 12: Eleccions municipals a les quals s'han presentat segons l'estructura municipal	123
Taula 13: Nombre d'anys que han exercit de regidor abans de ser alcaldes. Alcaldes en actiu	124
Taula 14: Anys en el càrrec d'alcalde	135

Taula 15:	
Reelecció dels alcaldes segons el mandat d'origen.....	138
Taula 16:	
Voluntat de retornar a la professió d'origen. Alcaldes en actiu.....	143
Taula 17:	
Raons per les quals va deixar de ser alcalde. Exalcaldes	145
Taula 18:	
Lloc de treball actual dels entrevistats. Exalcaldes.....	147
Taula 19:	
Categoria contractual dels entrevistats abans de ser alcaldes. Exalcaldes	147
Taula 20:	
Lloc de treball que van exercir després de deixar el càrrec d'alcalde. Exalcaldes	149
Taula 21:	
Valoració del cúmul de mandats	159
Taula 22:	
Valoració del cúmul de mandats segons els anys en el càrrec	160
Taula 23:	
Raons que expliquen la valoració positiva front el cúmul de mandats.	
Percentatges sobre els que hi estan d'acord	162
Taula 24:	
Nombre de diputats segons les legislatures	167
Taula 25:	
Diputats al Parlament de Catalunya amb un mandat local	169
Taula 26:	
Diputats al Parlament de Catalunya segons tipus de mandat local.....	170
Taula 27:	
Intencions polítiques futures segons el mandat d'origen. Alcaldes en actiu	182
Taula 28:	
Independents segons el mandat d'origen	188
Taula 29:	
Afiliació anterior segons el partit	192
Taula 30:	
Afiliació anterior i actual segons el partit.....	193
Taula 31:	
Afiliació anterior i actual segons el mandat i el partit. El cas del PSC	194
Taula 32:	
Alcaldes que no mantenen un càrrec en el partit segons el mandat d'origen	198

Taula 33: Percepció subjectiva de l'autoritat que el càrrec d'alcalde comporta en el si del partit polític.....	200
Taula 34: Els càrrecs que els alcaldes mantenen en el partit mentre dura el seu mandat. Multiresposta	202
Taula 35: Incidència desitjada de l'organització nacional del partit segons el mandat i el partit. El cas del PSC.....	207
Taula 36: Els càrrecs de segon nivell que els alcaldes exerceixen segons el mandat d'origen.....	207
Taula 37: Incidència de l'organització nacional del partit segons el mandat d'origen.....	209
Taula 38: Membres de l'executiva nacional que són alcaldes. El cas del PSC.....	212
Taula 39: Membres de l'executiva nacional que són alcaldes. El cas de CDC	213
Taula 40: Comparació del cens de 1981 de la població de Catalunya i els alcaldes de 1979	223
Taula 41: Distribució dels alcaldes segons els mandats consistorials complets.....	225
Taula 42: Comparació de l'edat mitjana dels alcaldes i els diputats del Parlament de Catalunya.....	227
Taula 43: Distribució segons el partit. Alcaldes en actiu.....	229
Taula 44: Dones alcaldesses segons els mandats consistorials complets	233
Taula 45: Regidories ocupades per dones durant el període 1983-1991	234
Taula 46: Comparació del nivell d'estudis del total de la població de Catalunya i dels alcaldes	236
Taula 47: Nivell d'estudis dels alcaldes segons els mandats complets.....	237
Taula 48: Nivell d'estudis dels alcaldes segons el mandat d'origen.....	239
Taula 49: Nivell d'estudis dels alcaldes segons el mandat i el partit.....	241
Taula 50: Tipus d'estudis segons el mandat d'origen.....	242

Taula 51:	
Comparació del lloc de naixement del total de la població de Catalunya i dels alcaldes.....	244
Taula 52:	
Lloc de naixement dels progenitors segons el partit.....	245
Taula 53:	
Classe social familiar subjectiva segons el mandat d'origen.....	250
Taula 54:	
Classe social familiar subjectiva segons el mandat i el partit.....	251
Taula 55:	
Situació contractual dels progenitors segons el mandat i el partit.....	254
Taula 56:	
Estratificació segons el mandat d'origen.....	259
Taula 57:	
Lloc de treball segons alcaldes en actiu i exalcaldes.....	260
Taula 58:	
Estratificació segons el mandat i el partit.....	261
Taula 59:	
Comparació de la situació contractual dels alcaldes i la dels progenitors.....	263
Taula 60:	
Comparació de la situació contractual dels alcaldes en actiu i els exalcaldes.....	264
Taula 61:	
Professió dels entrevistats abans de ser alcalde.....	269
Taula 62:	
Estratificació dels alcaldes.....	271
Taula 63:	
Comparació de l'estratificació dels alcaldes de 1979 i els que assoleixen el càrrec per primera vegada el 1991.....	272
Taula 64:	
Estratificació segons el mandat i el partit.....	273
Taula 65:	
Estratificació segons el partit.....	274
Taula 66:	
Converses polítiques familiars segons la ideologia de l'entrevistat.....	289
Taula 67:	
Converses polítiques familiars segons el mandat i el partit.....	291
Taula 68:	
Militància paterna segons el mandat d'origen.....	295
Taula 69:	
Militància paterna segons el partit.....	296

Taula 70: Altres familiars -excepte els progenitors- relacionats amb la política segons el mandat d'origen	298
Taula 71: Herència electiva dels alcaldes.....	300
Taula 72: INP segons el partit	306
Taula 73: INP segons el lloc de naixement dels progenitors	307
Taula 74: Ambient familiar catalanista segons el nivell de converses polítiques familiars	308
Taula 75: INP segons el nivell de converses polítiques familiars	309
Taula 76: Ambient familiar catalanista segons el mandat i el partit.....	310
Taula 77: Ambient familiar religiós segons el mandat d'origen.....	324
Taula 78: Ambient familiar religiós segons el mandat i el partit	325
Taula 79: Bàndol de la Guerra Civil en el qual van simpatitzar els progenitors segons el partit	329
Taula 80: Autoubicació en l'eix esquerra/dreta segons el partit.....	338
Taula 81: Autoubicació en l'eix esquerra/dreta segons el mandat i el partit. El cas de CiU	340
Taula 82: Autoubicació dels alcaldes en l'eix de sentiment nacional segons el mandat i el partit. El cas de CiU	346
Taula 83: Puntuacions mitjanes de les diferents organitzacions polítiques i sindicals.....	350
Taula 84: Puntuació mitjana de la <i>Unió de Pagesos</i> segons l'estructura municipal	351
Taula 85: Puntuació mitjana dels partits segons la ideologia dels entrevistats	354
Taula 86: Representació de la figura de l'alcalde segons l'estructura municipal.....	366
Taula 87: Representació de la figura de l'alcalde segons la ideologia dels entrevistats.....	367

Taula 88:	
Representació de la figura de l'alcalde segons el mandat d'origen.....	368
Taula 89:	
Representació de la figura de l'alcalde segons el mandat i el partit.....	368
Taula 90:	
Autoubicació en l'eix tècnic/polític	371
Taula 91:	
Autoubicació en l'eix tècnic/polític segons l'estructura municipal.....	372
Taula 92:	
Autoubicació en l'eix tècnic/polític segons el mandat d'origen.....	373
Taula 93:	
Principals funcions que té l'alcalde	374
Taula 94:	
Percepció sobre la tasca actual dels alcaldes. Exalcaldes	376
Taula 95:	
Comparació sobre l'autoubicació dels exalcaldes en l'eix tècnic/polític i com perceben la situació dels alcaldes en actiu. Exalcaldes	377
Taula 96:	
Comparació entre l'activitat de l'Alcalde en l'escala tècnic/polític i el criteri que preval en el moment de dur endavant una política pública.....	378
Taula 97:	
Comparació entre l'activitat de l'Alcalde en l'escala tècnic/polític i el criteri que preval en el moment de dur endavant una política pública segons els alcaldes en actiu i els exalcaldes.....	379

ÍNDEX DE QUADRES

Quadre 1:	
Distribució dels municipis segons el número d'alcaldes i partits	75
Quadre 2:	
Distribució dels municipis segons el número d'alcaldes i partits	77
Quadre 3:	
La institució de la delegació de competències.....	107
Quadre 4:	
La professionalització: els models dels partits polítics	150
Quadre 5:	
El reclutament polític: els models dels partits polítics.....	210
Quadre 6:	
Les dades sociodemogràfiques: els models dels partits polítics	276
Quadre 7:	
Les dades sociodemogràfiques: l'evolució temporal.....	278
Quadre 8:	
La socialització política: els models dels partits polítics.....	329

ÍNDIX DE GRÀFICS

Gràfic 1: Número de municipis segons talls de població. Total de Catalunya.....	29
Gràfic 2: Dedicació a la tasca d'alcalde segons els mandats complets. Exalcaldes.....	142
Gràfic 3: Escala social subjectiva segons la ideologia dels entrevistats.....	252
Gràfic 4: Estratificació segons el partit.....	262
Gràfic 5: Situació contractual abans de ser alcalde segons la ideologia.....	268
Gràfic 6: Ubicació ideològica del pare segons la percepció dels entrevistats.....	315
Gràfic 7: Percepció de la ubicació ideològica del pare segons el partit.....	316
Gràfic 8: Ambient familiar religiós.....	319
Gràfic 9: Ambient familiar religiós segons el bàndol en el qual van simpatitzar els progenitors.....	320
Gràfic 10: Ambient familiar religiós segons el partit.....	322
Gràfic 11: Politització, Catalanisme i Religiositat familiar segons el bàndol en el qual van simpatitzar els progenitors. Mitjanes.....	328
Gràfic 12: Comparació entre l'autoubicació en l'eix esquerra/dreta del total de la població de Catalunya i la dels alcaldes.....	337
Gràfic 13: Comparació entre l'autoubicació en l'eix esquerra/dreta dels electors del PSC i del PSUC/IC i la dels alcaldes dels dos partits.....	339
Gràfic 14: Comparació entre l'autoubicació en l'eix de sentiment nacional dels electors i els alcaldes de PSC.....	343
Gràfic 15: Comparació entre l'autoubicació en l'eix de sentiment nacional dels electors i els alcaldes de PSUC/IC.....	343
Gràfic 16: Comparació entre l'autoubicació en l'eix de sentiment nacional dels electors i els alcaldes de CiU.....	344

Gràfic 17:	
Sentiment religiós dels alcaldes segons el partit	348
Gràfic 18:	
Distribució de les puntuacions als sindicats Unió de Pagesos, UGT i CCOO.....	352
Gràfic 19:	
Distribució de les puntuacions dels partits polítics.....	353
Gràfic 20:	
Puntuacions que donen els alcaldes de CiU a les organitzacions polítiques.....	355
Gràfic 21:	
Puntuacions que donen els alcaldes del PSC a les organitzacions polítiques.....	355
Gràfic 22:	
Puntuacions que donen els alcaldes del PSC als sindicats.....	357
Gràfic 23:	
Puntuacions que donen els alcaldes del PSUC/IC als sindicats.....	357
Gràfic 24:	
Puntuacions que donen els alcaldes del CiU als sindicats.....	358

Introducció

Es diu que les ciutats acaben assemblant-se als seus alcaldes.¹ En certa mesura, és veritat. El paper que els batlles tenen com a *agents de socialització* i el pes que tenen en la consolidació d'una determinada *cultura política*, és innegable. I, a pesar de la seva rellevància en el món local, durant aquests anys d'ajuntaments democràtics, no hi ha hagut cap investigació, en el domini de la ciència política, que hagi tingut a l'alcalde com a punt central d'anàlisi. Aquesta situació, té dues explicacions.

D'una banda, el món local ha estat un dels àmbits d'estudi més desatesos per part de la comunitat acadèmica. La gran diversitat de factors que hi incideixen, la multitud de municipis que poblen Catalunya i el fet d'haver-se, generalment, negat el contingut polític de les actuacions que s'hi duen a terme a favor de la idea de gestió, han pogut abonar la deixadesa en què ha viscut immers l'estudi de l'esfera municipal. Només en els darrers temps, s'ha començat a treballar de forma més intensa en l'estudi de la galàxia local no només en el nostre país, sinó també des d'una perspectiva comparada, fins al punt que algun autor ha considerat que el *retorn a allò local*, ja s'ha convertit en una característica manifesta i reconeguda de totes les societats contemporànies.

De l'altra, ni a Catalunya ni en la resta de l'estat espanyol, existeix una tradició ben assentada d'estudi de l'elitisme polític. Salvant comptades excepcions, les investigacions sobre el personal polític han estat escasses. Aquest tipus d'estudis

¹ REGÀS, R. pròleg a l'obra de Pasqual Maragall *Los ayuntamientos*. Barcelona: Destino, 1997.

han proliferat sobretot en països europeus amb una cultura política de llarga tradició democràtica. Són, doncs, raons de tipus històric les que expliquen aquest retard en l'estudi de l'elitisme polític al nostre país.

La nostra tesi doctoral reuneix les dues característiques: s'emmarca en el món local, i té com a objecte d'estudi la *figura de l'alcalde* en els primers quinze anys de democràcia, és a dir, durant els quatre primers mandats consistorials. Per tant, ens movem en un terreny en què les aportacions autòctones no abunden, la qual cosa dóna, en certa mesura, un major atractiu a la investigació. Els interrogants que plantejem en aquesta tesi doctoral són dos. En primer lloc, conèixer fins a quin punt la pràctica política ha comportat una transformació del tipus d'alcalde que es dissenya durant la transició i, en segon lloc, quina ha estat l'evolució de les fonts de reclutament polític al llarg d'aquest període.

No voldria concloure aquestes línies introductòries sense deixar constància dels molts i diferents ajuts que he rebut en l'elaboració d'aquesta tesi doctoral i el període de formació acadèmica que l'ha acompanyada. En primer lloc, voldria agrair la col·laboració de la gran majoria dels alcaldes, sense la aportació i confiança dels quals aquest estudi, senzillament, no s'hagués pogut fer. D'aquesta mateixa fase d'entrevistes, vull mencionar Jordi Calvet, Ferran Adelantado i Anna Sangenis. De tots tres voldria destacar l'entusiasme i la responsabilitat que van demostrar durant la seva intervenció en el treball de camp.

També a la Fundació Jaume Bofill i a l'Institut de Ciències Polítiques i Socials que em van atorgar sengles beques per a realitzar aquesta tesi. Els ajuts d'ambdues institucions m'han permès eixugar una bona part de les despeses de l'estudi.

A Màrius Boada, Ramon Mª Canals, Jordi Williams, Fina Gaudioso i Conxita Gisbert que, amb una autèntica generositat personal, han estat al meu costat en totes les investigacions que he emprés al llarg d'aquests anys. Les llargues converses sobre certs aspectes del món local que he mantingut amb José Luís

Martínez-Alonso, m'han donat una visió més àmplia i alhora aprofundida del meu objecte d'estudi.

Vull fer extensiu l'agraïment als meus companys d'àrea i de departament. En especial vull mencionar el professor i, sobretot, amic Jordi Matas que amb la seva discreció i disponibilitat, m'ha permès centrar-me en el meu treball d'investigació, evitant-me tota interferència aliena a la tesi. D'altra banda, la fraternitat d'idees que m'hi uneix, ha fet que el procés hagi estat especialment intens i enriquidor.

Els suggeriments del professor Isidre Molas han estat, com sempre, molt valuosos. El meu agraïment, però, va molt més enllà. El seu magisteri i la seva actitud personal han marcat, des del principi, la meva formació acadèmica i humana.

Vull remarcar la total implicació i els decisius comentaris que el director de la meva tesi, el professor Jordi Capo Giol, m'ha anat proporcionant en el decurs d'aquest treball. Només en puc tenir paraules d'agraïment i d'afecte.

La meva família també ha tingut una participació directa. Roser Ferran Camps, la meva mare, per bé que ha estat sotmesa a les presses del final de la tesi, ha aconseguit fer una darrera revisió lingüística del text. El meu pare, Jaume Magre Servet i l'Anna, la meva germana, han estat sempre pendents del meu treball.

I, sobretot, a l'Àngels, que m'ha ajudat a no defallir mai. Tenir-la a la vora i sentir la seva confiança en mi, m'ha fet creure que l'esforç valia la pena.

I, naturalment, a la petita Maria, la nostra filla.

I. L'OBJECTE D'ESTUDI

L'objecte d'estudi d'aquest treball d'investigació són els batlles de Catalunya.² Concretament, els alcaldes dels municipis de més de deu mil habitants i caps de comarca que no arriben a aquest tall de població. I amb el propòsit de limitar-ne encara més els contorns, podem assenyalar que la nostra recerca comprèn els alcaldes i exalcaldes de cadascuna de les localitats durant el període que comença amb les primeres eleccions municipals de 1979 fins a finals del quart mandat. Són moltes, doncs, les decisions que hem pres i que haurem de justificar.

Per començar, hem de posar de relleu les posicions implícites en la construcció de l'objecte d'estudi. D'una banda, l'haver delimitat un univers tan específic i, de l'altra, el fet d'haver escollit Catalunya com a nivell territorial d'anàlisi. La resposta a tots dos interrogants és immediata: són resultat d'una certa posició metodològica. Pel que fa a la primera de les qüestions, hem fixat de forma tan estricta l'objecte d'estudi per a intentar controlar de forma més eficient les variables que hi poden tenir influència. Del que es tracta és d'evitar problemes, típics de les ciències socials, com el de l'*holisme*.³ Tenim una certa aversió a les grans construccions

² Utilitzarem indistintament els vocables *batlle* i *alcalde*. Per bé que puguin existir certes diferències de matís, l'article 45.1 de la Llei 8/1987, de 15 d'abril, municipal i de règim local de Catalunya, les identifica: "El govern i l'administració municipals corresponen a l'ajuntament, integrat per l'alcalde o batlle i els regidors". ALBERTÍ, E. *Codi bàsic de dret públic de Catalunya*. Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms (Legislació bàsica, núm. 1), 1994, pàg. 305. D'altra banda, sota un criteri únicament d'estil utilitzarem el terme *elit local* per a referir-nos a la mateixa figura. No desconeixem els dubtes que assenyala Y. Mény quant a l'aplicació del terme *local* a les elits. MÉNY, Y. "Les Politiques des autorités locales", dins M. Grawitz i J. Leca. *Traité de Science Politique*. París: Presses Universitaires de France, 1985. Vol.IV.

³ Tal i com assenyala Popper, "si queremos estudiar una cosa nos vemos obligados a seleccionar ciertos aspectos de ellos. No nos es posible observar o describir un trozo entero de mundo o un trozo entero de naturaleza; de hecho, ni siquiera el más pequeño trozo entero puede ser descrito de esta forma ya que toda descripción es necesariamente selectiva. (...) El todo, en sentido de totalidad, no puede ser objeto de estudio científico. (...) La imposibilidad es una imposibilidad lógica (el intento lleva a una regresión infinita: la posición es la misma en el caso de un intento de estudiar la totalidad

teòriques que engoleixen tot tipus de variables i explicacions. Des del punt de vista del mètode ens sembla que les hipòtesis explicatives només poden sorgir de l'estudi esmicolat de fragments de la realitat i sempre buscant una selecció concreta dels elements que es volen investigar. Per tant, la delimitació a la que hem fet referència no és fruit només de l'interès en què l'objecte d'estudi sigui materialment abastable, sinó també d'un determinat criteri metodològic.

Per altra banda, el fet d'haver decidit circumscriure la investigació a Catalunya és també resultat d'una decisió metodològica. Només després d'un estudi aprofundit i d'un coneixement exhaustiu de la realitat més propera es poden intentar generalitzacions de més abast que englobin altres situacions.⁴

Un cop assenyalats els punts de partida més generals, hem d'intentar aclarir les decisions de caràcter més tècnic. Ens estem referint al fet d'haver optat per estudiar també els *exalcaldes* i haver escollit aquest conjunt de municipis. Podem començar pel personal polític que hem decidit incloure en l'univers d'estudi. A més dels batlles en actiu en el moment de fer el treball de camp, vam decidir recollir informació d'aquells que havien ocupat aquest càrrec en alguna ocasió des de les primeres eleccions democràtiques de 1979, per tres motius principals.

1.- En primer lloc, perquè des de l'inici de l'estudi la voluntat ha estat treballar amb un *cens* d'alcaldes. A més d'evitar-nos els problemes típics d'operar amb dades mostrals (vegeu l'apartat sobre la metodologia, pàg.35), vam desestimar la

de la sociedad, que tendría que incluir este estudio)". POPER, K. *La miseria del historicismo*. Madrid: Alianza, 1992, pàgs. 90-91 i 94.

⁴ Forcem voluntàriament l'argument d'Isidre Molas "cal centrar en temes catalans la forma de penetrar en temes universals". Molas fa referència a la necessitat pragmàtica de fer conèixer Catalunya. Ens sembla, però, que aquest compromís personal també té un rerefons metodològic: només els estudis parcials sobre la realitat més propera ens permetran, potser, universalitzar. MOLAS, I. *La ciutat llunyana*. Barcelona: Edicions 62, 1981 (Llibres a l'abast, núm. 167), pàg. 107.

possibilitat de realitzar una mostra de municipis, per una qüestió de principis: ens sembla que si és factible aconseguir la informació de tots els casos que componen l'univers d'estudi és pràcticament una obligació intentar establir-ne un registre complet.

- 2.- En segon lloc, un dels atractius de la investigació és mostrar el vessant dinàmic del procés de construcció del sistema polític local. És conegut el fet que les elits polítiques, en els moments de transició política, poden jugar un paper decisiu en la *forma de ser* del nou sistema.⁵ Per tant, és d'una gran utilitat conèixer els canvis que s'han anat succeint en l'elit política local i més concretament en els alcaldes.
- 3.- Finalment, podem aportar una tercera raó de caràcter metodològic: els exalcaldes ens poden servir per a corroborar opinions i actituds dels batlles en actiu. En efecte, els exalcaldes es converteixen en el *grup de referència* gràcies als quals és possible testar certes hipòtesis de comportament: l'haver obtingut dades dels dos col·lectius ens permet fàcilment acarar la informació que rebem dels alcaldes en actiu -*actituds*- amb la dels exalcaldes -*comportament*.

Les raons que hem aportat tenen la suficient entitat com per obligar a qualsevol investigador a eixamplar els límits de l'univers d'estudi per a que els exalcaldes hi tinguin cabuda. Hem de reconèixer, però, que la decisió de tirar endavant el propòsit d'incloure els exalcaldes ens va suposar un cost elevat a tots nivells. D'una banda, vam haver de confeccionar el llistat dels alcaldes de cadascun dels municipis. Encara que sigui difícil de creure, cap institució els tenia degudament

⁵ De l'amplíssima bibliografia que assigna al lideratge un paper important en els processos de transició política podem citar, entre altres, LIJPHART, A. *Democracy in Plural Societies*. New Haven: Yale University Press, 1973; LINZ, J.J. *La quiebra de las democracias*. Madrid: Alianza Editorial, 1987; PASQUINO, G. "Political Leadership in Southern Europe". *West European Politics* (1990), núm. 13, pàgs. 119-130; TORCAL, M. i CHIBER, P. "Elites, cleavages y sistema de partidos en una democracia consolidada: España (1986-1992)". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1995), núm. 69.

recollits, sobretot pel que fa als batlles dels primers anys de democràcia. De l'altra, va ser molt complexa la seva localització. En aquest sentit l'estratègia per aconseguir contactar-hi va ser diferent a la dels alcaldes en actiu. En efecte, la principal dificultat d'entrevistar els segons, és que acceptin col·laborar en el projecte. En canvi, els exalcaldes i, sobretot els que fa més temps que han abandonat el càrrec, són vertaderament difícils de localitzar. En algun cas ha estat, fins i tot, impossible.

Malgrat els impediments de caràcter material que acabem d'assenyalar, hem aconseguit elaborar una base de dades del tot exhaustiva. En efecte, quant al nombre de batlles i exalcaldes entrevistats, cal avançar que la investigació ha estat un èxit rotund. En total, l'univers d'estudi està format per 237 persones. Concretament, 98 alcaldes i 139 exalcaldes. Tractats de forma conjunta hem entrevistat el 91% del total de batlles. Si desagreguem els percentatges, hem entrevistat el 99% dels batlles en actiu a finals del quart mandat i el 85,6% de tots els polítics que han estat alcaldes d'aquests municipis algun cop des de les primeres eleccions municipals. En realitat, podem afinar més: el percentatge d'entrevistes sobre els *exalcaldes possibles* augmenta fins a un 91,5%. En efecte, set dels exalcaldes han mort durant aquests quinze anys i dos més estan físicament impossibilitats. De la resta -11 exalcaldes- cinc d'ells van decidir no col·laborar en el projecte i amb els sis restants va ser impossible contactar-hi. Ni el partit al qual van pertànyer quan van ocupar el càrrec, ni des del mateix ajuntament vam poder recollir la informació per a contactar-hi. Per tant, tenint en compte aquestes matisacions, hem aconseguit entrevistar a pràcticament el 95% del total de batlles i exalcaldes *possibles*. La taula següent ens resumeix amb tota mena de detalls el nombre i percentatges dels alcaldes entrevistats.

Taula 1

Univers d'estudi

	Total	Total casos possibles	Entrevistats	% sobre casos possibles
Alcaldes	98	98	97	99,0%
Exalcaldes	139	130	119	91,5%
Total	237	228	216	94,7%

El segon bloc de qüestions que hem de tractar és la *base municipal* que hem triat. L'haver escollit els municipis de més de deu mil habitants i el fet d'incloure els caps de comarca de menys població no són, evidentment, decisions fruit de l'atzar.⁶ Al contrari, existeixen diverses raons que avalen la nostra posició:

1.- En primer lloc, és el mateix legislador qui ha volgut marcar una certa diferència entre els municipis menors de deu mil habitants i els que superen aquest tall de població. En efecte, en l'article 179.1 de la Llei Orgànica 5/1985, de 19 de juny, de Règim Electoral General (LOREG), l'increment del nombre de regidors és de dos en cada esglaó fins arribar, precisament, als deu mil habitants a partir del

⁶ Aquesta decisió està lligada a l'estructura territorial de Catalunya. En altres països el tall que distingeix entre municipis, és molt diferent. A França, per exemple, hi han uns mil municipis de més de 9.000 habitants. Per aquest motiu el límit poblacional que distingeix entre municipis petits i grans, pot ser superior als 10.000 habitants, ja que el nombre de municipis escollits continuarà sent abundant. DUMAS, J. i SADRAN, P. "Le processus de réforme communale en France". *Révue Française d'Administration Publique*, (1981), núm. 17, pàg. 94. Garraud en el seu estudi sobre l'alcalde francès es concentra en els municipis de més de quinze mil habitants. Així i tot, són 509 les ciutats que entren en el seu univers d'estudi. GARRAUD, P. *Profession homme politique. La carrière politique des maires urbains*. París: L'Harmattan, 1989. En canvi, la distribució territorial italiana és més propera a la nostra. No només té un nombre similar de municipis a l'Estat espanyol, sinó que, pel que a Catalunya, tenen unes dimensions comparables: a Itàlia al voltant del 90% de les localitats tenen com a màxim 10.000 habitants. CASSESSE, S. "Le processus de réforme communale en Italie". *Révue Française d'Administration Publique*, (1981), núm. 17, pàg. 134.

qual creix a raó de quatre regidors.⁷ És a partir dels deu mil habitants, per tant, que es considera que un municipi té el volum de població suficient per a que el nivell de representació augmenti en un valor superior als municipis que es jutgen petits.

- 2.- En segon lloc, són els municipis que concentren un major nombre de ciutadans i en els quals una decisió de les autoritats polítiques té una major transcendència, ja que implica un major nombre d'individus. Introduint percentatges al que estem assenyalant, un 10% dels municipis concentren, sense tenir en compte Barcelona, més de la meitat de la població de Catalunya.
- 3.- En tercer lloc, les localitats incloses en aquest interval de població són municipis en els quals l'arrelament dels partits polítics d'àmbit nacional és més gran. La presència de llistes independents i agrupacions d'electors només tenen un cert pes polític fora dels nuclis urbans: tant a l'estat espanyol com a Catalunya el percentatge de candidatures independents davalla a mesura que augmentem la grandària dels municipis i no serà sinó a partir dels deu mil habitants que aquestes descendeixen per sota del 10%.⁸ La mateixa lluita política entre

⁷ Concretament l'escala que es determina la llei és la següent:

Fins a 250 residents	5
De 251 a 1.000	7
De 1.001 a 2.000	9
De 2.001 a 5.000	11
De 5.001 a 10.000	13
De 10.001 a 20.000	17
De 20.001 a 50.000	21
De 50.001 a 100.000	25

Article 179.1 de la Llei Orgànica de Règim Electoral General.

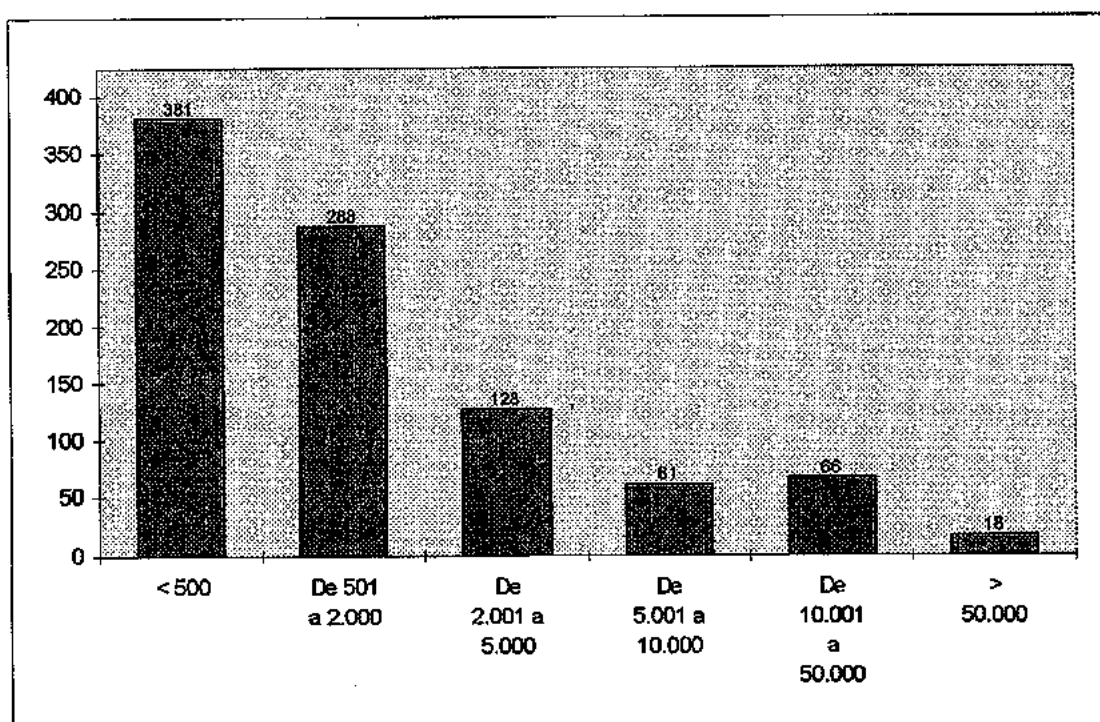
⁸ Pel que fa a l'estat espanyol, vegeu CAPO, J. "Elecciones municipales, pero no locales". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1991), núm. 56, pàg.148; DELGADO, I. *El comportamiento electoral municipal español, 1979-1995*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1997 (Monografías, núm. 153), pàg. 193. I atenent a Catalunya, es poden consultar PALLARÉS, "Electors i geografia electoral de Catalunya", dins Equip de Sociologia Electoral. *Atlas electoral de Catalunya. 1982-1988*. Barcelona: Fundació Bofill, 1990, (Estudis Electorals, núm.9), pàgs. 69-70;

diferents alternatives, comporta que la figura de l'alcalde tingui una dimensió més política i menys administrativa.

4.- La distribució territorial de Catalunya acaba de completar l'argumentari a favor de situar l'interval de població en els deu mil habitants. Si observem l'estructura municipal veurem que l'elecció va ser pràcticament obligada.

Gràfic 1⁹

**Número de municipis segons talls de població.
Total de Catalunya**

L'anterior taula ens demostra que si haguéssim escollit l'altra opció lògica -els municipis de més de 50 mil habitants-, només divuit localitats superen aquesta població. Es tracta d'un nombre de municipis massa escàs i dels quals quedarien

MAGRE, J. i MATAS, J. *Listes electorals i abstenció*. Barcelona: Seminari ICPS/Barcelona - IEP/Bordeus, 1993.

⁹ INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA. *Anuari estadístic de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1996, pàg. 90.

exclosos importants nuclis urbans. En canvi, si rebaixem el límit als deu mil habitants l'univers d'estudi queda compostat per 84 municipis, la qual cosa comporta una major diversitat i una major consistència estadística.

5.- Finalment, existeix una darrera raó, que fa referència a les grans diferències territorials que presenta Catalunya. Efectivament, els municipis de més de 50 mil habitants estan concentrats en la conurbació barcelonina: Barcelonès, Vallès Occidental i Baix Llobregat i, en canvi, no en trobem cap en un total de 31 comarques. Aquesta situació s'agreuja en el moment en que se'ns fa present que Catalunya té zones molt dispars, massa diferents com per a obviar-les a l'hora de dissenyar l'objecte d'estudi. Des dels Pirineus fins a les zones camperoles de conreu tradicional, passant per les zones agràries de producció moderna o els nuclis industrials, Catalunya és territorialment massa complexa com per a no tenir-ho en compte. Sobretot quan aquestes diferències tenen la seva influència en el reclutament del personal polític i la cultura política de les elits.

Aquesta és, precisament, una de les raons que ens han fet decidir a incorporar també els *caps de comarca* que no arriben als deu mil habitants. Encara que es tracta només de quinze municipis, la seva inclusió ens ha permès tenir informació de tota la geografia catalana. Si una de les raons per les quals hem decidit operar amb municipis de més de deu mil habitants ha estat que ens permetia tenir una visió més acurada de les diferents zones de Catalunya, els caps de comarca acaben d'arrodonir aquesta possibilitat. Sense tenir en compte aquest conjunt de municipis, tretze comarques no entrarien en el nostre univers d'estudi.¹⁰ Per tant, amb la inclusió d'aquesta quinzena de municipis aconseguim tenir una informació detallada de tot el territori català. La distribució dels municipis segons comarques ens mostra com, encara que sigui amb un únic municipi, tenim informació de les

¹⁰ Les comarques sense representació serien l'Alta Ribagorça, Cerdanya, Conca de Barberà, Les Garrigues, Pallars Sobirà, Pallars Jussà, Pla d'Urgell, Priorat, Ribera d'Ebre, La Segarra, Solsonès, Terra Alta i Vielha i Mig Aran.

diferents zones del territori.¹¹ En el mapa de l'annex I queda visualment palès que hem tingut la clara voluntat d'obtenir informació de tota la geografia catalana.

El repartiment territorial i el fet d'obtenir informació de totes les zones de Catalunya, no és la única raó per la qual vam decidir incloure els caps de comarca com a part integrant de l'objecte d'estudi. A més de l'esmentada contribució, aquest conjunt de municipis ens permeten entreveure la tendència de les localitats més petites i, per tant ens pot servir com a punt de confrontació amb la resta de localitats de l'estudi. Finalment, una tercera raó que ens ha decidit a incorporar els caps de comarca, és que tenen un conjunt de característiques qualitatives que els distingeixen clarament de la resta de municipis de la seva mateixa població. Des de ser ciutats que tenen un major dinamisme econòmic -són punt de reunió i intercanvi pel fet de tenir mercat setmanal-, fins al fet que sigui en aquestes localitats on té la seu, per exemple, el Consell Comarcal. En aquest sentit són, des del punt de vista *quantitatiu*, el suficientment petits com per a servir-nos de punt de confrontació amb la resta de municipis de l'univers d'estudi, i el suficientment importants -des del punt de vista *qualitatiu*- com per a ser peces valuoses en la investigació.

Hem de fer un darrer apunt sobre els municipis inclosos en l'objecte d'estudi. De la mateixa manera que hem decidit posar un límit inferior de població, també vam decidir posar-lo en la part superior. Després de molts dubtes, vam resoldre no incloure la ciutat de Barcelona en l'univers d'estudi. Barcelona és radicalment diferent a la resta de municipis de Catalunya. No únicament pel fet de ser la capital,

¹¹ Les comarques ordenades de més a menys representació en l'estudi, són les que es detallen a continuació:

Baix Llobregat	15	La Selva	3
Vallès Occidental	10	Alt Camp	2
Vallès Oriental	9	Baix Camp	2
Maresme	8	Baix Ebre	2
Barcelonès	6	Gironès	2
Baix Empordà	4	Montsià	2
Garraf	3	Tarragonès	2
Osona	3	Resta de comarques amb un municipi	26

ni tant sols per la població que representa, sinó per ser un municipi amb un *pes polític* molt superior a la resta.¹² Si el caràcter de la investigació que hem dut a terme hagués estat de caràcter essencialment *qualitatiu*, la experiència de Barcelona seria de vital importància. Però el nostre treball té un contingut decididament *quantitatiu*. En aquest sentit, la participació o no del municipi de Barcelona no té cap importància numèrica.

La intenció va ser des de l'inici del treball intentar abastar els *quatre primers mandats consistorials*. Més concretament, l'interval temporal abasta des de les primeres eleccions de 1979 fins a gener de 1995. Si bé no és una sèrie temporal massa àmplia, ens ha de servir per a apuntar els primers canvis que s'han produït aquests anys. En realitat, aquest treball ha de ser la primera pedra d'una línia d'investigació que al cap dels anys pugui donar els fruits que proporciona l'acumulació de dades pacientment registrades i que pugui ser comparable a les extraordinàries sèries que tenen a França i, en menor mesura, Itàlia.

1.1. EL PLANTEJAMENT DE LES HIPÒTESIS

En general, podem considerar que aquest treball d'investigació s'estructura en base a dos grans centres d'interès, i que intenta donar resposta a dos interrogants que podem plantejar de la manera següent:

- 1.- El primer centre d'interès és conèixer quin tipus d'alcalde s'ha edificat durant aquests quinze anys. Per a fer-ho, haurem de posar en relació, d'una banda, els

¹² No som els únics que hem decidit prendre una decisió metodològica d'aquest tipus. Vallès i Brugué, per exemple, adopten la mateixa estratègia: "se ha decidido prestar atención a los municipios de tamaño medio o grande, dejando de lado tanto las grandes metrópolis como la multitud de micro-municipios". VALLES, J.M^a i BRUGUÉ, Q. "Los sistemas de representación y gobierno", dins F. Longo (dir.). *Informe Pi i Sunyer sobre Gobierno Local en España*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autonòmics i Locals, 1997, pàg. 509.

propòsits perseguits en el disseny legal de la figura de l'alcalde i, de l'altra, els resultats de la *pràctica política*. Haurem de determinar, doncs, si al llarg d'aquests quinze anys de democràcia local, la voluntat política d'enfortir la figura de l'alcalde s'ha vist ampliada per la *pràctica política* o, al contrari, la tendència ha estat la d'esmoreir el contingut presidencial de la regulació normativa. Del que es tracta, doncs, és d'intentar esbrinar si la *pràctica política* ha comportat una *nova definició del presidencialisme municipal*.

La hipòtesi de partida és que, al llarg d'aquests anys, el *presidencialisme* del poder municipal ha de ser concebut com l'afirmació del *liderat polític que l'alcalde ha exercit sobre tot el sistema local*, produït un *nou estil d'autoritat municipal*.¹³ Aquest *domini* ha de ser confirmat a través de tres grans àmbits:

a.- El *grau de professionalització* del batlle com a vehicle que possibilita aquesta hegemonia.

b.- La relació amb l'*exterior* del municipi -és a dir, la voluntat d'*autonomització* del sistema local respecte altres esferes polítiques o, per contra, la voluntat de potenciar la integració del món municipal.

c.- Per últim, el grau de control que l'alcalde exerceix sobre els altres actors municipals.

2.- La segona hipòtesi és que ha existit una evolució en les *fonts de reclutament polític*. Més enllà dels canvis de caràcter *generacional*, el punt de partida és que

¹³ Claude Sorbets i Albert Mabileau són els dos autors que estableixen les característiques d'aquest *presidencialisme municipal*. Els estudis que tracten aquest concepte són pocs: un article de Sorbets amb títol "Est-il légitime de parler d'un présidentialisme municipal?" publicat al monogràfic que la revista *Pouvoirs* va dedicar l'any 1983 a l'alcalde, un dels capítols del llibre que coordinen ambdós autors a finals dels anys vuitanta, *Gouverner les villes moyennes*. París: Pedone, 1989 i, un epígraf en el llibre de Mabileau de l'any 1991, *Le système local en France*. París: Montchrestien, en el qual recupera, el discurs sobre el presidencialisme.

aquests quinze anys han comportat un relleu de més abast. Si bé podem suposar -així ens ho indica la literatura comparada- que, encara avui en dia, els espais socials en els quals cada organització política selecciona els seus alcaldes són diferents, el que ens interessa posar de relleu és si els partits han anat variant els centres d'on extreuen les seves elits o, en canvi, aquests s'han mantingut inalterats. A partir de dades de caràcter sociodemogràfic, de variables pròpies de la socialització política dels alcaldes i de la ubicació en els eixos actitudinals, haurem de fer front als hipotètics canvis entre els alcaldes.

II. METODOLOGIA

L'entrevista és una de les estratègies més utilitzades en les recerques de les ciències socials per a obtenir informació sobre esdeveniments i aspectes *subjectius* dels individus que d'una altra manera no estarien a l'abast de l'investigador. Aquest mètode afegeix una *perspectiva interna* que constitueix una font d'informació decisiva, ja que permet recollir dades sobre creences, actituds, valors i coneixements dels individus. En efecte, *preguntar* és un bon sistema per a obtenir informació sobre els comportaments passats, experiències privades i motivacions. La seva gran utilitat ha aconseguit imposar les enquestes com el principal instrument d'investigació, convertint-se en la clau de volta de les ciències socials contemporànies.

En el cas de les *elits polítiques* la situació és molt similar: l'entrevista no només s'ha convertit en el mètode més utilitzat pels investigadors, sinó que és el que es considera més adequat per a aquest tipus d'estudi. Així, per exemple, Crewe assenyala que "*elites need to be interviewed. The best way of finding out about people is talking to them (...) it is surely superior to any alternative way of discovering what they (les elits) believe and do.*"¹⁴ Són molts els avantatges que comporta el fet d'utilitzar l'enquesta com a eina d'investigació. Geoffrey Pridham categoritza les virtuts de l'entrevista a les elits en *objectives* i *subjectives*: "*Very broadly, they may be categorized as the "objective" and "subjective". The former usually includes acquiring or confirming data or cross-checking information from other sources whether verbal or printed. (...) The subjective advantages depend, of course, on the nature of the investigation, but they tend to mean revealing or probing attitudes as through in depth interviews.*"¹⁵ En el nostre cas, la importància d'aquest mètode d'investigació adquireix

¹⁴ CREWE, I. "Introduction: Studying Elites in Britain", dins I. Crewe (ed.). *British Political Sociology Yearbook*. Londres: Croom Helm, 1974. Vol I, pàg. 43.

¹⁵ PRIDHAM, G. "Interviewing Party-Political Elites in Italy", dins G. Moyser i M. Wagstaffe (ed.). *Research Methods for Elite Studies*. Londres: Allen & Unwin, 1987, pàg. 72.

encara més rellevància tant per la falta de disponibilitat d'altres fonts d'informació substituïbles com pel caire a través del qual hem examinat certs problemes.

Malgrat que l'enquesta s'hagi convertit en un dels principals sistemes de recollida d'informació i d'estandardització de resultats, ha tingut des de sempre adversaris ferotges.¹⁶ En les pàgines que segueixen a més d'explicar amb cert detall els elements que componen l'enquesta que hem dut a terme -població, qüestionari, treball de camp i tabulació dels resultats-, intentarem fer front a les crítiques que habitualment es dirigeixen contra aquest mètode d'investigació. En definitiva, del que es tracta és d'arribar a demostrar que si podem assolir un coneixement exhaustiu i fiable, en l'univers de l'elitisme polític, no és a pesar de les enquestes sinó gràcies a elles.

1.- La població d'estudi

Ja hem explicat a bastament en l'objecte d'estudi quina ha estat la nostra població d'estudi: els batlles de ciutats de més de deu mil habitants i els caps de comarca que no arriben a aquest tall de població. L'important en aquest cas és que hem treballat amb *dades de caràcter censal* i aquest fet impedeix que es pugui parlar d'error en el *mostratge*. En efecte, un dels principals inconvenients que s'acostuma a citar a l'hora de criticar les enquestes és l'haver de treballar amb una mostra de l'univers d'estudi. En el nostre cas, l'enquesta no es va realitzar sobre una mostra, sinó que es va entrevistar al total de la població de la qual es desitjava obtenir informació. Sota aquestes condicions desapareix la problemàtica que pugui comportar tant el marge d'error associat a l'enquesta com la possibilitat de realitzar

¹⁶ "It is made abundantly clear (...) that interviews pose considerable practical, methodological and analytic difficulties". MOYSER, G. i WAGSTAFFE, M. "Studying elites: Theoretical and Methodological Issues", dins G. Moysen i M. Wagstaffe (eds.). *Research Methods for Elite Studies*. Londres: Allen & Unwin, 1987, pàg. 18.

una mostra que no s'ajusti estrictament a les característiques pròpies de la població estudiada.

D'altra banda, el mateix univers d'estudi ens proporciona altres avantatges, ja que les majors distorsions que poden produir les enquestes depenen, en gran mesura, de la *població objecte d'estudi*. Els efectes no seran, lògicament, els mateixos si ens dirigim al total de la població que si tractem només amb un determinat tipus d'elit. Les diferències tenen com origen la desigual preparació dels ciutadans i l'elit, i l'interès molt més moderat que els ciutadans poden tenir per segons quins temes. En cert sentit, estariem d'acord amb la reflexió que realitza Bourdieu quan assenyala que en el moment de realitzar una enquesta es parteix de la fal·làcia que tota opinió política expressa realment un *judici* polític quan, en realitat, els individus ocupen posicions diferents en el procés de producció i que els nivells de competència són sensiblement diferents.¹⁷ No existeix una mateixa capacitat d'utilitzar i dominar el codis tècnics adequats. En el fons s'està interpretant com una decisió lliure el que potser és una *incapacitat* i una certa exclusió objectiva del món.¹⁸

Els efectes que es produeixen al *forçar* involuntàriament una resposta dels entrevistats són dels més importants i, per tant, dels que poden provocar una major

¹⁷ BOURDIEU, P. *Questions de sociologie*. París: Les éditions de minuit, 1980.

¹⁸ Són molts els estudis que demostren que els ciutadans amb un menor nivell d'estudi són els més temptats a donar la seva opinió sobre temes dels quals estan distanciatos o en tenen un cert desconeixement. Així, per exemple, George Bishop va dissenyar i dur a terme una investigació per a mesurar la importància d'aquest tipus d'error. L'estratègia va ser: "to ask people whether they have an opinion about an issue or topic that theoretically does not exist". BISHOP, G., OLDENDICK, R., TUCHFARBER, A. i BENNETT, S. "Pseudo-Opinions on Public Affairs". *Public Opinion Quarterly*, vol. 44 (1980), pàg. 199. Un dels resultats va ser que els ciutadans amb menor nivell d'estudis van opinar més sobre aquest *objecte no existent* (*Public Affairs Act*). Vegeu també FRANCIS, J. i BUSCH, L. "What We Now Know About "I Don't Knows". *Public Opinion Quarterly*, vol. 30 (1966), i CONVERSE, J. "Predicting No Opinion in the Polls". *Public Opinion Quarterly*, vol. 40 (1976).

distorsió en els resultats.¹⁹ És una qüestió sobre la que s'ha discutit molt i de la que Converse a finals dels anys seixanta, ja ens alertava: es produeixen respostes a l'atzar per part d'aquells que no tenint cap coneixement i/o opinió sobre el que se'ls pregunta, es veuen obligats a respondre.²⁰ Segons aquest autor, en realitat, estaríem medint *no actituds emmascarades*.²¹ Els entrevistats amb freqüència contesten preguntes sobre temes que els són molt poc rellevants o en els quals hi han pensat més aviat poc. W.Foddy ho assenyala així: "*respondents often answer questions even when it appears that they know very little about the topic*".²² L'entrevistat dona una resposta a pesar de la seva manifesta falta de coneixement o d'informació sobre les qüestions que se li presenten. Aquesta resposta *obligada* pot deformar els resultats de l'enquesta, fins a l'extrem que certs autors posen en dubte que es puguin arribar a mesurar actituds i opinions a través dels qüestionaris tancats.²³ La creença que els entrevistats ofereixen opinions sobre objectes o esdeveniments dels quals no en tenen cap tipus de coneixement, s'ha convertit en un dels problemes més arrelats entre els investigadors que utilitzen dades mostrals.

¹⁹ "we know very little about this *potentially major* source of nonsampling error". BISHOP, G., OLDENDICK, R., TUCHFARBER, A. i BENNETT, S. "Pseudo-Opinions on Public Affairs". *Public Opinion Quarterly*, vol. 44 (1980), pàg. 198.

²⁰ S'acostuma a situar el punt de partida en l'obra de Converse, ja que els estudis anteriors no presentaven els mínims requisits de científicitat com, per exemple, l'estudi de principis dels anys cinquanta dut a terme per Stanley Payne, en el qual assenyala que dues tercers parts dels entrevistats d'una mostra donava la seva opinió sobre una ficció "*Metallic Metal Act*". PAYNE, S. *The Art of asking Questions*. Princeton: Princeton University Press, 1951.

²¹ CONVERSE, E. "Attitudes and no attitudes: continuation of a dialogue", dins R. Tufte (ed.). *The Quantitative Analysis of Social Problems*. Reading, Mass.: Addison-Wesley, 1970. En la mateixa línia, vegeu, BLONDIAUX, L. "Ce que les sondages font à l'opinion publique". *Politix*, (1997), núm. 37.

²² FOODY, W. *Constructing questions for interviews and questionnaires: theory and practice in social research*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995, pàg. 5.

²³ VIRÓS, R. *Procesos de socialización política y cultura política en Catalunya (Proyecto d'investigación)*. Universitat de Barcelona, 1984. Text inèdit i mecanografiat, pàg. 30.

A més, no estem parlant d'un tipus d'error amb uns efectes menors, al contrari, la majoria d'investigacions coincideixen en què el nombre d'entrevistats que responen de forma no substancial abasten entre un 10% i un 20% de la mostra.²⁴ La coincidència entre els investigadors en el pes d'aquest tipus d'error és notable, com també ho són les causes que s'esgrimeixen per a donar explicació a aquesta tipus de comportament. Són dues les principals interpretacions que s'acostumen a utilitzar:

- a.- L'entrevistat contesta a cegues abans d'admetre la seva ignorància respecte el tema sobre el qual se li demana la seva opinió. És una de les accepcions de l'anomenat *efecte prestigi*: a molts ciutadans els sembla, des del punt de vista social, que es poc convenient no poder emetre un judici sobre temes sobre els quals creuen que n'haurien de tenir una opinió formada. En aquest cas, l'entrevistador es converteix en *examinador* i l'entrevistat dona el parer sobre temes dels quals no té suficient informació.
- b.- Atribuir un significat a la pregunta sota la base de *claus contextuais* o de les disposicions generals de l'entrevistat. Influents estudis abonarien aquesta darrera possibilitat. Així, per exemple, Bishop i alt. assenyalen que "*for a significant segment of the population, we may be measuring not much more than their general positive or negative affect toward de gouvernement, rather than specific beliefs about the policy alternatives contained in our questions*".²⁵ Sota aquesta perspectiva, els entrevistats responen certes preguntes en les quals se

²⁴ Vegeu, per exemple, BISHOP, G., OLDENDICK, R., TUCHFARBER, A., BENNETT, S. "Pseudo-Opinions on Public Affairs". *Public Opinion Quarterly*, vol. 44 (1980) i FOODY, W. *Constructing questions for interviews and questionnaires: theory and practice in social research*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995, pàgs. 103-104.

²⁵ BISHOP, G., OLDENDICK, R., TUCHFARBER, A. i BENNETT, S. "Pseudo-Opinions on Public Affairs". *Public Opinion Quarterly*, vol. 44 (1980), pàg. 208. Altres autors que arriben a la mateixa conclusió són, per exemple, SCHUMAN, H. i PRESSER, S. "Public opinion and Public ignorance: the fine line between attitudes and non-attitudes". *American journal of Sociology*, vol. 85 (1980).

senten insegurs a través de *predisposicions* molt generals sobre l'economia, el govern o la tolerància. L'entrevistat utilitza aquestes predisposicions generals per a suplir les respostes a preguntes concretes.

Una derivació específica del fet de forçar involuntàriament una resposta en els entrevistats, és el *creixement de la no resposta*. La distància dels entrevistats respecte les qüestions per les quals se'ls demana, el desconeixement que poden tenir i, fins i tot, la desimplicació respecte els temes tractats pot ajudar a un augment *excessiu* de la *no resposta*. *Excessiu* perquè tot i la *no resposta* dels entrevistats pot ser una font d'informació decisiva, si aquesta és massa elevada distorsiona els resultats de la pregunta.

Repetim, però, que tant la *resposta forçada* com l'*augment de la no resposta*, són efectes que difícilment es produiran en enquestes dirigides a sectors socials ben informats i especialment motivats en els temes dels quals se'ls demana la seva opinió.

2.- El qüestionari

Per a estudiar els batlles de Catalunya vam dissenyar un qüestionari de més de vuitanta preguntes (vegeu annex III) agrupades en tres grans blocs. Un primer bloc fa referència, de forma molt general, als diferents significats que té el concepte de *carrera política*. Un dels significats, al·ludeix a l'alcaldia com un dels esglaons d'ascens o de descens de l'itinerari polític de les elits. És el que s'ha anomenat el *cursum honorum* del personal polític. En segon lloc, aquest concepte també fa referència a la *competència en l'arena política local*. És a dir, la trajectòria electiva dels alcaldes. I, finalment, un tercer sentit enllaça la consecució de noves funcions i parcel·les de poder en el partit sota les sigles del qual s'ha presentat. En aquest cas ens estem referint als lligams amb l'*organització política* i les diferents formes de *reclutament polític*.

El segon bloc, està format pel conjunt de les *dades sociodemogràfiques* dels alcaldes. Partint de la base que "*the major reason for focusing on the social antecedents of elite personnel is the implicit assumption that if we know who they are, and were, and how they came to be such, then we already have a reliable guide to what they believe and do*"²⁶, el qüestionari conté, en primer lloc, una sèrie de preguntes per aconseguir la informació dels antecedents familiars i donar una visió dels processos de socialització política dels alcaldes. Per altra banda, com indica l'anterior text de Crewe, la pretensió és conèixer qui són els alcaldes i què creuen i fan. Serà a través de les dades d'identificació que aconseguirem el primer objectiu i a través dels *eixos actitudinals* -INS i escala ideològica- que intentarem donar resposta al segon dels propòsits.

El darrer dels blocs està centrat en la *representació* que els batlles es fan de la seva pròpia *activitat*. No es tracta de conèixer el paper que juga l'alcalde en la formulació i posada en pràctica de les polítiques públiques municipals. El contingut tampoc és l'estudi de les *formes de liderat local*. Del que es tracta senzillament és d'intentar analitzar les *percepcions subjectives* de l'*ofici* d'alcalde.

Per bé que els tres apartats van ser els mateixos per a tots els entrevistats, en el cas dels exalcaldes el qüestionari va ser sensiblement diferent. El fet de no estar en actiu determina, lògicament, les preguntes que se'ls pot realitzar. Aquesta llunyania del poder, però, té aspectes molt positius. D'una banda, la possibilitat de tenir una certa perspectiva històrica i poder percebre amb major intensitat els canvis que s'han anat produint. De l'altra, ja hem indicat que, en certa mesura, els exalcaldes es poden convertir en el *grup de referència* que permet *testar* algunes hipòtesis de comportament.

²⁶ CREWE, I. "Introduction: Studying Elites in Britain", dins I. Crewe (ed.). *British Political Sociology Yearbook*. Londres: Croom Helm, 1974. Vol I, pàg. 20.

2.1.- El mètode emprat

Les entrevistes a les elits no són, lògicament, un mètode o una tècnica, sinó més aviat una família sencera que comprèn diverses alternatives. Un dels principals eixos que permet distingir entre diferents possibilitats és el grau d'*estructuració* o *directivitat* escollit per l'investigador. Ajuda a identificar les diferents alternatives que existeixen entre una concepció de l'entrevista molt dirigida fins a la situació contrària, és a dir, l'entrevista com un mecanisme *desestructurat* de recollida d'informació. L'opció escollida, en el fons és una decisió sobre quina és la estratègia més adequada per aconseguir el *tipus* de dades que ens han de ser útils per a la recerca.²⁷ No es tracta només d'una decisió sobre quin tipus de dades es vol generar, sinó també sobre quins són els problemes metodològics als quals donem carta d'importància. En realitat, és el mateix *objecte* d'estudi i la *classe* de dades que vulguem aconseguir el que determina el mètode a emprar en cada cas.²⁸ Així, pel que fa a les elits polítiques, la forma d'entrevistar o, encara millor, els

²⁷ "The decision to use a structured interview guide has to depend solely on considerations of the research goal and not on imputed reservations of respondents to forced choice questions". HOFFMANN-LANGE, U. "Surveying national elites in the Federal Republic Of Germany", dins G. Moyser i M. Wagstaffe (ed.). *Research methods for elite studies*. Londres: Allen & Unwin, 1987, pàg. 44. Pridham és de la mateixa opinió: el fet d'utilitzar el qüestionari com a columna vertebral de l'entrevista o simplement com a punt de referència dependrà, sobretot, de la investigació. En paraules de l'autor, "a principal concern in the interview experience is the actual use made of the questionnaire. Should this provide a strict or systematic framework, or merely a point of reference with elite interviews? The answer must plainly reside with the nature of the inquiry, that is, how much it is seeking to gather data or to probe attitudes". PRIDHAM, G. "Interviewing party-political elites in Italy", dins G. Moyser i M. Wagstaffe (ed.). *Research methods for elite studies*. Londres: Allen & Unwin, 1987, pàg. 82.

²⁸ "If we wish to study as elites -their role in decision making processes, their recruitment patterns, their belief systems, etc...- then we are confronted both with a relatively wide diversity of methods or sources through which information can potentially be generated, as well as techniques for the analysis of that information." MOYSER, G. i WAGSTAFFE, M. "Studying elites: Theoretical and Methodological Issues", dins G. Moyser i M. Wagstaffe (ed.). *Research methods for elite studies*. Londres: Allen & Unwin, 1987, pàg. 17.

qüestionaris que habitualment s'utilitzen són els que es poden catalogar d'*estructurats* o, com a mínim, de *semiestructurats*.²⁹ En el nostre cas, hem optat per una entrevista molt dirigida, per diverses raons.

1.- En primer lloc, els alcaldes són càrrecs polítics amb una gran presència en la vida pública de la ciutat i, conseqüentment, amb una intensa agenda. És aconsellable, doncs, establir una duració màxima de l'entrevista entre els seixanta i els setanta-cinc minuts. És indicat no només per aconseguir que els alcaldes accedeixin a ser entrevistats sinó, sobretot, per qüestions d'ordre metodològic. S'ha demostrat que si el temps de duració de l'entrevista augmenta de forma desproporcionada, la possibilitat de desimplicació per part dels entrevistats també creix, fins al punt que augmenta la possibilitat d'error. Per tant, per tal d'aprofitar tot el temps disponible vam optar per realitzar una entrevista essencialment dirigida.

2.- En segon lloc, per a obtenir informació dels aspectes que volíem tractar ens era necessari que aquests sortissin en la conversa. Era doncs inapel·lable *dirigir* els temes, les preguntes i, sobretot, controlar l'ordre d'aparició, ja que "*a well-ordered questionnaire is crucial in providing a general direction and a sepecific reference framework for conducting interviews*".³⁰

3.- Finalment, volíem una base numèrica per a avaluar els resultats. En aquest sentit, l'interès era estandarditzar al màxim les respostes dels alcaldes per a que fossin *comprovables* i *comparables*.

²⁹ " ... the first two -the full structured and semistructured interview- having more extensively utilized in study of elits than the unstructured interview". MOYSER, G. i WAGSTAFFE, M. "Studing elites: Theoretical and Methodological Issues", dins G. Moyser i M. Wagstaffe (ed.). *Research methods for elite studies*. Londres: Allen & Unwin, 1987, pàg. 19.

³⁰ PRIDHAM, G. "Interviewing Party-Political Elites in Italy", dins G. Moyser i M. Wagstaffe (ed.). *Research Methods for Elite Studies*. Londres: Allen & Unwin, 1987, pàg. 87.

Raons similars ens han guiat en el moment d'escollir el grau d'estructuració dins el mateix qüestionari. En efecte, un altre eix que ens permet distingir entre diferents tipus d'investigacions és el grau de *direcció de les respostes*, és a dir, el nombre de *preguntes obertes* i el nombre de *preguntes tancades* i precodificades. Si fins ara ens ha interessat el debat sobre el *grau d'estructuració de l'entrevista*, ara entrem de ple en la discussió sobre el nivell de *direcció de les respostes*. En realitat, és un debat clàssic que ens situa pràcticament en els primers dies de les investigacions amb dades mostrals.³¹ Debat que han guanyat aclapadorament els partidaris de realitzar qüestionaris amb preguntes tancades. Coneixem les avantatges pràctiques que comporten les preguntes de resposta precodificada³², però l'element crucial és saber si el format obert és capaç de proveir-nos d'una informació que perdem amb les preguntes tancades. Els acèrrims defensors dels qüestionaris tancats assenyalen que la informació que els entrevistats proporcionen davant d'una pregunta sense precodificar és, precisament, la més superficial. En canvi, els partidaris de les preguntes obertes indiquen que, per la seva formulació són més aptes per a extreure la informació *realment* valuosa per a l'entrevistat.³³ En efecte, el fet que no se suggereixin les respostes s'entén com un sistema acceptable per a mesurar realment la importància de la pregunta per a l'entrevistat, així com l'autenticitat i força dels comentaris i sentiments. Per tant, en aquest sentit, es podria postular una capacitat de captar informació significativa sobre la població d'estudi que amb altres mecanismes se'ns escapen. Naturalment, la resposta és immediata. Serà l'investigador Paul Lazarsfeld qui millor defensarà la utilització de

³¹ CONVERSE, J. "Strong Arguments and Weak Evidence: The Open/Closed Questioning Controversy of the 1940s". *Public Opinion Quarterly*, vol. 48 (1984).

³² Per a un interessant resum sobre l'eficàcia de les preguntes tancades, vegeu FOODY, W. *Constructing questions for interviews and questionnaires: theory and practice in social research*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995.

³³ "the crucial issue should be whether open-ended questions provide important insights about public opinion". GEER, J. "Do Open-Ended Questions Measure "salient" Issues". *Public Opinion Quarterly*, vol. 55 (1991), pàg. 360.

les preguntes tancades en suggerir que pràcticament tots els usos de les preguntes obertes poden ser duts a terme per les preguntes tancades. Segons Lazarsfeld els aspectes que normalment es consideren avantatges del format obert -major clarificació del sentit de les respostes, detectar aspectes decisius per a l'entrevistat, determinar models d'actituds i interpretar de forma més significativa la motivació dels ciutadans- poden ser substituïts per altres preguntes amb respostes precodificades com poden ser les *escalars*.³⁴

Sigui com sigui, el criteri que ens ha guiat a l'hora d'optar per un qüestionari més o menys tancat, no han estat les virtuts i els defectes de cadascuna de les dues formes de realitzar les preguntes. També en aquest cas, ens sembla que el centre d'interès de l'investigador i el propi objecte d'estudi determina, en gran mesura, l'utilitzar prioritàriament un tipus de construcció o una altra. En el nostre cas, l'*estil* de la investigació, els *objectius* i la *població objecte d'estudi*, aconsella utilitzar un qüestionari relativament tancat amb una forta presència de preguntes amb respostes precodificades. D'una banda, una bona part de les indagacions que vam dur a terme tenien un clar contingut objectiu, el que en certa mesura, va convertir

³⁴ LAZARFELD, P. "The controversy over detailed interviews -an offer for negotiation". *Public Opinion Quarterly*, vol. 8 (1944). En el nostre cas hem utilitzat en tots els casos l'escala *Likert* i en segons quins casos amb centre pur. Les discussions sobre la necessitat d'un centre pur i del nombre de categories que ha de contenir l'escala per aconseguir el màxim nivell de validesa, són aferrissades i la solució no és clara. Segons quins estudis -vegeu, per exemple, ANDREWS, F. "Construct Validity and Error Components of Survey Measures: A Structural Modelling Approach". *Public Opinion Quarterly*, vol. 48 (1984)- semblen demostrar que a un major nombre de categories augmenta el nivell de validesa de les dades. En canvi, d'altres investigacions consideren que la relació no és tan clara. Per altra banda, la disputa sobre la necessitat d'incloure una posició central en l'escala també ha despertat llargues controvèrsies, malgrat que el seu inventor -Rensis Likert- apostés pràcticament sempre per incloure una posició central en l'escalat. La principal discòrdia prové de la repetida observació de la tendència dels entrevistats a situar-se en la còmoda posició central, quedant aquesta etiqueta excessivament inflacionada. La situació no és extrapolable, però, quan es tracta amb elits polítiques. Precisament, en aquest col·lectiu el posicionament en l'eix no suposa cap esforç interpretatiu. Per tant, és difícil creure que la tendència centrípeta que s'observa per al conjunt de la població s'hagi de reproduir entre l'elit política.

l'enquesta en un *formulari*. De l'altra, la mateixa població d'estudi també aconsella treballar amb respostes precodificades. En efecte, en realitzar l'enquesta sobre un cens limitat de persones, la major dispersió de les respostes que comporta el format obert d'una pregunta podria produir un nombre insignificant d'entrevistats per cadascuna de les variables. És a dir, es corria el risc d'obtenir un esplèndid llistat de variables citat per un nombre tan reduït d'entrevistats que fes necessària una recodificació amb la intenció de reagrupar les opcions i crear variables més sòlides estadísticament.

La pròpia investigació ens ha obligat, doncs, a utilitzar un tipus d'entrevista essencialment dirigida i un qüestionari tancat. Les avantatges d'aquest tipus d'estudi són moltes i molt conegudes.³⁵ Si bé és cert que els avantatges de les preguntes tancades són considerables, també ho és que les preguntes amb format obert normalment és consideren imbatibles pel que fa a la capacitat d'eludir els efectes que produeix el *format del qüestionari*. No neguem que les preguntes obertes en aquest terreny són difícils de guanyar, però tampoc podem amagar que els *efectes atribuïbles al qüestionari* es poden controlar amb facilitat i, en la majoria de casos, evitar.

2.2.- Errors atribuïbles al qüestionari

Són habituals els estudis que tenen com a principal punt d'interès els requisits que cal tenir en compte a l'hora de confeccionar un qüestionari. I, generalment, fan incisió en la importància d'una correcta formulació de les preguntes amb la finalitat d'evitar un gran nombre d'errors. Des de la brevetat de la redacció fins a l'exclusió de conceptes carregats ideològicament, les regles per a construir preguntes estan

³⁵ Són molts els avantatges que presenta el format tancat d'una pregunta de qüestionari. Sense voler fer una enumeració exhaustiva, podem assenyalar: 1.- una codificació de les respostes molt més senzilla, 2.- un menor nombre de variables en les resposta, 3.- molt més fàcils de tractar mecànicament, 4.- més fàcils de respondre.

clarament determinades. No són tan habituals, en canvi, els estudis sobre la incidència que *les preguntes* poden tenir sobre els resultats de l'enquesta. Estem fent referència a un tipus de efectes que es produeixen amb independència de la major o menor preparació de l'entrevistat. Senzillament s'ha observat que poden tenir un pes en els resultats i cal limitar-ne, per tant, la influència. De l'ordenació de les preguntes³⁶ i la seqüència en les respostes³⁷, fins a la forma *per se* de les preguntes, els *factors atribuïbles al qüestionari* que poden tenir incidència en els resultats són múltiples.

Hem estat especialment curiosos en el control d'aquest tipus d'efectes no mostrals perquè, en segons quins casos -per exemple, en l'*efecte prestigi*- poden ajudar a que l'entrevistat sigui *sincer* en les respostes. Fer front a aquests efectes i buscar-ne la solució, serveixen també per a estar més segurs de la sinceritat de les respostes dels entrevistats o, com a mínim, per a evitar que aquesta no es produeixi. En efecte, un dels comentaris que generalment s'esmenten a l'hora de posar en dubte la validesa de les enquestes com a instrument d'anàlisi, és la recança de saber si els entrevistats són del tot sincers en les seves respostes. Lògicament, aquest comentari no pot referir-se a una falta de veracitat al llarg de tota l'enquesta i en cadascuna de les preguntes. No té massa sentit suposar que, fins i tot, en les qüestions de caire més objectiu i menys compromeses per a l'entrevistat aquest decideixi mantenir una resposta poc sincera. En realitat, al que s'està fent referència és a la possibilitat que en alguna pregunta molt concreta i per

³⁶ Pel que fa a aquest efecte i les possibles estratègies -la *funnel sequence*- es poden consultar, entre altres, McFARLAND, S. "Effects of Question Order on Survey Responses". *Public Opinion Quarterly*, vol 45 (1981); McCLENDON, M. i O'BRIEN, D. "Question-order effects on the determinants of subjective well-being". *Public Opinion Quarterly*, vol. 52 (1988); SCHUMAN, H. i PRESSER, S. *Questions and Answers in Attitude Surveys*. Nova York: Academic Press, 1981 i BISHOP, G., OLDENDICK, R., TUCHFARBER, A. "Effects of Question Wordening and Format on Political Attitude Consistency". *Public Opinion Quarterly*, vol. 42 (1978).

³⁷ Vegeu, per exemple, KROSNICK, J.A. i ALWIN, D.F. "An evaluation of a Cognitive Theory of Response-order Effects in Survey Measurement". *Public Opinion Quarterly*, vol. 51 (1989).

la seva especial significació l'entrevistat no sigui honest en la resposta. Per a enfrontar-nos a aquesta situació, naturalment tenim al nostre abast les *preguntes de control*, però aquestes no serveixen per a evitar el problema, sinó simplement per a detectar-lo. Evitar els errors de qüestionari és, en certa mesura, evitar que es puguin donar situacions d'insinceritat. En l'annex III, pàgines , hem inclòs un detallat estudi dels principals errors atribuïts al qüestionari i les estratègies que hem seguit per a controlar i limitar la seva incidència.

Per altra banda, un dels altres errors típics és el considerar les *dades mostrals com a pronosticadors*. Els investigadors en ciències socials han estat temptats a admetre que existeix una certa congruència entre les *actituds* i els *comportaments*. Malgrat tot, els llaços entre un i altre mai no han estat massa forts. Tal i com assenyala Foddy: "*The relationship between what respondents say they do and what they actually do is not always very strong*".³⁸ No es poden pronosticar comportaments *futurs* a partir de les actituds que assenyalen els entrevistats. Tal i com indiquen Manheim i Rich en cap cas hem de tractar les opinions o comentaris dels entrevistats com a dades *factuals*, sinó que s'han de valorar simplement pel fet que *les van dir*.³⁹

³⁸ FOODY, W. *Constructing questions for interviews and questionnaires: theory and practice in social research*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995, pàg. 3.

³⁹ MANHEIM, J. i RICH, R. *Análisis político empírico. Métodos de investigación en ciencia política*. Madrid: Alianza, 1988, pàg. 184. Aquesta proposició es fa especialment evident en el moment d'intentar predir els resultats electorals a partir de resultats d'enquestes. Tal i com assenyalen Pallarés i alt.: "cal tenir clar que l'objectiu de les enquestes és el d'exposar l'estat de l'opinió pública en un determinat moment més que de servir d'oracle sobre el comportament definitiu. Es difícil, però, escapar-se de la temptació de l'adivinació". PALLARÉS, F., VALLÈS, J.M. i CANALS, R. "Algunes reflexions sobre les enquestes pre-electoral", dins Equip de Sociologia Electoral. *L'electorat català a les eleccions autonòmiques de 1988: opinions, actituds i comportaments*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1991 (Estudis Electorals, núm. 10), pàgs. 215-216.

3.- El treball de camp: l'entrevista i els entrevistadors

El treball de camp va realitzar-se des del gener de 1994 fins a mitjan de l'any 1995. La dificultat d'entrevistar als *exalcaldes* ens va dur a tancar el cicle d'entrevistes més enllà de la data en la qual vam decidir acabar les entrevistes amb els alcaldes en actiu -finals de 1994.

Així, doncs, la duració total del treball de camp va ser de més d'un any. No és un espai de temps massa dilatat si tenim en compte que es van entrevistar més de dos cents alcaldes. Va ser un treball de camp intens, ja que vam haver de recórrer tota la geografia catalana. Només per a entrevistar els alcaldes en actiu va ser necessari fer més de 14.000 quilòmetres. En realitat van ser bastants quilòmetres més, ja que cada viatge no es va correspondre, desgraciadament, amb una entrevista. Vam haver de repetir l'itinerari lògicament en el moment d'entrevistar als exalcaldes. Tots aquests desplaçaments per Catalunya van ser a causa de la decisió metodològica de fer les entrevistes personalment. I així ho vàrem fer, amb l'excepció de tres exalcaldes que, per raons de residència, va ser impossible realitzar-la a través d'aquest sistema. En aquests tres casos se'ls va fer l'enquesta via postal amb el qüestionari degudament retocat.

La decisió de realitzar les entrevistes personalment ve avalada per la doctrina sobre les enquestes. En primer lloc, és el mètode que proporciona un major nivell de resposta: comparant aquest sistema amb, per exemple, les enquestes per correu el grau de resposta de les enquestes postals no arriba al 50%.⁴⁰ A més, els que

⁴⁰ "En términos generales, en las encuestas por correo se considera aceptable un índice de respuestas del 50%". MANHEIM, J. i RICH, R. *Análisis político empírico. Métodos de investigación en ciencia política*. Madrid: Alianza, 1988, pàg. 166. Són molts els estudis sobre elits locals que han intentat aquesta estratègia i que han rebut, com a màxim, aquest nivell de resposta. Com a exemple tenim l'estudi de Gianfranco Bettin i Annick Magnier sobre els assessori en les ciutats de més de 100.000 habitants. Dels més de 600 assessori només contesten el qüestionari poc més de 300. BETTIN, G. i MAGNIER, A. "Professione: assessore. Il ruolo degli amministratori nelle grandi città". *Regione e governo locale*, vol. XII (1991), núm. 2. O, l'enquesta que realitza la revista *Regione e Governo*

responen el qüestionari no tenen perquè ser una *mostra representativa* de l'univers d'estudi. Al contrari, pot ser perfectament que els que contestin tinguin un *especial interès* en respondre, el que podria crear un esbiaix important en les dades si són tractades com a mostra representativa.⁴¹ En segon lloc, quan es tracta d'entrevistes a elits -polítiques o no- el dubte que siguin els destinataris els que realment responguin l'enquesta sempre persegueix l'investigador.⁴² En tercer lloc, i a nivell estrictament del qüestionari, l'entrevista personal permet realitzar una enquesta bastant més llarga que a través del mètodes telefònics i postals i admet un tipus de preguntes que només són possibles a través d'aquest sistema d'entrevista. Sense oblidar un aspecte decisiu quan s'entrevista elits, que és el fet de poder ordenar l'aparició dels temes. En efecte, ja hem indicat la importància de la successió cronològica de les qüestions que es volen tractar en una enquesta a elits polítiques. El disseny de l'entrevista és un dels factors d'èxit i la possibilitat de controlar l'aparició de cadascun dels aspectes desapareix totalment en altres sistemes. Finalment, un dels grans avantatges de l'entrevista personal és el fet que es pugui aconseguir una major implicació de l'entrevistat de tal manera que "*the general literature on elite interviewing has strongly emphasized the importance of the*

locale als alcaldes de la regió de l'Emília-Romagna. En aquest cas, de 341 *sindaco*, només en contesten el 24%, és a dir, 74 batlles. RAGAZZI, R. "Indagine tra i sindaci dell'Emília-Romagna: dati e note applicative". *Regione e governo locale*. Setembre-desembre de 1982, pàg. 33.

⁴¹ És a dir, pot molt ben ser que els que decideixin contestar siguin individus que comparteixen certes característiques que els diferencien dels seus col·legues. En el nostre estudi seria el cas que contestessin més els membres d'una determinada posició ideològica o amb un determinat nivell d'estudis. O, per contra, decidissin no respondre els alcaldes que han arribat al poder de forma controvertida -ja sigui per lluites intrapartidistes o per una moció de censura, per exemple.

⁴² En certs qüestionaris postals s'ha decidit incloure una primera pregunta per a conèixer qui ha contestat realment el qüestionari. És el cas, per exemple, del qüestionari inclòs dins el Programa *Austérité financière et innovation locale* dirigit pel Centre d'Étude et la Recherche sur la Vie Locale de l'Institut d'Études Politiques de Bordeus. Els investigadors es veuen obligats a començar l'enquesta amb la pregunta següent: "Si le maire n'a pas répondu personnellement au questionnaire quelle est la fonction de la personne ayant répondu?".

relationship struck between interviewer and respondent as necessary for drawing out the latter's responses more openly and fully, especially on attitudes".⁴³

Aquesta característica primordial també té el seu revers: el treball de camp es converteix en el moment en el qual es pot produir una major implicació per part de l'investigador. Com assenyala Czudnowski una entrevista no és res més que una interacció entre entrevistador i entrevistat⁴⁴ i, com en tota relació, en certs moments, l'entrevista es mou sota paràmetres intangibles i que cal arribar a controlar eficaçment. És el que, des de la primerenca literatura sobre l'entrevista a elits, s'ha anomenat, la *situació* de l'entrevista.

L'èxit de l'entrevista depèn, també, de factors poc previsibles, com pot ser la relació personal entre l'entrevistador i l'entrevistat. En paraules de Pridham, "*whereas the questionnaire was essential for providing a general direction and a specific reference framework, the actual handling of the interviews usually depended on various unpredictable of which the most salient was personal rapport*".⁴⁵ Per tant, és fins a cert punt lògic que, quan es parla dels principals problemes que comporten les enquestes, habitualment s'hagi posat l'accent en els que produeix el *treball de camp*. Lluny del nostre interès negar que el treball de camp pugui tenir efectes importants, però el que no podem és caure en l'exageració de considerar que, fins i tot, l'entonació de la veu dels entrevistadors pot tenir algun tipus d'efecte en l'enquesta.⁴⁶ I diem que no podem exagerar els efectes, perquè intentar controlar

⁴³ PRIDHAM, G. "Interviewing Party-Political Elites in Italy", dins G. Moyser i M. Wagstaffe (ed.). *Research Methods for Elite Studies*. Londres: Allen & Unwin, 1987, pàg. 81.

⁴⁴ CZUDNOWSKI, M. "Interviewing Political Elites in Taiwan", dins G. Moyser i M. Wagstaffe (ed.). *Research Methods for Elite Studies*. Londres: Allen & Unwin, 1987, pàg. 233.

⁴⁵ PRIDHAM, G. "Interviewing Party-Political Elites in Italy", dins G. Moyser i M. Wagstaffe (ed.). *Research Methods for Elite Studies*. Londres: Allen & Unwin, 1987, pàg. 81.

⁴⁶ BARATH, A. i CANNELL, C. "Effect of Interviewer's Voice Intonation". *Public Opinion Quarterly*, vol. 40 (1976).

totes les variables d'ordre *qualitatiu* que poden tenir a veure directament o indirectament en una enquesta duu directament a la paràlisi investigadora. No volem estendre'ns en aquest punt, però és evident que mantenint postures tan radicals difícilment es pot donar la pràctica científica en les ciències socials. El discurs -tan conegut i envellit- sobre la impossibilitat de *conèixer* a través de les dades provinents de les enquestes, és un cercle tancat sobre si mateix. Si només l'atzar pot fer que dues persones entenguin una paraula o un concepte de manera similar, està clar que les enquestes serveixen per a poca cosa, però també ho és que amb aquest senzill argument neguem la possibilitat de qualsevol tipus de comunicació entre individus. A més, no hem d'oblidar que existeixen formules per a intentar reduir al màxim la capacitat d'interferència dels entrevistadors sobre els entrevistats. Generalment està acceptat que el compliment d'un conjunt de regles ben establertes per part de l'entrevistat té un efecte clarament positiu en la qualitat de les dades que es puguin extreure d'una enquesta. Ama aquest motiu, precisament, s'han establert tècniques especials d'entrevista.⁴⁷ Són aquest conjunt de tècniques les que vam explicar detingudament als entrevistadors que ens van ajudar en la recta final del treball de camp. La dificultat -que ja hem advertit-, de la proximitat de les eleccions municipals, va fer aconsellable repartir entre més persones el treball de camp. En realitat van ser poques entrevistes. Jo en vaig realitzar dues tercers parts i la tercera part restant la van realitzar tres entrevistadors els quals vaig formar a través de diversos *briefings*. Coneixent la importància dels entrevistadors en la qualitat i quantitat de la informació⁴⁸, vam

⁴⁷ No es aquí el lloc per adequat per a explicar amb deteniment quines són les tècniques de l'entrevista, senzillament perquè no hem d'argumentar cap posició concreta. Malgrat tot, un bon resum dels elements a tenir en compte és el capítol sobre l'entrevista a elits polítiques que J. Manheim i R. Rich dediquen en el seu *Análisis político empírico. Métodos de investigación en ciencia política*. Madrid: Alianza Universidad, 1988, pàgs. 187-189. En realitat, però, són tècniques àmpliament acceptades per tots els investigadors en ciències socials.

⁴⁸ En aquest cas és decisiu tant la selecció dels entrevistadors com el procés d'aprenentatge de les normes de l'entrevista. En aquest sentit, si bé quantificar el pes de l'aprenentatge és difícil, s'han realitzat intents molt interessants. Billiet i Loosveldt, per exemple, han analitzat els efectes de la formació dels entrevistadors en la qualitat de les respostes dels entrevistats, i descobreixen

escollir tres persones, una d'elles llicenciada en dret i les altres dues estudiants dels darrers cursos de Ciències Polítiques de la Universitat de Barcelona. Vàrem realitzar diverses sessions de treball, en les que vam intentar instruir-los en els detalls del qüestionari i en les tècniques de l'entrevista.

4.- La anàlisi estadística: els creuaments generals i específics

Hem realitzat un conjunt de creuaments generals que ens han servit com a guia per a una interpretació genèrica de les dades i, posteriorment, un voluminós nombre de creuaments específics que han tingut l'objectiu de corroborar les hipòtesis que s'escapen als grans números. Pel que fa als creuaments generals, els podem classificar segons els factors que hem considerat més explicatius: *l'espai, el temps i l'organització política*.

1.- *La dimensió territorial*. En els estudis circumscrits al món local el *factor espacial* és una de les variables que demostra més capacitat heurística. El creuament que ha donat la dimensió territorial a la investigació és *l'estructura municipal*: és a dir, la classificació dels municipis a partir de la població censada l'any 1991. Aquesta variable té, però, un pes limitat en la nostra recerca, ja que la majoria de les localitats amb les quals hem operat tenen més de 10.000 habitants. Encara que aquesta variable pugui tenir una major influència en els estudis que tracten municipis de tots els talls de població, l'estructura municipal és un factor amb la suficient entitat per deixar sentir la seva influència, fins i tot, en les localitats del nostre estudi.

2.- *La dimensió temporal* ha estat un dels puntals de la investigació que hem dut a terme. El temps com a *factor de canvi* és una de les variables que hem tingut

sensibles diferències tant pel que fa a l'augment de la no resposta com en la quantitat d'informació obtinguda. BILLET, J. i LOOSVELDT, G. "Improvement of the Quality of Responses to Factual Survey Questions by interviewer Training". *Public Opinion Quarterly*, vol. 52 (1988).

més en compte ja que, per bé que les sèries temporals no siguin encara massa llargues, quinze anys permeten establir amb certa solvència les tendències que s'han produït aquests anys. Per aquest motiu, la majoria de les estratègies que hem utilitzat han estat amb la intenció de primar el *vessant dinàmic* sobre els elements que denoten *permanència*. Els creuaments que hem decidit utilitzar són quatre:

- a.- El primer distingeix entre els *alcaldes que estan en actiu*, dels *exalcaldes*. Aquest creuament ens ha permès obtenir els primers indicis de l'evolució de l'elit política local durant aquest període. Les desigualtats en els anys d'exercici del càrrec, però, són massa grans per no aportar més que unes primeres pistes que en tot cas, s'han de validar. El ventall de situacions és molt dispar: des d'alcaldes que són batlles des de les primeres eleccions, fins a d'altres que ho són des de fa pocs mesos. I amb els exalcaldes succeeix el mateix. L'estudi del *canvi* a través de les diferències entre els entrevistats que estan en actiu i els que han abandonat el càrrec, queda matisat per aquesta amalgama.
- b.- Per a conèixer en profunditat els canvis que s'han produït aquests quinze anys en la composició de l'elit, ens ha estat molt més útil el creuament segons el *mandat d'origen*; és a dir, el mandat en el qual els entrevistats arriben a ser alcaldes per primera vegada. En la construcció d'aquest creuament només tenim en compte els batlles que entren *nous* a cada mandat consistorial. D'aquesta manera en no tenir en compte la *taxa de renovació* dels alcaldes, els canvis queden molt ben reflectits. La distribució dels alcaldes segons el *mandat d'origen*, és la següent:

Taula 2

Distribució dels alcaldes segons el mandat consistorial d'origen
(a partir d'ara segons el mandat d'origen)

1979	1983	1987	1991	Total
96	49	34	37	216

c.- La visió *estàtica* del procés, en canvi, ens el dóna el creuament segons *mandats consistorials complets*. En aquest cas, si tenim en compte la *faxa de renovació* i, per tant, cada mandat estarà format pels alcaldes dels 98 municipis del nostre univers d'estudi. Lògicament, és difícil que algun dels quatre mandats contingui exactament 98 alcaldes, ja que, d'una banda, no hem entrevistat la totalitat dels alcaldes i, de l'altra, al llarg de quatre anys pot exercir el càrrec més d'un alcalde. La suma dels batlles de cadascun dels mandats serà, per tant, diferent.

Taula 3

Distribució dels alcaldes segons els mandats consistorials complets
(a partir d'ara segons els mandats complets)

1979	1983	1987	1991
96	103	104	112

L'important, però, en aquest creuament és que un entrevistat que comença a ser alcalde l'any 1979 i segueix en actiu a principis de 1995, estarà *repetit* en els quatre mandats. Per aquest motiu el creuament segons mandats complets no reflecteix de forma tan nítida les transformacions, sinó que dóna preeminència a l'estabilitat.

d.- Una darrera possibilitat que ens brinda l'estudi del temps, és conèixer les diferències que es produeixen segons el *nombre d'anys* que els alcaldes han estat exercint el poder. És a dir, ja no el temps com a *factor dinàmic de canvi*,

sinó el temps com a *esmoreïdor de les hipotètiques diferències*: de quina manera l'exercici del poder modula les opinions dels alcaldes.

3.- El tercer dels factors és l'*organització política* i, concretament, el creuament que hem utilitzat és *el partit pel qual van arribar a ser alcaldes per primer cop*. Ens vam decidir per aquest creuament i no pel clàssic, que és el de la militància política, perquè en el nostre univers d'estudi també tenen cabuda els exalcaldes i en el moment de fer l'entrevista, un important percentatge d'aquests havien deixat de militar en una organització política. Per altra banda, avalia aquesta opció el fet que siguin molt pocs els alcaldes que han arribat a ser-ho per més d'un partit. Finalment, ens va semblar més encertat o, al menys amb més interès per a l'estudi, conèixer el *capital polític* de l'alcalde en el moment en què assoleix el càrrec que no després dels avatars d'una vida política. Aquesta decisió també té desgraciadament, desavantatges: els batlles que el primer cop que assoleixen el càrrec és sota les sigles d'agrupacions independents o partits amb poca base nacional queden inclosos en l'etiqueta "altres", a pesar que amb posterioritat s'hagin presentat per un partit polític de més implantació territorial.

Per últim, hem realitzat un creuament que és una barreja entre la *dimensió partidista* i el *factor temps*. És una combinació entre el partit polític sota les sigles del qual els entrevistats van ser elegits alcaldes i el mandat en el què assoleixen el càrrec. Aquest creuament és especialment important ja que ens permet corroborar si els canvis que s'han produït en aquest període es *reproduïxen* internament en les diferents organitzacions partidistes.

Aquest creuament parteix de la constatació d'un desigual assentament electoral de les forces polítiques a nivell local i d'una certa alternança partidista al front de les alcaldies. En efecte, la història electoral dels 98 municipis demostra que durant els primers anys de democràcia van ser les formacions d'esquerra les que van aconseguir un major nombre d'alcaldies i que no serà fins al tercer mandat quan la coalició CiU irromprà amb força en l'escenari municipal (vegeu capítol 1). Aquesta diferent entrada dels partits polítics en l'escenari local explica, en certa mesura, les

diferències que es produeixen entre mandats consistorials. Tenint en compte aquest fet ens ha estat necessari trobar una eina que ens permeti confirmar que els canvis no són producte del major o menor pes d'un partit polític en un mandat consistorial, sinó que la tendència també es produeix internament en les dues principals organitzacions polítiques.

Aquest creuament és possible pel fet d'haver entrevistat un contingent d'alcaldes tan nombrós. L'haver construït un cens de 216 batlles permet fraccionar l'univers d'estudi en unitats bastant menors, ja que cadascuna d'elles contarà amb un nombre suficient d'individus com per a que les conclusions puguin ser estadísticament significatives. Per a confeccionar-lo només hem tingut en compte les dues organitzacions amb més alcaldes, precisament perquè permeten les subdivisions. La taula següent, que mostra la distribució dels alcaldes segons l'organització política amb la que arriben a ser alcaldes la primera vegada, ens assenyala que els batlles del Partit dels Socialistes i els de Convergència i Unió representen el 75% de l'univers d'estudi.

Taula 4

**Distribució dels alcaldes segons el partit amb el qual
assoleixen el càrrec la primera vegada (a partir d'ara segons el partit)**

PSUC/IC	28	12,9%
ERC	6	2,8%
PSC	86	39,8%
CIU	75	34,7%
PP	1	0,5%
UCD	1	0,5%
NE	1	0,5%
Indep.	18	8,3%
Total	216	100,0%

Del que es tracta és de subdividir els alcaldes de les dues principals organitzacions polítiques segons el mandat en què assolixen el càrrec d'alcalde.

Així les dues organitzacions polítiques queden dividides en els quatre mandats consistorials que comprèn la nostra investigació.

Taula 5

Distribució dels alcaldes segons el mandat d'origen i el partit amb el qual assoleixen el càrrec la primera vegada (a partir d'ara segons el mandat i el partit)

PSC79	PSC83	PSC87	PSC91	CIU79	CIU83	CIU87	CIU91
37	27	10	12	22	17	19	17

En la mesura del possible, hem intentat *confrontar* el batlle català amb altres homòlegs europeus. En cap cas, però, hem utilitzat l'anàlisi comparativa.⁴⁹ Si definim aquest tipus d'anàlisi com l'examen sistemàtic d'un reduït nombre de casos⁵⁰ amb la idea que sigui un mètode de control de les generalitzacions que duu a terme l'investigador, nosaltres no hem utilitzat el mètode comparatiu, ja que només hem intentat estudiar sistemàticament el cas català. En canvi, hem utilitzat a bastament la *comparació*, que ens ha estat molt útil no per a *universalitzar*, però sí per a posar de relleu el cas que ens ocupa, és a dir, el batlle de Catalunya.

El fet de no utilitzar estrictament el mètode comparatiu, no eximeix de complir el conjunt de requisits que habitualment es consideren necessaris per a realitzar una comparació metodològicament correcta. Així Sartori, per exemple, assenyala que aquest mètode implica l'ús de paràmetres recaptats de casos comparables i l'ús de categories d'anàlisi no ideogràfiques, és a dir, derivades d'alguna teoria general o

⁴⁹ Tenim molt present la diferència que assenyala Dartien entre el *comparative and comparable design*. DERLIEN, H-U. "Observations on the State of Comparative Administration Research in Europe- Rather Comparable than Comparative". *Governance*, vol 5 (1992), núm. 3, pàg. 279.

⁵⁰ LIJPHART, A. "Comparative Politics and Comparative Method". *American Political Science Review*, vol. 65 (1971), núm. 3, pàg. 683.

d'algun esquema conceptual.⁵¹ Les prescripcions que Sartori realitza també ens han de servir a nosaltres que només hem realitzat comparacions puntuals. En primer lloc, s'han de confrontar *casos similars* i, en segon lloc, la *temporalitat* de les dades que es volen confrontar: la comparació ha de ser, lògicament, sincrònica.

El món local és especialment esmunyedís quan s'intenta estudiar-lo. Són tantes i tant grans les diferències que existeixen entre municipis, que cal tenir molt present quines són les variables que es tenen en compte a l'hora de comparar. Per aquest motiu hem escollit França i Itàlia com els punts de confrontació, ja que tots tres països comparteixen una mateixa tradició administrativa i un similar àmbit cultural. Hem intentat, a més, comparar sempre els alcaldes de les ciutats més importants d'ambdós països. Aquesta precaució és decisiva, ja que si no s'introdueix el *factor població* com a criteri, l'esbiaix pot ser considerable.⁵² Quan no ha estat possible fer-ho -generalment per falta de dades- hem tingut la prudència d'indicar sempre que és el que estàvem comparant i els possibles efectes. Per altra banda, un altre punt de comparació han estat altres elits polítiques de Catalunya, sobretot els parlamentaris del Parlament de Catalunya i els alts càrrecs de la Generalitat de Catalunya. El contrapunt amb aquest tipus d'elit també ha ajudat a resituar eficaçment la figura de l'alcalde.

A més de les prescripcions de Sartori, un altre investigador, Stefano Bartolini, dóna un pas més en assenyalar que la comparació no pot ser construïda empíricament i sistemàticament sobre la base de comparacions simples entre

⁵¹ SARTORI, G. "Comparación y método comparativo", dins G. Sartori i L. Mortino (eds.). *La comparación en las ciencias sociales*. Madrid: Alianza, 1994, pàg. 32.

⁵² Aquest és el retret que Annick Magnier fa de l'obra clàssica de Sidney Tarrow, *Tra centro e periferia*. Magnier considera que en els resultats obtinguts tenen un pes massa gran els municipis de reduïda població i que aquesta situació acaba afectant als resultats globals de la investigació. MAGNIER, A. "Gli eletti comunali in Italia e in Francia", dins R. Segatori (dir.). *Istituzioni e potere politico locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia), pàg. 106.

casos, sinó només en referència a relacions analítiques i temporals generals.⁵³ És a dir, la comparació de sèries temporals és la que comporta una major base de coneixement. Seguint aquest nova òptica hem intentat, en la mesura del possible, confrontar les tendències que es produeixen en un mateix període temporal.

Tot i que l'enquesta hagi estat la principal font d'informació, "(les entrevistes) *must only be used appropriately and judiciously; if necessary in combination with other methods of inquiry.*"⁵⁴ La informació que hem utilitzat és de tipus molt variat i ha tingut funcions també molt diferents.

1.- En primer lloc, les *dades i estadístiques de caràcter oficial*. Hem utilitzat les fitxes dels diputats del Parlament de Catalunya publicades per l'organisme de publicacions d'aquesta institució. Les dades dels parlamentaris ens han servit com a contrapart a les dades dels batlles, sobretot pel que fa a les dades de caràcter sociodemogràfic. Seguint amb les dades de caràcter oficial, hem consultat els Butlletins de cadascuna de les quatre diputacions. La funció que ha tingut aquesta consulta exhaustiva ha estat el poder acarar les dades de caràcter electoral/electiu que ens han proporcionat els batlles per tal de solventar els pocs errors de memòria que havien tingut els alcaldes. Finalment, hem utilitzat amb molta freqüència -sobretot per corroborar la cronologia dels batlles i per a comptabilitzar la vida electiva dels regidors- la valuosa informació recollida en la col·lecció *Ajuntaments de Catalunya* que des de fa molts anys la Federació de Municipis publica cada mandat consistorial.

⁵³ BARTOLINI, S. "Tiempo y investigación comparativa", dins G. Sartori i L. Morlino (eds.). *La comparación en las ciencias sociales*. Madrid: Alianza Editorial, 1994, pàg. 146.

⁵⁴ MOYSER, G. i WAGSTAFFE, M. "Studying elites: Theoretical and Methodological Issues", dins G. Moyser i M. Wagstaffe (ed.). *Research methods for elite studies*. Londres: Allen & Unwin, 1987, pàg.18.

- 2.- En segon lloc, informació provinent dels propis *partits polítics*. Dels dos principals partits vam aconseguir tant els *Estatuts* aprovats en tots els Congressos des de la fundació de l'organització política com les *resolucions congresuals* referides a la política municipal. També vam aconseguir informació sobre la composició dels diferents òrgans de direcció a nivell nacional.

- 3.- Per últim, vam realitzar un buidat de la *premsa*. Ens referim, en concret, a *El País*, *La Vanguardia* i *El Periódico*, i els diaris comarcals *El Segre*, *El Punt Diari* i

Capítol 1

La descripció política dels municipis

1. LA DESCRIPCIÓ POLÍTICA DELS MÚNICIPIS

Abans d'entrar en l'estudi de la figura de l'alcalde, ens ha semblat oportú, en aquest primer capítol, fer una sèrie de consideracions genèriques sobre els municipis del nostre univers d'estudi. En realitat, només intentarem fer una *descripció política* de les noranta-vuit localitats amb les que hem treballat. Es tracta d'una exposició molt general sobre els canvis que s'ha produït al llarg d'aquests quinze anys al front de les alcaldies. Indirectament, doncs, haurem de fer referència al *funcionament* del subsistema local durant aquest període i, entre altres aspectes, haurem d'encarar-nos amb un d'especialment difícil de mesurar i esmunyedís quant al significat, com és l'*estabilitat política*. De fet, són molts els indicadors que hauríem d'utilitzar per a intentar mesurar-ne la seva presència en el món local.¹ Però aquest no és el nostre cas. La nostra investigació no té com a centre d'interès el *sistema polític local* en el seu conjunt, sinó que només estudia la *figura de l'alcalde*. Per tant, només tindrem en compte aquells pronosticadors que tinguin com a *protagonista directe el batlle*. En efecte, el sistema local fa referència a "*la composición y elección de los que podemos denominar órganos de gobierno de dichas corporaciones, las relaciones institucionales entre ellos, así como la*

¹ Un intent d'establir els indicadors bàsics per a mesurar el grau d'inestabilitat política en els governs municipals, és el de MARQUEZ, G. "Bases para el estudio de la inestabilidad política en los gobiernos locales". *Revista de Estudios Políticos*, (1994), núm. 86, pàgs. 261-311.

participación de los ciudadanos en la vida política local".² Per a investigar l'estabilitat política del sistema local, doncs, s'han de tenir en compte aspectes que desborden els límits d'aquest treball d'investigació: des de la informació sobre l'entorn executiu³, a l'estudi de les coalicions partidistes en el govern municipal. Les variables que s'haurien d'utilitzar abasten des del repartiment del poder polític en el si de l'organització municipal fins als resultats electorals. El nostre propòsit és molt més modest. Del que es tracta és de donar una visió general del funcionament d'aquests municipis, únicament a través de variables que tenen l'alcalde com a punt central d'anàlisi.

El punt de partida en aquest intent de descripció política dels municipis del nostre univers d'estudi, han de ser les primeres eleccions democràtiques que se celebren el mes d'abril de 1979. Abans de començar, però, hem de fer dos advertiments. En primer lloc, donat que la nostra investigació té com a punt de reflexió la figura del batlle, només tindrem en compte el nombre d'alcaldies de cadascun dels partits amb independència dels resultats electorals que s'hagin produït en aquestes localitats. En segon lloc, en aquesta primera descripció introductòria només tindrem en compte l'alcalde sortint de les eleccions municipals. Més endavant tindrem la ocasió

² SÁNCHEZ MORÓN, M. "El sistema político local: fórmulas de gobierno y participación ciudadana", dins T. Font (dir.), *Informe sobre el Gobierno local*. Madrid: MAP-Fundació Pi i Sunyer d'Estudis Autònoms i Locals, 1992, pàg. 293.

³ Concepte que posa en circulació Guillermo Márquez. MARQUEZ, G. *Movilidad política y lealtad partidista en Andalucía (1973-1991)*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1992. Sánchez Morón, per exemple, també assenyala que "la estabilidad se mantiene cuando el mismo alcalde y un mismo equipo de gobierno gestionan la administración municipal de manera continuada, sin alteraciones significativas." SÁNCHEZ MORÓN, M. "El sistema político local tras las elecciones de 1995: perspectivas de gobernabilidad y funcionamiento de los ayuntamientos", dins T. Font (dir.), *Anuario del Gobierno Local. 1996*. Madrid: Marcial Pons, 1996, pàg. 190.

de referir-nos en profunditat als canvis d'alcalde que es produeixen durant la resta del mandat.

Des de les primeres eleccions municipals democràtiques es comença a dissenyar un sistema de partits local que pot ser descrit, de forma molt general, a través de les següents característiques:

1.- *Caràcter bipartidista.* A partir de les primeres eleccions de 1979 s'inicia una expansió territorial de totes les organitzacions partidistes. I en aquesta progressiva difusió s'apreciarà, molt aviat, el caràcter bipartidista del subsistema local a Catalunya.⁴ El nombre de municipis en què els principals partits presenten candidatures electorals ha augmentat de forma constant al llarg d'aquests anys. La taula següent resumeix aquest itinerari ascendent per al total de municipis de Catalunya.

⁴ CAPO, J., BARAS, M., BOTELLA, J. i COLOMÉ, G. "La formación de una élite política local". *Revista de Estudios Políticos*, (1988), núm. 59, pàg. 207.

Taula 6⁵

**Municipis en els quals els partits presenten llistes electorals.
Total de Catalunya.**

	1979	1983	1987	1991
PSUC/IC	16,1	10,8	11,9	13,8
ERC	12,2	11,7	13,0	19,5
PSC	23,1	37,0	39,2	52,7
CIU	45,8	73,2	90,3	93,2
CDS		3,0	9,9	7,6
UCD	39,5			
AP/PP	2,4	22,8	19,7	25,5
Independents Conservadors	18,0	16,9	10,3	13,0
Independents Progressistes	31,7	21,7	18,7	14,9
Independents		22,2	8,2	17,8
Altres		10,5	7,6	7,0
Total Municipis	(932)	(939)	(940)	(942)

Si bé és cert que tots els partits polítics presenten un major nombre de llistes, també ho és que el Partit dels Socialistes de Catalunya i la coalició Convergència i Unió són les dues formacions que tenen una més gran implantació en el territori i les que han tingut un creixement més regular. Aquest domini territorial de les dues principals organitzacions polítiques de Catalunya, té un reflex en els *càrrecs electes* que aconseguixen: en els tres darrers mandats han proveït més de la meitat de tots els batlles de Catalunya i a partir de 1987

⁵ Per a les dades dels tres primers mandats hem utilitzat, SUBIRATS, J. i VALLES, J.M. "El govern local", dins O. Nel·lo (dir.) *Deu anys d'Ajuntaments democràtics 1975-1989. Elements per a un balanç*. Barcelona: Federació de municipis de Catalunya, 1989, pàg. 36. Per a la distribució del darrer mandat consistorial, hem fet servir les dades preparatòries del darrer *Atlas electoral de Catalunya* de l'Equip de Sociologia Electoral. Text en curs de publicació.

representen més de les tres quartes parts. La diferència entre ambdues organitzacions és, però, aclaparadora.

Taula 7
Percentatge d'alcaldes del PSC i de CiU.
Total de Catalunya

	1979	1983	1987	1991
PSC	9,1	15,9	14,9	16,1
CiU	23,2	46,9	63,3	62,6
Total Municipis	(301)	(589)	(734)	(745)

L'*arrelament territorial* de Convergència i Unió ha comportat un *domini institucional* del món local, fins al punt que des de 1987 aconseguix gairebé dues terceres parts de les alcaldies de Catalunya. A més, aquesta posició privilegiada li ha permès d'estendre el seu domini cap a la resta d'*organismes locals*: obté la presidència de tres de les quatre diputacions i de trenta-quatre dels quaranta Consells Comarcals.⁶

2.- *Assentament de les forces d'esquerra a les zones predominantment urbanes.* El domini territorial de les dues principals forces polítiques té una implantació molt diferent: si en fer una descripció del conjunt de Catalunya hem observat que la coalició CiU és la que aconseguix un major nombre d'alcaldies, en els municipis urbans la història electoral és diferent. Aquests són precisament el tipus de municipis amb els quals nosaltres operem. Per tant, si distribuïm els noranta-vuit municipis del nostre univers d'estudi segons el partit que aconseguix l'alcaldia en cadascun dels mandats consistorials, obtenim la següent taula.

⁶ GENERALITAT DE CATALUNYA. *Eleccions Locals i al Consell General d'Aran. 1991.* Barcelona: Oficina de Coordinació Electoral. Departament de Governació, 1992, pàgs. 245-252 i 257.

Taula 8⁷

Alcaldes de l'univers d'estudi segons els partits

	1979	1983	1987	1991
PSUC/IC	19	11	9	11
PCC		2		1
PSC	39	50	46	47
ERC	4	1		2
CIU	21	27	36	34
Front Nacional	1			
UCD	1			
PP				1
Independents	12	7	7	2
Total	(97)	(98)	(98)	(98)

La taula anterior demostra com les primeres eleccions municipals van representar la primera via d'accés al poder institucional de les forces polítiques d'esquerra -sobretot socialistes i comunistes. La distribució ens assenyala que l'any 1979 dues tercers parts de les alcaldies de l'univers d'estudi, van estar en mans de partits d'esquerra.⁸ També demostra que el percentatge de municipis amb un batlle ideològicament d'esquerra s'ha mantingut inalterat: en tots quatre mandats les localitats que tenen l'alcalde d'una formació d'esquerra ha estat sempre entorn del 60%. En aquest itinerari, el segon mandat va ser especialment beneficiós per al PSC: les eleccions de 1983 van suposar, en termes generals, la

⁷ A les primeres eleccions municipals Salt encara no s'havia segregat de Girona, per tant, el total de casos de l'univers d'estudi, en aquest primer mandat consistorial, serà de 97.

⁸ En aquest cas considerem d'esquerra els electes del PSC, PSUC, FN, ERC i les llistes d'independents que aconseguen l'alcaldia a les Franqueses del Vallès (*Treball i Honradesa per a l'Ajuntament*), a Parets del Vallès (*Unió d'Esquerres de Parets*) i a la Seu d'Urgell (*Redreçament i Progrés*).

consolidació d'un poder municipal socialista d'ample abast a costa principalment del PSUC⁹ i de certes llistes independents de caràcter progressista.¹⁰

A partir d'aquest moment es produeix una gradual i important penetració de CiU en les grans àrees urbanes. L'evolució de CiU en les eleccions municipals és clarament positiva des dels primers comicis, però serà sobretot el 1987 quan aconseguirà l'alcaldia en ciutats d'estructura *mixta* -és a dir, d'antiga hegemonia socialista-¹¹, i només el 1991 experimenta un lleuger retrocés. Pel que fa al Partit dels Socialistes, el tercer mandat suposarà una disminució en nombre de vots i alcaldies i aconseguirà mantenir-se, en certa mesura, gràcies a les alcaldies que aconseguirà d'Iniciativa per Catalunya.¹²

3.- La taula 8 ens assenyala una darrera característica: amb independència dels relleus al front de l'alcaldia i dels canvis que s'han produït al llarg d'aquests anys, és perceptible l'*estabilitat* en el conjunt de municipis que componen el nostre univers d'estudi. Malgrat tot, la *distribució partidista* només ens dona uns primers indicis del tipus de funcionament que han tingut aquestes localitats. En

⁹ Les localitats més emblemàtiques que passen a mans socialistes després de les eleccions de 1983 són, entre altres, Badalona, Barberà del Vallès, Sant Joan Despí i Viladecans.

¹⁰ Els municipis en què es realitza el canvi i que el PSC ha mantingut durant el període d'estudi són Les Franqueses del Vallès, Parets del Vallès i La Seu d'Urgell.

¹¹ El concepte de *zona mixta* és utilitzat per VALLÈS, J.M. i MOLINS, J. "La vida electoral a Catalunya. Eleccions i Referèndum entre 1982 i 1988", dins Equip de Sociologia Electoral. *Atlas electoral de Catalunya. 1982-1988*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1990 (Estudis Electorals, núm. 9), pàgs. 48-49 i 52. Per altra banda, els municipis als quals estem fent referència són, entre altres, Blanes, Manresa, Sant Cugat i Vilassar de Mar.

¹² Entre altres, sobresurten ciutats com Cornellà de Llobregat -en la que malgrat que s'haguessin alternat en l'alcaldia durant el segon mandat consistorial, és a partir de 1987 quan el PSC la manté en solitari- i Mollet del Vallès.

efecte, el relatiu equilibri del nombre d'alcaldes que aconseguixen les forces polítiques no ens demostra en cap cas que els municipis tractats individualment no hagin sofert canvis importants al llarg d'aquests quinze anys. Per a corroborar la hipòtesi hem d'endinsar-nos en els *canvis d'alcalde* i del *partit polític* al front de l'alcaldia que s'han produït en cadascun dels municipis.

Sota aquesta perspectiva, la primera constatació és que els canvis que s'han produït en les noranta-vuit ciutats més importants de Catalunya són bastant menors: en un 37,7% dels casos el govern municipal ha estat dirigit per un o més alcaldes d'un mateix color polític i, en canvi, només en sis localitats s'han succeït, durant aquests quinze anys, quatre organitzacions polítiques al front del consistori.

Taula 9

Distribució del municipis de l'univers d'estudi segons el nombre de partits al front de l'alcaldia

Un partit	37	37,7%
Dos partits	42	42,8%
Tres partits	13	13,3%
Quatre partits	6	6,1%
n	(98)	

La gran majoria de municipis han vist succeir-se, com a màxim, dos partits diferents al front de l'alcaldia, la qual cosa demostra una destacada estabilitat quant a la renovació de les sigles partidistes al front dels governs municipals. L'orientació política dels alcaldes que s'han anat succeïnt no trenca, generalment, amb la tradició política local.¹³

¹³ Buscant una confirmació a través dels resultats electorals de cadascuna de les localitats d'estudi, ens trobem amb què només en 18 casos hi ha discrepàncies entre la voluntat popular i el color

El fet que el recanvi partidista hagi estat escàs no implica que aquest no s'hagi produït més a bastament en el liderat al front de l'alcaldia. Els resultats assenyalen que la circulació del poder s'ha produït més a través dels canvis d'alcalde que a l'alternança dels propis partits.

Taula 10

Distribució del municipis de l'univers d'estudi segons el nombre d'alcaldes al front de l'alcaldia

Un alcalde	20	20,4%
Dos alcaldes	33	33,7%
Tres alcaldes	35	35,7%
Quatre alcaldes	7	7,1%
Més de quatre alcaldes	3	3,0%

n

(98)

Si bé és cert que la rotació del poder ha estat molt més àmplia entre els alcaldes que no entre els partits polítics en la direcció del consistori, tampoc s'han de magnificar els resultats. Si observem amb cert deteniment la taula número 10, queda clar que en el cas d'un o dos alcaldes al front del municipi la renovació és més aviat modesta i la inestabilitat difícilment imaginable.¹⁴ En canvi, només en

polític de l'alcalde. Si tenim en compte que s'han convocat quatre eleccions ens trobem -multiplicant els quatre comicis pels noranta-vuit municipis- amb 392 possibilitats. D'aquesta manera, la idea de representació entesa com a congruència política entre sufragi i alcalde- només queda trastocada en un 4% dels casos possibles. Els municipis implicats en aquesta situació són: Balaguer, Banyoles, La Bisbal d'Empordà, Caldes de Montbuí, Falset, Lleida, Mollet del Vallès, Olesa de Montserrat, Palamós, Puigcerdà, Roses, St.Carles de la Ràpita, St.Just Desvern, Sitges, Sort, Tremp, Vilanova i la Geltrú i Vila-Seca.

¹⁴ No només perquè dos alcaldes són pocs, sinó també per la disposició en el temps. En la gran majoria de municipis, els alcaldes han exercit el càrrec durant tres mandats consecutius. Haurem de parlar, en aquests casos, d'una gran moderació en la rotació del poder polític.

deu casos podem parlar amb certa consistència d'*inestabilitat política* o *inestabilitat electoral*. Així doncs, els municipis que han tingut tres alcaldes són els que es converteixen en pedra de toc. Hem d'intentar donar resposta a aquest conjunt de municipis. Per a fer-ho, cal trobar un *criteri de demarcació* que ens permeti distingir entre ambdues possibilitats. Ens sembla que per a parlar d'inestabilitat és necessari que, com a mínim, hi hagi *un alcalde que no acabi el mandat consistorial*. Sota aquest principi, que ens permet reclassificar els municipis, queda palès que els brots d'inestabilitat han estat minoritaris: només dotze dels trenta cinc municipis han tingut un alcalde que ha exercit el poder durant un període inferior al mandat consistorial.¹⁵ A més, la gran majoria es produeixen durant els primers anys de democràcia, que és el moment en el qual el sistema busca el seu propi equilibri.

No acaben aquí, lògicament, les possibilitats d'estudi de la inestabilitat. El *criteri de demarcació* que hem adoptat és imprecís, ja que agrupa situacions massa disperses. En segons quins casos el criteri que hem utilitzat no és una condició *necessària* per a que existeixi inestabilitat -aquesta es pot crear en el moment, per exemple, d'escollir el candidat- i, alguns cops, no és una condició *suficient*. Per tant, per a determinar-ne l'abast i el contingut no ens és suficient treballar, per separat, amb el nombre d'alcaldes de cadascuna de les localitats o amb el volum de partits que estan al front del consistori municipal, sinó que hem d'unir les dues variables. Creuant els dos factors obtenim el següent quadre de doble entrada, que ens permetrà l'estudi de cadascun dels municipis.

¹⁵ Són els casos de Vilassar de Mar (J. Marsal 1979-1981), Sant Feliu de Guíxols (M. Monfort 1979-1980), Barberà del Vallès (A. Lobo 1979-1982 i A. Ribas 1982-1983), Sant Adrià del Besòs (J. Vilanova 1979-1981), La Llagosta (J. Serrano 1979-1981, J. Alfaro 1981-1983), Olot (A. Calçada 1983-1984), Vilanova i la Geltrú (E. Oriols 1992-1993), Santa Perpetua de la Mogoda (A. Llauredó 90, A. Serrat, 90-91), Igualada (R. Tomas 1991-1992), Viladecans (García Fenosa 1983-1984), Caldes de Montbui, (J. García 1991-1992) i Santa Coloma de Farners (J. Arru 1991-1993).

Quadre 1

Distribució dels municipis segons el número d'alcaldes i partits

	1 alcalde	2 alcaldes	3 alcaldes	més de 3 alcaldes
1 partit	Canovelles Castelldefels Cerdanyola Cervera Girona Esparreguera Esplugues L'Hospitalet Masnou Rubi St. Feliu Llobregat Sabadell Sant Boi Solsona Terrassa Tortosa Vendrell	Calella Gandesa Gavà Malgrat de mar Mataró El Prat de Llobregat Salt Sant Andreu de la Barca Ripoll Valls Vilafranca del Penedès Vic	La Llagosta Mollerussa Montornès del Vallès Olot Reus Sant Feliu de Guixols	Castellar del Vallès Torrelló
2 partits	Franqueses del Vallès Manlleu Ripollet	Badalona Blanes Borges Blanques Cornellà Lleida Manresa Montcada i Reixach Parets del Vallès Pineda de Mar Sant Carles de la Ràpita Sant Joan Despí Sant Pere de Ribes Sta Coloma Gramanet Seu d'Urgell Sitges Tarragona Viella	Arenys de Mar Barberà del Vallès Caldes de Montbui Granollers Igualada Lloret Martorell Molins de Rei Mollet Mora d'Ebre Palamós Pont de Suert Sant Adrià del Besòs Sant Celoni Sant Cugat Sta. Coloma de Farners Trepç Viladecans Vilaseca Vilassar de Mar	Figueres Sant Vicenç dels Horts
3 partits		Berga Falset Palafrugell	Amposta Balaguer Banyoles La Bisbal d'Empordà Sort Tàrraga Vilanova i la Geltrú	Montblanc Roses Sant Just Desvern
Més 3 partits		Premià de mar	Deltebre Sta. Perpètua Mogoda	Cambrils Olesa de Montserrat Puigcerdà

El quadre anterior ens permet, en parlar d'instabilitat, distingir entre *instabilitat política* i *instabilitat electoral*. En el primer cas, es fa referència a la fragilitat que es crea dins el partit polític pels conflictes existents entre l'elit, ja sigui per lluites entre faccions oposades, desavinences entre l'estructura organitzativa i els càrrecs públics o, simplement, l'enfrontament pel liderat. Fins i tot, podem incloure en aquest primer significat les tensions en el funcionament municipal produïdes per la manca de confiança del ple amb l'alcalde. Aquest tipus d'instabilitat normalment no és una situació perenne, sinó que es circumscriu en un moment concret i per desbloquejar-la cal un relleu de l'alcalde. La segona acceptió al·ludeix a la situació que es crea quan els resultats electorals són el suficientment ajustats com per produir diferents possibilitats de govern. En aquest cas, haurem de distingir entre aquells municipis en els que qualsevol elecció municipal suposa uns resultats molt cenyits -*instabilitat electoral estructural*- i aquells en els quals aquesta situació només s'ha produït en alguna ocasió esporàdica -*instabilitat electoral momentània*.

A més, a aquest cúmul de factors -tlicants dins el partit polític per problemes estrictament locals o per l'extensió de lluites del nivell nacional, polarització electoral pròpia del municipi o com a producte de situacions exteriors a la localitat- s'hi ha d'afegir l'important paper del *candidat a alcalde*. La importància del candidat en unes eleccions municipals és innegable. Tant és així, que pot donar explicació a viratges electorals que sense la introducció d'aquesta variable podrien semblar absolutament atzarosos.¹⁶ Els canvis produïts per l'*efecte candidat* abasten una gran quantitat de situacions, que poden anar des del fet que l'alcalde amb una certa acceptació popular decideix no presentar-se, fins a que entri en disputa electoral una personalitat del municipi o, fins i tot, la possibilitat que un candidat, en

¹⁶ Entre molts exemples, podem citar el cas del batlle de Ripollet que l'any 1987 va presentar-se per Iniciativa per Catalunya, aconseguint el 41% dels vots i el 1991 va fer-ho pel PSC assolint el 46% dels sufragis. No és l'únic cas, Olesa de Montserrat i Palafrugell presenten una situació similar. A un altre nivell el Sr. Torrents ha estat alcalde de Premià amb tres partits diferents -ERC, NOP i CiU.

eleccions consecutives, es presenti per partits polítics diferents i el sufragi popular el revalidi com a alcalde. En cap cas, però, aquestes descripcions suposen brots d'instabilitat electoral.

Un cop enllestit l'utilitatge conceptual que hem de menester, el quadre 1 queda dividit en tres grans zones que mostrem a continuació:

Quadre 2

Distribució dels municipis segons el número d'alcaldes i partits

	1 alcalde	2 alcaldes	3 alcaldes	més de 3 alcaldes
1 partit	Canovelles Castelldefels Cerdanyola Cervera Girona Esparreguera Esplugues L'Hospitalet de L. Masnou Rubi Sant Feliu Llobregat Sabadell Sant Boi Solsona Terrassa Tortosa Vendrell	Calella Gandesa Gavà Malgrat de mar Mataró El Prat de Llobregat Sant Andreu de la Barca Ripoll Valls Vilafranca del Penedès Vic Barcelona	La Llagosta Mollerussa Montornès del Vallès Olot Reus Sant Feliu de Guixols	Castellar del Vallès Torelló
2 partits	Franqueses del Vallès Manlleu Ripolllet	Badalona Blanes Borges Blanques Cornellà Lleida Manresa Montcada i Reixach Parets del Vallès Pineda de Mar Sant Carles de la Ràpita Sant Joan Despí Sant Pere de Ribes Sta Coloma Gramanet La Seu d'Urgell Sitges Tarragona Viella	Arenys de Mar Barberà del Vallès Caldes de Montbui Granollers Igualada Lloret Martorell Molins de Rei Mollet Mora d'Ebre Palamós Pont de Suert Sant Adrià del Besòs Sant Celoni Sant Cugat Sta. Coloma de Farners Trepç Viladecans Vilaseca Vilassar de Mar	Figueras Sant Vicenç dels Horts
3 partits		Berga Falsset Palafrugell	Amposta Balaguer Banyoles La Bisbal d'Empordà Sort Tàrraga Vilanova i la Geltrú	Montblanc Roses Sant Just Desvern
Més 3 partits		Premià de mar	Deltebre Sta. Perpètua Mogoda	Cambrils Olesa de Montserrat Puigcerdà

1.- La zona nord-oest del quadre, on estan situats els municipis que han tingut un funcionament totalment estable, sense interferències polítiques. Més enllà de les localitats que han tingut un sol alcalde -ja sigui sota les mateixes sigles o amb diferents partits¹⁷-, sobresurten els municipis que han tingut un sol partit i dos batlls al front de l'alcaldia.¹⁸ Del que es tracta, en la majoria de casos, és d'un procés d'*herència política* entre l'alcalde i el seu successor, situació que duu a un enfortiment de l'*empresa política* i una clara recerca d'estabilitat.¹⁹ En altres municipis, les circumstàncies que es produeixen abasten des de la mort de l'anterior batlle²⁰, fins a la consecució d'altres quotes de poder polític²¹ o, simplement, la voluntat personal de deixar el càrrec. Difícilment, doncs, podem parlar d'instabilitat política i, menys encara, d'instabilitat electoral. Per altra banda, en els municipis que han tingut tres alcaldes es tracta, en la majoria dels casos, de situacions de *caràcter no polític* ni electoral.²²

¹⁷ Els tres casos en els quals un mateix alcalde ha assolit el càrrec sota les sigles d'un mateix partit, demostren en tot cas, una important dosi d'estabilitat política i electoral. En efecte, Les Franqueses del Vallès i Manlleu són un clar exemple d'absorció d'organitzacions d'independents per partits de més implantació nacional. El cas de Ripollet ja l'hem ressenyat en el peu de pàgina núm. 18.

¹⁸ És una situació que Cazzola, en la seva classificació, descriu com *estàtica*. És una situació que Cazzola, en la seva classificació, descriu com *estàtica* CAZZOLA, F. *Periferici Integrati*. Bolonya: Il Mulino, 1991 (Contemporanea, núm. 46), pàg. 91.

¹⁹ Són els municipis de Vilafranca del Penedès, Valls, Ripoll, Malgrat de Mar, Calella, Vic, Salt, Sant Andreu de la Barca i Gavà.

²⁰ El Prat de Llobregat i Gandesa -malaltia del batlle anterior.

²¹ Concretament, fem referència a Mataró i Barcelona: el Sr. Major accedeix al càrrec de ministre d'indústria i el Sr. Serra de defensa.

²² A Reus els dos alcaldes que exerceixen el càrrec durant els primers anys moren i han de ser substituïts; a Olot, el Sr. Calçada es proposat com a President del Parlament de Catalunya.

2.- La *zona perifèrica* del quadre, formada pels escassos municipis que han demostrat una clara precarietat política durant aquests anys. D'aquest conjunt de localitats, hem de fer certes excepcions: Santa Perpètua de la Mogoda²³, Premià de mar²⁴ i Figueres²⁵.

3.- La *zona central* del quadre. Les explicacions que haurem d'abordar per abastar tots els moviments dels municipis inclosos en aquest quadrant, són moltes. En primer lloc sobresurten les localitats en les que l'alcalde decideix no presentar-se voluntàriament a les properes eleccions.²⁶ Es tracta, doncs, d'una de les variacions que hem inclòs en l'*efecte candidat* i que hem considerat com a situació *no inestable*. En segon lloc, el retrocés de certes forces polítiques o, al contrari, l'assentament territorial d'altres organitzacions polítiques, expliquen alguns canvis que es poden haver produït localment. Així, durant el segon mandat consistorial l'escissió del PSUC es tradueix en una important desfeta

²³ Sempre ha governat el Sr. Bufí, amb l'excepció del darrer temps del tercer mandat, quan va rebre una moció de censura i els promotors es van alternar a l'alcaldia fins arribar les properes eleccions.

²⁴ Vegeu peu de pàgina núm. 18.

²⁵ En el cas de Figueres, amb l'excepció del primer mandat, a partir de 1983 sempre ha governat el Sr. Marià Lorca.

²⁶ A Pineda de Mar el candidat de sempre, el Sr. Aragonés, decideix no tornar-se a presentar i a les Borges Blanques el Sr. Bardia, industrial de la localitat, deixa el govern municipal. A la Seu d'Urgell, el candidat lligat al PSUC, Sr. Gallart tampoc es presenta i a Viella, succeeix exactament el contrari: entra en el joc polític el Sr. Calbetó, fill d'una important família d'hotelers de la localitat, el pare del qual ja va ser alcalde de la ciutat a finals dels anys seixanta i setanta. Els casos de Molins de Rei, Vilassar de Mar i Caldes de Montbui, també són exemples de la importància del candidat.

electoral i és sota aquesta òptica com hem d'entendre la pèrdua de Badalona, Sant Joan Despí, Cornellà de Llobregat i Barberà del Vallès. Les eleccions de 1987, en canvi, representen un pas electoral significatiu de la coalició CiU, precisament quan aconseguen les localitats de Manresa, Sant Carles de la Ràpita, Sant Cugat, Vilassar de mar i Amposta. Fins i tot, en aquest quadrant hi trobem municipis com Parets del Vallès, que és un exemple clar d'estabilitat política.²⁷

Són molt pocs, doncs, els municipis que han demostrat una certa fragilitat política durant aquests anys. Com a exemples d'*inestabilitat electoral* -momentània o estructural- podem citar Lleida, Tarragona, Vilanova, Lloret de mar, Blanes, Banyoles, Falset, La Bisbal, i d'*inestabilitat política* a Granollers, Igualada, Sant Adrià del Besós, Viladecans, Sant Celoni i Berga.

Sigui com sigui, l'estudi particularitzat de cadascun dels municipis ens demostra que, tenint en compte els canvis al front de l'alcaldia, en molt pocs casos podem parlar d'inestabilitat política. En primer lloc, perquè en les escasses localitats en les què es pot postular algun brot d'inestabilitat política, aquesta ha estat conjuntural i molt limitada en el temps. En segon lloc, són molt pocs els municipis en els què es pot parlar d'un funcionament amb interferències polítiques severes.

Més enllà de la descripció gràfica del quadre i d'exposar les tendències que s'hi observen, ens interessa posar de relleu que els resultats als que hem arribat, ens ajuden a desfer molts prejudicis sobre el món local. Durant els primers anys de la

²⁷ L'alcaldessa Rosa Martí va dirigir el govern municipal durant dotze anys consecutius i posteriorment, va entregar el poder en un clar procés d'herència política. És, però, també un exemple d'absorció de llistes independents per part dels partits de més implantació territorial: el primer mandat consistorial va ser assolit el càrrec sota les sigles *Unió d'Esquerreres per Parets*, i, a partir del tercer, sota les del PSC.

transició política va existir el temor que fos una *perpètua font d'inestabilitat*.²⁸ El gran nombre de municipis, el component caciquil que havia estat present en molts pobles²⁹ i la inquietud per un possible comportament immadur per part dels actors del món local, haurien abonat un cert dubte respecte al bon funcionament del sistema polític local.

Malgrat tot, acabem de veure que davant el perjudici d'un món local políticament fràgil, els alcaldes demostren el contrari. En efecte, ja sigui per efecte del vot

²⁸ És el cas, per exemple de Benítez de Lugo que indica "El mecanismo electoral de la Ley de Elecciones Locales de 1978 y su sistema de elección del Alcalde, han traído como consecuencia que numerosos Presidentes de Corporación elegidos en las pasadas elecciones de mayo de 1983, lo hayan sido a merced a apoyos de partidos o coaliciones con fuerza minoritaria en las corporaciones, que con su pronunciamiento en favor de uno o otro partido mayoritario, le han hecho a menudo conseguir a éste la alcaldía. Pero el propio transcurso del tiempo y la riqueza y la complejidad de la vida local, favorecen el que *los concejales de estos partidos minoritarios, reconsideren con frecuencia su decisión y la posible conveniencia de cambiar el signo de su apoyo, quizás también con la perspectiva de que haciéndolo así el partido favorecido estaría más proclive a compensarle con favores políticos*. La fórmula para remediar en su justa medida esos vaivenes, se podía haber encontrado con la exigencia de que exista un "quorum" cualificado para la destitución del Alcalde". BENITEZ DE LUGO, J.M. *El municipio y sus elementos esenciales*. Madrid: Mancomunidad de Municipios, 1986, pàgs. 185-86. Rebollo Puig també desconfia del resultat, per exemple, de les mocions de censura: "(...) conlleva inevitablemente un riesgo de inestabilidad en la Administración municipal. El que el Alcalde cuente en todo momento con una mayoría real es, sin duda, positivo, como lo es el dar salida a las crisis encubiertas, a las que conduce la estabilidad del cargo. Pero en los casos en que, no lográndose inicialmente la mayoría absoluta, el Alcalde derive su condición de encabezar la lista más votada, *la recepción de la moción de censura puede suponer una situación de crisis continua*". REBOLLO PUIG, M. "La moción de censura en la Administración Local". *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, (1985), núm. 227, pàg. 474.

²⁹ "El caquicismo se destierra (...) con disposiciones que marquen claramente las atribuciones de los Alcaldes que limiten y controlen sus competencias y fijen las claves para que la administración de los municipios sea clara y transparente". Intervenció del Sr. Núñez Pérez. *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados*, 1978, núm. 29, 9 i 10 de març de 1978, pàg. 1124.

popular, ja sigui pel joc polític de les elits, en pocs municipis podem parlar d'instabilitat. El sistema polític local ha aconseguit evitar, en certa mesura, una fragilitat política que tothom donava per sentada. Si mesurem la instabilitat del món local a través del nombre de partits polítics que han governat en els municipis i dels canvis d'alcalde que s'han succeït durant aquests quinze anys, queda clar que l'estabilitat ha estat la nota dominant. Ja hem indicat en pàgines precedents que, per bé que siguin molts els indicadors que es poden utilitzar per a mesurar la instabilitat, només tindrem en compte aquells que tenen com a *protagonista directe l'alcalde*. Sota aquest principi, una de les variables que pel seu poder descriptiu s'ha convertit en un dels principals *indicadors* de la instabilitat política del sistema local, és la *moció de censura*. En aquest cas ens decidim a incorporar en l'anàlisi aquest pronosticador perquè el destinatari de la moció és, precisament, l'alcalde (vegeu capítol 2). A més, el vessant *quantitatiu* d'aquest mecanisme de control polític, ens permetrà corroborar si realment han existit símptomes d'instabilitat política. Doncs bé, la informació que podem extreure de la utilització de moció de censura durant aquests quinze anys, és que ha estat molt *moderada*. En efecte, si tenim en compte tots els municipis de Catalunya (944 durant el període en el que se circumscriu el nostre estudi), només se n'han produït 78. L'elevat nombre de municipis que formen Catalunya i el fet que s'hagin celebrat quatre eleccions municipals, ens duen a resoldre que les localitats afectades per alguna moció de censura són molt poques. La moderació en l'ús de la moció de censura, doncs, corrobora l'estabilitat que el món local ha estat capaç de produir.

Aquesta estabilitat es fruit de tres impulsos volguts o involuntaris, però que s'han donat conjuntament. En primer lloc, el *comportament electoral dels ciutadans* que ha estat moderat i no ha provocat, en aquests anys, grans canvis al front de l'alcaldia. En segon lloc, sobresurt el paper que han jugat les *elits polítiques locals*. En aquest sentit, sembla que les aliances i pactes tàcits per a solucionar situacions que degudes a la falta de majoria en els consistoris podrien haver estat causa d'instabilitat política, han estat molt més duraders i eficaços del que es pensa i

declara públicament.³⁰ I la prova més evident en són les mocions de censura: no sembla que aquest mecanisme hagi estat utilitzat per part de les elits polítiques locals com el principal instrument per a solucionar de forma dràstica els enfrontaments polítics sinó que, al contrari, s'ha emprat de forma limitada.³¹ I, finalment, el tercer impuls -en realitat, fruit del pacte entre elits, però aquesta vegada no locals- prové del *disseny legal del sistema local*. El marc legal en el qual s'han de moure els actors determina, en certa mesura, els moviments que aquests poden realitzar. I en el fons sempre està present la idea o el temor a un món local políticament inestable. Així, els objectius perseguits pel legislador en les normes que se succeeixen al llarg d'aquests anys van intentar d'una banda, afirmar

³⁰ A tall d'exemple, podem citar l'incendiari article de J. De Esteban sobre el transfugisme. Si realment és veritat -cosa que dubtem- que "en lo que concierne a los Ayuntamientos, casi resulta difícil sostener que haya alguno que, de un modo u otro, no se haya visto afectado por un cambio en su relación de fuerzas, a causa de algún tráfuga", encara dóna més rellevància a la capacitat de pacte que han demostrat les elits locals, ja que no hem observat un marge significatiu d'inestabilitat. DE ESTEBAN, J. "El fenómeno del transfugismo político y la jurisprudencia constitucional". *Revista de Estudios Políticos*, (1990), núm. 70, pàg. 10.

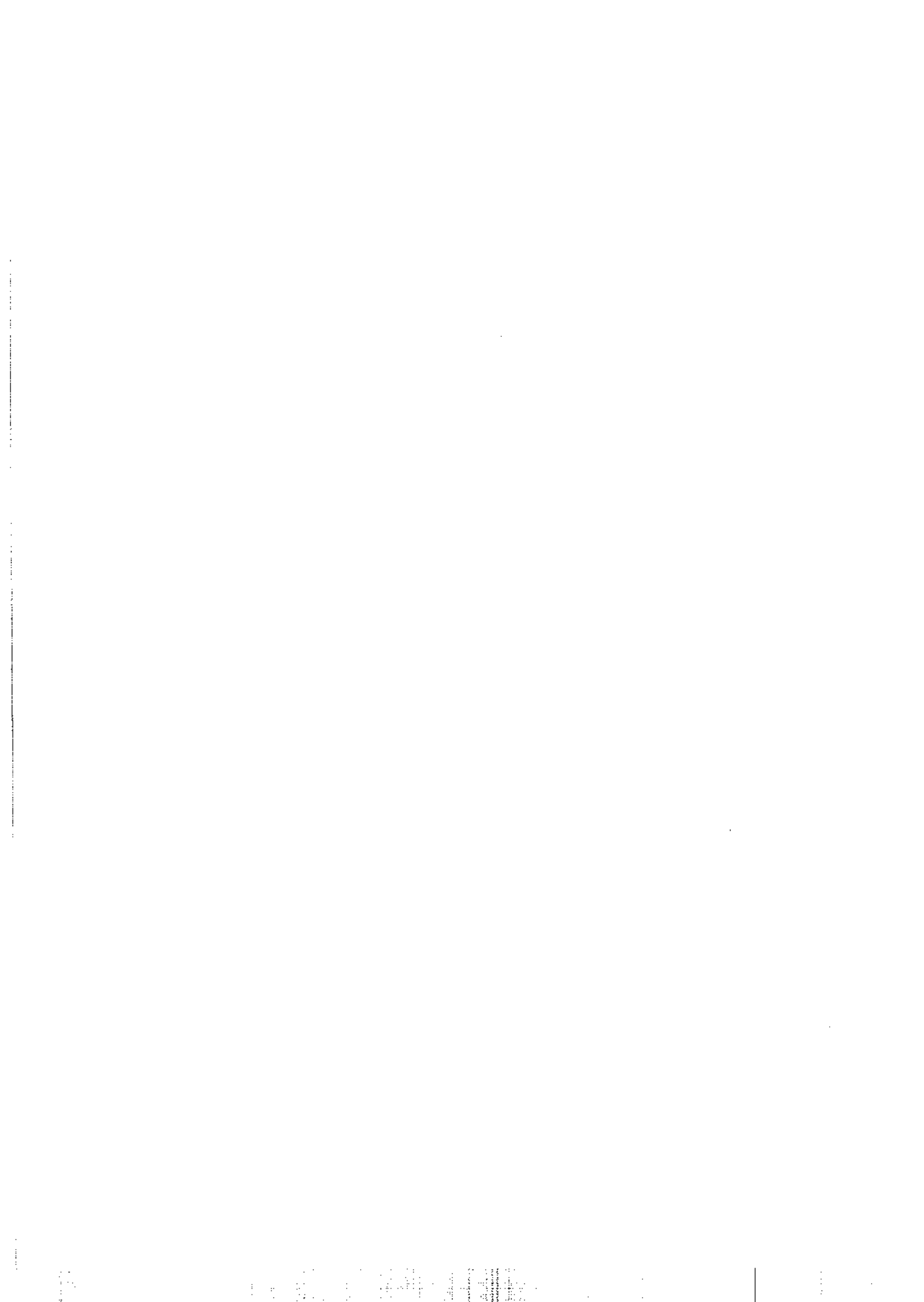
³¹ Per a més informació, vegeu MAGRE, J. *Les mocions de censura a l'alcalde a Catalunya (1979-1994)*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 1995. Pel que fa a la resta de l'estat espanyol, vegeu MARQUEZ, G. "Bases para el estudio de la inestabilidad política en los gobiernos locales". *Revista de Estudios Políticos*, (1994), núm. 86, pàgs. 293-307; SANCHEZ MORON, M. "El sistema Local", dins T. Font (dir.). *Anuario del Gobierno Local. 1995*. Madrid: Marcial Pons, 1995, pàg. 167.

la preeminència dels partits polítics en el món local³², i de l'altra, d'enfortir la figura de l'alcalde. Així, a més de dotar d'una important càrrega simbòlica la figura del batlle i un ampli ventall de poders executius, la Llei d'Eleccions Locals, per exemple, no incorpora la moció de censura com a arma de control polític contra l'alcalde i, en canvi, es contempla la possibilitat d'utilitzar-la contra el President de la Diputació. L'existència d'aquest mecanisme destitutori en la representativitat provincial, confirma que la moció de censura no estava intencionadament prevista en la Llei d'Eleccions Locals³³ i que la raó no era cap altra que el temor a un funcionament inestable del món local. Aquesta mateixa posició és la que preval quan la moció de censura es regula -Llei Orgànica de Règim Electoral General de 1985- i s'incorporen un seguit de limitacions que denoten una gran prudència per part del legislador.

³² "el temor de los principales partidos políticos al surgimiento de las ofertas políticas puramente "locales" y a la aparición de tendencias centrífugas en su propio seno (...) condujo a la elaboración de un sistema electoral que claramente primaba a los partidos políticos". BOTELLA, J. "La galaxia local en el sistema político español". Revista de Estudios Políticos, (1992), núm. 76, pàg. 150. En certa mesura és el que Subirats assenyala com a *blindatge* de la democràcia espanyola. SUBIRATS, J. "Comentarios a la ponencia "El gobierno local ante la sociedad española"", dins F. Longo (dir.). *Informe Pi i Sunyer sobre Gobierno Local en España*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autònomic i Locals, 1997, pàg. 148.

³³ CASCULLUELA, L. "Organización y Régimen jurídico de las Entidades Locales. La función pública local", dins *Organización Territorial del Estado. Administración Local*. Jornades organitzades per la Dirección General de lo Contencioso del Estado. Madrid: Instituto de Estudios Fiscales, 1985. Vol. I, pàg. 133. També Rebollo Puig recorda que les esmenes dirigides a institucionalitzar aquesta destitució de l'alcalde van ser refusades en el debat parlamentari de la llei. REBOLLO PUIG, M. "La moción de censura en la Administración Local". *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, (1985), núm. 227, pàg. 471.

Per a veure més en detall el contingut dels objectius del legislador, haurem d'emmarcar la figura de l'alcalde a través de la seva regulació legal, tasca que realitzarem en el proper capítol.

Capítol 2

La figura de l'alcalde en la legislació

2. LA FIGURA DE L'ALCALDE EN LA LEGISLACIÓ

L'interès d'aquest epígraf és mostrar que la voluntat política ha estat la de dotar d'un clar protagonisme la figura de l'alcalde. Només tractarem, per tant, els mecanismes d'*elecció* i *cessament* de l'alcalde i les atribucions que li són assignades. L'estudi d'aquests dos aspectes ens permetrà establir que si bé no es pot parlar d'un *presidencialisme d'origen*, si ho podem fer-ho d'un *presidencialisme de funcions*.

Abans d'entrar en els sistemes establerts per a l'elecció de l'alcalde hem de fer referència, encara que sigui de forma resumida, a les causes d'*inelegibilitat* i les *incompatibilitats*.

2.1 LES CAUSES D'INELEGIBILITAT I D'INCOMPATIBILITAT

La Llei Orgànica 5/1985, de 19 de juny, del Règim Electoral General (LOREG) regula en els seus articles 6 i 7 les causes d'inelegibilitat dels càrrecs electius generals, tant nacionals com locals, i l'article 177 adjunta un supòsit específic d'inelegibilitat municipal. Finalment, l'article 178 estableix les causes d'incompatibilitat amb el càrrec de regidor.

La semàntica jurídica distingeix clarament la significació dels termes *inelegibilitat* i *incompatibilitat*, gràcies a l'aportació jurisprudencial i doctrinal. La diferència fonamental radica en què les causes inelegibilitat priven a l'afectat del dret electoral passiu i, en canvi, les causes d'incompatibilitat impossibiliten l'afectat per a l'exercici del càrrec, però no impedeix ni la seva candidatura ni la seva elecció. És a dir, mentre la inelegibilitat implica l'haver de renunciar a una situació de *preeminència* per a ser candidat¹, el règim d'incompatibilitats "*se relacionen en todo momento con el cargo concreto y no con el derecho electoral pasivo*".²

Les causes inelegibilitat tenen la seva justificació en principis que són propis del sistema polític i administratiu, com és el mantenir la separació de poders, la voluntat de desvincular l'Exèrcit i les Forces Armades de la disputa electoral, garantir la independència i neutralitat del sufragi, preservar el poder moderador de la Corona o protegir les institucions democràtiques. Com a causa inelegibilitat específica dels *regidors*, la Llei electoral estableix en l'article 177, els deutors directes o subsidiaris de la corresponent corporació local contra els quals s'hagués expedit un mandat de constreyniment per resolució judicial.³

El principi que determina les causes d'incompatibilitat és de forma exclusiva, "*la defensa del interés general del municipio frente a intereses particulares enfrentados o colisionados real o incluso potencialmente. A este criterio excluyente hay que adjuntar los de especialidad y jerarquía organizativa en los supuestos del personal dependiente del municipio. Por el primero de éstos se exige el desempeño de un*

¹ BARAS, M. I BOTELLA, J. *El sistema electoral*. Madrid: Tecnos, 1996 (Temas clave de la Constitución Española), pàg. 71.

² MARTÍNEZ MARÍN, A. *La representatividad municipal española*. Múrcia: Universidad de Múrcia, 1989, pàg. 191.

³ Precepte que, en la pràctica, resulta inoperant ja que els procediments per al cobrament només seran administratius. EL CONSULTOR DE LOS AYUNTAMIENTOS Y DE LOS JUZGADOS. *Reglamento de Organización, Funcionamiento y Régimen Jurídico de las Entidades locales*. Madrid: Publicaciones Abella, 1995, pàg. 85.

único puesto de trabajo y por el segundo se evita las disfuncionalidades que acarrearía la dependencia funcional o laboral de los superiores jerárquicos con la de representación y gobierno de la propia entidad.⁴

2.2 L'ELECCIÓ DE L'ALCALDE

L'article 196 de la LOREG disposa que en la mateixa sessió en la que es constitueixi la corporació es procedirà a elegir l'alcalde d'acord amb els següents criteris:

- 1.- Poden ser candidats tots els regidors que encapçalin les llistes corresponents.
- 2.- Si algun d'ells obté la majoria absoluta de vots dels regidors es proclamat alcalde.
- 3.- Si cap d'ells obté l'esmentada majoria, es proclamat alcalde el regidor que encapçali la llista que hagi obtingut el major nombre de vots populars en el corresponent municipi. En cas d'empat, es resoldrà per sorteig.⁵

El text reproduïx gairebé de forma literal la doble fórmula de provisió de l'alcaldia que va introduir, per primera vegada en el dret municipal espanyol, la Llei 39/1978, de 17 de juliol, d'Eleccions Locals.⁶ El nou text assumeix el punt d'equilibri

⁴ MARTÍNEZ MARÍN, A. *La representatividad municipal española*. Múrcia: Universidad de Múrcia, 1989, pàg. 198.

⁵ La solució en cas d'empat en la Llei 39/1978 -article 28.3 c)- era diferent: havia de ser alcalde el candidat de més edat.

⁶ Tal i com assenyala Astarloa, qüestions que l'any 1978 van suscitar polèmica, com el sistema d'elecció de l'alcalde, no van suposar cap enfrontament important i la llei es va aprobar amb un consens pràcticament general i amb un debat poc significatiu. ASTARLOA, I. "Introducción a las

al que es va arribar durant la discussió parlamentària de l'esmentada llei. Des de les posicions de govern s'advocava per un sistema d'elecció directa de l'alcalde per part dels ciutadans, de tal manera que es va proposar que fos batlle el candidat de la llista més votada. Les crítiques van provenir de tots els grups de l'oposició.⁷ Des dels grups minoritaris de la cambra es va criticar una hipotètica tendència a afavorir les grans opcions polítiques. També es va assenyalar la falta de tradició històrica en el dret municipal espanyol i la falta de correlats en el dret comparat. Malgrat tot, les crítiques més punyents van fer referència al fet que l'elecció automàtica de l'alcalde podia comportar una proliferació de governs en minoria. Finalment es va acceptar l'esmena a l'article 28 de la Llei que va defensar el Sr. Solé Tura que, com assenyala el mateix diputat, tenia la intenció de "*conciliar cosas que hasta ahora han sido irreconciliables*".⁸

Disposiciones Especiales para las Elecciones Municipales", dins L. Cazorla. *Comentarios a la ley orgánica del régimen electoral general*. Madrid: Civitas, 1986, pàg. 1451.

⁷ El Sr. Alavedra, per exemple va assenyalar: "Si las mayorías no funcionan, caeremos en una situación de democracia *bloqueada* que puede propugnar el proyecto de ley. Se dice que después de la designación automática del Alcalde que prevé el proyecto de ley se estará a tiempo a constituir una mayoría, de establecer un programa, pero la elección del Alcalde por y entre los concejales fuerza a que se constituya esta mayoría, y si a pesar de esto fracasa, (...) se pueden encontrar otros sistemas. En cualquier caso fracasará mucho más la formación de la mayoría con el proyecto de ley que estamos debatiendo". Un altre aspecte criticat i que prové del mateix disseny del mecanisme d'elecció, és la falta de *representativitat* de l'alcalde escollit. En paraules del diputat Solé Tura: "Si la elección del alcalde es directa por el sistema mayoritario, como se nos propone, esta objeción sólo tendría sentido en caso de que el alcalde lo fuese por mayoría absoluta. Si no es así -y no va a ser así en la mayoría de los casos-, el Ayuntamiento estará encabezado por un alcalde que no representará a la mayoría del electorado y que habrá sido rechazado como tal por esta mayoría". *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados*, núm. 29, dies 9 i 10 de març de 1978, pàgs. 1115 i 1118.

⁸ Intervenció de Solé Tura. *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados*, núm. 29, dies 9 i 10 de març de 1978, pàg. 1121.

Fent referència als diferents elements que componen l'article, sobresurt l'establiment d'una *forma principal indirecta* de designació i una *forma subsidiària i directa*. Atenent al primer mecanisme el que es pretén, precisament, és evitar els defectes denunciats del sistema d'assignació automàtica. El que s'intenta és limitar en el major nombre de casos possibles el que l'alcalde hagi de governar en minoria. Els candidats tenen vint dies des de les eleccions⁹ per a negociar amb la resta de forces polítiques i intentar buscar un cert consens al voltant d'un candidat.¹⁰ Lògicament, la possibilitat d'arribar a un acord és més alta en el cas que l'elecció de l'alcalde es realitzi a través dels vots dels regidors que la solució proposada en el projecte de llei d'Eleccions Locals de 1978 que es decantava per una elecció pràcticament directa del batlle. En el debat del plenari, però, el representant de la Unió del Centre Democràtic acaba reconeixent que "*falta en él (el projecte de llei) el engarce (del alcalde) con los concejales. No con los concejales de la propia lista, que al aceptarlo como primero le están dando su voto para alcalde, sino de los concejales de las otras listas*".¹¹ En efecte, l'elecció automàtica del batlle i l'assignació proporcional dels regidors, comportava el risc de crear un alcalde en permanent minoria en el consistori. Tal i com assenyala Martínez Marín, el problema funcional s'havia de presentar de forma inevitable en el supòsit d'un alcalde majoritari, però corporativament minoritari.¹²

El mateix article 196 estableix una sèrie de limitacions per assolir el càrrec d'alcalde. La primera d'elles és que l'elecció no es pot fer extensiva a una persona

⁹ En els punts 1 i 2 de l'article 28 de la Llei 39/1978 estipulava que el desè dia després de la proclamació dels regidors per la Junta Electoral de Zona es constituirà l'ajuntament i en la mateixa sessió s'haurà de procedir a l'elecció de l'alcalde.

¹⁰ Article 195.1 de la Llei Orgànica del Règim Electoral General.

¹¹ Intervenció del diputat Núñez Pérez. *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados*, 1978, núm. 29, dies 9 i 10 de març, pàg. 1125.

¹² MARTÍNEZ MARÍN, A. *La representatividad municipal española*. Múrcia: Universidad de Múrcia, 1989, pàg. 221.

aliena a la pròpia corporació municipal, sinó que està referida als regidors caps de llista.

Per altra banda, l'elecció del batlle només entre els que encapçalen la candidatura va ser una posició que es va considerar *irrenunciable* i no va entrar ni en discussió plenària de la Llei 39/1978. La idea és que s'havien de presentar "*personas que tengan prestigio y capacidad de convocatoria en un determinado municipio*" i que els ciutadans tinguessin un referent clar i la possibilitat indirecta d'escollir el seu alcalde.¹³ La fórmula principal i la subsidiària s'aproximen gràcies al requisit de ser cap de llista, ja que els electors coneixen en el moment de l'elecció el nom dels possibles candidats a l'alcaldia, de tal manera que com indica el diputat del Partit dels Socialistes de Catalunya, Sr. Obiols, aquest sistema "*permite simultáneamente la posibilidad de optar por un programa y también por un alcalde*".¹⁴

Junt a aquest règim general, el legislador excepcionalitza els municipis que tenen una població compresa entre els cent i els dos-cents cinquanta habitants que elegeixen el seu alcalde segons un procediment que suposa una major *ampliació de la base electoral* respecte de la fórmula principal i una major *aproximació a l'elecció veïnal* de l'alcalde. Poden ser candidats a alcalde tots els regidors; si algun d'ells obté la majoria absoluta de vots, es proclamat alcalde; i si no s'arriba a produir,

¹³ Pel que fa a la primera de les raons el representant d'UCD assenyala: "Los primeros de lista son los importantes, porque ellos reflejan personalmente la opción política que se ofrece a los ciudadanos". Intervenció del diputat Núñez Pérez. *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados*, 1978, núm. 29, dies 9 i 10 de març, pàg. 1123. Pel que fa a la segona de les raons, el mateix diputat raona que "en un mismo papel le dá el elector su voto a la persona primera de la lista -cuidado con este concepto-, primera de la lista que quiere como alcalde". Fins i tot aporta dades d'enquesta per a justificar aquesta idea: "(els espanyols) tienen verdadera pasión por elegir directamente a los rectores de estos municipios". Intervenció del diputat Núñez Pérez. *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados*, 1978, núm. 29, dies 9 i 10 de març, pàg. 1083.

¹⁴ Intervenció del Sr. Obiols. *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados*, 1978, núm. 20, dia 22 de febrer, pàg. 709.

accedeix al càrrec el candidat que ha aconseguit més vots populars. També, com a cas especial, el legislador ha inclòs els municipis que funcionen en règim de *Consell Obert* en els quals els electors l'elegeixen de forma directa per sistema majoritari. La Llei 7/1985, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases de Règim Local (LRBRL), disposa que funcionin amb aquest sistema de democràcia directa els municipis amb menys de cent habitants, els que tradicionalment tingui aquest singular règim de govern i administració i aquells altres municipis que els seus veïns així ho sol·licitin i la seva comunitat autònoma ho aprovi. En aquest supòsit de democràcia directa, el govern i l'administració li correspon a l'alcalde i a una assemblea de veïns que la forma la totalitat dels electors.¹⁵

L'elecció i el cessament -com veurem- reproduïxen en l'organització municipal el model parlamentari constitucionalitzat per a les organitzacions territorials estatal i autonòmica. No ens ha d'estranyar, ja que la pràctica habitual en els estats d'occident que els governs locals reproduïxin, poc o molt, el model organitzatiu del govern central.¹⁶ Ara bé, l'elecció de segon grau del president del govern no es traslladable mimèticament a la de l'alcalde. En primer lloc, els candidats a alcalde només poden ser els candidats primers de cada llista amb representació al consistori, de tal manera que l'electorat coneix els *alcaldables*, ja que si una llista electoral obté la majoria absoluta dels vots populars també la tindrà de regidors i l'elecció del batlle es converteix en un acte corporatiu merament formal. Si no es produeix aquest resultat, l'elecció és dels regidors, en un intent de crear una majoria estable de govern per al municipi. Finalment, en el cas que no es doni cap de les dues situacions anteriors, és l'elector qui ha determinat que el cap de llista més votat sigui el primer mandatari municipal.

¹⁵ Llei Reguladora de les Bases del Règim Local, de 2 d'abril de 1985, articles 29 i 45.2.

¹⁶ MARTINEZ MARIN, A. "La elección o nombramiento y cese del alcalde: historia legislativa del regimen actual". *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, (1989), núm. 242, pàg. 333.

2.3 EL CESSAMENT DE L'ALCALDE

La legislació vigent imposa la distinció entre les causes de cessament o pèrdua de la condició de regidor i de l'alcalde. Ara bé, les causes de pèrdua de la condició de regidor també ho són de l'alcaldia ja que el seu titular, excepció feta del Consell Obert, sempre és un regidor.

Com a situació general, l'article 194.1 de la LOREG assenyala que "*el mandato de los miembros del ayuntamiento es de cuatro años contados a partir de la fecha de su elección*". Com a causes d'extinció del mandat abans del transcurs del període fixat, la LOREG, a efectes substitutoris, fa referència als supòsits d'incompatibilitat i/o il·legibilitat sobrevinguda, defunció, incapacitat, renúncia, expiració del mandat de quatre anys i, fins i tot, el supòsit dissolutori d'un ajuntament pel govern de la nació. Tal i com assenyala Martínez Marín, davant el silenci de la Llei Reguladora de les Bases de Règim Local, el Reglament d'organització, Funcionament i Règim Jurídic de les Corporacions Locals, de 28 de novembre de 1986, estableix el següent llistat de causes determinants de la pèrdua de la condició de regidor en el seu article 9:¹⁷

- 1.- Per decisió judicial ferma que anul·li l'elecció o la proclamació.
- 2.- Per defunció o incapacitació declarada per decisió judicial ferma.
- 3.- Per extinció del mandat, a l'expirar el termini, sens perjudici que continuï en les seves funcions solament per a la administració ordinària fins a la presa de possessió dels seus successors.
- 4.- Per renúncia, que haurà de fer-se efectiva per escrit davant el ple de la corporació.

¹⁷ MARTÍNEZ MARÍN, A. *La representatividad municipal española*. Múrcia: Universidad de Múrcia, 1989, pàg. 223.

5.- Per incompatibilitat, en els supòsits i condicions establertes en la legislació electoral.

6.- Per pèrdua de la nacionalitat espanyola.

Els supòsits de *pèrdua exclusiva de la condició d'alcalde* es concreten en les de *renúncia* i la *moció de censura*. La *renúncia* de l'alcalde, com la dels regidors, està concebuda en termes d'absoluta *liberalitat*. El caràcter de *voluntarietat* de tots els oficis de regidor així ho exigeix.¹⁸ L'altre supòsit de pèrdua de la condició de batlle és la *moció de censura*. Va ser una qüestió obviada en la Llei 39/1978 per prudència política en el període de la transició i pel silenci conscient del legislador. Fins arribar a la LOREG aquest tipus de destitució és fruit de la interpretació de la jurisprudència que va permetre que en el moment de l'entrada en vigor la llei orgànica la recepció de la moció de censura estigués clara a nivell dels principis.¹⁹

2.3.1 La moció de censura

Sens perjudici que en el seu cas existeixin altres raons que la fonamentin, la causa legitimadora de la moció de censura es troba jurídicament en la pèrdua de la confiança de la corporació municipal en l'alcalde. Per tant, s'ha de considerar la moció de censura com "*un cauce a través del cual el Pleno del Ayuntamiento procede a recomponer la quebrada relación de confianza que le une con el alcalde*

¹⁸ GUIRADO, C. *El alcalde en la Legislación Española*. Madrid: Trivium, 1991, pàg. 347.

¹⁹ Pràcticament tots els autors coincideixen en què la introducció de la moció de censura sorgeix com a resposta, fragmentària i casuística, a una situació a la que no es trobava, de moment, solució legislativa. Les principals sentències que contenen la doctrina que s'incorpora a la LOREG són les següents: la de 4 de febrer de 1983 -sentència en la que s'argumenta la diferència entre l'elecció dels regidors i la del alcalde-; la de 4 de març, la de 14 de juliol del mateix any, en la que s'intenta solucionar un manifest estat patològic de l'alcalde que aconsella la seva destitució; les sentències de 27 de març i, sobretot, la de 10 d'octubre de 1984, que insisteix en la idea que l'elecció de l'alcalde és de segon grau (a l'elegir-lo els regidors i no els veïns) i que els seus electors no poden destituir-lo.

sobre nuevas bases".²⁰ Aquesta és la mateixa definició que dona López Pellicer quan considera que el seu únic fonament és que entre l'alcalde i els regidors ha d'existir un vincle de confiança i que en cas contrari s'entén engendrat un risc per a la gestió municipal, risc que s'obvia a través d'una moció de censura, és a dir mitjançant la substitució del batlle.²¹

No només són els comentaris i estudis dels especialistes els que ens duen a aquesta consideració, sinó que el mateix Tribunal Constitucional així ho ha establert: en l'ATC 538/85 s'assenyala que "(la moció de censura) se configura como el resultado de la pérdida de confianza política". Així queda configurada la destitució d'una manera esglaonada: existeix un objecte -la confiança política de l'alcalde- amb un subjecte clar -els que el van elegir. La pèrdua d'aquest objecte -en la que només importa el mateix fet de la pèrdua, amb independència dels motius que l'ocasionen- produeix com a resultat la destitució de l'alcalde.²²

²⁰ POMED SANCHEZ, A. "El discutible control judicial de los motivos de la moción de censura al Alcalde (Reflexiones al hilo de la sentencia de la sentencia del Tribunal Supremo de 14 de abril de 1990. Caso "La Fullola")". *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, (1991), núm. 251, pàg. 676. No podem deixar d'esmentar, però, que en certs casos, la victòria en una moció de censura no pot ser l'objectiu dels proponents, sinó el de provocar un debat polític que evindecii davant l'opinió pública els defectes de l'actuació del govern municipal. VÍRGALA, E. *La moción de censura en la Constitución de 1978*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1988. (Estudios Constitucionales), pàg. 341.

²¹ LOPEZ PELLICER, J. "La moción de censura al Alcalde". *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, (1990), núm. 247, pàg. 440.

²² TRUJILLO PÉREZ, A. J., *La moción de censura al alcalde*. Universidad de Málaga, Facultat de Dret, 1995. Tesi Doctoral inèdita, pàgs. 284-285. Per altra banda i pel que fa a Catalunya, aquesta ha estat precisament la raó adduïda, de forma directa o indirecta, per a presentar la moció de censura. Així, els arguments que consten en els actes de les mocions o en declaracions públiques als mitjans de comunicació, no són tant un desacord programàtic o amb una acció en concret, sinó que s'estableix una valoració genèrica de la forma d'actuar de l'alcalde, tot intentant justificar la utilització d'aquest instrument per a retrobar el clima o la relació de confiança entre el ple i el cap del consistori. Malgrat aquest fet -que no implica que les autèntiques raons puguin ser-ne d'altres-, la raó

2.3.1.1 La recepció legal de la figura

Pràcticament tots els autors coincideixen en què la introducció de la moció de censura, com a fórmula de control polític en la vida local, sorgeix com una resposta jurisprudencial fragmentària i casuística, a una situació a la que no hi havia una solució legislativa. En línies generals, es pot assenyalar que es va consolidant la idea que l'elecció de l'alcalde és de segon grau -a l'elegir-lo els regidors i no els veïns- i que els seus electors poden destituir-lo. En efecte, la jurisprudència aporta l'analogia amb el supòsit del President de la Diputació Provincial, cas per al que l'article 34.3 de la Llei d'Eleccions Locals de 1978 sí preveia la possibilitat de destitució per part dels components de la corporació.²³

Així, com assenyala Santolaya Machetti, en el moment de l'entrada en vigor de la LOREG, la possibilitat de moció de censura estava el suficientment clara quant al terreny dels principis.²⁴ Per tant, la doctrina que es consolida en el cos jurisprudencial va ser assumida en els seus aspectes substantius pel legislador en aprovar l'esmentada Llei orgànica. Culminació que s'opera amb la recepció de la figura que es du a terme en l'article 197 d'aquesta llei i que detalla els següents requisits per a dur-la a terme:

formal es dirigeix a intentar consolidar, de nou, una relació estable entre alcalde i consistori. Per a més informació, vegeu MAGRE, J. *Les mocions de censura a l'alcalde a Catalunya (1979-1994)*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 1995.

²³ López Pellicer, per exemple, indica que "admitida en la Ley de Elecciones Locales de 1978 la posible destitución del Presidente de la Diputación, la jurisprudencia del Tribunal Supremo interpretó que la del Alcalde también era posible, a pesar de la laguna legal en cuanto a éste, atendiendo al criterio de la analogía (art. 4.1, del Código Civil) y al principio del *contrarius actus*, que permitía en consecuencia la destitución del Alcalde por mayoría absoluta de la Corporación municipal". LOPEZ PELLICER, J. "La moción de censura al Alcalde". *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, (1990), núm. 247, pags. 434-436.

a.- Iniciativa de la moció

Ha de ser formulada, al menys, per la majoria absoluta dels regidors -punt 2 de l'article 197-, percentatge que ha d'entendre's referit al nombre de regidors que legalment constitueixen la corporació municipal. Fins a 1991-data en la que es modifica l'article per tal d'endurir-ne les condicions- el requisit fou només d'un terç dels regidors. Amb aquest enduriment es pretenia una reducció important del nombre de mocions de censura.²⁵

Al mateix temps, estableix la limitació que cap regidor podrà subscriure, durant el seu mandat, més d'una moció de censura. La causa d'aquesta limitació no és cap altra que evitar que les mocions, per la seva reiteració, arribin a obstaculitzar l'acció del govern municipal.²⁶

²⁴ SANTOLAYA MACHETTI, P. "Nota en torno a la posibilidad de cese de los Alcaldes mediante la aprobación de una moción de censura". *Revista de Administración Pública*, (1985), núm. 108, pàgs. 255-257.

²⁵ En els últims anys a Catalunya s'han dut a terme al voltant de trenta mocions per mandat. Aquest mateix percentatge és el que s'ha produït després de l'enduriment dels requisits per a presentar la moció de censura. Per tant, de moment, els resultats esperats -decreixement del nombre de mocions- no s'ha arribat a produir. El mateix Ministeri per a les Administracions Públiques, així ho admet: en un informe del MAP de 1993, es reconeix que les restriccions en l'ús de les mocions de censura, incluídes en les últimes reformes de la llei, encara no han donat els fruits esperats. Ministerio para las Administraciones Públicas. *Informe*. 1993. Publicat pel diari ABC el 8 de novembre de 1993.

²⁶ Aquesta limitació pot ajudar a mantenir -com així ha succeït- una situació d'autèntica inestabilitat en el consistori, ja que aritmèticament, és impossible realitzar dues mocions en un mateix mandat consistorial. No és aquesta la única *perversió* que pot ocasionar el fet de no poder presentar més d'una moció de censura en un mateix mandat. Com assenyala Guillermo Márquez, s'ha començat a produir situacions que anomena *autocensura de protecció*: s'utilitza la moció, per part de la majoria que sustenta l'alcalde, per a bloquejar qualsevol possibilitat de moció alternativa durant el període de mandat consistorial. MARQUEZ, G. "Bases para el estudio de la inestabilidad política en los gobiernos locales". *Revista de Estudios Políticos*, (1994), núm. 86, pàg. 289.

b.- El caràcter constructiu de la moció

La moció de censura ha d'incloure el nom del candidat proposat per a la tasca d'alcalde. Hi cap legalment la possibilitat que qualsevol regidor, encara que no hagi encapçalat la llista, sigui proposat com a candidat a l'alcaldia. La moció de censura en la Llei electoral es configura en la seva eficàcia com una "*técnica de sustitución del titular de la alcaldía y no meramente de destitución; por ello la aprobación de la misma produce el efecto simultáneo de proclamación del sustituto, y de ahí la necesidad de que la moción de censura incluya el nombre del candidato propuesto*".²⁷ En el cas de Catalunya, acabaria de demostrar la importància del caràcter constructiu de la moció de censura la possibilitat que proporciona la Llei Municipal catalana de poder presentar *mocions alternatives*.²⁸

c.- Motivació de la moció de censura

La Llei Orgànica 5/1985 no exigeix que la moció de censura a l'alcalde sigui motivada. Ja hem indicat que la causa d'aquest fet és que la legitimació de la moció de censura es troba jurídicament en la pèrdua de confiança de la corporació municipal amb el batlle, per tant no és necessari cap altre tipus d'explicació.

Per altra banda, la Llei Municipal i de Règim Local de Catalunya, assenyala en l'article 110.1 g) que "en cap cas es pot presentar una moció de censura si ha estat publicada al BOE o al DOGC una convocatòria electoral política i fins que

²⁷ GUIRADO, C. *El alcalde en la Legislación Española*. Madrid: Trivium, 1991, pàg. 357.

²⁸ L'article 110.1 c) de la Llei Municipal i de Règim Local de Catalunya dóna la possibilitat que dins dels dos dies següents a la convocatòria de la sessió extraordinària puguin presentar-se mocions de censura alternatives. Malgrat tot, després de la modificació de l'article 197 de la LOREG -augment del nombre de regidors que han de signar la moció, que passa d'un terç a més de la meitat-, aquesta possibilitat és inviable, ja que els regidors només poden signar una moció de censura en cada mandat consistorial.

han tingut lloc les eleccions corresponents". En aquest precepte legal s'inclouen, doncs, les convocatòries d'eleccions al Parlament Europeu, Corts Generals, al Parlament de Catalunya i les pròpies eleccions municipals.

Encara que certs autors considerin que la regulació de la moció de censura s'ha dut a terme amb uns *amplis marges*,²⁹ ens sembla que hi han motius suficients per a considerar que s'ha legislat amb molts prudència i s'han introduït importants limitacions, que van des del caràcter constructiu de la moció fins a la impossibilitat aritmètica de presentar més d'una moció per mandat.

Sigui com sigui, la possibilitat de destitució/elecció del batlle a través de la moció de censura fa que difícilment es pugui parlar d'un disseny *presidencial* de la figura de l'alcalde. En efecte, la existència de la moció de censura ens allunya de la aquesta possibilitat. Aquesta situació es confirma al tenir en compte els mecanismes de l'elecció del batlle: si per *presidencialisme* entenem l'elecció directa popular de l'alcalde i/o la impossibilitat per part del ple de revocar al batlle al llarg del mandat, llavors en cap cas podem parlar de *presidencialisme* en el disseny de la LOREG. Es refusa, doncs, el model d'alcalde elegit directament i de forma separada pels electors del municipi.

Malgrat tot, queden rastres de la voluntat política de dotar d'un cert caràcter presidencial la figura de l'alcalde. Ja sigui pel fet que només poden ser candidats els situats en la primera posició de la llista electoral -els electors voten indirectament el seu alcalde- o ja sigui per la forma subsidiària d'elecció -és alcalde el candidat amb un major nombre de vots populars- i sense oblidar l'elecció directa en els municipis que funcionen en règim de Consell Obert, el disseny de l'alcalde està *tenyit* d'un cert regust *presidencial*. Aquests rastres de presidencialisme són fruit de la necessitat de pacte entre postures irreconciliables durant el debat de la

²⁹ "a partir de los *amplios márgenes* con que se regula la moción de censura". GUIRADO, C. "Aproximación al estudio de la alcaldía a través de su evolución legislativa". *Revista de Estudios de la Administración local y Autonómica*, (1991), núm. 252, pàg. 897.

Llei 39/1978, però al mateix temps són producte de la voluntat de dotar l'alcalde, en certa mesura, d'una *legitimitat extra*. El legislador no desconeixia la importància de l'elecció popular en la història municipal de l'estat espanyol ni l'arrelat desig electiu popular d'escollir el seu alcalde. D'aquí que, per exemple, es considerés irrenunciable que els candidats a l'alcaldia fossin només els caps de llista, sota la idea que els electors havien de tenir un referent *personal* clar. Sigui com sigui, si la principal característica del model *presidencial* és l'elecció directa de l'alcalde o, al menys, la impossibilitat d'enderrocar el batlle per part del ple, el disseny legal del batlle no pot definir-se com a *presidencial*.

Ara bé, si estrictament no podem parlar d'un *presidencialisme d'origen*, sí podem parlar d'un *presidencialisme de funció*. Habitualment s'acostuma a descriure aquest concepte com el model en el que *l'essencial de les capacitats executives recau o, millor, s'aglutina entorn unes úniques mans*. Per a sospesar aquesta nova definició, haurem d'entrar en l'univers de les *competències* de l'alcalde i en el *règim de delegació de les atribucions* entre els diferents òrgans del consistori municipal.

2.4 LES COMPETÈNCIES DE L'ALCALDE

Durant les discussions parlamentàries de la LRBRL, l'oposició va ser molt crítica amb el paper predominant que s'assignava a la figura de l'alcalde. Segons la minoria de la cambra, el disseny del batlle atemptava contra l'equilibri dels principis de representativitat i eficàcia que ha de presidir la gestió municipal. Les crítiques assenyalaven, en el millor dels casos, que el projecte de llei legalitzava un sistema clarament presidencialista³⁰ i, en el pitjor, que convertia l'alcalde en "*un auténtico*

³⁰ Intervenció de Pérez Royo. *Diario de Sesiones del Congreso de Diputados*, núm. 136, 14 de juny de 1984, pàg. 6137.

caudillo municipal".³¹ Les raons exposades per l'oposició per justificar la seva postura davant aquest "*hiper presidencialismo antidemocrático*"³², van des del fet que la *clàusula residual d'atribució de competències* sigui pròpia de l'alcalde i no del ple, fins a que la comissió de govern no sigui més que un òrgan al servei dels poders del batlle, que nomena als seus membres sense necessitat de respectar la composició política del ple. Fins i tot el propi representant socialista va acabar acceptant que la llei potencia el caràcter executiu del primer mandatari municipal: "*en cambio, es cierto que se potencia el carácter ejecutivo del Alcalde. Es cierto que, efectivamente queremos, junto a la línea representativa y política, potenciar las Corporaciones prestacionales de servicios*".³³ No solament els actors polítics del moment assenyalen el caràcter presidencial de l'alcalde, sinó que els especialistes també coincideixen en aquesta diagnosi.³⁴

³¹ Intervenció d' Aznar López. *Diario de Sesiones del Congreso de Diputados*, núm. 133, 12 de juny de 1984, pàg. 6065.

³² Intervenció de Núñez Pérez. *Diario de Sesiones del Congreso de Diputados*, núm. 223, 19 d'octubre de 1984, pàg. 6947.

³³ Intervenció de Fajardo Spínola. *Diario de Sesiones del Congreso de Diputados*, núm. 136, 14 de juny de 1984, pàg. 6145.

³⁴ Així, per exemple, Subirats i Vallès assenyalen que "el model govern-oposició ve reforçat per la tendència *presidencialista* del govern municipal, que la Llei de Bases de 1985 ha estimulat amb la creació de la comissió de govern designada per l'alcalde, que ve a substituir la comissió permanent, d'inspiració més conciliarista". SUBIRATS, J. i VALLES, J.M. "El govern local", dins O. Nel·lo (dir.) *Deu anys d'Ajuntaments democràtics 1975-1989. Elements per a un balanç*. Barcelona: Federació de Municipis de Catalunya, 1989, pàg. 65. Lourdes López Nieto i Irene Delgado també incideixen en les atribucions de l'alcalde per a parlar d'un caràcter presidencial: "tradicionalmente los alcaldes españoles han desarrollado un papel político relevante identificándose su figura con el modelo presidencialista. Aunque su actual elección es de carácter semipresidencial, sus atribuciones le otorgan la hegemonía en el gobierno municipal". LOPEZ NIETO, L. i DELGADO, I. "Innovación urbana española: ¿una nueva clase política?". *Revista de Estudios Políticos*, (1994), núm. 86, pàg. 317. Finalment, Vanaclocha és de la mateixa opinió: "Y ello dibuja una elección del alcalde que en la práctica no dista mucho de ser directa y, como tal, sirve de base a un fuerte liderazgo, cuasipresidencial, que luego confirman las atribuciones que se les reconocen y marca la configuración de todo el sistema". VANACLOCHA, F. "Identidad de los gobiernos

Si cronològicament és cert que en un primer moment es van establir certs mecanismes de control al poder del batlle, també ho és que la figura de l'alcalde es va anar enfortint. La Llei d'Eleccions Locals de 1978, en el seu article 28.4 assenyalava que en els municipis de més de dos mil habitants, els membres de la comissió permanent s'havien de distribuir *proporcionalment al nombre de regidors que hagi obtingut cada llista en les eleccions*.³⁵ El resultat, però, no va ser massa satisfactori. Segons certs autors, aquest disseny va determinar una limitació del poder de l'alcalde i va dificultar la gestió d'aquest òrgan col·legiat municipal.³⁶ La decisió va ser, anys després, que els membres de la comissió de govern fossin designats íntegrament pel batlle sense necessitat de respectar la composició política del consistori. El *pragmatisme* que va presidir la construcció legal, va forçar a que l'alcalde concentrés en les seves mans una important dosi de poder executiu.³⁷ En efecte, el *presidencialisme* entès com a model en el que l'essencial de les capacitats executives recau o, millor, s'aglutina entorn de l'alcalde ha estat un disseny *volgut* per part del legislador. La voluntat política va ser la d'*enfortir el liderat de l'alcalde*, amb la idea de *possibilitar* un funcionament operatiu de les corporacions municipals i eficaç en la posada en marxa de polítiques públiques. Era, doncs, lògic que s'intentés potenciar la figura del batlle com a punt neuràlgic i aglutinador de la capacitat executiva en la corporació municipal. Al mateix temps es

locales y reforma electoral", dins C. Alba i F. Vanaclocha (eds.). *El sistema político local: un nuevo escenario de gobierno*. Madrid: Universidad Carlos III-Boletín Oficial del Estado, 1997, pàg. 295.

³⁵ Ley de Elecciones Locales, art. 28.4.

³⁶ GUIRADO, C. *El alcalde en la Legislación Española*. Madrid: Trivium, 1991, pàg. 275; MARQUEZ, G. "Bases para el estudio de la inestabilidad política en los gobiernos locales". *Revista de Estudios Políticos*, (1994), núm. 86, pàg. 267; BENITEZ DE LUGO, J.M. *El municipio y sus elementos esenciales*. Madrid: Mancomunidad de Municipios, 1986, pàg. 188.

³⁷ "significaba la afirmación de la superioridad de un ejecutivo de dos órganos, perfectamente hitvanados por la coherencia de la supremacía del unipersonal, colaborando estrechamente para alcanzar una mayor eficacia en la prestación del servicio público". CASTELLS ARTECHE, J.M. "La Comisión de Gobierno". *Documentación Administrativa*, (1991), núm. 228, pàg. 68.

va intentar que la important posició de l'alcalde en el consistori *personalitzés*, en certa mesura, el poder polític convertint-se en un referent clar per a l'elector que a més de votar per una llista electoral en coneixia els noms dels candidats.

Només un element en pot afeblir el predomini: l'oposició entre el caràcter presidencial de l'alcalde i *la lògica proporcionalista del sistema electoral*. Durant els debats parlamentaris de la llei, el representant del grup centrista³⁸, ja va assenyalar que podia existir una falta de coherència entre el presidencialisme que s'estableix a la llei i el sistema proporcional que s'utilitza per a l'atribució dels regidors. És seguint aquesta idea, que Subirats i Vallès poden parlar d'un *presidencialisme feble*: la tendència al presidencialisme es veuria obstaculitzada per la lògica proporcionalista del sistema electoral que pot obrir les portes a una fragmentació relativament alta de la corporació local.³⁹

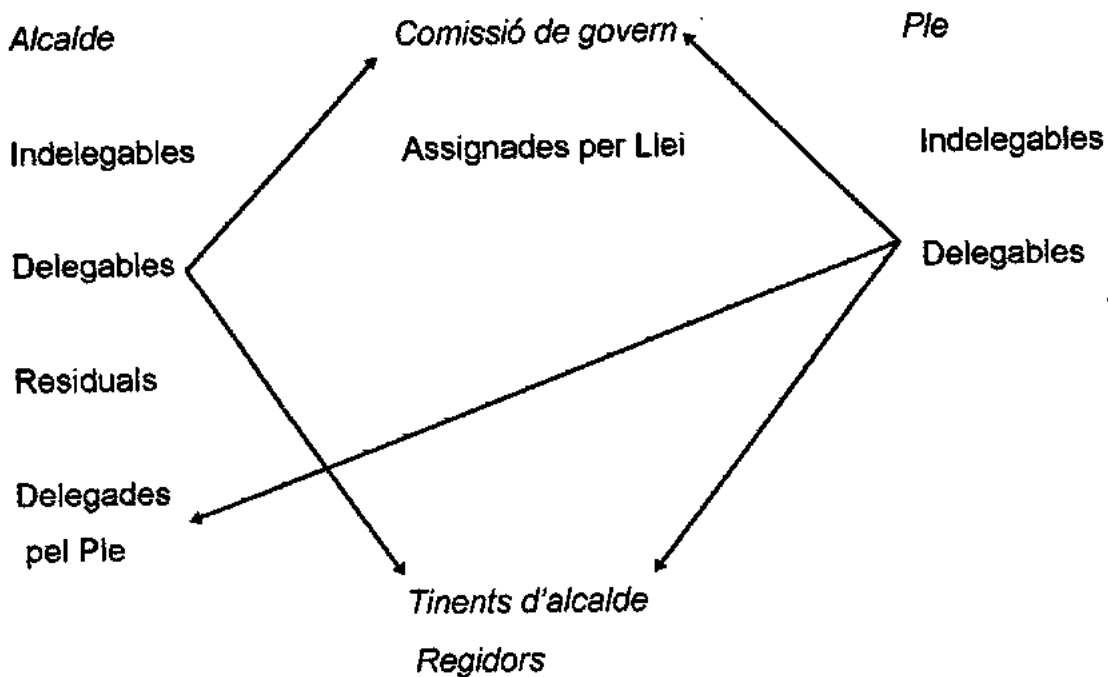
Existeix una altra característica que pot *modular* el caràcter presidencial de l'alcalde. Estem fent referència a *la figura de les delegacions*. Si el sistema electoral proporcional pot fer dependre, en certa mesura, la força de l'alcalde dels resultats electorals, en el cas del règim de delegacions és un acte *voluntari*, que necessita l'acord del ple i que és resultat d'un pacte de govern i que, en segons quins casos, queda reflectit en el Reglament Orgànic de la corporació. En un principi la llei permet un ventall bastant ampli de possibilitats: l'article 23.4 de la LRBRL, assenyala que l'alcalde pot delegar l'exercici de determinades atribucions en els membres de la *comissió de govern* i on aquesta no existeixi, pot delegar en els *Tinents d'alcalde*, sense perjudici de les delegacions especials que per a tasques específiques, pugui realitzar a favor de qualsevol dels *regidors*. Per altra banda, el *Ple de l'ajuntament* també té la possibilitat de delegar alguna de les seves

³⁸ Ortíz González. *Diario de Sesiones del Congreso de Diputados*, núm. 136, 14 de juny de 1984, pàg. 6133.

³⁹ SUBIRATS, J. i VALLÈS, J.M. "El govern local", dins O. Nel·lo (dir.) *Deu anys d'Ajuntaments democràtics 1975-1989. Elements per a un balanç*. Barcelona: Federació de municipis de Catalunya, 1989, pàg. 65.

competències en un altre òrgan del consistori. Si intentem resumir en un quadre les possibilitats que la llei proporciona amb la institució de les delegacions de competències entre els diferents òrgans de la corporació municipal, obtenim el següent:

Quadre 3

Font: MARTÍNEZ-ALONSO CAMPS, J.L. "L'organització territorial i els governs locals a Catalunya". Text en curs de publicació.

L'amplitud de les delegacions ens pot fer considerar la idea de la inexistència d'un model prevalent en el disseny legal de la figura de l'alcalde, però no és exactament així.

1.- En primer lloc, si bé certs autors consideren que la LRBRL estableix un sistema relativament flexible quant a l'organització interna de les corporacions, s'ha

comprovat que la flexibilitat no és tanta com per a permetre una varietat estructural substantiva.⁴⁰

2.- En segon lloc, si bé és cert que es dóna una major possibilitat de modular l'estil de govern des del municipi, també ho és que tant les atribucions indelegables de l'alcalde com les del ple són les que realment tenen un pes polític o un autèntic caràcter executiu. D'aquesta manera, les competències indelegables de l'alcalde, a més de les de convocar i presidir les sessions del ple, de la comissió de govern i de qualsevol altres òrgans municipals, són les següents:

- 1.- Dirigir el govern i l'administració municipals.
- 2.- Dictar bands i vetllar perquè es compleixin.
- 3.- Exercir la direcció superior a tot el personal de la corporació.
- 4.- Exercir accions judicials i administratives en cas d'urgència.
- 5.- Adoptar personalment i sota la seva responsabilitat, en cas de catàstrofe o d'infortunis públics o de greu perill d'aquests, les mesures necessàries i adequades, i donar-ne compte immediat al ple.

Tot i que es pugui rebaixar el contingut de les competències indelegables de l'alcalde,⁴¹ és bastant evident que són les que comporten un major contingut

⁴⁰ NIETO GARCÍA, A. "Balance de cinco años de la Ley Reguladora de las Bases del Régimen Local". *Seminari de Dret Local*. Curs 1989-1990. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1990, pàg. 24.

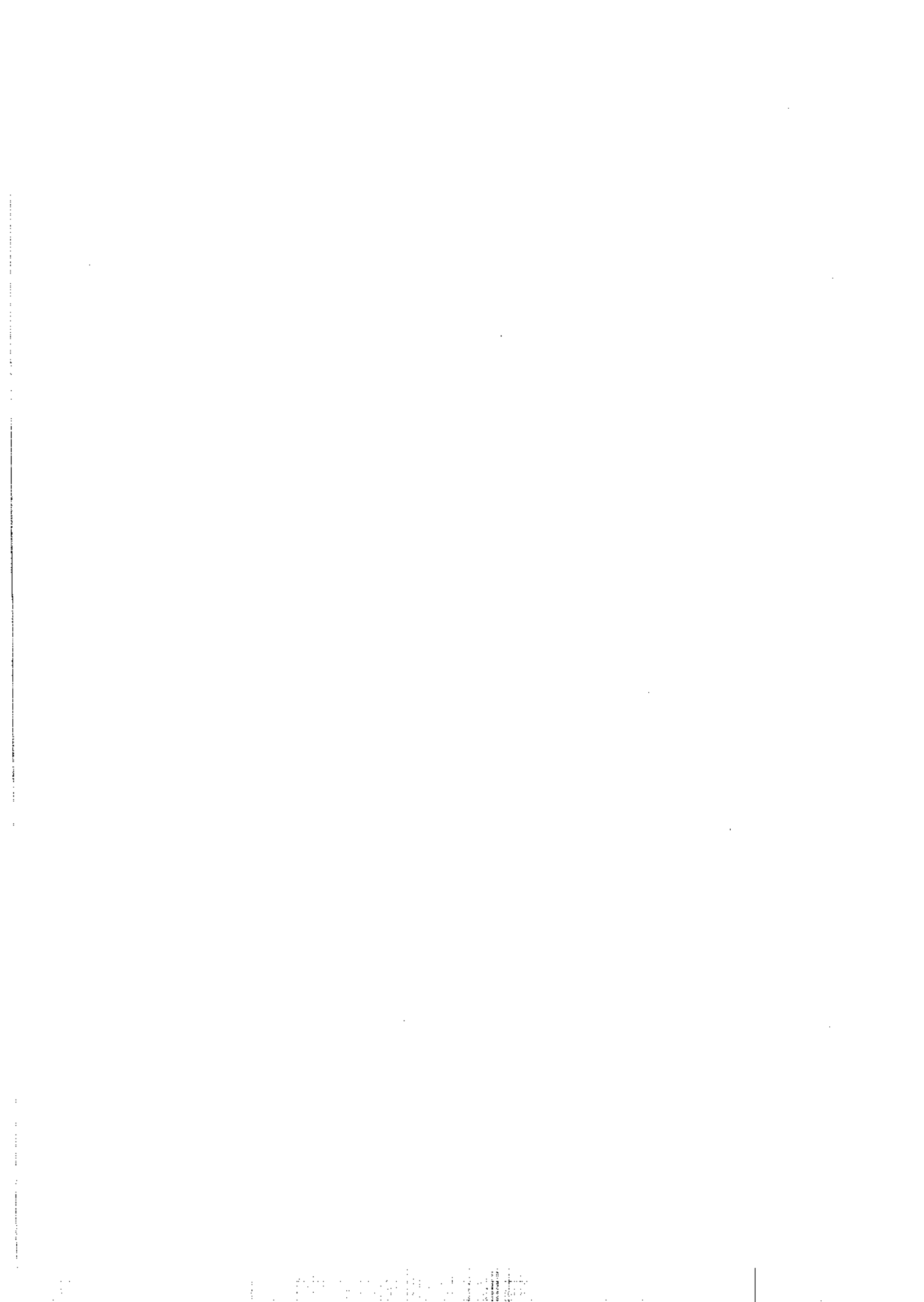
⁴¹ Així, per exemple, quan a la direcció superior del personal de corporació, Guirado Cid ens fa adonar que la llei parla de direcció superior i no de directa, el que permet l'exercici simultani d'aquest últim a través de la institució de la delegació. GUIRADO, C. *El alcalde en la Legislación Española*. Madrid: Trivium, 1991, pàg. 367. Per altra banda, tradicionalment s'ha plantejat la possibilitat de considerar l'alcalde com a òrgan titular de la potestat reglamentària, manifestada en la facultat de dictar bans. Segons Esther Martín "quan la LRBRL formalitza la producció normativa de les entitats locals, en regula el procediment d'elaboració i n'exigeix la publicació oficial com a requisit imprescindible per la seva vigència, només fa referència a les ordenances i no als bands". MARTÍN, E. "El Reglament", dins M.A. Aparicio

executiu i un major pes polític. En el cas del *Pte*, la situació és la mateixa: les competències de major transcendència o les més emblemàtiques -control i fiscalització, tributs i pressupost, entre altres- són les considerades indelegables.

3.- En tercer lloc, la concentració competencial en la figura de l'alcalde, i l'important flexibilitat de la facultat de delegació, permet al batlle "*situarse en una posición fáctica de dirección, reforzada por la posibilidad de recuperar el ejercicio directo de la competencia*".⁴²

(dir.). *Temas de Dret Constitucional*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona, 1996. Vol. I, pàg. 1996.

⁴² ORTEGA, L. "El alcalde como elemento de la organización municipal". *Documentación administrativa*, (1991), núm. 228, pàg. 60.

Capítol 3

La professionalització i la creació d'una classe política local

3. LA PROFESSIONALITZACIÓ I LA CREACIÓ D'UNA CLASSE POLÍTICA LOCAL

Sense entrar en les raons clàssiques per a explicar el fenomen del *professionalisme* entre el personal polític¹, ens podem aturar en el doble sentit que Giovanni Sartori atribueix a aquest concepte: la *professionalització* de l'home polític

¹ Alfio Mastropaolo assenyala que el propi desenvolupament del capitalisme ha comportat la divisió social del treball i, per tant, s'ha d'entendre la *professionalització* com a part d'una modernització comprensiva. Una primera dimensió, doncs, consisteix en la *especialització* de les funcions polítiques: el treball polític posa de relleu cada vegada més l'element tècnic, forçat per la necessitat de *racionalitat* i *eficàcia* que imposa el capitalisme. Per altra banda, Michels ja advertia que la formació d'oligarquies en les democràcies modernes és *orgànica* i que s'explica estructuralment per raons de tipus psicològic, tàctic i tècnic. MICHELS, R. *Los Partidos políticos*. Buenos Aires: Amorrortu, 1984. Per últim, Mastropaolo determina que la importància dels processos pels quals el *professionalisme polític* no es configura només com a part *orgànica de la divisió del treball*, sinó que esdevé l'element d'*estratificació social*. MASTROPAOLO, A. *Saggio sul professionismo politico*. Milà: Franco Angeli, 1984, pàg. 195. Vegeu, també GAXIE, D. *Les professionnels de la politique*. Paris: Presses Universitaires de France, 1973.

pot interpretar-se com una especialització i l'adquisició d'una competència *ad hoc*² o, en el sentit d'una falta de *circulació de les elits polítiques* i una certa impermeabilitat respecte l'exterior. En el nostre cas, és obligat que fem referència a totes dues possibilitats:

1.- El primer significat revesteix, en el nostre cas, una especial importància ja que l'interval temporal amb el qual treballem comprèn la *transició política* i aquest fet dóna un caràcter especial a la anàlisi de la professionalització de l'elit local. Dos són els punts que volem destacar per a posar de relleu aquesta circumstància:

a.- Durant la transició la *legitimitat* del sistema democràtic va ser, lògicament, la principal preocupació. En general, les dades mostrals sobre les actituds respecte als principis democràtics van mostrar en tot moment una debilitat actitudinal de l'autoritarisme i un creixement progressiu del suport als principis democràtics.³ Com assenyala José R. Montero, aquestes actituds afavorien la legitimitat del sistema democràtic, però no el *garantien*. En els anys de la transició va subsistir el lògic temor que tant la lleialtat a Franco com els judicis

² SARTORI, G. *Elementos de teoría política*. Madrid: Alianza Editorial (Alianza Universidad), 1992, pàg. 179. També J. J. Linz assenyala que "el debate (sobre la professionalització) fluctua entre una parte de indignación por la formación de una oligarquía y por otra, (...) la valoración de la acumulación de experiencia y conocimiento que resulta en un gobierno mejor". LINZ, J.J. *Los problemas de las democracias y la diversidad de democracias*. Discurso de J.J. Linz. Madrid: Universidad Autónoma, 1992, pàg. 40.

³ Vegeu, entre altres, LÓPEZ PINTOR, R. "El Estado de la opinión pública española y la transición a la democracia". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1981), núm. 13, pàg. 20; MONTERO, J.R. i TORCAL, M. "La cultura política de los españoles: pautas de continuidad y cambio". *Sistema*, (1990), núm. 99, pàg. 42. Per a dades més recents, vegeu l'interessant article de LÓPEZ PINTOR, R., BELTRÁN VILLALVA, M., WERT, J.I. i TOHARIA, J.J. "Tendencias en la evolución de la opinión pública y el desarrollo de una cultura política democrática", dins M. Juárez (dir.). *Sociedad para todos en el año 2000. Informe Sociológico sobre la situación social en España*. Madrid: Fundació FOESSA, 1994.

positius sobre el franquisme dificultessin la *legitimitat* del nou règim i de les noves institucions democràtiques.⁴

Per tots aquests motius, encara que el suport de la població a aquestes institucions i a les polítiques públiques que van endegar va ser importantíssim, el comportament de les *elits polítiques* també va ser bàsic. El paper dels dirigents polítics va ser decisiu tant per a preservar i, en la mesura del possible, augmentar el consens sobre l'ordre constitucional, els valors polítics fonamentals i les regles del joc polític -el *suport difús* eastonià⁵- com per assentar els recolzaments de tipus *específic*.⁶

A nivell local, els ajuntaments van haver de buscar la seva pròpia acceptació i, de forma indirecta, la de tot el sistema polític a través d'un important activisme,

⁴ MONTERO, J.R. i TORCAL, M. "La cultura política de los españoles: pautas de continuidad y cambio". *Sistema*, (1990), núm. 99, pàg. 55.

⁵ És el tipus de suport que es brinda amb independència dels avantatges específics que l'individu jutja que li pertocquen pel fet de pertànyer al sistema. Són els llaços de *lleialtat i afecte* que vinculen l'individu amb el sistema polític. Per al funcionament de la democràcia és important que la població confiï en l'ordre polític amb independència del color partidista del govern de torn i dels resultats de la seva gestió. GABRIEL, O. *Cambio social y cultura política*. Madrid: Gedisa, 1990, pàg. 11. La satisfacció amb la forma del sistema polític implica, en paraules d'Almond i Verba, "*una clase de lealtad con buen o mal tiempo*". ALMOND, G. i VERBA, S. *La cultura cívica*. Madrid: Euramérica-Fundación FOESSA, 1970, pàgs. 280-283.

En efecte, des d'una perspectiva sistèmica el suport difús, actua com a reserva de confiança cap al sistema i les seves institucions. EASTON, D. *Esquema para el análisis político*. Buenos Aires: Amorrortu, 1969, pàg. 171.

⁶ Easton els defineix com aquells recolzaments que es produeixen a canvi dels beneficis i avantatges concrets que els membres experimenten com a part de la seva condició: "The uniqueness of specific support lies its relationship to the satisfactions that members of a system feel they obtain from the perceived outputs and performance of the political authorities". EASTON, D. "A Re-Assesment of the Concept of Political Support". *British Journal of Political Science*, (1975), núm. 5, pàg. 437.

ja que els ciutadans no estaven disposats a una major vinculació afectiva amb les noves institucions. Com assenyala Joan Subirats de forma molt gràfica, "(els ciutadans) *optaban por posturas de esperar y ver*".⁷ Per tant, més enllà de les declaracions públiques de major *participació* popular -que formaria part de l'impuls o suport difús-, la realitat és que el grau de consentiment anava lligat, en certa mesura, amb la resolució de les demandes particulars en forma d'inversions i serveis.⁸ Les demandes socials eren massa punyents per a que fos d'una altra manera.

L'acceptació ciutadana dels nous actors socials i, sobretot, de les noves institucions i les noves regles del joc democràtic passava per la resolució efectiva de la multitud de demandes que en aquell moment pesaven damunt dels ajuntaments. Els nous actors polítics s'havien de fer *reconèixer* i havien d'adquirir el consentiment a través de la solució de les demandes populars. I aquest fet tenia especial transcendència quan la legitimitat que els ciutadans conferien a les decisions i accions polítiques emanades de les instàncies de govern i de l'administració, era molt escassa. En condicions de normalitat l'oposició als responsables polítics pot erosionar l'efectivitat de la seva gestió, però no pot fer trontollar els aspectes bàsics del sistema polític. Ara bé, aquesta proposició només és certa quan institucions i actors estan sòlidament

⁷ SUBIRATS, J. "Gobierno local y políticas públicas. Apuntes en la España de los 90", dins F. Morata (coord.). *El Govern Local*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1991 (Anuari del Departament de Ciència Política i de l'Administració), pàg. 160.

⁸ "L'objectiu dels ajuntaments democràtics era convertir-se en institucions prestadores de serveis, i la fita de la *participació ciutadana* quedava en un segon pla". BRUGUÉ, J. "El govern local a Catalunya: construcció i reconstrucció del municipi de benestar". *La nova Europa social i els municipis*. Jornades organitzades pel Centre d'Investigació, Formació i Assessorament del Patronat Fior de Maig i el Gabinet d'Integració Europea i Solidaritat, 24 i 25 d'octubre de 1996, pàg. 254.

arrelats en la *cultura política* dels ciutadans.⁹ En realitat no estem assenyalant res més que la íntima relació que Juan Linz ha descrit entre els conceptes de *legitimitat* i *eficàcia* en els processos de consolidació dels nous règims.¹⁰

Així, va ser necessari enfortir la figura de l'alcalde, sota la idea d'evitar colapses en la prestació de serveis municipals i aconseguir així la legitimitat del propi sistema democràtic.¹¹ Era necessari possibilitar, fins a cert punt, un funcionament operatiu de les corporacions municipals i eficaç en la posada en marxa de polítiques públiques¹², perquè indirectament s'estava propiciant un assentament del sistema polític local.

b.- Durant aquests primers anys de democràcia local, doncs, va ser necessari possibilitar un cert *arrelament institucional* dels batlles. El disseny legal de l'alcalde (vegeu capítol 2), mostra la voluntat política d'enfortir la figura del batlle i assenyala també de quina manera s'ha anat vigoritzant al llarg del temps: des del tracte limitatiu de la moció de censura -caràcter constructiu,

⁹ EASTON, D. "A Re-Assesment of the Concept of Political Support". *British Journal of Political Science*, (1975), núm. 5, pàgs. 436-439 i també GABRIEL, O. *Cambio social y cultura política*. Madrid: Gedisa, 1990, pàgs. 142-143.

¹⁰ LINZ, J.J. *La quiebra de las democracias*. Madrid: Alianza Editorial, 1987, pàgs. 36-52. Per altra banda, en aquest context entendrem el terme *consolidació* tal i com ho fa J. Santamaria: " (llamamos consolidación) al desarrollo, confirmación y asentamiento de un nuevo régimen. Es el proceso y la estrategia a través de los cuales aquél adquiere coherencia, firmeza, arraigo y solidez". SANTAMARIA, J. (comp.). *Transición a la democracia en el sur de Europa y América Latina*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1982, pàgs. 372-373

¹¹ Només cal observar la gran quantitat de vegades que el ministre d'Administració Territorial, el Sr. De la Quadra Salcedo, utilitza el terme *eficàcia* en la seva intervenció per presentar la llei davant la cambra. *Diario de Sesiones del Congreso de Diputados*, núm. 133, 12 de juny de 1984, pàg. 6059.

¹² "Son, por tanto, valores de eficacia los que han prevalecido, sobre cualesquiera otros existentes en el ámbito de las Corporaciones representativas". CASTELLS ARTECHE, J.M. "La Comisión de Gobierno". *Documentación Administrativa*, (1991), núm. 228, pàg. 79.

impossibilitat de signar més d'una moció per mandat-, fins a l'atribució de la clàusula residual de competències a favor de l'alcalde i les àmplies facultats que se li atorguen. Era bàsic, doncs, en aquests primers anys, un *liderat polític fort*, tan per a intentar produir l'estabilitat necessària i crear un conjunt d'*experts* en la vida política local, com per a *personificar* el poder polític local. Era important que els candidats a alcalde reflectissin personalment l'opció política que s'oferia als ciutadans, amb la voluntat de crear una legitimació *extra* de l'alcalde.

2.- Però de la mateixa manera que s'ha aconseguit, en molts casos, un *arrelament institucional* suficient per assegurar una gestió eficaç del territori, també s'ha possibilitat la consolidació d'una *classe política local*. Del que es tracta en les properes pàgines és de destacar fins a quin punt aquests anys de democràcia han produït una classe política local -en el sentit que proporciona la paraula *ceto*¹³- i, fins a quin punt, la *professionalització* ha actuat com a principal vehicle per a la seva construcció.

3.1 ELS INDICADORS DEL GRAU DE PROFESSIONALITZACIÓ

Les investigacions sobre elits polítiques han primat diferents aspectes que van des dels clàssics plantejaments de l'*estratificació social*, fins aquells que han fet

¹³ "Sarebbe troppo facile affermare che il *ceto politico* cui ci si riferisce attualmente è l'equivalente della classe politica di Gaetano Mosca e di Vilfredo Pareto. Infatti, il fenomeno che abbiamo di mira non concerne soltanto "un gruppo minoritario organizzato" che detiene il potere politico. Riguarda, invece, un indefinibilmente vasto gruppo di persone che, in un modo o nell'altro, per un periodo di tempo più o meno illimitato, traggono il loro sostentamento da attività, in senso più o meno lato, dalla politica. La problematica di Mosca e Pareto si intreccia qui con la problematica di Max Weber". PASQUINO, G. "Per un'analisi del *ceto politico* italiano: cause, problemi, rimedi". *Democrazia e Diritto*, (1987), núm. 6, pàg. 8.

incisió en aspectes de caràcter *psicològic*¹⁴ per a explicar la dedicació a la política activa. En el nostre cas, utilitzarem els plantejaments del que s'ha anomenat *enfocament de la carrera*. Entenem el concepte tal i com ho fa Cotta: "*una serie di posizioni sequenzialmente collegate, cioè tali che una costituisce il presuposto delle seguenti, sia nel senso che apre le opportunità per le seguenti e determina legittime aspettative nei confronti di esse, sia nel senso che produce risorse utilizzabili per il conseguimento di quelle*".¹⁵ Per tant, no partirem de tipologies establertes, sinó que utilitzarem indicadors propis d'aquest itinerari dels alcaldes per a establir el *grau de professionalització*. En aquesta primera aproximació no tindrem en compte les variables que clàssicament han definit els estudis de les elits polítiques: el *nivell social* i l'*educació*. No descuidem, en absolut, les virtuts de l'òptica de l'*estratificació*, al contrari, veurem més endavant que, malgrat tot, manté la seva capacitat explicativa. De moment, però, circumscriurem l'estudi a les variables pròpies de la *carrera política* dels alcaldes.

Conceptes tan generals com el de *professionalització*, han de ser convertits en *instrumentals* a través de molts petits esglaons per aconseguir una evidència empírica del fenomen. Per a fer *operatiu* el concepte, doncs, hem d'establir en primer lloc els *indicadors* que ens poden ser útils per a conèixer el grau de professionalització de l'elit política local.

Per a presentar la informació de què disposem, l'organitzarem segons els tres grans àmbits que Von Beyme¹⁶ selecciona per a mesurar el grau de *professionalització* de l'elit: (a) el nombre d'anys en exercici des del moment en què s'assoleix el primer càrrec important; (b) activitat professional addicional dels

¹⁴ Vegeu, per exemple, el resum que du a terme MARVICK, D. "Carrera política", dins D. Sills (eds.). *Enciclopedia Internacional de las Ciencias Sociales*. Madrid: Aguilar, 1976. VI. 9, pàgs. 130-138.

¹⁵ COTTA, M. *Classe politica e parlamento in Italia. 1946-1976*. Bolonya: Il Mulino, 1979, pàg. 154.

¹⁶ BEYME, K. V. *La clase politica en el Estado de partidos*. Madrid: Alianza Universidad, 1995, pàg. 122.

càrrecs públics; (c) predisposició a retornar a la professió de partida. Prendrem la classificació de Beyme com a guia, però ampliarem el nombre de variables estudiades en la tríada d'indicadors.

3.1.1 Primer indicador: el temps i els càrrecs electius

Fent referència al primer dels indicadors de Von Beyme, a més de la *duració* en el càrrec -pronosticador clàssic en aquest tipus d'estudis- posarem especial èmfasi en l'*itinerari electiu* de l'alcalde abans d'assolir el càrrec, ja que és durant aquest recorregut que el batlle assoleix les habilitats necessàries per al seu exercici. Veurem que la similitud de l'itinerari homogeïtza, fins a cert punt, el personal polític local.

3.1.1.1 Recorregut per a ser alcalde

Per descriure la trajectòria política que han hagut de recórrer els alcaldes per arribar a ser-ho, tenim al nostre abast dues variables que ens han d'ajudar a determinar-ne l'estructura: les *vegades que s'han presentat* formant part d'una llista de partit i els *anys que han estat regidors* en el consistori.

3.1.1.1.1 La presència en les llistes electorals

La primera dada que hem de ressenyar és que, a Catalunya, la carrera política dels alcaldes en l'arena local és sorprenentment llarga: gairebé un 40% del conjunt dels batlles s'ha presentat a les quatre primeres eleccions municipals que s'han celebrat des de 1979 -com a cap de llista o no- i, més d'una quarta part ho ha fet en tres comicis. Al voltant de dues terceres parts dels entrevistats, doncs, ha entrat en competició electoral com a mínim en tres ocasions sobre les quatre possibles. Aquesta distribució, que mostra el consistent historial electoral dels alcaldes, ve confirmada pel fet que només un 13,5% dels entrevistats s'ha presentat a una única

contesa electoral, en què, precisament, va ser escollit alcalde. A nivell dels grans nombres el corollari d'aquest conjunt d'itineraris dilatats en el temps és, en efecte, l'absència de carreres curtes.

Cal confirmar, però, que aquesta sigui una situació que s'ha anat repetint de forma regular al llarg dels anys. La distribució segons els mandats en què s'accedeix a l'alcaldia no ens desmenteix i determina clarament que aquesta descripció s'ajusta a tots els mandats: a partir de 1983 els itineraris breus, s'estabilitzen al voltant d'un 5% cada convocatòria electoral municipal. El sistema polític local ha aconseguit crear -a nivell de la variable que estem estudiant-, un conjunt de trajectòries molt estables en el temps i persistents als canvis que s'han produït al llarg d'aquests anys. Només durant els primers anys de democràcia el nombre d'individus amb una vida pública que dura com a màxim quatre anys adquireix una certa significació estadística.

El fet que les carreres curtes tinguin poca rellevància estadística -com a mínim a partir del segon mandat- i que, un cop s'entri en la vida pública sigui, pel cap baix, per a un període superior a quatre anys, fa que el cercle de l'elit local sigui poc permeable a noves incorporacions. La prova més evident en aquest sentit és el fet que no es produeixin excessives entrades i sortides de l'escenari polític entre els seus propis membres: en el moment que es produeix un allunyament temporal de la política activa, el retorn és altament improbable, ja sigui perquè el sistema no permet el reingrés, ja sigui perquè l'individu prefereix no reincorporar-se: només en 17 casos -8%- el polític no es presenta a eleccions consecutives.

Taula 11
Eleccions municipals a les quals s'han presentat

	Alcalde	Exalcalde	Total
79 - 83 - 87 - 91	55,7	26,1	39,4
83 - 87 - 91	15,5	11,8	13,4
79 - 87 - 91	3,1	0,8	1,9
79 - 83 - 91	2,1	3,4	2,8
79 - 83 - 87		15,1	8,3
87 - 91	16,5	1,7	8,3
83 - 91		0,8	0,5
79 - 91	3,1	1,7	2,3
83 - 87		5,0	2,8
79 - 87		0,8	0,5
79 - 83		11,8	6,5
91	4,1		1,9
87		5,0	2,8
83		2,5	1,4
79		13,4	7,4
n	(97)	(119)	(216)

Els alcaldes demostren, doncs, una notable persistència en el temps. Ens interessa ara poder establir si aquesta continuïtat dels batlles és definitiva d'un moment històric o, per contra, demostra tendències similars en les sèries temporals. El nombre d'entrevistats que arriben a ser alcaldes sense haver-se presentat en unes eleccions municipals anteriorment, es redueix de forma dràstica a mesura que passen els anys: si durant el 1983 representaven pràcticament la meitat dels efectius -47%- durant el quart mandat aquest conjunt d'alcaldes suposa escassament el 10%. Si la tendència que constatem és lògica, per quant la possibilitat dels electes de 1983 d'haver format part d'un consistori municipal és reduïda, no deixa de ser digne de consideració com en els darrers anys, la pràctica totalitat dels alcaldes han hagut de satisfer aquest requisit.

És conegut el fet de la persistència d'una mateixa elit política en les ciutats més grans de l'estat espanyol¹⁷, hi ha, però, un major desconeixement respecte a municipis d'estructura demogràfica mitjana i petita. En els municipis de menys de deu mil habitants, la situació no difereix excessivament: si bé és en aquestes localitats on les carreres dels electes són menys dilatades temporalment, si haguéssim de parlar de renovació aquesta començaria en els municipis de menor població, també hem d'assenyalar que es tracta d'un *reemplaçament* de molt escàs abast.

Taula 12

Eleccions municipals a les quals s'han presentat segons l'estructura municipal

	< 10 mil	10 - 15 mil	15 - 25 mil	25 - 35 mil	35 - 60 mil	60 - 100 mil	> 100 mil	Total
4 eleccions	28,2	33,8	40,5	43,5	44,4	62,5	81,8	39,4
3 eleccions	30,8	28,8	29,7	17,3	27,8	25,0		26,4
Total	59,0	62,6	70,2	60,8	72,2	87,5	81,8	65,8
n	(39)	(80)	(37)	(23)	(18)	(8)	(11)	(216)

La taula número 2 deixa palès que la substitució de l'elit local és, amb independència del nivell territorial, més aviat limitat: si bé és cert que l'*índex de renovació* del personal polític de les ciutats de menor població és lleugerament més alt, no es pot oblidar que un 60% s'han presentat, pel cap baix, a tres eleccions municipals. És una descripció, doncs, que s'adapta amb naturalitat a la gran majoria de municipis, convertint-se en una *característica pròpia del sistema polític local*.

3.1.1.1.2 La presència en el consistori

No n'hi ha prou, lògicament, amb l'estudi d'aquesta variable, ja que la inclusió en la llista electoral podria ser només a títol simbòlic, en una situació numèrica en la

¹⁷ Les darreres publicacions de Lourdes López Nieto i Irene Delgado insisteixen, entre altres, en aquest aspecte. Vegeu, per exemple, "Innovación urbana española: ¿una nueva clase política?". *Revista de Estudios Políticos*, (1994), núm. 86, pàg. 331.

candidatura electoral que fes virtualment impossible l'elecció i formar part del consistori municipal. La *intensitat de l'activitat política* queda millor explicada, probablement, a través dels anys que el batlle ha exercit com a regidor.

La nova distribució confirma plenament que és obligat passar per un cert *aprenentatge* abans d'arribar a assolir el càrrec d'alcalde. No es tracta d'un *aprenentatge reglat* de l'exercici del mandat electiu, sinó que més aviat es produeix via experiència:¹⁸ una certa instrucció respecte al funcionament de la institució, una aproximació al càrrec i una adquisició de tècniques, que només es poden obtenir en l'exercici d'aquesta activitat.¹⁹ Podem contemplar en percentatges el que estem assenyalant.

Taula 13

**Nombre d'anys que han exercit de regidor abans de ser alcaldes.
Alcaldes en actiu**

	0 anys	1 a 3 anys	4 anys	5 a 7 anys	8 anys	8 a 14 anys	Més de 14 anys
Alcaldes	41,2	11,3	18,6	7,2	9,3	11,3	1,0
n	(121)	(23)	(28)	(12)	(13)	(14)	(5)

Els resultats són sobre els *alcaldes en actiu*. Les conclusions que podem extreure de la taula són clares i interessants. En primer lloc, hem de fixar l'atenció en els alcaldes que no han exercit com a regidors abans de ser alcaldes. En aquest nombrós grup de batlles hi estan inclosos els alcaldes que exerceixen el càrrec des de 1979 i que, lògicament, no han pogut ser regidors abans de ser alcaldes i també agrupa els que efectivament han arribat a ser alcaldes sense passar per l'etapa de

¹⁸ Tal com assenyala Tréanton l'itinerari electiu cal entendre'l "... comme une accumulation d'expérience", TRÉANTON, J.R. "Le concept de "carrière"". *Revue Française de Sociologie*, (1969), núm. 1, pàg. 76.

¹⁹ GUADAGNINI, M. "Il personale politico dalla "periferia" al "centro": riflessioni su alcuni dati di una ricerca". *Le Regioni*, (1984), núm. 4, pàg. 596.

regidor. Si deixem de banda els primers -els alcaldes del primer mandat-, els entrevistats que no han seguit el recorregut pautat representen escassament el 12%. Per tant, són molt pocs els batlles en actiu que no han seguit escrupulosament les etapes de la *carrera política* que l'han de dur a ser el primer mandatari municipal. A més al voltant d'un 30% ha estat regidor durant *més d'un mandat consistorial*. Els resultats són el suficientment aclaridors per a continuar-hi insistint.

Per altra banda és interessant assenyalar com l'etapa de regidor es converteix en un requisit que s'ha anat transformant en una *etapa obligada* a mesura que el sistema polític local s'ha anat assentant. Si tenim en compte tot l'univers d'estudi -*alcaldes i exalcaldes*- queda clar com el procés d'aprenentatge es va *endurint* a mesura que se succeeixen els anys. Així, deixant de banda els alcaldes que accedeixen al càrrec l'any 1979 i que no podien tenir experiència democràtica anterior en un consistori municipal -96 casos-, poc més d'una quarta part arriba al càrrec d'alcalde sense tenir una exercici previ exercint tasques de regidor. I aquest percentatge decreix ostensiblement amb el pas de les legislatures, fins a arribar a 1991 en què només una cinquena part -18,9%- ha estat alcalde sense passar abans pel procés d'aprenentatge.

Aquesta situació, però, no és original de Catalunya. El fet que augmentin les dificultats per accedir al càrrec d'alcalde sense satisfer el pas previ de regidor a mesura que el sistema polític local es va consolidant, té correlats en altres països del nostre entorn: a Itàlia -abans de 1993- només un 8,5% dels alcaldes hauria aconseguit el càrrec sense haver exercit funcions en un mandat precedent. Després d'aquestes eleccions, que ha possibilitat la creació d'una nova elit local, "*l'esperienza in consiglio comunale è spesso richiesta, ma non si presenta più come una tappa obbligata (il 53% ne è esente)*".²⁰ La situació, doncs, és similar a la de

²⁰ BETTIN, G. i MAGNIER, A. "I nuovi sindaci: come cambia una carriera politica". *Rivista Italiana di Scienza Politica*, (1995), núm. 1, pàgs. 108-109.

Catalunya: en els moments de canvi, en les situacions de *transició*, es barregen itineraris molt diferents entre si i els requisits no estan del tot establerts.

A més, la presència en el consistori no és merament simbòlica, sinó que, poc a poc, els càrrecs que han hagut d'exercir obliguen a una *major competència i dedicació*. En efecte, amb la idea d'evitar lleugereses, els partits -o el mateix alcalde- han continuat ampliant i dificultant el procés d'aprenentatge: l'itinerari que el candidat ha de resseguir incorpora l'exercici d'una *tinència d'alcaldia* i la direcció d'un *departament difícil de gestionar*, com pot ser el d'Economia i Hisenda. Un considerable percentatge dels alcaldes que comencen a dirigir els desgnis de la seva ciutat, en una data posterior a 1983, han acomplert, prèviament, tot el procés d'aprenentatge: regidor, tinent d'alcalde i, finalment, batlle.²¹ És útil recordar -per mostrar la importància d'accedir a una tinència d'alcaldia-, que un dels tres òrgans que poden *participar* en el poder de l'alcalde és, precisament, el tinent d'alcalde. I participa en aquest poder, concretament, per via de *suplència*, el que demostra un lligam important amb la persona del batlle o, al menys, un cert pes polític en el si del consistori.²² El procés d'aprenentatge, doncs, inclou, cada cop més, haver estat en el nucli dirigent de l'executiu municipal, substituïnt, en certes ocasions, al propi alcalde. No oblidem, però, que aquesta és, també, una de les principals armes d'herència política, a través de la qual l'alcalde en actiu deposita el poder en les mans - i es converteix en el màxim valedor- del seu principal delfí.

Un altre cop l'anàlisi comparativa ens assenyala que no són únicament els alcaldes de Catalunya els que han de resseguir un camí pautat, sinó que, per exemple, en el cas italià -fins als comicis *refundadors* de 1993- el trajecte era molt explícit, fins i tot més que en el cas català: en primer lloc, es realitzaven tasques de regidor, després

²¹ Entre els alcaldes que estan en actiu, per exemple, més d'una tercera part han estat tinents d'alcalde.

²² L'única limitació en la designació, per part de l'alcalde, a aquest càrrec, és que el candidat formi part de la Comissió de Govern quan aquesta s'ha constituït. La coincidència potencia, encara més, la figura del Tinent d'alcalde/membre de la Comissió de Govern. GUIRADO, C. *El alcalde en la Legislación Española*. Madrid: Trivium, 1991, pàgs. 393-394.

s'exercia d'assessori i, posteriorment, d'alcalde.²³ A més, al ser un sistema en què l'executiu funcionava de forma pràcticament col·legiada, els assessori dirigien cadascun dels sectors de l'administració de manera gairebé autònoma.²⁴ En el cas de França, si bé es pot parlar d'un *cursus honorum* clàssic -regidor, tinent d'alcalde (*adjoint*) i batlle- aquest ha estat seguit de forma més irregular.²⁵

²³ "... Les partis choisissent les maires parmi leur personnel fidel. Un personnel qui très souvent vient d'une carrière bien contrôlée et réalisée dans les pouvoirs locaux (*d'abord conseillers, après assessseurs et enfin "sindaci"*)". CACIAGLI, M. *Les élites locales italiennes entre administration et politique*. París: Universitat París-III. Facultat de Dret, d'Economia i de Ciències Socials. Text mecanografiat i inèdit, pàg. 6. Detallant més el prototipus de carrera, Cazzola, assenyala que "... di sindaci che hanno fatto tutta la trafila: prima assessorati di secondo piano, poi assessorati più importante e infine la carica di primo cittadino", CAZZOLA, F. "I governanti di periferia". *Regione e governo locale*, (1990), núm. 2, pàg. 270. Incidint en el mateix aspecte, vegeu SPREAFICO, A. *Amministrazione e cittadini*. Milà: Edizioni di Comunità, 1965, pàgs. 138-139.

²⁴ La importància real dels assessori fa que, moltes vegades, les lluites entre els partits polítics es produïssin més per aconseguir aquests llocs de poder que el del propi alcalde. MENY, Y. "Le maire, ici et ailleurs". *Pouvoirs*, (1983), núm. 24, pàg. 23. Vegeu, també, BETTIN, G. i MAGNIER, A. "Professione: assessore. Il ruolo degli amministratori nelle grandi città". *Regione e governo locale*, vol. XII (1991), núm. 2, pàg. 310 i VANDELLI, L. *Sindaci e miti. Sisifo, tantalo e Damocle nell'amministrazione locale*. Bolonya: Il Mulino, 1997 (Contemporanea, núm. 95), pàgs. 7-11; CAVALLI, L. "Classe Politica e rinnovamento della politica: problemi di ricerca", dins R. Segatori. *Istituzione e potere politico locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (collana di Sociologia), pàg. 23.

²⁵ En principi, pràcticament tots els autors assenyalen l'existència d'un cert aprenentatge mínimament reglat. Així, per exemple, Mabileau constata, encara que sigui de forma molt general, que "la présence antérieure au conseil municipal, comme apprentissage des responsabilités locales, reste classique autant qu'elle procède du *cursus traditionnel de la vie politique française*". MABILAU, A. i SORBETS, C. *Gouverner les villes moyennes*. París: Pedone, 1989, pàg. 26. El mateix recorregut queda confirmat a GAXIE, D. i LEHINGUE, P. *Enjeux Municipaux. La constitution des enjeux politiques dans une élection municipale*. París: Presses Universitaires de France, 1984, pàg. 21. Malgrat tot, no falten autors que consideren que no es pot parlar estrictament d'un recorregut pautat, com és el cas de Magnier en el seu estudi "Gli eletti comunali in Italia e in Francia", dins R. Segatori (dir.). *Istituzioni e potere locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia), pàg. 118. Amb independència d'aquesta discussió, el cert és que en el cas francès el seguiment ha estat més irregular que el cas italià i el català. Així, si durant els anys seixanta, un 60% dels alcaldes

Només a través d'un simple indicador -l'estudi del procés d'aprenentatge polític dels alcaldes- i dues variables -les vegades que s'han presentat formant part d'una candidatura i els anys que han exercint de regidor- podríem ser capaços d'obtenir els suficients indicis per descriure el *procés de construcció del sistema polític local*²⁶: els primers anys de democràcia en els ajuntaments representen, entre altres, l'inici d'una sèrie de carreres polítiques de trajectòria molt dilatada en el temps. Però, també, són el principi d'incursions polítiques de curta duració, entrades i sortides del sistema polític local de mesos o pocs anys. Aquesta barreja de carreres, durades i mobilitat del personal polític és definitori d'aquests primers moments de certa inestabilitat i recerca d'assentament del propi sistema polític local. Resseguir la carrera política de l'elit municipal és, en realitat, descriure el *procés de transició en el món local*.

Curiosament, més enllà de la descripció -volgudament efectista- de certa mobilitat i canvi en aquests primers anys, són molt pocs els que s'operen entre

havia estat o regidor o adjoint. AGULHON, M. (dir). *Les maires en France du Consolat à nous jours*. París: Publications de la Sorbonne, 1986, pàg. 65; al llarg dels anys setanta aquest percentatge decreix fins al 50%, SOUCHON-ZAHN, M.F. "Les nouveaux maires de petites communes". *Revue Française de Science Politique*, (1991) vol. 41, núm. 2, pàg. 203. Malgrat tot, la importància política dels adjoints té poc a veure amb la dels assessori. En aquest sentit, vegeu BORRAZ, O. "Le changement dans le mode de gouvernement des villes". *Colloque International sobre Gouvernement local et politiques urbaines*. Grenoble, 2-3 febrer de 1993, pàgs. 18-20.

²⁶ No pretenem, amb aquesta afirmació, assenyalar que únicament a través de l'estudi de les elits es pugui arribar a un coneixement exhaustiu d'un sistema polític. La majoria d'autors adverteixen sobre la no conveniència d'aquesta pretensió. Així, per exemple Jerez Mir "... pretender caracterizar o explicar una sociedad exclusivamente en función de sus élites dirigentes resulta excesivo", JEREZ MIR, M. *Elites políticas y centros de extracción en España (1938-1957)*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1982, pàg. 25. Malgrat tot, altres autors llancen la interessant hipòtesi que sí seria possible i que, fins i tot, aquesta hauria estat la idea original dels elitistes clàssics: "se puede estudiar un sistema a través de sus élites, como se deduce de las teorías elitistas desde Mosca a Dahl...", BARAS, M. BOTELLA, J. i COLOMÉ, G. "Las élites políticas locales: una panorámica", dins F. Morata (coord.). *El Govern Local*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1992 (Anuari del Departament de Ciència Política i de l'Administració), pàg. 138.

partits. El personal polític local segueix de forma bastant fidel un mateix partit i són casos comptats els candidats que es presenten per diferents formacions partidistes. Potser l'únic cas amb certa rellevància estadística és l'absorció de les *agrupacions d'independents*, fenomen, per altra banda, suficientment estudiat.²⁷ Al llarg d'aquest quinze anys, els itineraris es clarifiquen i els requisits augmenten. Aquesta major estructuració ha estat paral·lela al procés de transició en el món local. Sense voler establir efectes mimètics entre ambdós aspectes, sembla que els itineraris de l'elit local es van estabilitzant a mesura que el sistema local va adquirint contorns més precisos. En un primer moment i com a reflex dels canvis i incerteses en el món polític, les entrades i sortides de personal polític en el món local van ser més intenses. Poc a poc, les carreres dels dirigents locals s'han anat estabilitzant fins a l'actualitat, en què els requisits per ser primer mandatari municipal estan, en general, ben assentats. Han desaparegut, pràcticament, els alcaldes que assoleixen el càrrec sense una experiència prèvia com a regidors i és molt difícil trobar un batlle que no hagi format part en repetides eleccions de la candidatura del partit pel qual es presenta. Cada cop és més habitual que els candidats hagin de demostrar la seva vàlua en regidories especialment difícils, com a part del procés d'aprenentatge al qual estan sotmesos els alcaldes.

Queda clara la rellevància que té el procés d'aprenentatge en el nivell de *professionalització*, entès no en el sentit d'una major competència apriorística -com seria, per exemple, un major nivell d'estudis-, sinó en el sentit de *fer-se una professió*.²⁸

²⁷ Entre altres, podem citar CAPO, J. i altres. "La formación de una élite política local". *Revista de Estudios Políticos*, (1988), núm. 59, pàg. 204. Del mateix autor i pel que fa a l'aspecte que ens ocupa "Elecciones locales, pero no municipales". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1991), núm. 56, pàgs. 144 i 149-150; BARAS, M. "Elites municipales y partidos políticos". *Revista de Estudios Políticos*, (1992), núm. 76, pàg. 165. Per a un estudi detallat sobre Catalunya, EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL. *Atlas de Catalunya. 1982-1988*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1990 (Estudis Electorals, núm. 9), pàgs. 24-25, 51-52 i 272-283. També es pot consultar, MAGRE, J. i MATAS, J. *L'abstenció en les eleccions municipals i les llistes electorals*. Barcelona: Seminari ICPS Barcelona - IEP Bordeaux, 1993.

²⁸ "Envisager les activités politiques au regard de la *professionnalisation* permet certes de mieux cerner les propriétés liées à l'existence d'un champ politique automatisé (...) mais sont souvent peu analysés

I aquest tipus de coneixements s'aconsegueixen, només, via experiència.²⁹ En realitat és una trajectòria de la qual tothom en surt beneficiat: els partits polítics s'asseguren la vàlua de futur alcalde, l'elector té la possibilitat de veure en acció el regidor que competirà com a candidat a l'alcaldia -actualment, la competència que l'elector intueix és més important que la notorietat tradicional en l'escala social- i el mateix polític reconeix les seves forces i mesura les seves possibilitats. Així, l'alcalde va constituint-se en cert *capital polític* que en cap cas es pot reduir a un capital econòmic i social o a un capital cultural. Fins aquí, el vessant positiu del fenomen. El negatiu apareix per la seva mateixa evidència: si aquesta *professionalització* s'adquireix, en part, gràcies al propi exercici de les funcions en el càrrec, és normal que la vida dins el món de la política activa s'allargui substancialment i s'acabi convertint en un univers tancat i poc permeable. L'entrada en el món de la política no és senzilla, com tampoc ho són les reincorporacions un cop s'ha produït un allunyament temporal. Tot

les effets de la pratique politique concrète sur l'apprentissage et l'exercice de leurs rôles de la part des élus (...) C'est dans ce cas que la notion de "métier" peut servir à envisager d'un point de vue divers l'activité des professionnels de la politique." BRIQUET, J.L. "Communiquer en actes". *Politix*, (1994), núm. 28, pàgs. 17-18. Vegeu, també, BOTELLA, J. i CAPO, J. "La elite local española: ¿Centro o periferia?", dins C. Alba i F. Vanaclocha (eds.). *El sistema político local: un nuevo escenario de gobierno*. Madrid: Universidad Carlos III-Boletín Oficial del Estado, 1997, pàgs. 242-243.

²⁹ Malgrat que Bettin i Magnier utilitzen el terme *professionalització* per a referir-se tant a l'exercici d'una regidoria com les pròpies funcions d'alcalde, la descripció resumeix molt bé el que pretenem explicar: "Il professionismo si può, innanzitutto, definire molto pragmaticamente como uno degli effetti prodotti dalla durata nella carica o in cariche affini. Si parla de professionismo, anche in termini di professionalità, intesa come possesso de conoscenze e come pratica di abitudini, mentali e comportamentali, atte a facilitare lo svolgimento di compiti specifici (...). Queste capacità "professionali" possono essere acquisite grazie alla durata nella carica o in altre cariche similari". BETTIN, G. i MAGNIER, A. *Chi governa la città?*. Pàdova: Cedam, 1991 (Biblioteca de Sociologia), pàg. 24. I aquesta professionalització requereix tant una dimensió tècnica com un cert domini dels interessos i estratègies polítiques. GARRAUD, P. "Le personnel politique local français: permanence ou changement?", dins A. Mabileau (dir.) *Les pouvoirs locaux à l'épreuve de la décentralisation*. París: Pedonne, 1983 (Vie locale, núm. 9), pàg.184. Vegeu també LAGROYE, J. "Etre du métier". *Politix*, (1994), núm. 28, pàgs. 5-15.

sembla encaminar a concloure que, sota el prisma polític, aquests quinze anys han produït uns hàbits, uns costums que han desembocat en la creació, fins a cert punt, d'una *classe política local*³⁰.

3.1.1.1.3 La duració del mandat d'alcalde

La *longevitat en el càrrec* és un dels indicadors que més s'han utilitzat per a mesurar el grau de professionalització de l'elit política, fins al punt, que aquesta s'ha definit *pragmàticament* -i per tant, *mesurable*- com un dels productes de la *duració dels electes en el càrrec*.

Abans d'entrar de ple en la duració del mandat d'alcalde, haurem d'intentar establir quants dels alcaldes i exalcaldes han exercit aquest mateix càrrec durant el *franquisme*; quina capacitat ha demostrat el sistema democràtic d'absorbir l'elit provinent del règim franquista i a través de quins mecanismes l'ha *resocialitzat*.

³⁰ Som conscients de les crítiques a la utilització d'aquest concepte -ARON, R. "Catégories dirigeantes ou classe dirigeante". *Revue Française de Science Politique*, vol. XV (1965), núm. 1; VIVER, C. *El personal político de Franco (1936-1945. Contribución empírica a una teoría del régimen franquista*. Barcelona: Vicens Vives, 1978, pàgs. 9-34; PORTO VAZQUEZ, F. I SAMPEDRO GALLEGU, R. *Perfiles sociales de los alcaldes y concejales elegidos en 1991*. Madrid: Federación Española de Municipios y Provincias, 1991, pàg. 20. Més enllà de les reticències -ideològiques o epistèmiques-, en l'actualitat, importants investigadors fan ús d'aquest concepte. Mabileau, per exemple, encara que a través d'altres variables, assenyala també que "... il s'est formé une nouvelle classe politique locale, plus cohérente sans doute que celle des notables traditionnels". MABILEAU, A. "Lélu local: nouveau professionnel de la République". *Pouvoirs*, (1992), núm. 60, pàg. 74 o Segatori en la seva contribució a l'obra col·lectiva que ell mateix coordina, *Istituzioni e potere politico locale*. Milà: Franco Angeli, 1992, pàg. 14. També Beyme considera que, després de 1989, ja es van abandonar les reticències ideològiques contra la utilització del concepte de classe per a les jerarquies de poder. BEYME, K. Von. *La clase política en el Estado de partidos*. Madrid: Alianza Universidad, 1995, pàg. 196. I, entre nosaltres, Vallès i Subirats també utilitzen aquest concepte referit a l'elit local. SUBIRATS, J. I VALLES, J.M. "El govern local", dins O. Nel·lo (dir.) *Deu anys d'Ajuntaments democràtics 1975-1989. Elements per a un balanç*. Barcelona: Federació de Municipis de Catalunya, 1989, pàg. 41.

En el nostre univers d'estudi, només en cinc casos alcaldes del període democràtic ho havien estat també durant el règim franquista i només un de sol continua sent-ho durant la legislatura 1991-1995. Cal tenir en compte, però, que estem treballant amb les cent ciutats més importants de Catalunya i amb les de més població. Aquest fet és determinat a l'hora d'explicar el baix nombre d'electes amb un passat franquista en aquestes localitats, ja que es produeix una correlació entre *dimensió municipal* i presència de l'elit provinent del franquisme: és en els municipis de més reduïda població en què la presència de personal polític franquista és més gran. Si seguim l'estudi de Bages, queda palès com la gran majoria d'alcaldes i regidors amb arrels temporalment franquistes, apareixen en municipis d'escassa població, sinó no seria possible que "quasi bé un de cada quatre alcaldes que hi havia a Catalunya abans d'entrar en el període democràtic va ser repescat amb posterioritat per l'administració local dels ajuntaments catalans".³¹ Finalment, només assenyalar que és la coalició CiU la responsable del seu manteniment en el poder municipal: quatre dels cinc alcaldes ho han estat sota les seves sigles.³²

³¹ BAGES, F. I ESTEBAN, C. "Evolució política dels alcaldes de la democràcia". *L'opinió socialista*, (1986), núm. 2, pàg.137. Botella, de forma aproximada, estableix que en els ajuntaments elegits els anys 1979 i 1983, una xifra lleument superior al 10% -sobre les posicions i no sobre els alcaldes- correspondria a alcaldes procedents del període anterior, BOTELLA, J. "Les élites polítiques de la Catalunya democràtica". *Papers*, (1990), núm. 33, pàg. 67. Márquez, un dels estudiosos que més s'ha dedicat a la continuïtat de les elits franquistes en el món local, assenyala que a Galícia, malgrat que s'observi un constant decreixement, l'any 1979 van suposar el 32,7% del total i el 1991 encara representaven al voltant d'un 13%. MARQUEZ, G. "La transición local en Galícia: continuidad de las elites políticas del franquismo y renovación de los gobiernos locales". *Revista de Estudios Políticos*, (1993), núm. 80, pàg. 98. El mateix autor, en un altre estudi sobre Andalusia, assenyala que el volum assoleix escassament el 14%. MARQUEZ, G. *Movilidad política y lealtad partidista en Andalucía*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1992, pàg. 296.

³² "una dels papers més importants és el de recuperació d'aquests alcaldes que ha dut a terme CiU (...) amb un nombre que, fins i tot, supera el nombre d'alcaldes que després del franquisme van optar per opcions municipals representades per llistes d'independents". BAGES, F. I ESTEBAN, C. "Evolució política dels alcaldes de la democràcia". *L'opinió socialista*, (1986), núm. 2, pàg. 137. Márquez també assenyala que "la continuidad de las elites políticas neocensitarias en el período

Deixant de banda aquesta succinta incursió en el tema de la continuïtat de les elits franquistes en el món local, cal assenyalar, en primer lloc que si tenim en compte tota l'elit local que ha estat alguna vegada alcalde, la *duració mitjana del mandat d'alcalde ha estat de sis anys i mig*. Sabem que la permanència en el càrrec és de menys de dues legislatures, el que no sabem és mesurar si aquesta durada resulta important. Se'ns presenta, doncs, com gairebé sempre en ciències socials, la dificultat d'establir objectivament quan podem considerar que un valor és elevat i, en el nostre cas, quan una carrera política té una duració elevada -evitant qualsevol contingut moral de la paraula. La millor alternativa, probablement, sigui l'anàlisi comparativa. Així, si fem referència a altres països del nostre entorn i amb una mateixa tradició, com per exemple França -en el que la vida política dels seus dirigents locals ha estat clàssicament considerada molt dilatada-, observem que se situa entorn els nou anys.³³ La distància amb l'homòleg francès és, doncs, més aviat escassa.

A més del criteri comparatiu, que ens ha ajudat a situar correctament l'alcalde català, hi ha altres raons que ens permeten concloure que els anys de vida electiva dels alcaldes ha estat notable. En primer lloc, cal tenir present que existeix una gran diferència a l'hora de comparar l'alcalde català amb els seus homòlegs europeus: mentre a França o a Itàlia tenen eleccions lliures des de fa més de cinquanta anys, la nostra història recent de democràcia local no arriba als vint, i en el nostre treball -que acaba a principis de 1995- el límit màxim és de quinze anys.

democrático, se realiza mayoritariamente en partidos de *derecha, centro y nacionalismo moderado*". MARQUEZ, G. "La transición local en Galicia: continuidad de las elites políticas del franquismo y renovación de los gobiernos locales". *Revista de Estudios Políticos*, (1993), núm. 80, pàgs. 75-76.

³³ GARRAUD, P. *Profession: homme politique. La carrière politique des maires urbains*. Paris: L'Hamattan, 1989 (Logiques sociales), pàg. 86. L'estudi de Garraud només té en compte les 509 ciutats més importants de França. Per aquesta raó s'acompleixen els requisits per a poder comparar els resultats amb els que es produeixen a Catalunya. Si tinguéssim en compte tots els municipis francesos, la durada del mandat d'alcalde s'ha estimat que seria en uns vint anys de mitjana. ALLIÈS, P. "Un mode de scrutin exemplaire". *Pouvoirs*, (1995), núm. 73, pàg. 48.

Així doncs, aquesta *vida màxima* del batlle de Catalunya limita qualsevol tipus de comparació. Però al mateix temps, ens sembla que la *vida màxima* dota de més importància el nombre d'anys que els batlles romanen en el poder municipal. Així, per exemple, si tenim en compte només els *alcaldes que estan en actiu*, aquests romanen en el càrrec més de dues legislatures sobre les quatre possibles. Ens sembla un interval temporal suficient com per considerar una vida mitjana en el poder, elevada. Si més no el suficientment elevada per concloure que el sistema polític local ha aconseguit crear una sèrie de trajectòries polítiques bastant estables, sobretot quan els primers anys de democràcia va existir la inquietud que el món local fos una perpètua font d'inestabilitat política (vegeu capítol 1).

Tant l'anàlisi comparativa com els anys respecte la vida màxima ens indiquen que podem incidir en la idea d'una duració important en el càrrec d'alcalde. En aquest sentit, hi ha un darrer comentari que s'ha de realitzar i que, en certa mesura ja hem avançat: la diferència de la longevitat electiva dels batlles en actiu i dels exalcaldes. En efecte, comparant els dos subgrups es dibuixa una certa tendència al creixement: si la vida mitjana dels alcaldes hem vist que assoleix una xifra superior als vuit anys, aquesta mateixa variable entre els exalcaldes supera amb prou feines una legislatura. La carrera actual en el càrrec d'un alcalde dura un *mínim de dos mandats* sobre quatre possibles. Aquesta diferència de la *longevitat electiva* ve encara millor explicada si reduïm la mirada i la focalitzem en el detall: uilitzant un interval temporal menor, s'observa que més d'un 40% del total dels *alcaldes que estan en actiu* mostren una longevitat superior als deu anys i més d'un 20% ho és des de la primera legislatura, és a dir, fa més de quinze anys.³⁴ En canvi, el volum d'exalcaldes que han retingut el càrrec al menys deu anys, abasta un total

³⁴ No resistim la temptació d'incloure la distribució dels alcaldes francesos segons la longevitat en el càrrec: "... 20,8% de l'ensemble des maires ayant exercé leur mandat entre 1945 et 1984 ont eu une carrière supérieure à 15 ans et 37,3% à 10 ans, mais 34% d'entre eux ont une carrière inférieure à 5 ans (parmi lesquels figurent évidemment les nouveaux élus de 1983)", GARRAUD, P. *Profession: homme politique. La carrière politique des maires urbains*. París: L'Harmattan, 1989 (Logiques sociales), pàg. 87.

de 11 casos; és a dir, un 10% de l'univers d'estudi i el 60% ha tingut una vida en el càrrec que ha durat, com a màxim, quatre anys.

Taula 14
Anys en el càrrec d'alcalde

	Alcalde	Exaicalde	Total
Menys d'un any	1,0	1,7	1,4
1	6,2	10,1	8,3
2	6,2	8,4	7,4
3	18,6	4,2	10,6
4	2,1	35,3	20,4
5	2,1	3,4	2,8
6	1,0	5,0	3,2
7	16,5	2,5	8,8
8	1,0	18,5	10,6
9	5,2	0,8	2,8
10	2,1	0,8	1,4
11	13,4	1,7	6,9
12	1,0	5,9	3,7
13	1,0		0,5
14	2,1	0,8	1,4
15	20,6	0,8	9,8
n	(97)	(119)	(216)

El nostre estudi acaba a principis de 1995. Però com a *criteri confirmatori* de la longevitat electiva dels batlles, podem aportar els resultats que es van produir en les eleccions de 1995. És a dir, podem ampliar la sèrie temporal per a intentar corroborar la tendència que s'ha produït fins a finals del quart mandat. Per a satisfacció nostra, la distribució dels batlles torna a demostrar que, no només existeix una notable permanència en el càrrec d'alcalde, sinó que ha tingut una clara tendència a l'assentament: a finals de 1999, data de les eleccions, més d'una cinquena part haurà estat *vingt anys* -gairebé- al front de l'ajuntament, un 15% quatre legislatures i més d'un 10% dotze anys. En definitiva, més de la meitat dels alcaldes

hauran exercit el càrrec, com a mínim durant tres legislatures.³⁵ Si tenim en compte el principi que estableix Sartori segons el qual el candidat elegit consecutivament durant tres o quatre mandats es transforma amb tota probabilitat en un polític professional *de facto*, fins i tot si no prové d'una carrera prèvia en el partit³⁶, queda evidenciat com el pas del temps ha anat forjant un conjunt de trajectòries polítiques professionalitzades que han marcat l'inici de la creació d'una classe política municipal.

Aquests resultats no ens permeten fer un pronòstic de cara al futur. L'únic que autoritzen és a explicar amb una base empírica més àmplia i, per tant, més segura, el que ha succeït aquest anys de democràcia local. En cap cas els resultats que hem aportat ens demostren que es potenciïn mandats cada cop més llargs, sinó que senzillament demostren que la *transició política* ha aconseguit crear un conjunt d'itineraris molt estables en el temps. A partir, d'aquesta constatació, ens sembla que podem suggerir la idea d'una lenta desaparició de les carreres *extremes*. És a dir, la vida mitjana dels alcaldes a Catalunya no serà ni tan curta com les que s'han pogut produir en els primers anys de democràcia ni es forjaran, probablement, carreres tan perllongades com les que s'han propiciat, sovint, aquests darrers anys.

Les perspectives generals engloben sempre en el seu interior situacions i línies divergents que queden contrapesades entre si. Les variables que poden tenir pes

³⁵ Molt recentment s'han publicat dades referides a les 616 ciutats de més de 10.000 habitants de l'estat espanyol. Les diferències amb el cas català són notables. Si bé més de la meitat dels alcaldes de l'estat espanyol a finals de 1999 hauran exercit el poder com a mínim durant tres mandats, la *distribució interna* és molt diferent: en el cas espanyol els alcaldes que hauran dirigit la ciutat durant vint anys -cinc mandats- abasta un 5,4% del total, mentre en el cas català superen la cinquena part. Les eleccions de 1995 marquen la diferència: mentre a l'estat espanyol el Partit Popular va aconseguir un resultat inapel·lable, aquest no es va produir a Catalunya. NATERA, A. "Formas y estilos de liderazgo local" dins C. Alba i F. Vanadocha (eds.). *El sistema político local: un nuevo escenario de gobierno*. Madrid: Universidad Carlos III-Boletín Oficial del Estado, 1997, pàg. 122.

³⁶ SARTORI, G. *Elementos de teoría política*. Madrid: Alianza Editorial (Alianza Universidad), 1992, pàg. 179.

en l'explicació són múltiples, fins i tot en aquesta investigació en què l'univers d'estudi està format per les cent ciutats més importants de Catalunya. L'*estructura municipal* n'és una de les més explicatives. A través d'aquest creuament es constata com a mesura que augmenta el nombre d'habitants també ho fa la duració en el càrrec dels seus alcaldes, fins al punt que en aquells municipis en els quals la població no arriba a deu mil habitants, el nombre d'alcaldes que han ocupat l'alcaldia durant més de deu anys abasta escassament un 10%, mentre que aquest percentatge en les ciutats de més de cent mil habitants aconsegueix la cota de les dues tercers parts.

3.1.1.1.4 La taxa de renovació

Estretament lligat amb la longevitat en el càrrec apareix la *taxa de renovació*. Tal i com assenyalen Valerio Bellotti i Marco Maraffi, el nivell de renovació és una característica bàsica per a definir el caràcter i el procés de *professionalització* de l'elit política local.³⁷ Aquesta variable adquireix una rellevància especial, ja que ha d'intentar fer compatible un cert *reemplaçament* amb una *mínima permanència dels electes en el càrrec*. En efecte, ha d'intentar compaginar un temps suficient en el càrrec per assegurar una gestió eficaç del territori amb l'exigència democràtica d'una certa renovació dels òrgans electius. És en el difícil equilibri d'aquestes exigències de representativitat i *arrelament institucional* que el recanvi del personal polític electiu adquireix importància.³⁸

Una primera verificació de la continuïtat i renovació pot ser efectuada a través de la rotació dels alcaldes en cadascuna de les consultes electorals, la *permanència*

³⁷ BELLOTTI, V. i MARAFFI, M. *Ceto politico e dirigenza amministrativa nei comuni italiani*. Bolonya: Il Mulino, 1994 (Organizzazione e funzionamento della pubblica amministrazione, núm. 43), pàg. 19.

³⁸ COTTA, M. *Classe politica e parlamento in Italia. 1946-1976*. Bolonya: Il Mulino, 1979, pàgs. 279-335.

dels alcaldes segons el mandat d'origen. En altres paraules, el percentatge d'alcaides que va sent, consecutivament, reelegit.

Taula 15

Reelecció dels alcaldes segons el mandat d'origen

	1979-83	1983-87	1987-91	1991-95
1979	58,1	42,0	32,3	22,6
1983		67,4	42,9	30,7
1987			62,5	40,7
1991				43,3

Les conclusions que puguem treure sobre la taxa de permanència són poques donat que la sèrie temporal és encara escassa. Malgrat tot, i com a simple hipòtesi a verificar a mesura que se succeeixin més eleccions municipals, els percentatges segueixen una certa regularitat visible en les *diagonals* de la taula. L'únic trencament es produeix l'any 1991 en què la taxa de renovació és més baixa. A més de ser un mandat especialment inestable, és el moment en què s'han compartit més alcaldies.³⁹ A pesar de tot, ens sembla que es una situació conjuntural. No s'extregui d'aquest comentari que considerem que les diagonals de la taula s'aniran complint. Si fos així, per aconseguir la renovació total d'una generació d'alcaides farien falta cinc eleccions municipals. No hi ha dubte que, en certa mesura, les carreres tan dilatades en el temps són fruit de la mateixa transició política. Sigui com sigui, la renovació en el càrrec d'alcalde és més aviat baixa i la duració electiva dels batlles es torna a demostrar molt consistent. Per tant, l'*arrelament institucional* necessari per a un bon funcionament de l'administració municipal, està assegurat.

La línia interpretativa que hem anat dibuixant al llarg de les pàgines precedents - formació d'una classe política local i professionalització de l'elit com a revers d'un

³⁹ És a dir, que dos partits pacten repartir-se la legislatura dos anys cadascun. Són els casos de Olesa de Montserrat, Santa Coloma de Farners, Vilanova i la Geltrú

mateix fenomen i el procés d'aprenentatge com a reflex i causa- obté una nova confirmació o, millor dit, adquireix un nou impuls. En efecte, acabem de veure com no és dilatat únicament el procés d'aprenentatge de l'elit local, sinó que, també ho és el temps de permanència en el càrrec d'alcalde. Si tenim en compte que "*certaines élus locaux sont qualifiés de "notables" du seul fait qu'ils parviennent à occuper durablement le pouvoir, voire à le monopoliser dans une certaine mesure par la longivité électorale*"⁴⁰, en realitat el que s'ha produït a Catalunya és un cert procés de *notabilització*. El contingut de la noció de *notable* s'ha transformat radicalment, fins al punt que no sembla tenir correlat exacte avui en dia. Ha estat definit -sobretot pels historiadors- en funció de la seva posició social en la societat local i mesurable a través d'un cert nombre d'indicadors empírics com l'edat, la reputació de la família, la situació socioeconòmica i el prestigi social. Els notables podien viure *per a* la política sense necessitat *de* viure d'ella.⁴¹ En l'actualitat, però, aquesta descripció no és gens satisfactòria. En el nostre cas, no estem fent referència a l'individu que arriba a convertir-se en notable pel prestigi social, sinó per la permanència en el càrrec. És a dir, no és el notable que ens descriuen Tudesq⁴², Worms⁴³ o Tarrow⁴⁴ -prototipus

⁴⁰ GARRAUD, P. "Le métier d'élu local: les contraintes d'un rôle", dins J. Fontaine i C. Le Bart (dir.) *Le métier d'élu local*. París: L'Harmattan, 1994 (Logiques Politiques), pàgs. 29-32.

⁴¹ "La diferencia entre el vivir *para* y el vivir *de* se sitúa, pues, en un nivel mucho más grosero, en el nivel económico. Vive *de* la política como profesión quien trata de hacer de ella una fuente duradera de ingresos; vive *para* la política quien no se halla en este caso". WEBER, M. *El político y el científico*. Madrid: Alianza Editorial, 1986, pàg. 96.

⁴² TUDESQ, A. "De la Monarchie à la République: le maire petit ou grand notable". *Pouvoirs*, (1983), núm. 24, pàgs. 5-19.

⁴³ WORMS, J.P. "Le Préfet et ses Notables". *Sociologie du Travail*, (1966), núm. 3.

⁴⁴ "Si tratta di notabile locali eletti sulla base del loro prestigio sociale ed economico (...) Vecchie concezioni che presentavano in termini di incentivi "personalistici" o "localisti" le motivazioni che sono alla base delle strategie delle élites locali. Mentre il sindaco notabile costruisce el suo ruolo nella comunità circondandosi di una fitta rete di rapporti personali ...". TARROW, S. *Tra centro e periferia*. Bologna: Il Mulino, 1977, pàg.103.

molt ben caracteritzat⁴⁵ - sinó l'individu que aconsegueix una rellevància política i, en certa mesura, social a base de sumar victòries en els comicis.⁴⁶ La satisfacció tampoc seria completa si s'extragués de les nostres paraules que tot electe local és per naturalesa o esdevé un notable.⁴⁷ Lògicament, és necessari controlar altres

⁴⁵ Pel que fa a la descripció del *notable* a través de dades de caràcter sociològic -de les quals nosaltres encara no hem parlat-, vegeu, per exemple, GARRAUD, P. "Le personnel politique français: permanence ou changement", dins A. Mabileau (dir.). *Les pouvoirs locaux à l'épreuve de la décentralisation*. París: Pedonne, 1983 (Vie Politique, num. 9), pàgs.174-175; MABILEAU, A. "L'élú local: nouveau professionnel de la République". *Pouvoirs*, (1992), núm. 60; "Les héritiers des notables". *Pouvoirs*, (1989), núm. 49; ALLIÈS, P. "Que sont nos notables devenus". *Autrement*, (1991), núm. 122; DORENDEU, R. "Les métiers avant le métier. Savoirs éclatés et "modèle notabiliaire"". *Politix*, (1994), núm. 28. Per al paper que juguen els notables en el funcionament del sistema polític/administratiu local francès, es poden consultar els estudis realitzats en el marc de la Sociologia de les Organitzacions: CROZIER, M. i FRIEBERG, E. *L'acteur et le système. Les contraintes de l'action collective*. París: Éditions du Seuil, 1977 (Sociologie politique); CROZIER, M. i TOHENIG, J.C. "La régulation des systèmes organisés complexes: le cas du système de décision politico-administratif local en France". *Revue Française de Sociologie*, vol. 16 (1975), núm. 1, i, sobretot, GRÉMION, P. *El pouvoir périphérique*. París: Le Seuil, 1976, i "Notables, bureaucrates et pouvoirs périphériques". *Revue Politique et Parlementaire*, (1979), núm. 883. Finalment, per a sospesar el paper de la descentralització dels anys vuitanta en l'increment del poder dels alcaldes, vegeu MÉNY, Y. *Centralisation et décentralisation dans le débat politique français (1945-1969)*. París: Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, 1974, pàgs. 301-318; RONDIN, J. *Le sacre des notables. La France en décentralisation*. París: Fayard, 1985; FROMENT-MEURICE, A. "Comment faire de sa mairie un fief". *Pouvoirs*, (1983), núm. 24; GANNE, B. "Du notable au local. Transformations d'un modèle politique". *Les annales de la recherche urbaine*, (1985), núm. 28; MABILEAU, A. "Les génies invisibles du local faux-semblants et dynamiques de la décentralisation". *Revue Française de Science Politique*, vol. 47 (1997), núm. 3-4; FAURE, A. *Le village et la politique*. París: L'Harmattan, 1992. (Logiques politiques), pàgs. 77-109.

⁴⁶ AMMANNATI, L. i AMIRANTE, D. *L'Amministrazione locale in Francia. Documenti e testi sulla riforma*. Pàdova: Cedam, 1986 (Ricerche di Diritto Pubblico comparato, núm.8), pàg. 22.

⁴⁷ GARRAUD, P. "Le metier d'élú local: les contraintes d'un role", dins J. Fontaine i C. Le Bart (dir.). *Le métier d'élú local*. París: L'Harmattan, 1994 (Logiques Politiques), pàgs. 32-33. Per altra banda, aquest sembla que sigui el significat que utilitza WORMS, J.P. "Le Préfet et ses Notables". *Sociologie du Travail*, (1966), núm.3, pàg. 249.

variables abans d'establir amb certesa aquest procés de *notabilització* dels batlles catalans. Variables que demostren que el procés escapa, en certs casos, a la pròpia voluntat dels electes. En alguns casos, serà el mateix partit polític el que *obliga* un mateix candidat a presentar-se repetides vegades, la pròpia transició democràtica va forçar liderats forts i personificats (vegeu capítol 2), o bé el mateix sistema polític que no permet sortides fàcils per als electes.

3.1.2 Segon indicador: l'activitat professional addicional al càrrec

Si la duració del mandat electiu és un dels indicadors clàssics per a mesurar el grau de professionalització, el fet de mantenir *una activitat professional addicional al càrrec públic*, ha estat també un dels pronosticadors més utilitzats pels investigadors.

És lògic que sigui així. Al llarg d'aquestes pàgines hem reconegut la *professionalització* com el principal vehicle a través del qual s'ha construït una classe política local, amb uns contorns cada cop més precisos. Producte de l'itinerari que els batlles han de seguir per arribar a l'alcaldia i de la longevitat un cop assoleixen el càrrec, les carreres de l'elit local són, en aquest sentit, bastant homogènies. Aquest mateix procés -que s'allarga bastant en el temps- provoca un segon efecte que, simultàniament, retroalimenta la tendència a la professionalització: la duració en l'univers de la política activa, motiva un *allunyament de l'electe respecte la seva professió d'origen*. La carrera política es converteix en una segona carrera que cada cop té menys relació amb la primera.⁴⁸ D'aquesta manera, s'entén que el retorn a la vida civil sigui complicat: la longevitat electiva pot dificultar el retorn a la professió d'origen, i aquesta possibilitat es redueix encara més si durant els anys de dedicació al càrrec l'electe no manté un contacte i es va allunyant, poc a poc, del que havia estat la seva antiga professió.

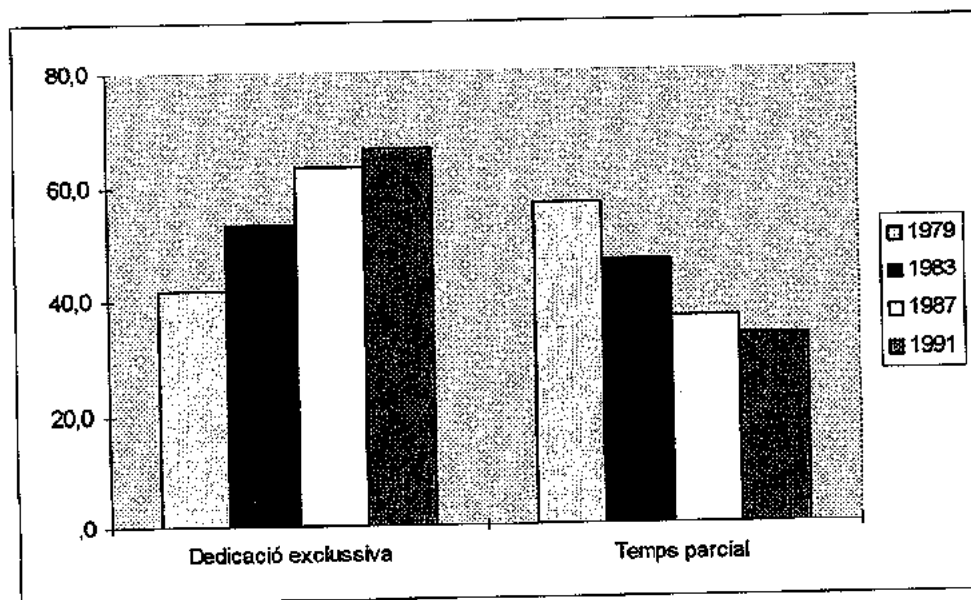
⁴⁸ BEYME, K. V. *La clase política en el Estado de partidos*. Madrid: Alianza Universidad, 1995, pàg. 123.

Aquest és un fenomen que s'ha produït a bastament entre l'elit política local: actualment entre els *alcaldes en actiu*, dues terceres parts mantenen una *dedicació exclusiva* al càrrec públic. Senyal inequívoca de la importància que ha anat adquirint la professionalització entre els batlles a Catalunya.

Encara més interessant que la *visió estàtica*, és observar com aquesta variable s'ha anat transformant al llarg del període d'estudi. Desgraciadament només tenim la informació sobre l'evolució temporal d'aquest indicador entre els *exalcaldes*. Les dades són suficients per posar de relleu el pes específic d'aquesta variable en la construcció del sistema polític local.

Gràfic 2

**Dedicació a la tasca d'alcalde segons els mandats complets.
Exalcaldes**

El creixement del nombre d'exalcaldes que han treballat en règim de *dedicació exclusiva* és paral·lel al pas dels mandats, convertint-se en un indicador de primera magnitud per a mesurar el grau de professionalització. És allisonador observar com a mesura que es va construint la *classe política local*, a mesura que els contorns d'aquesta es van definint, augmenta correlativament la dedicació exclusiva al càrrec d'alcalde.

3.1.3 Tercer indicador: la disposició a retornar a la professió d'origen

Amb aquest indicador entrem en el tercer dels àmbits d'estudi de la proposta de Beyme: la *voluntat* i la *capacitat* de retornar a la societat civil, i més concretament a la *professió d'origen*. En aquest cas, estem davant d'un indicador de clar component *subjectiu*, que intenta mesurar allò que els entrevistats *pensen* sobre el seu futur proper com a electes. En demanar sobre les *intencions futures* dels alcaldes obtenim el percentatge d'alcaldes amb *predisposició* a tornar a la seva professió d'origen o, com a mínim, que desitgen *tancar la seva etapa de polític en actiu*. No es tracta d'arribar a copsar el que *realment* acabaran fent els alcaldes, sinó de la *predisposició a actuar en una direcció determinada*. En cap cas intentem, per tant, forçar una congruència entre *actitud* i *comportament*. Hem tingut ocasió d'assenyalar que, precisament, aquest és un dels típics errors de les ciències socials: la distribució de preferències no ens autoritza a realitzar cap pronòstic de cara al futur, únicament ens permet conèixer la *intensitat* dels lligams dels alcaldes amb el seu càrrec.

Taula 16

**Voluntat de retornar a la professió d'origen.
Alcaldes en actiu**

Tancar l'etapa com alcalde i retornar a la antiga professió	25,8
Altres respostes	72,1
NS	2,1
n	(97)

El percentatge d'alcaldes que demostren una *voluntat* de retornar a la seva *professió d'origen* representen només una quarta part de l'univers d'estudi. La resta desitja continuar exercint algun tipus d'activitat en l'àmbit de la política activa -ja sigui com alcalde o prosseguir la seva carrera política, la distinció ara no ens interessa. Repetim que no podem inferir cap comportament futur, sinó que del que es tracta és conèixer la *intensitat* dels vincles dels alcaldes amb la política activa.

A més, el creuament segons el mandat en què s'assoleix el càrrec ens determina que no hi ha diferències significatives: en tots quatre casos, el nombre d'alcaldes que es mostra disposat a reintegrar-se a la societat civil, oscil·la entre el 20% i la tercera part.⁴⁹ Els percentatges són similars, però les raons poden ser diferents. Entre les primeres fornades d'alcaldes pot ser resultat de progressiu allunyament que es produeix respecte la professió d'origen i la dificultat comporta que aquest fet per a deixar el càrrec, en canvi entre els alcaldes de 1991, està íntimament lligat als pocs anys que duen exercint el càrrec.

3.1.3.1 Les variables complementàries i de corroboració

La *disposició personal* a abandonar el càrrec i retornar a la professió de partida és un bon indicador de la professionalització del personal polític i per tant, un bon complement explicatiu de la longevitat electiva dels batlles. Els resultats, però, han de ser corroborats per indicadors de caràcter més *objectiu*. Per a confirmar l'escassa voluntat -o la dificultat personal- dels *actuals alcaldes* d'abandonar la política activa i reingressar a la societat civil, podem contrastar aquesta distribució amb la dels *exalcaldes*. En realitat, doncs, confrontarem les *intencions futures* dels batlles en actiu i el *camí recorregut* per aquells que ja han finalitzat el mandat d'alcalde. Aquest cara a cara té una doble virtut. En primer lloc, ens servirà com a *criteri de confirmació*. És a dir, ens ajudarà a corroborar el que assenyalen els alcaldes en actiu. Per l'altra, ens ajudarà a establir si és una característica només dels alcaldes en actiu o es pot predicar sense tibantors d'alcaldes i exalcaldes, és a dir, de tota l'elit local.

⁴⁹ Per a una informació més detallada de la distribució vegeu el capítol 4.

3.1.3.1.1 Les condicions de finalització del mandat d'alcalde

La primera variable que ens serà útil per a aquest propòsit és l'examen de les condicions d'acabament del mandat d'alcalde. Amb aquesta idea vam intentar conèixer les circumstàncies que expressaven els exalcaldes per haver finalitzat el seu historial com a electes en el món local. Operarem, en aquest cas, amb un total de 119 entrevistats, dades suficients per a demostrar la tendència que s'ha seguit aquests quinze anys.

Taula 17
Raons per les quals va deixar de ser alcalde.
Exalcaldes

Per una decisió del partit	6,9
El seu partit va perdre les eleccions	25,4
Per una decisió personal	40,0
Per manca d'acord amb altres forces polítiques	10,0
Per una moció de censura	6,9
Altres	10,8
n	(119)

A Catalunya, les condicions que envolten el final del mandat revelen un *fort lligam* al càrrec d'alcalde en la mesura que a nombrosos electes els va costar l'haver de renunciar-hi i emfasitzen, tots ells, les satisfaccions que procura el seu exercici. Si és difícil conèixer amb precisió les raons exactes del final d'una carrera almenys se'n poden precisar, poc o molt, les condicions d'acabament. Sota aquesta perspectiva i malgrat que el primer dels motius que esgrimeixen els alcaldes per haver posat punt i final a la seva carrera política formi part del món privat i resulti d'una decisió personal, cal assenyalar que globalment *les raons alienes a la voluntat de l'electe són les que més expliquen el final de la carrera com a batlle*. Una quarta part declara que la seva carrera es va acabar quan va perdre les eleccions, un 10% perquè, tot i haver guanyat els comicis, va ser impossible arribar a un acord amb les altres forces polítiques i, en tercer lloc, sobresurten els entrevistats que van haver de fer front a una moció de censura i els que el seu partit va decidir que no

encapçalés de nou la candidatura electoral.⁵⁰ Els vincles amb el càrrec d'alcalde són forts i la voluntat de mantenir-lo, intensa. És fàcil entendre, doncs, que el final de la carrera s'estronqui, generalment, per qüestions alienes a les preferències del propi electe.

3.1.3.1.2 *El retorn efectiu a la vida civil després del càrrec.*

El *retorn efectiu* dels *exalcaldes* a la societat civil després de l'exercici del càrrec públic, ens proporciona dos tipus d'informacions. En primer lloc, ens permet complementar la visió que hem donat dels batlles en actiu i ens ajuda a interpretar correctament si la intensitat dels lligams de l'alcalde amb el seu càrrec es pot predicar de tota l'elit política. En segon lloc, ens permet conèixer el que clàssicament s'ha anomenat *mobilitat horitzontal*. És a dir, el pas de la política activa al sector econòmic o a l'administració pública, un cop l'electe deixa el càrrec. En realitat, aquesta informació ens proporciona un altre sistema per a mesurar el grau de consolidació de la *classe política local*.

Per a conèixer el *retorn efectiu* i la *mobilitat horitzontal* de l'elit local només podem tenir en compte, òbviament, els electes que han abandonat el càrrec; és a dir, els *exalcaldes*. La tendència que s'ha anat consolidant aquests anys es bastant clara: més de la meitat dels *exalcaldes* treballa en un lloc *diferent* al que ho havia fet abans de ser alcalde. Un 7% es jubila després d'abandonar el càrrec⁵¹ i només

⁵⁰ Aquesta és una pràctica habitual dels partits polítics: s'aprofita l'avinantesa de la presentació de la moció de censura per a introduir canvis al capdavant de les seves llistes electorals. Aquesta situació es produeix en una tercera part de les mocions de censura que es realitzen durant el tercer i quart mandat consistorial. MAGRE, J. *Les mocions de censura a l'alcalde a Catalunya (1979-1994)*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 1995, pàg. 38.

⁵¹ Per tant, el nombre d'entrevistats que *realment* canvien de feina és superior: si restem els alcaldes que es jubilen en el moment de deixar el càrrec, el nombre de batlles que treballa en un lloc diferent abasta el 58%.

un 39,5% actualment treballa en el mateix lloc en què exercia abans de ser alcalde. La *mobilitat*, doncs, ha estat notable. I no afecta d'igual manera els diferents partits.

Taula 18

**Lloc de treball actual dels entrevistats.
Exalcaldes**

	PSUC/IC	PSC	CIU
Treballa en el mateix lloc	31,2	28,6	50,0
Treballa en un altre lloc	56,2	59,5	50,0
Actualment no treballa	12,5	11,9	
n	(16)	(42)	(42)

Entre els electes de les organitzacions d'esquerra la proporció d'alcaldes que treballen en un lloc diferent, se situa entorn el 60%, mentre que els batlles convergents és deu punts inferior. No ens ha d'estranyar. Una primera explicació vindrà donada per la *categoria contractual* dels alcaldes. Entre els exalcaldes -en posteriors capítols veurem que aquesta és una característica que també es reproduïx entre els batlles en actiu- és genera una significativa diferència a l'hora de confrontar les elits de les organitzacions polítiques.

Taula 19

**Categoria contractual dels entrevistats abans de ser alcaldes.
Exalcaldes**

	PSUC/IC	PSC	CIU
Per compte propi	25,0	26,2	57,1
Per compte aliè	50,0	57,1	35,7
Per a l'administració	25,0	14,3	7,1
Altres		2,4	
n	(16)	(42)	(42)

Les proporcions entre els partits estan creuades. Mentre gairebé el 60% dels electes sota les sigles de Convergència i Unió treballaven per *compte propi* abans

de ser alcaldes, entre els electes dels dos principals partits d'esquerra la proporció oscil·la entorn de la quarta part. Els exalcaldes convergents són, doncs, comerciants, autònoms, petits empresaris i professionals liberals. El retorn a la vida civil, en aquestes condicions, sembla més factible.⁵²

Aquesta informació, però, podria ser enganyosa. No tenim en compte, per exemple, el nombre d'anys que han transcorregut des que l'alcalde ha deixat el càrrec, i, òbviament, com més anys hagin passat, més possibilitat d'haver canviat de feina. A més, el que ens interessa no és tant esbrinar si l'exercici del càrrec li ha suposat a l'alcalde sortint la creació d'una àmplia xarxa de relacions que li permet una millora substancial en la seva activitat professional, sinó conèixer l'homogeneïtat i la fortalesa del *classe política local*. És a dir, fins a quin punt, la pertinença al *cefo* polític "*actúa como salvavidas que impide el hundimiento*

⁵² Podem aportar una hipòtesi complementària que no podem arribar a demostrar: les diferències que es produeixen entre organitzacions polítiques venen explicades pel que Mastropaolo anomena *polític de carrera* i *polític de professió*. Les característiques d'aquests dos prototipus de parlamentaris que Mastropaolo postula no s'acompleixen en la seva totalitat en el cas dels alcaldes catalans. Malgrat tot, conceptualment ens sembla interessant la diferència. El *polític de carrera*, entre moltes altres propietats, mostra una sortida menys difícil de la vida política activa. En canvi, el *polític de professió* mostra uns lligams més complexos i té més impediments per a abandonar el món de la política activa. MASTROPAOLO, A. *Il cefo politico*. Roma: La Nuova Italia Scientifica, 1993, pàg. 106.

después del abandono del cargo".⁵³ Per tant, ens és indispensable una certa contigüitat temporal. Amb aquest propòsit vam demanar als entrevistats que havien canviat de feina, sobre l'ocupació que van exercir *just després de deixar l'alcaldia*. La distribució és eloqüent.

Taula 20

Lloc de treball que van exercir després de deixar el càrrec d'alcalde. Exalcaldes

Per compte propi	25,0
Per compte aliè	34,4
Per a l'administració	39,1
Altres	1,6
n	(119)

Gairebé el 40% dels entrevistats que han canviat de feina, just en el moment de deixar l'alcaldia treballen per a l'*administració pública*. I d'aquests pràcticament tots declaren exercir -o haver exercit després de deixar l'alcaldia- un tipus de feina de contingut polític, amb *responsabilitats polítiques*. Responsabilitats en qualsevol dels àmbits administratius, sense distinció. L'únic que aconseguix distingir és l'organització partidista: els membres de Convergència és recol·loquen

⁵³ BEYME, K. V. *La clase política en el Estado de partidos*. Madrid: Alianza Universidad, 1995. És la mateixa idea que ens aporta l'estudiós del professionalisme polític, Alfio Mastropaolo quan assenyala que: "Oggi di professionismo politico si parla a proposito: 1) dei politici di lungo corso, i quali hanno intrapreso per qualche ragione la carriera politica e hanno rinunciato, parzialmente o del tutto, ad altre attività, perché la politica è un'occupazione sempre più faticosa e assorbente. Sono, costoro, i parlamentari, gli amministratori locali, i dirigenti di partito rieletti". MASTROPAOLO, A. *Il ceto politico*. Roma: La Nuova Italia Scientifica, 1993, pàg. 101. També Garraud assenyala que "l'exercice durable d'une activité qui occasionnelle et provisoire tend a déboucher sur une carrière à laquelle on consacre son existence et comportant des étapes dans une hiérarchie implicite ou explicite". GARRAUD, P. "La sélection du personnel politique local". *Revue Française de Science Politique*, (1988), núm. 3, pàg. 417.

principalment a d'administració autonòmica i els del PSC a l'esfera nacional o a les diputacions.

3.2 ELS MODELS DELS PARTITS POLÍTICS

Fins ara amb la idea de ressaltar els trets principals i comuns de la figura de l'alcalde hem deixat de banda les desviacions que lògicament existeixen respecte el model que hem dissenyat. Les principals diferències provenen de l'adscripció *partidista*. El quadre següent resumeix les principals característiques.

Quadre 4

Els models dels partits polítics

		PSUC/IC	PSC	CiU
Recorregut previ	Presència en les llistes	Alt	Alt	Mitja
	Presència en el consistori	Alt	Alt	Mitja
Duració del mandat (Alcalde i Exalcaldes)		7,2	7,1	5,5
Duració mandat (alcaldes en actiu)		9,5	9,0	5,9
Ocupació del temps		Exclusiu	Exclusiu	Temps parcial
Disposició a retornar a la professió d'origen		Alta	Baixa	Mitjana
Condicions de finalització del mandat		Partit/Electoral	Electoral	Personal
Retorn efectiu		Baix	Baix	Alt
Mobilitat horitzontal		Mitja	Alta	Alta

Els resultats de la taula anterior ens permeten distingir amb facilitat *dos models* sensiblement diferents respecte el *grau de professionalització*.

- 1.-Els batlles de la coalició CiU demostren un *historial electoral* comparativament més modest que els seus homòlegs d'esquerra. Els dos indicadors que hem utilitzat, així ens ho assenyalen. En efecte, tant el *procés d'aprenentatge* -presència en llistes electorals i la vida mitjana com a regidor- com la *longevitat electiva* en el càrrec, són menys dilatats que els que s'observen entre els membres del PSC i PSUC/IC. Com a exemple, podem citar que dels *alcaldes que actualment estan en actiu* només un 12% dels convergents ho són des de 1979, mentre que aquesta xifra augmenta fins a un 30% en el cas del Partit dels Socialistes i un 50% en el cas de PSUC/IC (vegeu annex IX). Aquesta duració moderada en el càrrec, ve complementada amb el fet que són els qui més mantenen *ad latere* la seva professió original, és a dir, són els qui més treballen a *temps parcial*. Els lligams que tenen un important gruix d'alcaldes convergents amb la seva professió d'origen són importants. Així no només són els més disposats a reingressar en la societat civil, sinó que són els que més ho duen a la pràctica. Quant als que no hi retornen la *mobilitat horitzontal* és alta.
2. El grup format pels batlles de les dues principals organitzacions d'esquerra que no es distingeixen sinó per qüestions de matís, tal i com veurem. En ambdós casos la presència en candidatures i els anys transcorreguts com a regidors demostren una llarga trajectòria política. Els anys en el càrrec -que en el cas dels alcaldes en actiu se situa entorn els deu anys sobre els quinze possibles- confirmarien aquest llarg recorregut dels electes d'esquerra en els càrrecs del món municipal. I aquesta mateixa longevitat electiva fa que l'allunyament respecte la professió que havien exercit amb anterioritat, sigui cada cop major. Així hem d'entendre que en ambdós casos els alcaldes treballin, generalment, amb dedicació exclusiva al càrrec. Hi ha, però, una única diferència ressenyable: la voluntat personal de romandre en el càrrec. Els alcaldes que més declaren voler continuar al front de l'alcaldia mentre l'electorat els vagi renovant la confiança són els batlles socialistes. En canvi, els electes comunistes

assenyalen més una retirada voluntària de la política activa i un retorn a la seva professió d'origen.

Les diferències entre els dos models poden venir explicades sota diverses hipòtesis: des que els partits d'esquerra tenen uns electes més compromesos amb la militància partidista i són més proclius a tenir una vida pública més llarga, fins a que els candidats que han presentat fins ara són de l'agraf dels electors. O, que els partits d'esquerra van aconseguir els primers anys de democràcia un conjunt d'ajuntaments de ciutats que actualment els podrien ser hostils electoralment. El candidat que presenten, per tant, esdevé primordial per mantenir l'alcaldia i el partit polític al qual representa es troba, poc o molt, en una situació de captivitat respecte al cap de llista que els permet seguir mantenint en les seves mans l'ajuntament que en altres circumstàncies segurament no obtindrien. El partit té dependència del candidat però, en alguns casos, aquest està *obligat* a presentar-se a la reelecció. I finalment, no podem menystenir les raons que formen part del *món subjectiu de la política*: les creences que han esperonat cadascun d'ells a dedicar-hi una part important de la seva vida, els lligams amb uns ideals polítics o la percepció sobre la pròpia activitat política.

Sigui com sigui, queda clar que es tracta de dos models diferents. Models que podem etiquetar. Seguint les indicacions de Giovanni Sartori, podem distingir tres variants *pures* del professionalisme: el polític *no professional* i el polític *professional* i una tercera possibilitat que estaria a cavall entre ambdues i que és el polític *semiprofessional*.⁵⁴ Bé que no faci un decàleg exhaustiu de les condicions que s'han de complir per a poder distingir entre la forma pura de professionalisme i el semiprofessionalisme, ens dóna certes pistes: els *polítics semiprofessionals* són aquells que no provenen principalment d'una carrera de partit, que posseeixen una professió privada i que, en certa mesura, continuen exercint-la. En el nostre cas, és difícil aplicar amb exactitud la definició de Sartori. Han passat massa pocs anys des

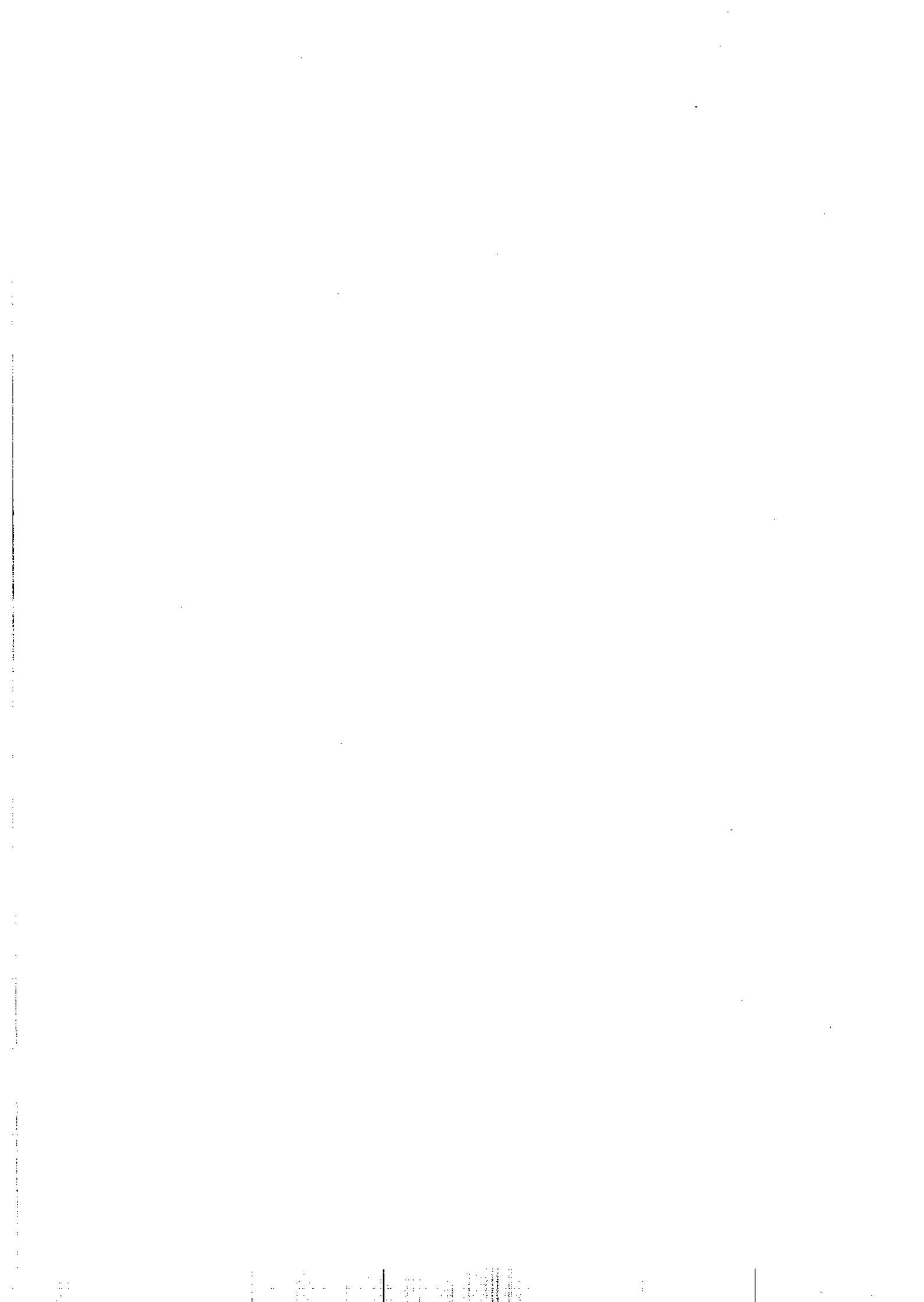
⁵⁴ SARTORI, G. *Elementos de teoría política*. Madrid: Alianza Editorial (Alianza Universidad), 1992, pàg. 178.

de l'establiment de la democràcia i de les primeres eleccions municipals com per a què hi hagin grans diferències entre els electes dels diferents partits i per a què les que existeixen puguin ser considerades com a característiques pròpies d'un partit polític. Malgrat tot, els resultats que hem aportat són indicis suficients com per a postular que entre les files convergents hi ha un nombre de polítics *semiprofessionals* bastant més elevat que entre els electes dels dos partits d'esquerra.

Capítol 4

L'acumulació de mandats i el *cursus
honorum* dels alcaldes

4. L'ACUMULACIÓ DE MANDATS I EL *CURSUS HONORUM* DELS ALCALDES

Tal i com assenyala J. Becquart-Leclerc¹ quan es parla del *cúmul de mandats* en realitat s'està utilitzant indistintament una mateixa expressió per a fer referència a qüestions polítiques diferents i totes elles d'especial envergadura o, com a mínim, s'està fent referència a tres facetes ben diferenciades d'una mateixa pràctica política: el *cúmul temporal*, l'*acumulació horitzontal* i el *cúmul vertical*.

Pel que fa al *cúmul en el temps*, ja hem assenyalat que es pot definir com la perpetuació en el poder dels electes que acumulen mandats successius. Els aspectes problemàtics lligats amb aquesta pràctica són tres: la circulació de les elits, la professionalització del poder i la personalització de la legitimitat, el fonament de la qual es converteix en més carismàtica que racional. Aquest procediment obliga, doncs, a reflexionar sobre la necessitat, o no, d'imposar algunes limitacions en el nombre de mandats durant els quals es pugui exercir un càrrec.

El *cúmul horitzontal*, fa referència a l'acumulació de càrrecs electes junt amb altres funcions executives i administratives en altres camps que poden englobar des

¹ BECQUART-LECLERC, J. "Cumul des mandats et culture politique", dins A. Mabileau. *Les pouvoirs à l'épreuve de la décentralisation*. París: Pedonne, 1982 (Vie Locale, núm. 9), pàg. 207.

del mateix àmbit polític fins a l'econòmic i cultural. Aquesta pràctica acumulativa seria l'invers de les incompatibilitats i, segons certs autors², podria dur a plantejar-se una certa transgressió de la *separació de poders*. És difícil de determinar l'abast d'aquest procediment, tant per l'obtenció de dades sobre les elits polítiques com per la informació sobre els grups dominants en altres esferes de la vida social. Si bé el coneixement aprofundit d'aquest tipus de cúmul és de vital importància estem davant d'una autèntica llacuna informativa.³ La falta de dades fiables respecte aquest *hàbit polític* ens obliga a posposar-lo per a futures investigacions. Finalment, el *cúmul vertical*, que és al que hem de dedicar les properes pàgines.

4.1 L'ACUMULACIÓ VERTICAL DE CÀRRECS ELECTIUS

El *cúmul de mandats vertical* ha estat definit clàssicament com l'acumulació de mandats electius de diferents esglaons de govern. Aquesta pràctica comporta haver-se d'enfrontar amb el problema de la *concentració de la classe política*, l'*agregació del poder* i els *privilegis decisionals en mans de pocs individus*. Però també, obliga a determinar la relació entre esferes polítiques, a estudiar el *transvasament d'elits* d'un univers polític a un altre de superior. És aquesta possibilitat la que ara ha de centrar el nostre interès: conèixer si el món local ha penetrat en altres esferes administratives jeràrquicament superiors i ha aportat la seva experiència política i de gestió.

² Seria el cas, per exemple d' Yves Mény. MÉNY, Y. "Le cumul des mandats ou l'impossible séparation des pouvoirs". *Pouvoirs*, (1993), núm. 64, pàg. 131.

³ Linz, per exemple, n'assenyala el desconeixement. LINZ, J.J. "Consideraciones finales", dins J.J. Linz i J.R. Montero (eds.). *Crisis y cambio: Electores y partidos en la España de los ochenta*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1986, pàg. 661. En efecte, són molt pocs els estudis que fan referència a aquest tipus de cúmul. En aquest sentit, és pot consultar, GENIEYS, W. "Les élites périphériques espagnoles face au changement de régime. Le processus d'institutionnalisation de l'État autonome". *Revue Française de Science Politique*, vol. 46 (1996), núm. 4, pàg. 660.

4.1.1 L'actitud dels alcaldes front al cúmul de mandats electius

Abans de conèixer el nombre d'alcaldes que traspassen els límits fronterers del seu municipi per a exercir paral·lelament un altre mandat electiu, ens hem de referir a la *percepció subjectiva* dels beneficis o disfuncions que pot comportar l'acumulació de càrrecs electes tant per a l'alcalde com per al *sistema polític*. Al que hem de dedicar els nostres esforços, doncs, és a establir la *distribució de preferències subjectives* d'aquesta pràctica política.

4.1.1.1 La distribució de preferències

Si bé són pocs els alcaldes que simultanegen el càrrec amb altres responsabilitats electives, són majoria els qui veuen positivament la possibilitat de compaginar l'exercici d'aquest mandat amb altres responsabilitats electives. En efecte, la taula següent ens assenyala que els partidaris de l'acumulació de mandats són deu punts superiors als que posen de relleu el seu caràcter negatiu.

Taula 21

Valoració del cúmul de mandats

	Alcalde	Exalcalde	Total
Més aviat positiu	70,0	37,0	51,9
Més aviat negatiu	29,9	49,6	40,7
Ni positiu ni negatiu		13,4	7,4
n	(97)	(119)	(216)

A primer cop d'ull tot semblaria indicar que el corrent positiu front al cúmul de mandats té una certa tendència a créixer a mesura que es van succeint els mandats, de tal manera que entre els alcaldes que estan en actiu, set de cada deu considera que l'acumulació és, finalment, positiva, mentre que entre els exalcaldes la majoria assenyala que és una situació que cal evitar ja que els efectes que produeix, a l'hora de fer balanç, són negatius (vegeu annex IX). Però aquesta

explicació no ens serveix: una part dels exalcaldes poden ser considerats com a *perdedors* i, per tant, en segons quines qüestions val la pena deixar en suspens la seva valoració. Una lectura més atenta de les dades ens demostra que la percepció d'un efecte beneficiós del cúmul depèn, sobretot, dels anys que l'alcalde manté el mandat. És a dir, l'*experiència en el càrrec* ajuda a veure els avantatges que apareixen en el moment d'unir l'exercici de diferents responsabilitats polítiques. La taula número 22 deixa palès com existeix una certa relació entre les dues variables: les posicions favorables al cúmul augmenten de forma progressiva a mesura que ho fan els anys en el càrrec, fins arribar al màxim entre les primeres fornades d'alcaldes.

Taula 22

Valoració del cúmul de mandats segons els anys en el càrrec

	< o = 3 anys	4 anys	5 a 8 anys	9 a 12 anys	13 i més	Total
Més aviat positiu	46,7	38,6	45,5	62,5	88,0	51,9
Més aviat negatiu	50,0	45,5	41,8	37,5	12,0	40,7
Ni positiu ni negatiu	3,3	15,9	12,7	0,0	0,0	7,4
n	(60)	(44)	(55)	(32)	(25)	(216)

La longevitat en el càrrec és, en aquest cas, molt més explicativa que altres característiques que habitualment són més discriminants. Variables com poden ser el mandat en què l'entrevistat arriba a ser alcalde o l'adscripció partidista (vegeu annex IX), veuen disminuir la seva capacitat explicativa enfront l'experiència temporal en el càrrec. En efecte, l'exercici prolongat del poder aconsegueix esmorteir certes diferències entre els subgrups de l'elit política local. La coincidència gairebé perfecta que es produeix entre les dues principals organitzacions polítiques i les seua diferències que es produeixen al llarg dels mandats consistorials, ens demostren que estem davant d'una característica pròpia de l'elit local, sense massa distincions. *Sense massa distincions*, no vol dir que no n'hi hagi. L'*estructura municipal*, per exemple, n'és una. La tendència és cap a un cert creixement de les opinions favorables al cúmul a mesura que augmentem la població dels municipis. Segur que la grandària municipal explica part dels

resultats. És lògic pensar que la capacitat d'articular relacions i influir en altres esferes de poder polític és molt diferent segons la dimensió del municipi. Malgrat tot, aquesta característica queda matisada pel fet que la distància percentual entre els partits sigui tant escassa.

En efecte, la diferent composició territorial de les organitzacions polítiques ens indica que, molt probablement, els resultats estiguin més en funció de l'*estructura política* a la qual els alcaldes s'han de confrontar que d'altres tipus de consideracions. Per tant, l'acceptació favorable de l'acumulació de mandats és una característica que s'adapta amb naturalitat a la majoria d'alcaldes, sense que es produeixin diferències significatives. L'opinió majoritària per part dels batlles catalans respecte a l'acumulació de mandats electius, és resultat de la *racionalitat dels actors* en el moment d'enfrontar-se a un *sistema centralitzat* del qual el nivell local en seria, autènticament, la perifèria. Les raons que els mateixos alcaldes donen per explicar la seva posició, ens ajudaran a perfilar millor aquesta hipòtesi.

4.1.1.2 Les raons del cúmul

A més de la posició favorable o contrària al cúmul de mandats es va demanar als alcaldes que indiquessin les raons que podien justificar la seva elecció. Es tracta d'una *pregunta oberta* i per tant, recodificada amb posterioritat. En general, l'acumulació de mandats pot tenir una justificació legítima en l'*ambició personal* de l'alcalde per aconseguir noves quotes de poder polític i una altra que, en canvi, posaria de relleu els efectes que pot tenir *sobre el sistema polític*. Destriar entre ambdues possibilitats és difícil perquè no són termes necessàriament disjuntius. Però per al que ens interessa posar de relleu, la diferència no ens és primordial.

Com pot observar-se en la taula següent totes les raons argüides per *justificar* el cúmul assenyalen, de forma més o menys explícita, una mateixa voluntat: *salvar la distància existent entre els diferents centres de poder*.

Taula 23

Raons que expliquen la valoració positiva front al cúmul de mandats.
Percentatges sobre els que hi estan d'acord

Ajudar a defensar els interessos del municipi	33,3
Lligar l'àmbit local i el nacional	10,2
És necessari que el local entri en altres administracions	21,3
L'alcalde ha de tenir una visió més àmplia	35,2
n	(112)

Les respostes estan repartides per terços. Un primer conjunt d'explicacions fa referència al cúmul com la possibilitat d'*ajudar a defensar els interessos del municipi* en altres esferes de poder polític. Aconseguir autoritzacions, subvencions per a la comunitat que sense una presència en els esglaons superiors de govern no serien possibles, ja que la base local no és el lloc de les decisions pertinents. Una de les principals motivacions seria, doncs, la voluntat de crear una *xarxa relacional* que procuri un conjunt d'avantatges pels administrats i una millor defensa de la ciutat; és a dir, el desig de tenir circuits d'influència més complets.⁴

Un segon grup assenyala de forma molt directa la penetració que ha de tenir l'àmbit local en la resta d'administracions per aportar una experiència que si no és a través d'aquesta unió d'esferes difícilment pot arribar a produir-se. En efecte, aquest conjunt de respostes ataquen frontalment una de les principals conseqüències de la falta de cúmul o, més en general, de la falta de contacte entre esglaons jeràrquics separats: la informació descén, però, remunta amb dificultat.⁵ Els mecanismes de comunicació en una estructura organitzada segons el principi del cúmul estan assegurats, ja que comporta, puntualment, una integració entre

⁴ LAVAU, G. "Les attaches locales du personnel politique national", dins A. Mabileau. *Les facteurs locaux de la vie politique nationale*. París: Pedonne, 1972, pàg. 130.

⁵ BECQUART-LECLERC, J. "Cumul des mandats et culture politique", dins A. Mabileau (dir.). *Les pouvoirs locaux a l'épreuve de la décentralisation*. París: Pedone, 1989. (Vie locale, núm. 9), pàg. 226.

esglaons. Aquests es comuniquen directament a través de la *persona que acumula els càrrecs electius*. Com assenyala Albert Mabileau "... *l'intégration d'une partie des élites locales au sommet du système politique facilite la communication entre le centre et la périphérie; elle contribue à la stabilisation du système en assurant une communauté des élites dirigeantes*".⁶ Finalment, el darrer i més nombrós fa referència a la necessitat que té l'alcalde de no tancar-se en el reduït món local, de tenir una visió més àmplia i de superar els límits fronterers del seu municipi. En realitat, aquest tercer grup de respostes té els suficients punts de contacte amb el segon apartat com per a incloure-l'hi, sense masses tibantors.

Tots tres impulsos, doncs, tenen l'origen en una mateixa causa: *la centralitat del sistema polític*. Les conseqüències, però, poden ser diferents: en el primer dels casos s'accepta la centralitat i, com a contrapartida, l'alcalde intenta treure profit de la situació. En la segona postura, en canvi, es considera que la vertebració del sistema polític ha de provenir del món local i que és *natural* que l'alcalde entri en la resta d'administracions.⁷

Fins ara només hem tingut en compte les justificacions dels beneficis de la pràctica acumulativa. Hem de recordar, però, que un 40% dels entrevistats es decanten per considerar aquest hàbit com a disfuncional per al sistema. Vegem que ens aporten les raons dels alcaldes contraris al cúmul de mandats.

En primer lloc, hem d'assenyalar que per acceptar de bon grat la utilització del cúmul de mandats és necessari *entreveure l'exercici del càrrec d'alcalde com a*

⁶ MABILEAU, A. "Les institutions locales et les relations centre-périphérique", dins M. Grawitz i J. Leca. *Traité de Science Politique*. París: Presses Universitaires de France, 1985. Vol.I, pàg. 582.

⁷ L'estructura per partits polítics ens assenyala amb claredat que entre els electes de la coalició CiU la majoria -51%- dels que es declaren partidaris del cúmul, assenyalen com a principal justificació el fet de poder rebre contrapartides per a la localitat a la que representa. Per contra, entre els electes dels partits d'esquerra -PSUC/IC i PSC- s'inclinen per la idea d'una major entrada del món local en altres esferes de poder.

eminentment polític. Si la tasca que ha de dur a terme l'alcalde es considera com una *feina burocràtica*, amb un fort component tècnic, és lògic imaginar la impossibilitat de compaginar mandats. La prova que pot corroborar aquesta idea és que la pràctica totalitat dels alcaldes que mantenen una posició contrària al cúmul, argüeixen com a principal raó *la falta de temps per a dedicar-se a totes les tasques que li són encomanades*. En efecte, gairebé el 90% dels batlles que s'han declarat contraris a aquesta pràctica assenyalen la manca de temps per a dedicar-se correctament a tots els càrrecs (vegeu annex IX). Per contra, si les funcions que ha de realitzar l'alcalde entren més en l'òrbita del *treball polític*, és més fàcil considerar-les compatibles. Per altra banda, no ens passa desapercebut que les raons contràries al cúmul no fan referència als efectes que aquest pot produir sobre els partits o sobre la mateixa *classe política*. Els augments que incideixen sobre la possibilitat que l'acumulació de càrrecs pugui reforçar les tendències oligàrquiques dels partits polítics, que provoqui una certa professionalització dels actors polítics o que impedeixi la circulació de les elits, són inexistents. Aquest fet ens indica que el que es posa en dubte és la possibilitat de dur el cúmul *materialment* a la pràctica i no els seus efectes suposadament beneficiosos. La distribució de les opcions contràries a aquesta pràctica no demostra, en cap cas, que *en un hipotètic cost/benefici, els mateixos entrevistats que s'hi oposen no es decantessin pels avantatges que proporciona el cúmul*.

Podem col·locar, doncs, una nova peça en la composició de la figura de l'alcalde que s'ha edificat durant aquests anys: l'alcalde reconeix la importància de poder fer un salt endavant. Ja sigui per obtenir un rèdit quantiós de cara a finançar la seva autoritat en el municipi o amb la idea que el batlle ha de traslladar l'experiència i demandes del món local a les altres administracions, l'alcalde coneix la importància del seu paper com a *mitjancer*. Malgrat tot, el transvasament que no s'acaba de dur a terme, com veurem tot seguit.

4.1.2 El volum de cúmul

Més enllà de les opinions favorables al cúmul per part de l'elit local, en *molt pocs casos l'alcalde obté algun altre mandat electiu*: només un 12% del total de l'univers d'estudi va exercir/exerceix paral·lelament dos mandats. Sorpren per ser, realment, un nombre escàs. Fins i tot, en els municipis de més població -en els que els alcaldes són susceptibles d'una major penetració en l'àmbit de l'estat espanyol i en el català-, el percentatge només supera, per poc marge, la tercera part. Si bé és en aquests municipis on, lògicament, el nombre de batlles que acumulen mandats és més gran -fins al punt que quadrupliquen els que ho són en els municipis de menys de 10.00 habitants-, el percentatge és el suficientment reduït com per concloure que no és una pràctica estesa entre l'elit política local. No hem de veure cap tipus de paradoxa i, menys encara, símptomes de contradicció entre l'opinió favorable al cúmul de mandats i el comportament real de l'elit. Veurem més endavant que l'explicació del comportament no cumulista de l'alcalde és una barreja d'elements propis de la *cultura política* dels ciutadans de Catalunya -la *imatge* de la figura de l'alcalde-, del pes de les *organitzacions partidistes* que es converteixen en un fre la hipotètica acumulació de *poder electiu* en mans de l'alcalde i del càlcul de cost/benefici que realitza el propi batlle.⁸

⁸ Molt diferent és quan comptabilitzem les vegades que els alcaldes s'han presentat a altres eleccions que no siguin municipals. En aquest cas, el 40% del conjunt d'alcaldes i exalcaldes, s'han presentat almenys a una altra elecció -ja sigui a les corts, a la cambra autonòmica o al parlament europeu. És un volum que no s'ha de menystenir, ja que té, a més una certa tendència al creixement. Com pot observar-se en la taula següent, malgrat que en tots els mandats consistorials és sempre menor el conjunt d'alcaldes que es presenten a alguna elecció que no sigui municipal, el percentatge, respecte del primer mandat decreix en deu punts percentuals. No augmenta només el nombre d'alcaldes que es presenten en altres comicis que no siguin estrictament locals, sinó que també *creix el nombre d'eleccions a les que es presenten*. Així, la mitjana d'eleccions dels que se'n presenten a alguna passa d'un 1,88 a un 2,52.

El conjunt d'alcaldes, doncs, que mantenen un altre mandat electiu és notablement baix. Se'ns podria advertir, però, que només estem relatant una de les possibilitats i que deixem de banda l'estudi des de l'altra banda: és a dir, sabem quants alcaldes de més de 10.000 habitants exerceixen, paral·lelament, un mandat de parlamentari -ja sigui a les Corts o al Parlament de Catalunya-, però ens falta conèixer *quants diputats mantenen un mandat local* i, més concretament, el d'alcalde.

Lògicament, només estudiarem el cúmul de mandats d'alcalde i *parlamentari a la cambra catalana*. El nostre univers territorial d'estudi és Catalunya i els parlamentaris catalans a les corts, són una proporció massa reduïda de la cambra com per a dedicar-hi massa esforços. Haurem de centrar l'interès, doncs, en el Parlament de Catalunya. Abans d'entrar en l'anàlisi de les dades, hem de fer dos advertiments metodològics. En primer lloc, els resultats que aportem són sobre el total de diputats del Parlament de Catalunya, és a dir, els 135 diputats que surten de les eleccions, més els que obtenen l'acta de diputat per les baixes que es van produint al llarg de la legislatura. El nombre de diputats de cadascuna de les legislatures del Parlament de Catalunya és el següent:

Nombre d'entrevistats que s'han presentat a altres eleccions no municipals segons el mandat d'origen

	1979	1983	1987	1991	Total
Si	36,4	40,8	44,1	45,9	40,3
No	63,5	59,2	55,9	54,1	59,7
n	(96)	(49)	(34)	(37)	(216)

Poc ens aporta aquesta distribució respecte a la pràctica del cúmul. En canvi, torna a posar de relleu el bagatge que ha de posseir un candidat per arribar a ser alcalde, és a dir, formaria part del *procés d'aprenentatge*.

Taula 24

Nombre de diputats segons les legislatures

1980	1984	1988	1992
142	155	151	151

En segon lloc, hem decidit comptabilitzar els diputats que mantenen un càrrec a nivell local, sigui quina sigui la dimensió del municipi del qual aquest és regidor o alcalde. Poca informació aportaríem si només tinguéssim en compte els diputats amb un mandat en ciutats de més de deu mil habitants, a més podríem estar falsejant la composició de la cambra catalana.

Un cop fets els advertiments metodològics i malgrat que els estudis sobre el *cúmulo de mandats* entre els diputats siguin escassos⁹, ens sembla que podem aventurar un conjunt de consideracions interessants pel que fa al cas que ens ocupa.¹⁰ En primer lloc, i a nivell molt general, l'increment del nombre de diputats

⁹ Existeixen estudis pioners, com els de BOTELLA, J. i MARCET, J. "La composición del Parlamento", dins I. Molas i altres. *El Parlamento de Cataluña*. Barcelona: Ariel, 1981; SUBIRATS, J. i PITARCH, I. "Los Diputados al Parlament de Catalunya de 1980, (Un estudio político y social)". *Revista de Estudios Políticos*, (1982), núm. 26, en els que el fet d'exercir paral·lelament un mandat local per part dels diputats no és un aspecte que centri l'interès dels autors. En el cas de l'estudi de Subirats i Pitarch, s'assenyala, però, que en la composició del primer Parlament, un 12% havia gaudit d'alguna experiència municipal, pàg.157.

¹⁰ Hem analitzat les *biografies* que els mateixos diputats omplen i que són publicades cada legislatura per l'organisme de Publicacions del Parlament de Catalunya. Pot succeir que algun diputat oblidí ressenyar l'haver exercit algun mandat local i, lògicament, no queda registrat. Malgrat tot, les dades són el suficientment àmplies com per suposar que els descuits són mínims. PARLAMENT DE CATALUNYA, *Legislatura*, Barcelona: Publicacions del Parlament de Catalunya. Per altra banda, hem intentat confrontar, en la mesura del possible els nostres resultats amb altres fonts d'informació alternatives. Les dades que hem aconseguit són molt escasses i limitades a períodes de temps molt concrets. A més dels ja citats, vegeu, per exemple, GENIEYS, W. *Les élites espagnoles face à l'État. Changements de régimes politiques et dynamiques centre-périphéries*. París: L'Harmattan, 1997 (Logiques Politiques), pàgs. 263-265.

que tenen o han tingut un *mandat local* -regidor o alcalde- augmenta de forma considerable a mesura que es van succeint les legislatures: si en la primera representaven una quarta part -21,5%- durant la segona sobrepassen la tercera part -37,7%¹¹-, en la tercera ja superen la meitat del Parlament -51,8% i en la quarta legislatura el percentatge se situa al voltant del 60%.¹² La diferència en els creixements quadriennals són lògics: increments més elevats en el pas de la primera a la segona legislatura i estabilització en el canvi de la tercera a la quarta. Com més eleccions municipals s'hagin convocat més possibilitats hi ha que accedeixin al Parlament i a d'altres instàncies de poder, individus que tenen un mandat municipal.

Però l'augment de diputats amb un lligam electiu amb el món local pot produir-se a través dels que *exerceixen* aquest mandat com entre els que *l'han exercit amb anterioritat*. La distinció entre ambdues possibilitats és important, ja que podríem estar al·ludint a situacions diferents. En el primer cas, estaríem fent referència a la possible unió entre esferes polítiques i a l'alcalde -a la *francesa*- com a *mitjancer* entre ambdues. En canvi, la segona accepció pot tenir un significat molt diferent: si bé podem parlar, sense cap mena de dubte, d'un *cursus honorum*, no podem fer-ho d'*integració vertical* del sistema. És prudent, doncs, distingir entre els diputats que mantenen un càrrec electiu local d'aquells que són exalcaldes o exregidors. La taula següent ens indica que, entre els diputats amb mandat local, sempre ha estat més alt l'exercici paral·lel dels mandats.

¹¹ Entre els diputats que tenen algun mandat municipal, incorporem en la segona legislatura els que l'obtenen en les eleccions municipals de 1987 encara que s'escaigui enmig de la legislatura autonòmica. Es tracta únicament de nou casos.

¹² Si comparem aquestes dades amb les que es produeixen en altres països dels nostre entorn queda molt clara la distància insalvable respecte a França i, en canvi, una major proximitat amb països com l'antiga RFA, Luxemburg, Dinamarca i Irlanda. DELCAMP, A. "La démocratie municipale chez nos voisins: une typologie". *Pouvoirs*, (1995), núm. 73, pàg. 136.

Taula 25

Diputats del Parlament de Catalunya amb un mandat local

	2a. legislatura	3a. legislatura	4a. legislatura
En actiu	59,0	61,4	72,5
Ho havia estat	41,0	38,6	27,5
n	(51)	(70)	(80)

Aquesta distribució, però, no és suficient. Hem de comparar els diputats que entren *nous* al Parlament en cada legislatura. La raó és senzilla, si no es coneix la *taxa de renovació* dels diputats podem estar falsejant la realitat, inflacionant les legislatures a base de diputats que mantenen el càrrec i sense conèixer la tendència entre els nous electes. Els resultats obtinguts confirmen l'anterior conclusió: tendència al creixement, però de forma moderada.¹³

Tot sembla indicar una important presència del món local en la cambra catalana. La situació varia, notablement, quan observem amb més detall els *càrrecs locals* que mantenen o han tingut els diputats. A partir d'aquest nou creuament de variables queda molt clar com els alcaldes representen una porció ínfima dels escons del Parlament: durant la primera legislatura varen representar poc més d'un 5%, la segona menys d'un 10% i la tercera entorn el 20% i en la darrera legislatura arriba a la quarta part. La proporció encara queda més matisada si tenim només en compte els alcaldes que estan en actiu: en aquest cas, els diputats de la darrera legislatura que són simultàniament alcaldes, no arriben al 20%.¹⁴ Per tant, el creixement del nombre de diputats que tenen a les seves espatlles algun mandat local creix gràcies al conjunt de regidors, bastant més nombrosos entre els escons de la cambra catalana, que no els alcaldes. En efecte, en totes quatre legislatures,

¹³ Concretament, en la segona legislatura un 37% dels nous diputats té o ha tingut un mandat local, en la tercera representen un 45% i en la quarta se situarien entorn el 50%.

¹⁴ Les proporcions exactes per legislatures són les següents: la primera legislatura representen un 5,2%, la segona un 4,4%, la tercera un 15,5% i la darrera un 19,2%

sempre han estat superiors els regidors i exregidors als batlles. La tendència en el temps demostra que, per bé que s'han ajustat les proporcions, els regidors continuen sent majoritaris entre els que detenten un mandat local. La taula següent -que només té en compte els diputats que entren *nous* a cada legislatura, per tal de poder copsar millor els canvis que es produeixen- ens aclareix que, en el menor dels casos, la proporció és de sis a quatre a favor del regidors.

Taula 26

Diputats al Parlament de Catalunya segons tipus de mandat local

	2a. legislatura	3a. legislatura	4a. legislatura
Alcalde	11,1	28,0	29,3
Exalcalde	13,8	4,0	7,3
Regidor	52,7	40,0	48,8
Exregidor	22,2	28,0	14,6
n	(51)	(70)	(80)

Se'ns podria advertir que estem davant d'una situació que té una explicació *eminentment estadística*: si hi ha més regidors que alcaldes és lògic que n'arribin més al parlament. És cert, i segur que una part de l'explicació pot ser a causa d'aquest efecte. Malgrat tot, el *paper* de l'alcalde en la localitat, el domini que demostra de l'aparell del partit polític i l'ascendència sobre el municipi i les seves institucions, ens duen a pensar que hauria de ser l'alcalde qui exercís paral·lelament el mandat de diputat. No avancem, però, consideracions, ja que contestar a per què hi han més regidors que alcaldes és, en realitat, respondre a *per què són pocs els batlles que arriben al parlament*. I aquestes són explicacions a les quals haurem de dedicar un major espai, algunes pàgines més endavant. De moment queda clar com entre les possibilitats d'itineraris polítics, el que comença per alcalde i acaba en diputat no és el més probable. Sembla més corrent accedir al

Parlament des de posicions de segon ordre, com és la de regidor que no pas des de posicions privilegiades com la d'alcalde.¹⁵

Ens hem de plantejar, però, una darrera possibilitat: podria molt ben ser que els alcaldes no tinguessin una presència directa en el Parlament, però mantinguessin persones de la seva confiança en la cambra catalana per tal que siguin aquestes qui juguin el paper de mitjancer, substituint el propi batlle. Arribar a conèixer, però, amb detall els *delegats* dels alcaldes a la cambra catalana és molt difícil. El que podem intentar, com a màxim, és determinar certes condicions que s'haurien de complir per a fer possible la *delegació* i així saber si estem davant d'un nombre que s'ha de tenir en consideració o si estem davant d'una explicació poc fèrtil. Les condicions que s'han de complir perquè es pugui produir la delegació de l'alcalde - que no vol dir que es produeixi, ja que aquesta és una informació que no tindrem mai-, podrien ser les següents: a) el *delegat* ha de ser regidor del mateix ajuntament, b) en actiu, c) membre del partit pel qual es presenta l'alcalde i d) d'una població el suficientment gran que justifiqui la delegació. Sota aquest conjunt de

¹⁵ És interessant assenyalar que aquesta no és una situació típica de Catalunya. Al contrari es repeteix amb certa assiduitat. Amb totes les precaucions possibles, a Itàlia la situació és molt similar. Advertim de les diferències perquè en el cas italià s'està fent referència al Parlament nacional i nosaltres hem centrat l'atenció en la cambra autonòmica. Malgrat tot, "la collocazione negli organi de governo municipale si presenta come una tappa obbligata nella carriera dei politici di professione; pero i vantaggi che tale collocazione arreca a chi occupa delle posizioni-chiave, in termini di ulteriore potenzialità al fine di procedure nei livelli superiori del *cursus honorum*, sembrano piuttosto esigui. Prova ne sia il fatto che sul totale dei numerosissimi parlamentari che anno ricoperto il ruolo di membro della classe politica municipale (il 70% sono stati seduti in un consiglio comunale) sono eramente pochi quelli che si sono fatti carico, a suo tempo, del ruolo di assessore (solo il 15%) e di quello di sindaco (il 18%). BETTIN, G. "La ricerche sulla classe politica municipale in Italia (1978-1992)", dins G. Bettin (a cura di) *Classe politica e città*. Pàdova: Cedam, 1993 (Biblioteca di Sociologia, núm 8), pàg. 55. També referit a Itàlia, però de forma més genèrica, "il passaggio nell'esecutivo municipale italiano chiude speso una carriera politica limitata alla periferia, mentre un passaggio da meteore in un'assemblea municipale basta a conferire quel minimo di legittimità locale utile per l'accesso all'arena nazionale". MAGNIER, A. "Gli eletti comunali in Italia e in Francia", dins R. Segatori (dir.) *Istituzioni e potere locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia), pàg. 106.

limitacions, el nombre de diputats que poden substituir l'alcalde, és pràcticament inexistent. La *lògica de delegació local* en l'elecció dels diputats, doncs, no sembla tenir, doncs, un pes específic per a dedicar-li una major atenció.¹⁶

Arribar al Parlament de Catalunya no és l'única possibilitat per continuar una carrera política endegada en el consistori municipal. Hi ha altres possibilitats per als alcaldes. Si parem atenció als càrrecs que s'obtenen per elecció de segon grau - *membre del consell comarcal* i de la *diputació provincial*-, es fa manifest que la descripció del panorama referit a la cambra catalana, ens serveix de ben poc. Per tant, no poden ser considerats estrictament *cúmul*, ja que no són electius. Ara bé, en una postura més laxa i tenint en compte tota la gamma de possibilitats, un 60% dels alcaldes manté dos càrrecs a l'hora. En aquest cas, més de la meitat de l'elit local, té -o ha tingut, en el cas dels exalcaldes- un altre càrrec lligat amb el món local.

El nombre d'alcaldes amb dos mandats locals és, doncs, considerable. A més, es pot entreveure un increment en les sèries temporals. En efecte, a mesura que els mandats consistorials es van succeint, augmenta el nombre de batlles amb una segona responsabilitat política en una altra administració. En realitat, però, l'increment pot venir explicat, en certa mesura, pel fet que una part dels càrrecs locals -el consell comarcal- s'han creat al llarg d'aquests quinze anys. És normal, doncs, que durant els primers anys -en els quals el *volum* de càrrecs per ocupar era menor-, mantenir un segon càrrec en l'administració local fos més difícil que en l'actualitat. També entra dins de la normalitat que en el període que compren el segon i tercer mandat consistorial, es disparin els càrrecs en el consell comarcal, ja sigui com a regidor del consell o president del mateix: el fet que sigui en aquestes dates quan entra en funcionament aquesta nova institució pot haver ajudat a que els alcaldes ocupessin, en un primer moment, els càrrecs. És possible que una

¹⁶ Com a exemple, la quarta legislatura -que és la que, per altra banda, proporciona un major nombre de diputats amb mandat local- només s'ajusten a les condicions prèvies per a que sigui possible la delegació un total de vuit casos. Per a més informació vegeu l'annex VI.

primera impressió sobre la importància estratègica que podien tenir els consells comarcals va impel·lir els batlles a un cert interès en el seu control.

Si bé el *creixement de càrrecs* que es produeix aquests anys és una explicació plausible, no podem menystenir el fet que la progressiva incorporació dels alcaldes en altres càrrecs locals, sigui reflex del constant domini que aquests van adquirint sobre l'univers local. Sigui quina sigui la raó del creixement del nombre d'alcaldes amb un segon càrrec de responsabilitat política, el que ens interessa posar de relleu és que el creixement és produït cap a tots els *nivells del món local*. La voluntat del batlle d'accedir a noves quotes de poder polític, sobrepasant les fronteres del propi municipi no es produeix i l'àmbit d'actuació dels alcaldes queda, en certa mesura, circumscrit en l'univers local.

4.1.3 Les raons que expliquen la falta de cúmul

A l'Estat espanyol el legislador no ha considerat oportú incloure en els supòsits d'incompatibilitats el càrrec de diputat a corts o de senador, estar en possessió d'un mandat local i, més concretament, el d'alcalde. En efecte, ni en l'art.6 -sobre les causes d'inelegibilitats- ni en l'art.155 -sobre incompatibilitats- ni en el mateix art.178 -les causes d'incompatibilitat de la condició de regidor- de la Llei Orgànica de Règim Electoral General, apareix citat el mandat d'alcalde. Tampoc en el cas del Parlament de Catalunya té efecte cap restricció a la presentació i elecció dels batlles al càrrec de diputat a la cambra catalana. Va existir una limitació vigent només per a les eleccions de 1984, segons la qual l'alcalde no podia ser candidat a les eleccions al Parlament de Catalunya en la mateixa circumscripció electoral del municipi d'on era batlle. Després dels desajustos que va crear¹⁷ aquesta limitació, va acabar desapareixent al cap de pocs anys. En altres països del nostre entorn, en

¹⁷ En la premsa del moment, els intercanvis creuats entre circumscripcions que va propiciar la llei van ser denominats, irònicament, "cruzado mágico", en referència a un famós anunci televisiu del moment.

canvi, s'ha intentat limitar, poc o molt, la compatibilitat entre mandats electius¹⁸. A França, per exemple, és un dels països en els quals s'ha produït una certa temptativa de restricció, de tal manera que el càrrec d'alcalde només es pot compaginar amb *un* altre mandat¹⁹. L'efecte, que es volia dissuasiu, ha demostrat que també té efectes perversos. En primer lloc, s'ha de recordar que l'electe disposa, després de les eleccions, de quinze dies per escollir per quin mandat es decideix: el seu nom, s'ha convertit en esquer que estira de la seva llista municipal.²⁰ En segon lloc, la limitació ha estat un miratge, ja que el que s'ha perdut en concentració -nombre- s'ha guanyat amb extensió: el cúmul de dos mandats és, després de 1985, el doble que durant els anys seixanta.²¹ I, com a anècdota alligadora, en més d'un cas, en el moment de deixar algun dels càrrecs, els electes "... font élire leurs collaborateurs, leurs parents ou leurs épouse au poste

¹⁸ És el cas, per exemple, de Grècia, on en l'art.56 de la Constitució de 1975, assenyala que els alcaldes no es poden declarar candidats ni ser elegits diputats si no dimiteixen abans que es declari candidat, o el cas d'Itàlia -fins la llei de 1993-, el cúmul estava prohibit pels batlles de ciutats de més de 30.000 habitants. Malgrat aquests exemples, en aquest punt les legislacions estrangeres, enlloc hi ha una prohibició absoluta de mantenir un càrrec local i un de nacional al mateix temps. On apareixen més prohibicions és entre el fet de pertànyer al govern i l'exercici d'una funció local: serien els casos, per exemple, de Portugal, Luxemburg, Irlanda i Bèlgica. DELCAMP, A. "La démocratie municipale chez nos voisins: une typologie". *Pouvoirs*, (1995), núm. 73, pàg. 135.

¹⁹ La llei de 30 de setembre de 1985 estipula que no es pot acumular més de dos càrrecs entre les funcions electives següents: "mandat parlementaire national, mandat européen, mandat régional, mandat départemental, maire d'une commune de plus de 20.000 habitants, adjoint au maire d'une ville de plus de 100.000 habitants et conseillers de Paris". MÉNY, Y. i DUHAMEL. *Dictionnaire Constitutionnel*. París: Presses Universitaires de France, 1992, pàg. 259. En realitat, el projecte del govern era molt més ambiciós del que es va dur a la pràctica, ja que la limitació concernia, fins i tot als alcaldes de ciutats de més de 9.000 habitants. Per a consultar el projecte de llei, vegeu MASCLÉ, J.C. "Cumul des mandats et financement des partis politiques". *Revue Politique et Parlementaire*, (1985), núm. 919, pàg. 47.

²⁰ CRIQUI, E. "Les carrières des élites politiques locales". *Revue Politique et Parlementaire*, (1990), núm. 946, pàg. 46.

²¹ MÉNY, Y. "La République des fiefs". *Pouvoirs*, (1992), núm. 60, pàg. 23.

qu'ils ont dû abandonner".²² L'amplitud d'aquesta concentració del poder arriba a quotes inimaginables: l'any 1988, 513 diputats -el 96% de la cambra- estan en possessió d'un mandat local, ja sigui el d'alcalde, regidor o conseiller general.²³ Dit més clarament, en els últims quaranta anys el percentatge d'alcaldes que no tenen cap altre càrrec electe passa de ser d'un 80% a un 40%. A pesar dels impediments legals i dels encotillaments normatius, la concentració augmenta any rera any.²⁴ La centralització del sistema polític francès, la forta integració vertical i la imbricació dels esglaons del govern²⁵, el sistema electoral majoritari a dues voltes, la preferència que es dona a la polivalència en relació al professionalisme i a l'especialització²⁶, i la forta personalització²⁷, poden explicar la importància del cúmul com efecte i reforçament d'una cultura essencialment elitista.

²² MÉNY, Y. "Le cumul des mandats ou l'impossible séparation des pouvoirs". *Pouvoirs*, (1993), núm. 64, pàg. 132.

²³ KNAPP, A. "The "Cumul des mandats". *Political Power and Political Parties in France*, (1991), núm. 14.

²⁴ Cal assenyalar que l'efecte dissuasiu buscat per la llei de Laurent Fabius té un impacte tant feble que MABILEAU es pregunta si, en realitat, només es tracta d'un miratge, MABILEAU, A. "La limitation du cumul des mandats: illusion electoraliste ou modernisation démocratique". *Annuaire des collectivités locales*, (1986). En efecte, si seguim els resultats que ens presenta BECQUART-LECLERC, els electes que estan obligats a abandonar algun dels seus càrrecs perquè sobrepassen el sostre legal, són pocs: les eleccions legislatives de 1988 comporten 162 dimissions, les cantonals 42, les municipals de 1989 58, les europees 10, les senatorials 22. En total 306 mandats són recol·locats en el mercat polític, és a dir, un 3,5% del total de mandats concernits. A més, cap diputat abandona la seva alcaldia. BECQUART-LECLERC, J. "Cumul des mandats", dins Y. Mény i Duhamel. *Dictionnaire Constitutionnel*. Paris: Presses Univeristaires de France, 1992, pàg. 260.

²⁵ BECQUART-LECLERC, J. "Cumul des mandats et culture politique", dins A. Mabileau. *Les pouvoirs locaux à l'épreuve de la décentralisation*. Paris: Pedonne, 1982. (Vie locale, núm. 9), pàg. 14.

²⁸ MÉNY, Y. "Le cumul des mandats ou l'impossible séparation des pouvoirs". *Pouvoirs*, (1993), núm. 64, pàg. 131.

Aquesta barreja precisa d'elements tècnics, tradicions²⁸ i postulats propis de la cultura política, són els que expliquen la importància de la concentració, *malgrat que existeixin impediments objectius per a la seva pràctica*. No pretenem concloure, en cap cas, que la reglamentació no tingui efectes decisius sobre el *cúmul de mandats vertical*. El que volem assenyalar és que la concentració dels mandats electius depèn de moltes altres variables, tal i com s'ha observat en el cas de França. És sota aquesta hipòtesi que hem d'entendre la poca presència d'aquesta pràctica a Catalunya.²⁹ En efecte, en una situació -ja descrita- en la qual no hi ha cap tipus de limitació jurídica, les explicacions al fet que l'acumulació vertical sigui un costum poc utilitzat, han de ser unes altres.

3.1. Les variables referides a les *organitzacions partidistes* ens determinen un primer aspecte de l'explicació. El mateix punt de comparació, França, ens servirà per afermar millor el cas de Catalunya. Si bé la fusió d'elements tècnics, costums ben arrelats i hàbits que enllacen amb l'univers de la cultura política és el que explica la gran concentració dels mandats electius, no podem oblidar que, a França, la implantació dels partits polítics a nivell local ha estat, generalment, molt feble.³⁰ Només a partir dels anys setanta, les organitzacions polítiques

²⁷ MABILEAU, A. "De la monarchie municipale à la française". *Pouvoirs*, (1995), núm. 73, pàgs. 7-17.

²⁸ "... Le cumul est une des bases de la société politique française depuis plus d'un siècle", DEMICHEL, A. *Droit électoral*. París: Droz, 1973, pàg. 232.

²⁹ No volem que s'entengui de les nostres paraules l'excepcionalitat del cas de Catalunya. Òbviament, el fora del comú és França: si comparem les dades d'altres països europeus amb França, sembla ser que el cúmul és bastant limitat. DELCAMP, A. "La démocratie municipale chez nos voisins: une typologie". *Pouvoirs*, (1995), núm. 73, pàg. 136.

³⁰ "En raison de leur faible implantation (dels partits), mais aussi parce que les élus ont appris traditionnellement à se passer des partis, les formations politiques sont advenues prisonnières". *Revue Politique et Parlementaire*, (1979), núm. 883, pàg. 25. Aquesta situació és encara més visible en els municipis de menor població. En aquest sentit, vegeu VERDÈS-LEROUX, J. "Caractéristiques des maires des communes de plus de 2.000 habitants". *Revue Française de Science Politique*, vol. XX (1970), núm. 5, pàgs. 974-990. Curiosament en els àmbits polítics de nova construcció, com pot

prenen consciència de l'interès en constituir autèntiques agrupacions locals susceptibles de guanyar eleccions i de controlar la vida política del municipi. Fins i tot, havent-se produït aquesta progressiva implantació dels partits, "*il n'y a pas en France de véritables modèles partisans de gouvernement local, car celui-ci est beaucoup plus sensible à la logique notabiliaire*".³¹ La possibilitat d'acumular càrrecs electes és, en aquest sentit, bastant factible donada la poca influència de les organitzacions polítiques en la distribució d'aquest tipus d'*incentius selectius*. A major debilitat dels partits, doncs, major enfortiment dels candidats. En canvi, a Catalunya, la situació és molt diferent. La fortalesa i la total implantació territorial dels partits polítics (vegeu capítol 1) fa que els mecanismes de poder intern en les organitzacions partidistes siguin importants a l'hora de repartir quotes de poder i programar les carreres polítiques. En molts casos, la voluntat política de l'alcalde de continuar la seva carrera es veu frenada per la pròpia organització, que té l'*obligació* de distribuir els incentius selectius per mantenir una certa estabilitat dins del propi partit. D'aquesta manera es produeix una *especialització* en l'organització política. Aquesta interpretació es confirma -ho veurem en pàgines posteriors- en el fet de la pràctica inexistència del *cursus honorum descendent*.

3.2. En segon lloc, apareix un altre aspecte que s'ha d'abordar a través de variables lligades al *món subjectiu de la política*. Jordi Capó assenyala que, a pesar de la inexistència actual de limitacions legals el fet que aquestes existissin en els moments inicials de la transició pot haver aconseguit crear, pel que fa a les Corts Generals, una certa antítesi entre mandat local i el nacional.³² És a dir, pot

ser el nivell cantonal, la importància del partit és molt més evident que a nivell municipal. CRIQUI, E. *Le personnel politique local*. Nancy: Presses Universitaires de Nancy, 1986.

³¹ LAGROYE, J., LORD, G. MOUNIER-CHAZEL, L. I PALARD, J. *Les militants dans trois partis français*. París: Pedonne, 1976. Anys després Mabileau incideix en la mateixa idea. MABILEAU, A. *Le système local en France*. París: Montchrestien, 1991, pàg. 135.

³² "... existe una cierta incompatibilidad entre la representación parlamentaria de ámbito nacional y la representación local. Las razones de este hecho deberían de buscarse en el Decreto-Ley de 18 de

haver creat una sèrie d'hàbits entre l'elit política que res tenen a veure amb la situació legal del cúmul. Si *forcem* l'argument de Capo -en realitat el seu raonament faria referència als partits polítics-, podem concloure que aquests impediments són tan *reals* com aquells que estan reglamentats legalment i que no són exclusius de l'elit. Les orientacions subjectives sobre la política i els seus actors per part de la població determinen, en gran mesura, la pròpia forma d'actuar dels dirigents de les organitzacions polítiques.³³ Així, per exemple a França, el cúmul de mandats és considerat pels electors com una situació normal, que *depèn de la notabilitat i de la personalització del poder local*. Fins i tot es considera que és altament *funcional*, ja que dóna a l'alcalde la capacitat d'intervenir a diversos nivells del sistema polític/administratiu.³⁴ En el nostre país i, malgrat que no disposem de dades que ens permetin demostrar-ho, ens

marzo de 1977, sobre normas electorales, que estableció la ineligibilidad y la incompatibilidad parcial para los alcaldes (en aquel momento no electos). La pervivencia de esta norma, tanto para las Cortes como para los parlamentarios regionales hasta su modificación en la Ley de Régimen Electoral de 1980 -junto con la extraordinaria dedicación que requerían los ayuntamientos en los primeros años de su rodaje democrático-, explican, a nuestro entender, la escasa presencia en nuestro sistema de la figura del diputado-alcalde." CAPO, J. "La elite política local en España". *Revista de Estudios Políticos*, (1992), núm. 76, pàg. 135.

³³ MABILEAU, A. *Le système local en France*. París: Montchrestien, 1991, pàg. 91. Situació, ja relatada amb anterioritat per BECQUART-LECLERC, J. "Cumul des mandats et culture politique", dins A. Mabileau (dir.). *Les pouvoirs locaux a l'épreuve de la décentralisation*. París: Pedone, 1989, (Vie locale, núm. 9), pàg. 212 i REYDELLET, M. "Le cumul des mandats". *Revue de Droit Public et de la Science Politique*, (1979), núm. 3, pàg. 716.

³⁴ Les investigacions de C. Sorbets i A. Mabileau sobre ciutats mitjanes a França, els duen a pensar que "le défaut de promotion politique constitue un obstacle à la pérennisation du pouvoir municipal". MABILAU, A. i SORBETS, C. *Gouverner les villes moyennes*. París: Pedone, 1989, pàg. 30. Per a Y. Mény la conclusió és molt similar: "Más estraña es la actitud de los electores que, aparentemente, no encuentran nada que reformar en el sistema: no solamente los acumuladores no son penalizados, sino que son reorzados por los apoyos sucesivos que els brinda el electorado (...) La acumulación es percibuda como fuente de beneficios para el elector". MÉNY, Y. "Las restricciones a la acumulación de mandatos: ¿Reforma simbólica o cambio en profundidad?". *Revista del Centro de Estudios Constitucionales*, (1990), núm. 6, pàg. 180.

sembla que la reunió del poder en poques mans i la lògica concentració de la classe política no és una situació que els electors considerin desitjable, ans el contrari, ens sembla que podria produir un cert rebuig. La hipòtesi que l'elector no observaria amb massa bons ulls aquesta pràctica política, ens sembla especialment referida al càrrec d'alcalde: la proximitat gairebé física d'aquesta figura, fa que el ciutadà el vulgui a l'alcaldia i no en altres esferes de poder.³⁵

3.3.Finalment, una darrera explicació pot provenir de l'hipotètic *cost/benefici* que realitzen els alcaldes. D'una banda, l'alcalde coneix les reticències dels ciutadans i de l'altra, què li proporciona més poder i prestigi social, ser alcalde d'una ciutat important de Catalunya o ser membre de la cambra catalana, de les Corts o del Parlament Europeu? Raons de prestigi i de poder real fan que l'alcalde prefereixi la direcció de ciutat mitjana o gran enlloc de l'anonimat d'un escó al parlament o al senat. En aquest sentit estem davant del que els juristes i politòlegs francesos en diuen un *alcalde a la italiana*.³⁶

³⁵ Tal i com hem assenyalat, les dades que ens permetrien assentar aquesta hipòtesi no són fàcils d'aconseguir. Pot servir com a argument el fet que aquesta percepció subjectiva de l'electorat s'utilitzés en la campanya electoral de les eleccions municipals de 1995 contra la figura del candidat socialista a l'alcaldia de Barcelona, Pasqual Maragall. Durant els primers compassos de la campanya va estar molt present la idea que Maragall descuidava la *feina* a l'alcaldia per a dedicar-se més intensament a altres responsabilitats polítiques. A títol d'exemple, un any abans de les eleccions s'assenyalava que "mientras se quemaba el Liceu, Maragall se hallaba en el foro económico de Davos (...) y las instrucciones sobre la destitución de Bohigas han sido dictadas desde Bruselas". *La Vanguardia*, dijous 7 d'abril de 1994, pàg. 30. Obligat a respondre, una setmana més tard, Maragall explicava que "esta presencia fuera de la ciudad tiene por objeto mantener la bandera del municipalismo". *La Vanguardia*, dimecres 13 d'abril de 1994, pàg. 12.

³⁶ MAGNIER, A. "Gli eletti comunali in Italia e in Francia", dins R. Segatori (dir.). *Instituzioni e potere locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia), pàg. 106. Mario Caciagli incideix en la mateixa idea: "En Italie, seulement les maires des communes les plus petites peuvent être en même temps députés: mais le cas sont très rares. La mairie est un point d'arrivée". CACIAGLI, M. *Les élites locales italiennes entre administration et politique*. Paris: Universitat Paris-III. Facultat de Dret, d'Economia i Ciències Socials, 1986. Text inèdit i mecanografiat, pàg. 7.

4.2 EL CURSUS HONORUM DEL PERSONAL POLÍTIC LOCAL

Íntimament lligat amb la descripció anterior, ens topem amb el que s'ha vingut anomenant *cursus honorum* del personal polític. L'aspecte que en aquest moment ens interessa conèixer és quin paper juga l'*experiència local* en l'itinerari que ressegueix l'elit política. No es tracta, doncs, de reprendre el discurs sobre la concentració del poder polític i l'exercici paral·lel de diferents càrrecs polítics, sinó intentar establir si el pas pel món local és un esglaó necessari i apreciat en la trajectòria del polític.

4.2.1 El *cursus honorum* ascendent.

La situació que ens toca descriure i interpretar és molt similar a la que hem relatat respecte al *cúmul de mandats*. No podia ser d'altra manera. En el fons, estem tractant de forma separada un mateix problema polític: la *relació entre el centre i la perifèria*. Coneixem la resposta que els alcaldes donen a la llunyania del poder polític nacional, a la centralitat de la presa de decisions: malgrat que demostrin una certa l'ambivalència de sentiments respecte al *centre polític*, reconeixen clarament el valor del *transvasament de les elits* de l'esfera política local a la nacional. El corollari d'aquesta postura és que en una proporció de sis a quatre els alcaldes consideren que, idealment, el mandat d'alcalde hauria de ser un pas previ, un camí d'entrada en l'univers de la política nacional. La majoria dels entrevistats té molt present la idea que el món local és una gran *escola de democràcia*, en la qual no només els individus tenen un contacte més directe amb el poder públic i una major possibilitat de participar-hi, sinó també una important font de reclutament de les elits que, després d'un aprenentatge només possible en el món local, entrarien a formar part del conjunt dels dirigents d'esferes més altes de poder polític. Un comentari comú a la majoria de les entrevistes fou que no hi hauria d'haver possibilitat d'accedir a un mandat de caràcter nacional sense, prèviament, haver fet el *noviciat* en una alcaldia. El coneixement del *quotidià/concret*, l'arrelament a una realitat propera, com la del món local, és una

motivació expressada clarament pels entrevistats per justificar la seva posició favorable a una ascensió progressiva des del món local. Repetim que aquesta és la situació desitjable a parer dels alcaldes. La realitat, però, té poc a veure amb *l'haver de ser*. En pocs casos el mandat d'alcalde ha representat una palanca de sortida per aconseguir quotes de poder en instàncies decisòries més elevades.

La única forma de conèixer l'itinerari dels alcaldes és descobrint els que ja l'han dut a terme, és a dir, el dels *exalcaldes*. Entre aquests, només un 5,1% va exercir -i continua fent-ho- el càrrec de diputat a la cambra catalana o a les Corts, després de ser alcalde i un 12,3% va mantenir un mandat local -al consell comarcal o a la diputació provincial. Més senzillament, un 80% no va obtenir cap altra responsabilitat després del mandat d'alcalde. Sense descartar els factors personals que de segur són claus a l'hora de decidir continuar una carrera política, el paper de les *organitzacions partidistes* se'ns presenta, altre cop, com una de les pedres de toc més importants. En aquesta separació de funcions electives que realitza en els partits -com a mínim entre el món local i la resta- el transvasament entre esferes de poder, és poc freqüent.

Existeixen altres formes per mesurar l'autèntic interès de l'elit local en completar el seu itinerari polític. Una de les possibilitats, és conèixer les *intencions polítiques futures dels entrevistats*. Amb aquest propòsit, vam demanar als *alcaldes en actiu* si, de cara al futur, preferirien prosseguir la seva carrera política o, en canvi, voldrien continuar exercint el càrrec que ja detentaven. Als *exalcaldes*, per la seva banda, se'ls va qüestionar sobre un possible retorn a la política activa i, en l'àmbit en el qual preferirien la reincorporació. La lectura de les dades confirma de nou, l'oposició entre el que es considera positiu, globalment, per al sistema polític i el que realment està succeint. La distribució que en sobresurt és especialment interessant. Entre els electes que estan en actiu més de la meitat -52,6%- declara que el seu desig és continuar com a alcalde mentre els ciutadans li donin suport electoral, i només una cinquena part assenyala que voldria prosseguir la seva carrera política.

Taula 27

Intencions polítiques futures segons el mandat d'origen. Alcaldes en actiu

	1979	1983	1987	1991	Total
Seguir sent alcalde mentre l'electorat ho vulgui	44,8	52,6	44,4	64,5	52,6
Tancar l'etapa com alcalde i seguir la carrera política	31,0	15,8	27,8	6,5	19,6
Tancar l'etapa com alcalde i retornar a la seva professió	24,0	31,6	27,8	22,6	25,8
NS				6,5	2,1
n	(29)	(19)	(18)	(31)	(97)

Com és lògic, a menys mandats exercits, menor és l'interès en un salt a altres càrrecs de representació política. L'explicació és la mateixa que hem avançat en paràgrafs anteriors: a major nombre d'anys en el càrrec d'alcalde, augmenta la percepció que un canvi pot ser personalment satisfactori i col·lectivament beneficiós. De la resta de creuaments que hem confeccionat no apareixen resultats ressenyables, la qual cosa encara dóna més força als resultats agregats. Dels que assenyalen un intent de seguir un nou itinerari electiu, més del 80% fixa el seu horitzó polític en el Parlament de Catalunya. Un altre cop es torna a posar de manifest que els límits de penetració de l'elit local catalana en altres administracions són geogràficament molt propers, de tal manera que sembla que les Corts generals i el Parlament europeu no entrin massa en els càlculs de possibilitats.

Per altra banda, entre els *exalcaldes* que demostren un interès per retornar a la política activa -43% de l'univers-, tres quartes parts assenyalen que preferiria fer-ho amb un mandat local i, especialment, el d'alcalde.³⁷ Aquesta dada a més de fer-nos

³⁷ És interessant assenyalar -encara que aquest tema no s'hagi de tractar, estrictament, en aquest epígraf-, que del conjunt format pels *exalcaldes* que es demostren interessants en retornar a la política activa i els alcaldes que preferirien seguir la seva carrera política i no quedar-se "estancats" en el seu municipi, el 80% declara que li agradaria un càrrec d'*efecte*; és a dir, la competició

entendre que el mandat d'alcalde roman, de forma incontestable, molt *valorat* mostra també com, a pesar de la perspectiva favorable a l'accepció del món local com la plataforma de construcció del sistema polític i com a font de reclutament del personal dirigent a nivell nacional, l'alcalde no allarga la seva vocació política sinó que el seu *horitzó d'acció política* roman en els estrets marges de la política local i autonòmica. Per tant, estem davant d'un efecte -poca consistència numèrica del *cursus honorum*- fins a cert punt *obligat* però, al mateix temps *volgut*. Obligat pels mecanismes compensatoris dels partits polítics i volgut per l'efecte d'un cost/benefici que, molt probablement, efectua l'alcalde.

4.2.2 El *cursus honorum* descendent

Finalment, en parlar del *cursus honorum* dels alcaldes només hem fet referència al camí ascendent des de l'alcaldia. La direcció contrària també és possible: el mandat de batlle com a final d'una dilatada carrera política. Ens falta, doncs, observar l'alcaldia en l'itinerari polític descendent. L'*aterratge* d'un personatge provinent d'un àmbit polític *superior* al local, podria tenir diversos sentits: des d'un premi a una llarga vida dedicada a la política i a un partit polític, o la utilització del prestigi aconseguit en lluites parlamentàries o ministerials per arrabassar una alcaldia especialment difícil d'assolir -el cas de Miquel Roca com a candidat a l'alcaldia de Barcelona-, fins a la necessitat per part de l'elit administrativa no electa -alts càrrecs- d'aconseguir una major "legitimitat" a través d'una confrontació electoral en l'arena política.³⁸ Sigui quina sigui l'explicació que es vulgui donar de

electoral, l'arena política té un encant, difícil de definir, però que aglutina i dóna homogeneïtat al personal polític.

³⁸ A França, seria el cas del *parachutage ministériel*. Durant la V República de De Gaulle, fou una pràctica utilitzada per no pocs ministres en exercici, dels quals el General en va voler veure les seves habilitats front al sufragi universal, DJAGUIDI, G. "La technique du parachutage: les législatives de 1993". *Revue Politique et Parlementaire*, (1994), núm. 969, pàg.48. Altres autors que tracten aquest *cursus honorum invers* a partir del qual els alts funcionaris "descenen" a la perifèria a buscar mandats locals, són BIRNBAUM, P. *Les Sommets de l'Etat*. Paris: Le Seuil, 1977 i SELLIER,

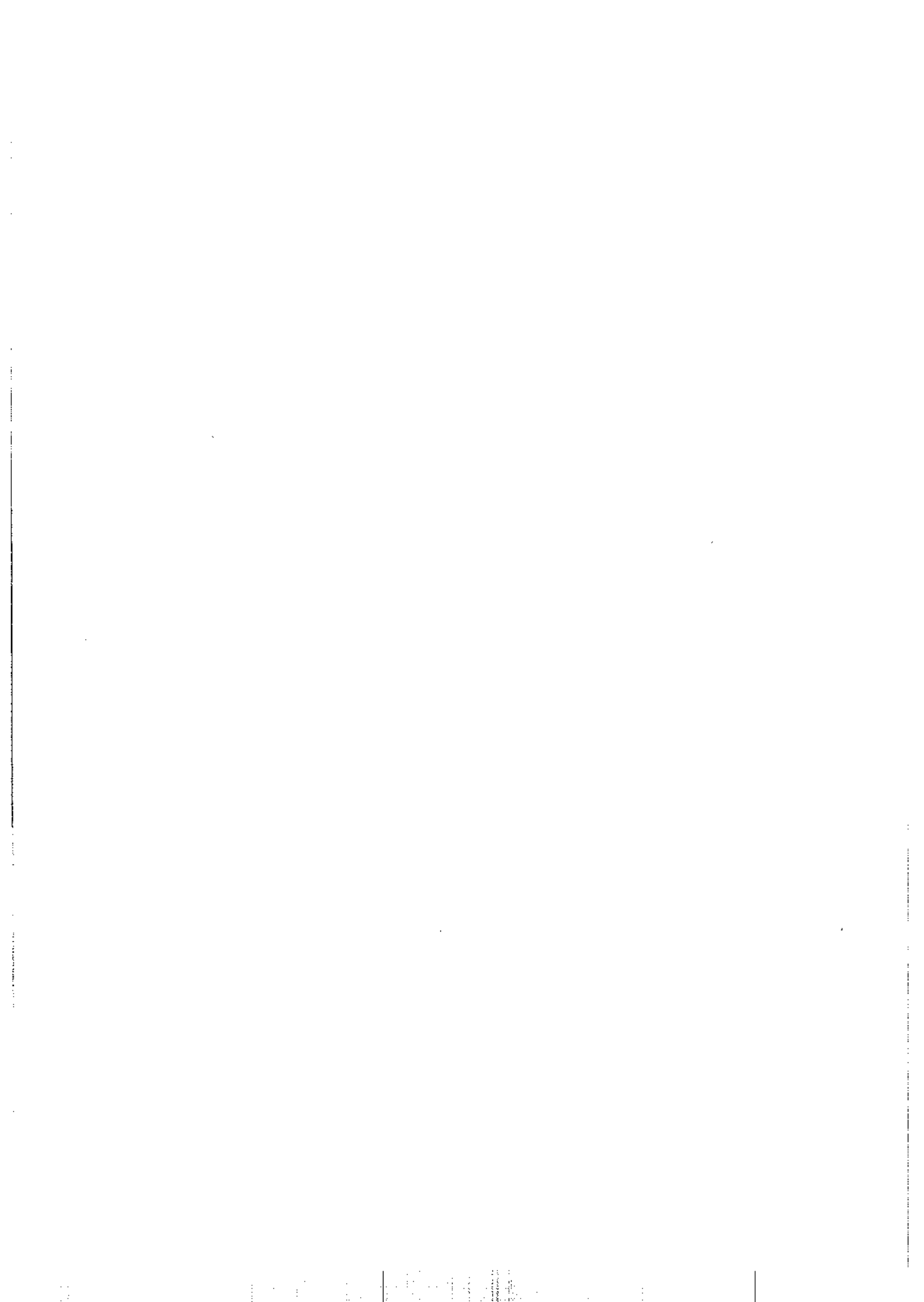
forma general al *cúmul vertical descendent*, a Catalunya no n'hem comptabilitzat, pràcticament, cap cas. Hem estat, potser, excessivament estrictes a l'hora de marcar els límits al *cursus honorum descendent*. Implícitament, hem deixat entendre que aquest tipus d'itinerari només es produeix en el cas que es renunciï - voluntàriament o no- al càrrec per optar a ser alcalde. Podríem, però, mantenir una posició més laxa i considerar que, en certa mesura, també formen part del recorregut descendent els itineraris que, si bé parteixen d'altres esferes de poder, en aconseguir l'alcaldia, exerceixen simultàniament els dos càrrecs electius. En aquest sentit, ens trobaríem en deu casos d'alcaldes del nostre univers d'estudi que prèviament havien estat diputats al Parlament de Catalunya.³⁹

M. "La mairie dans le cursus politique". *Pouvoirs*, (1982), núm. 24, pàg. 83 i, sobretot, Médard que n'és l'inventor del nom, MÉDARD, J.F. "La recherche du cumul des mandats par les candidats aux élections législatives sous la V République", dins A. Mabileau (dir.). *Les facteurs locaux de la vie politique nationale*. París: Pedonne, 1972, pag. 131.

³⁹ Són els casos de J. Martínez -alcalde de Lloret de Mar-, M. Lorca -alcalde de Figueres-, L. Medir -batlle de Palafrugell-, J.Simó -Amposta-, J. Ganyet -de la Seu d'Urgell-, J. Aymeric -de Sant Cugat-, J. Borràs -Balaguer-, E. Orriols -batlle de Vilanova i la Geltrú-, J. Serratussell -alcalde de Granollers- i M. de Madre -alcaldessa de Santa Coloma de Gramenet. Si a més hi afegim els alcaldes de ciutats de menys de deu mil habitants, apareixen els casos de Parera -alcalde de Gelida-, Terradellas -alcalde de Les Preses- i Graells, batlle de la localitat lleidatana d'Albesa. Per a una informació més detallada, vegeu l'annex VI.

Capítol 5

Les formes de reclutament polític dels alcaldes

5. LES FORMES DE RECLUTAMENT POLÍTIC DELS ALCALDES

Les estructures partidistes continuen jugant un paper essencial en la preselecció dels candidats, en la mesura que són els que monopolitzen la funció de reclutament polític.¹ A més, l'exercici de responsabilitats partidistes és, sovint, una condició necessària per estar en situació de poder aspirar a un mandat d'electe. Per assolir el càrrec d'alcalde no només s'ha de passar per un aprenentatge com a electe, sinó que també s'ha de fer carrera en el partit al qual es representa.

5.1 ELS LLIGAMS AMB EL PARTIT POLÍTIC

L'estudi de les condicions de l'èxit *polític* s'ha de prolongar a l'anàlisi de les modalitats per les quals les lleis generals del reclutament polític es troben traduïdes i particularitzades segons la lògica pròpia de la concurrència interna de cada

¹ Si bé és cert que els partits polítics continuen monopolitzant la funció de reclutament d'elits, els sindicats també han jugat un paper important. Més encara quan en els primers anys de democràcia -i en plena lluita antifranquista- els sindicats varen ser un bon viver per a una part important dels dirigents polítics del país. No obstant aquesta descripció de caràcter general no té la mateixa traducció en el món local: només una quarta part dels alcaldes i exalcaldes militen actualment en alguna organització sindical. Fins i tot, si tenim en compte els individus que han estat afiliats alguna vegada, el total no arriba ni a la meitat de la població estudiada. Vegeu annex IX.

organització política.² Aquest ha de ser el nostre punt de partida: conèixer si l'arrelament dels electes locals a una estructura partidista és diferent segons el partit al qual pertanyen, si tots els partits han seguit la mateixa estratègia a l'hora de formar una elit local i intentar controlar la seva activitat.

5.1.1 El primer criteri de demarcació: la militància

Per determinar el lligam dels electes amb el partit i per a seguir-ne l'itinerari hem d'establir, en primer lloc, els *anys de militància* dels batlles. La primera dada ressenyable és que a Catalunya és impossible arribar al càrrec d'alcalde sense militar en un partit polític. La figura de l'*independent* que encapçala una candidatura partidista pràcticament no existeix: només dotze entrevistats -un 5,6% del total- han arribat a ser primer mandatari municipal sense militar en una organització política. Encara podem afinar més: a mesura que se succeeixen els mandats consistorials la figura de l'*independent* té major tendència a desaparèixer: si entre l'elit que assoleix el càrrec durant el primer mandat van representar un 8,3% del total, entre els que exerceixen el càrrec des del 1991, els independents representen només un 2,7%.

Taula 28

Independents segons el mandat d'origen

	Alcalde	Exalcalde	1979	1983	1987	1991	Total
Ara no - abans no	2,1	8,4	8,3	4,1	2,9	2,7	5,6
n	(97)	(119)	(96)	(49)	(34)	(37)	(216)

Amb la distribució de la militància s'aconsegueix un important efecte discriminant respecte certs països del nostre entorn cultural: en l'actualitat, a Catalunya, un 96% dels batlles militen en alguna organització política, mentre que a França, per exemple, aquesta xifra no arriba a la meitat. Pel que fa a Itàlia, depèn del moment

² GAXIE, D. "Les logiques du recrutement politique". *Revue Française de Science Politique*, (1980), núm. 30, pàg. 7.

històric que utilitzem per a la comparació. Si el punt de confrontació és després del *terratrèmol electoral* de 1993, la militància del batlle català és clarament superior: a Itàlia actualment només militen entre el 60 i el 70% dels alcaldes.³ En canvi, si la comparació és anterior a aquesta data les proporcions s'equilibren: durant els anys setanta⁴ al voltant del 90% dels alcaldes estan afiliats en alguna formació partidista i un 93% durant els anys vuitanta.⁵ Sigui com sigui, la militància dels alcaldes en el nostre país és especialment elevada. Aquesta gran extensió explica que no es produeixi -com s'observa en països del nostre entorn- un *efecte substitució*: el fet que la militància constitueixi un substitut compensatori de l'absència o de la falta de

³ Bettin i Magnier assenyalen com ha augmentat de forma inimaginable els alcaldes que declaren no militar en cap partit o que prefereixen no contestar a la qüestió: "... Ne emerge chiaramente il distacco dal sistema dei partiti che il nuovo sindaco intende comunicare. Alla domanda "Lei è iscritto o è stato iscritto a qualche partito politico?", il 40% dei nuovi sindaci non risponde o afferma di non essere iscritto ad un partito. Tra costoro si identifica un gruppo consistente di eletti (il 18,2% del campione) accomunati da un'esperienza biografica significativa: non sono iscritti ad alcun partito, ma lo sono stati in passato". BETTIN G. i MAGNIER, A. "I nuovi Sindaci: come cambia una carriera politica". *Rivista Italiana di Scienza Politica*, (1995), núm. 1, pàg. 104. Dades que confirma Caciagli en un estudi dut a terme a la regió de la Toscana. CACIAGLI, M. *Itàlia: les coalicions forçades*. Simposi "La democràcia local cap al segle XXI", organitzat pel Patronat Flor de maig, 21,21,22 de novembre de 1997. Pel que fa a França, les darreres dades i després d'una progressiva extensió de la força dels partits polítics a nivell local, només un 70% assenyalen que milita en alguna organització política. MAGNIER, A. "Gli eletti comunali in Italia e in Francia", dins R. Segatori (dir.). *Instituzioni e potere locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia), pàg. 119. Vegeu, també, SCHAIN, M. *French Communism and Local Power*. Londres: Frances Pinter, 1985, pàgs. 139-140.

⁴ TARROW, S. *Tra centro e periferia*. Bolonya: Il Mulino, 1979, pàg. 120.

⁵ BELOTTI, V. i MARAFFI, M. *Ceto politico e dirigenza amministrativa nei comuni italiani*. Bolonya: Il Mulino, 1994 (Organizzazione e funzionamento della pubblica amministrazione, núm. 43), pàg. 63. Caciagli, fent referència al total de l'elit política italiana -alcalde i regidors- situa l'index de militància en un 84%. CACIAGLI, M. "El gobierno local y su proyección en Europa: perspectivas comparadas", dins C. Alba i F. Vanaclocha (eds.). *El sistema político local: un nuevo escenario de gobierno*. Madrid: Universidad Carlos III-Boletín Oficial del Estado, 1997, pàg. 87.

recursos lligats a un nivell socioprofessional baix; és a dir, el principi segons el qual els lligams del partit són més estrets com menys instrucció té l'electe.⁶

Tractats de forma global -batlles i exalcaldes-, sorprèn l'important nombre d'anys de militància en el partit polític pel qual s'han presentat: la mitjana és de gairebé catorze anys -exactament, 13,7. I, considerem que es sorpresivament alta perquè les dues organitzacions polítiques que aglutinen la majoria dels alcaldes de Catalunya -CDC i PSC-, són de molt recent creació: la primera data de 1974 i el Partit dels Socialistes el mes de juliol de l'any 1978.⁷ El sostre màxim d'anys que podien haver militat en el moment en que varen ser entrevistats era de vint anys pels alcaldes de CDC⁸ i catorze pel que fa als membres del PSC. Aquest fet mediatitza molt les diferències que puguin existir entre els alcaldes dels diferents partits. Les distàncies en els anys de militància en el partit amb el qual s'assoleix el càrrec d'alcalde, són relativament petites.⁹

⁶ Aquest seria un efecte que, per exemple, es produiria a França: "plus le statut socio-professionnel est élevé, moins le militantisme et la participation à une entreprise politique collective paraissent nécessaires dans la mesure où la profession et le milieu social permettent alors d'acquérir et de faire valoir des ressources". GARRAUD, P. *Profession: homme politique. La carrière politique des maires urbains*. París: L'Harmattan, 1989 (Logiques Sociales), pàg. 43.

⁷ La distribució no és només sorprenentment alta per la data de recent creació de les dues organitzacions partidistes, sinó també per la comparació amb altres països. Així, per exemple, en el cas de França els anys de militància dels electes d'esquerra a principi dels anys vuitanta era de 18 anys. LACORNE, D. *Les notables rouges*. París: Fondation National de Science Politique, 1980, pàg. 66.

⁸ Malgrat que Convergència Democràtica de Catalunya és constitueixi com a partit polític el febrer de l'any 1976, hem optat per la data de 1974 ja que el mes de novembre d'aquest any es realitza a Montserrat la reunió fundacional de l'organització.

⁹ Si bé és cert que les diferències són objectivament escasses, cal arriscar-se a investigar si els anys de pertinença a una organització política tenen propensió al creixement o, en canvi, els nous membres de l'elit local mostren un lligam partidista menor als seus antecessors. L'estratègia que hem de posar en pràctica és utilitzar una variable complementària. En aquest cas, ens serà útil el factor *edat*: donat que les diferències en els anys de militància segons els mandats consistorials són,

El naixement tardà de les dues principals forces electorals de Catalunya, explica la inexistència de diferència en els anys de militància entre l'elit local de les dues organitzacions polítiques: han passat massa pocs anys des de les primeres eleccions municipals i els dos partits han nascut fa massa poc temps per a que les diferències siguin determinants. Ara bé, que no hi hagin diferències de caràcter *circumstancial*, no vol dir que no n'existeixin altres de tipus *estructural*. Realitzant un càlcul a partir dels anys màxims que l'elit local ha pogut militar en el partit del qual forma part -en el cas de CDC vint anys i en el del PSC, setze- ens trobem amb que els anys de militància dels membres de la coalició abasten el 70% del temps *possible*, mentre en el cas del PSC assoleix més del 90%.

Les diferències entre partits són innegables, però no tenen la suficient entitat com per a considerar *els anys de militància* un bon criteri de demarcació entre organitzacions polítiques. Potser en un futur, quan els partits tinguin una vida més dilatada, serà una variable discriminant com ho és a la majoria de països del nostre entorn. De moment però, no ens permet explicar què ha passat aquests quinze anys.

5.1.2 El segon criteri de demarcació: la militància anterior

Hem de continuar buscant una possible regla que ens permeti distingir entre partits, tenint en compte només els *anys de militància* dels alcaldes. I, en aquest sentit, un dels aspectes que més ens permeten discriminar, és *la militància anterior*, és a dir, haver format part d'una altra formació política, diferent a l'actual. És en

més aviat, escasses, ens pot ser profitós comparar a quina edat els alcaldes entren a formar part de organització política sota les sigles de la qual s'han presentat a les eleccions. Amb aquesta nova variable sembla que pugui establir-se que els anys de militància dels alcaldes tenen una certa inclinació a decreixer a mesura que passen els mandats. El que encara no podem distingir és si aquest efecte ve produït per l'*edat* o per un *component generacional*. És a dir, no podem establir si el decreixement dels anys de militància té més relació amb l'edat dels batlles o amb una hipotètica menor politització de les noves formades d'alcaldes a Catalunya.

aquesta variable on s'observen més diferències entre els partits d'esquerra i els ideològicament conservadors.

Taula 29

Afiliació anterior segons el partit

	PSUC/IC	ERC	PSC	CIU	PP	UCD	EN	Indep	Total
Si	92,9	33,3	51,2	13,3	100,0	100,0		44,4	42,6
No	7,1	66,7	48,8	86,7			100,0	55,6	57,4
n	(28)	(6)	(86)	(75)	(1)	(1)	(1)	(18)	(216)

Els resultats són eloqüents: més de la meitat dels membres del Partit dels Socialistes de Catalunya han militat en alguna altra organització política, mentre que els representants de la coalició CiU ho han fet en un 13%. Encara podem perfilar més l'argument, puntualitzant que en el cas del PSC, al voltant d'una cinquena part dels seus alcaldes ha militat en un tercer partit. Sembla que sigui difícil continuar mantenint, doncs, un *paral·lelisme militant* entre els dos partits: els elements *circumstancials* retallen les diferències, però les variables que poden determinar el contingut *estructural*, assenyalen una vida militant molt més dilatada entre els partits d'esquerra.¹⁰

Malgrat que els anteriors resultats siguin contundents, cal fraccionar la distribució per aconseguir dissipar qualsevol dubte: en l'anterior agregat s'hi barregen indiscriminadament els individus que han tingut una militància anterior juntament amb els que, no formant part actualment de cap partit polític, ho havien fet anys abans. Cal, per tant, distingir aquests subgrups per confirmar l'avantatge dels partits d'esquerra quant a la trajectòria de les seves elits locals.

¹⁰ Comentari a part requereixen els entrevistats que assoleixen al càrrec d'alcalde sota les sigles del PSUC: no ha de sorprendre que la pràctica totalitat assenyali que, anteriorment, ha militat en un altre partit polític, ja que, en l'actualitat, tots ells formen part de la coalició Iniciativa per Catalunya.

Taula 30¹¹

Afiliació anterior i actual segons el partit

	PSUC/IC	ERC	PSC	CiU	PP	UCD	EN	Indep	Total
Ara sí, abans sí	71,4	16,7	45,3	10,7	100,0			33,3	34,7
Ara sí, abans no	7,1	66,7	44,2	81,3				38,8	51,9
Ara no, abans sí	21,4	16,7	5,8	2,7		100,0		11,1	7,9
Ara no, abans no			4,7	5,3			100,0	16,6	5,6
n	(28)	(6)	(86)	(75)	(1)	(1)	(1)	(18)	(216)

Si sumem la primera i la tercera de les categories de l'anterior distribució, obtenim el mateix resultat que hem assenyalat en paràgrafs anteriors: deixant de banda els lleugers canvis en els percentatges, les diferències continuent sent, pràcticament, les mateixes. Es confirma, sense cap mena de dubte l'existència d'una major i més llarga trajectòria política entre l'elit dels partits d'esquerra.¹²

¹¹ Pel que a les categories de la taula, la seva traducció a llenguatge intel·ligible, seria la següent: *Ara sí, abans sí*, equival a dir que ara milita en un partit polític i abans ho havia fet en un altre de diferent. A partir d'aquest *descodificador*, la resta d'etiquetes són més evidents.

¹² Corroborant la conclusió en els cas de la *militància sindical*, succeeix exactament el mateix: els representants que en declaren un vincle més intens són els membres dels partits d'esquerra. I, entre aquests, els membres del PSUC/IC són els que més lligams tenen: en l'actualitat, més de la meitat milita en algun sindicat -concretament a Comissions Obreres. El percentatge encara és més aclaparador si tenim en compte els que ara no consten com a afiliats, però han militat alguna vegada. En aquest cas, més del 80% dels representants d'aquest partit han estat sindicats algun cop al llarg de la seva vida. Pel que fa al PSC, si bé històricament la militància hagi pogut tenir un pes entre els seus representants -dues tercers parts ha militat alguna vegada en un sindicat-, actualment, té poc predicament entre les files socialistes, ja que només una tercera part en manté l'afiliació. La situació que es produeix en els partits conservadors, és molt diferent. Entre els membres de la coalició CiU només un 10% forma part d'un sindicat, no ampliant-se significativament el percentatge si tenim en compte tots els que ho han estat alguna vegada. És interessant remarcar que dels batlles convergents que militen, una quarta part assenyalen Unió de Pagesos com a sindicat en el qual milita o ha militat i la resta indiquen sindicats molt menors i lligats estretament al partit al qual pertanyen -per exemple l'USOC. Vegeu annex IX.

Tot i que l'elit política d'esquerres sigui la que mostra una trajectòria partidista més arrelada, no equival a dir que aquesta característica s'hagi mantingut de forma inalterada al llarg d'aquests quinze anys. Al contrari. La taula següent ens demostra que en les files socialistes la tendència ha estat cap a una certa desaparició dels alcaldes amb *militància anterior*.¹³

Taula 31

**Afiliació anterior i actual segons el mandat i el partit.
El cas del PSC**

	PSC79	PSC83	PSC87	PSC91
Ara si, abans si	48,6	59,3	30,0	16,7
Ara si, abans no	35,1	37,0	60,0	75,0
Ara no, abans si	10,8			8,3
Ara no, abans no	5,4	3,7	10,0	
n	(37)	(27)	(10)	(12)

Durant els dos primers mandats, els alcaldes amb militància anterior són numèricament superiors a la resta de categories, en canvi, en les dues últimes la diferència és aclaparadora a favor dels que ja només han militat en un partit polític. Els dirigents polítics locals *històrics* tenen, doncs, una major presència durant els primers anys de democràcia¹⁴ i, poc a poc, les noves fornades de l'elit local varien tant respecte als lligams polítics com -ho veurem en posteriors capítols- a les variables sociodemogràfiques.

¹³ En el cas de la coalició CiU la tendència és sensiblement diferent, ja que en pràcticament tots els casos, el percentatge dels alcaldes que no tenen militància anterior oscil·la al voltant del 80%.

¹⁴ Ho explica J.Capo quan assenyala que "... los primeros comicios locales fueron para los partidos políticos una ocasión especialmente significativa para promover y premiar los cuadros destacados por su larga actividad militante." "La formación de una elite política local". CAPO, J. i altres. *Revista de Estudios Políticos*, (1988), núm. 59, pàg. 204.

Tan valuós és conèixer la trajectòria militant dels alcaldes com el *contingut* d'aquest itinerari. En realitat, aquest nou aspecte només pot fer referència als diferents recorreguts que han seguit els membres del Partit dels Socialistes de Catalunya. Amb la resta de partits no ens és possible -o no té sentit- descriure l'història dels seus electes: pel que fa a la coalició CiU són massa pocs els alcaldes que provenen d'un altre partit com per a poder assenyalar-ne alguna tendència¹⁵ i, en el cas dels membres d'Iniciativa per Catalunya, en un 81% provenen, lògicament, del PSUC. Ens hem d'aplicar, doncs, a la *militància anterior* dels membres del PSC. La distribució no té res d'extraordinari, però confirma la presència que han tingut sempre els membres del PSC-Congrés i el menor pes tant del PSC-Reagrupament com de la Federació Catalana del PSOE. En descriure la presència dels partits fundadors en els òrgans del Partit dels Socialistes, Gabriel Colomé assenyala que "*els quadres procedents del PSC-C tenen un predomini en les instàncies superiors del partit i un control ferm d'aquestes*".¹⁶ No sabem si és l'atzar, però aquesta és l'estructura que també acaba concretant-se a nivell local: hegemonia del PSC-C i poca presència tant del PSC-R -9,1% dels electes- com de la Federació Catalana del PSOE -11,4%.

¹⁵ L'únic partit que, potser, es pot esmentar és la desapareguda Unión del Centro Democrático. En aquest sentit, no sembla vàlida per als alcaldes convergents la conclusió a la qual arriba Marcet en parlar dels delegats de CDC al VI Congrés, "... Convergència ofrece una imagen reforzada por la experiencia y tradición políticas que compensan, en parte, su juventud como partido", MARCET, J. *Convergencia Democrática de Catalunya. El partido y el movimiento político*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1987 (Monografías, núm. 87), pàg. 226.

¹⁶ COLOMÉ, G. *El partit dels Socialistes de Catalunya. Estructura, funcionament i electorat (1978-1984)*. Barcelona: Edicions 62, 1989 (Estudis i documents, núm. 43), pàg. 83. Aprofundint amb la mateixa idea, vegeu del mateix autor, "El Partit dels Socialistes de Catalunya", dins aavv. *Los partidos Socialistas en Europa*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials-PPU, 1994 (Barcelona, núm. 1), pàgs. 55-56. Vegeu, també, BOTELLA, J., CAPO, J. i MARCET, J. "Aproximación a la sociología de los partidos políticos catalanes". *Revista de Estudios Políticos*, (1979), núm. 10, pàg. 182.

Per bé que en aquest cas les diferències entre organitzacions partidistes siguin més consistents, la *militància anterior* tampoc ens serveix del tot com a *criteri de demarcació*. Les diferències entre els tres principals partits són, en realitat, producte del *procés de formació* de cadascun d'ells. Es tracta de tres models molt diferents: en el cas d'*Iniciativa per Catalunya*, es producte d'un *trencament* i d'una posterior *federació* de partits; el *Partit dels Socialistes de Catalunya* es crea per la *fusió* de tres organitzacions polítiques i, finalment, el cas de *CiU* que és una *coalició preelectoral*. El naixement dels principals partits polítics de Catalunya explica, en gran mesura, les diferències que existeixen entre ells. Lògicament, el model de formació d'*Iniciativa* i del *Partit dels Socialistes* facilita molt més l'haver militat en un altre partit que no el de *CiU*. Aquesta nova perspectiva, tot i que no invalida la idea d'una vida política més extensa entre els electes d'esquerra, matisa molt les diferències. Sigui com sigui, la *militància anterior* tampoc ens acaba de servir com a *criteri de demarcació* per classificar les organitzacions partidistes.

5.1.3 El tercer criteri de demarcació: els càrrecs en l'organització política

Una altra possibilitat clàssica per conèixer la intensitat dels lligams dels alcaldes amb els respectius partits és a través dels *càrrecs* que tenen dins de l'organització. En primer lloc, hem d'assenyalar que, tractats de forma conjunta, la majoria dels batlles de Catalunya, mantenen alguna responsabilitat en el partit polític en el qual militen. Concretament, un 62% de l'elit local efectua una tasca en l'organització interna del partit. No sembla pas que estiguem parlant d'un percentatge excessiu, sobretot quan gairebé la totalitat dels batlles militen en alguna organització política. Un nombre gran d'alcaldes no tenen -o no han tingut- una intensa vida partidista, demostrant un arrelament a la seva organització més aviat escàs. Però, d'altra banda, la majoria dels alcaldes simultaneja *més d'un càrrec* en la seva organització política. Malgrat que sembli que durant aquests anys s'ha produït una certa barreja de carreres, en realitat el que està succeint és que estem tractant indiscriminadament alcaldes i exalcaldes. El creuament d'aquesta variable ressitua les proporcions: entre els alcaldes que estan en actiu, més d'un 80% exerceix un

càrrec en el si del partit al que representa, mentre els exalcaldes mostren una menor connexió partidista: poc més de la meitat -58%- ha exercit, mentre era el primer mandatari municipal, algun càrrec en l'organització política. Constatem que *ressitua* les proporcions perquè d'aquesta manera la comparació amb altres països del nostre entorn torna a ser similar. En efecte, no té massa sentit determinar que l'extensió de la militància i la importància de les organitzacions partidistes és anàloga, per exemple al cas italià i, en canvi, suposar que els lligams amb el partit són tan diferents. Tenint en compte només els alcaldes en actiu la diferència respecte a l'alcaide italià desapareix: en ambdós casos el nombre dels que tenen algun càrrec en l'organització política, abastaria més d'un 80%.¹⁷

Tornant a la confrontació entre alcaldes en actiu i exalcaldes, hem d'extreure d'aquesta diferència percentual que l'evolució aquests quinze anys ha estat la d'un *increment dels lligams partidistes*? Hem d'entendre que els vincles entre l'electe i el partit s'han anat intensificant, convertint l'alcalde en una *producte* de partit? Encara que a primer cop d'ull pugui semblar que aquesta és la resposta, la divisió per mandats consistorials ens demostra el contrari. La taula següent mostra la trajectòria seguida pels batlles en actiu segons el mandat en què arriben a ser alcaldes.¹⁸ Els *lligams partidistes* mesurats en el seu vessant *quantitatiu* demostren que s'han mantingut relativament estables al llarg d'aquests anys.

¹⁷ BETTIN, G. i MAGNIER, A. "I nuovi sindaci: come cambia una carriera politica". *Rivista Italiana di Scienza Politica*, (1995), núm. 1, pàg. 108. Els resultats d'abans de 1993 indicarien igualment, una forta relació entre alcalde i partit polític: només un 11% no hauria ocupat mai cap càrrec. BELOTTI, V. i MARAFFI, M. *Ceto politico e dirigenza amministrativa nei comuni italiani*. Bolonya: Il Mulino, 1994 (Organizzazione e funzionamento della pubblica amministrazione, núm. 43), pàg. 66. En aquest cas és lògic que el punt de comparació sigui Itàlia i no França ja que aquest país no ha sobresortit per l'existència d'unes sòlides base partidistes a nivell local.

¹⁸ Aquest cop hem escollit treballar amb els alcaldes que estan en actiu per a no barrejar possibles efectes.

Taula 32

Alcaldes que no mantenen un càrrec en el partit
segons el mandat d'origen

	1979	1983	1987	1991
No tenen càrrec	21,4	10,5	17,6	24,1
n	(96)	(49)	(34)	(37)

A pesar que no hagin augmentat al llarg d'aquests anys, els lligams dels alcaldes amb l'organització política són considerables. Però són importants *mentre ocupen el càrrec*. En efecte, no és indispensable haver exercit un paper massa actiu en el partit per *merèixer* el càrrec d'alcalde: dels que estan en actiu, un 70% no ha tingut cap responsabilitat en el partit abans de ser batlle (vegeu annex IX). Les xarxes relacionals dins l'organització política no són prèvies a l'assoliment del càrrec d'alcalde. No pretenem concloure que en els processos de selecció dels candidats i de formació dels electes el partit no continuï sent una peça clau -les proves més evidents són el nivell i els anys de militància-, sinó que poden ser condició necessària però no suficient en el trajecte fins a l'alcaldia. Per altra banda, si l'assumpció de responsabilitats en l'organització política no és indispensable per ser nomenat cap de llista a les eleccions municipals, el camí invers tampoc és evident: *després d'abandonar el càrrec d'alcalde poc més de la meitat dels electes que encara militen, continuen tenint responsabilitats en el partit*.¹⁹ El fet d'haver exercit les funcions de primer mandatari municipal tampoc és suficient per adquirir una posició preeminent en el partit, un cop es passa d'estar en actiu a ser exalcalde.

L'estructura de les dades en forma d'agregat queda ben assentada. Ens falta saber si els *lligams amb l'organització política* és una variable que ens permet

¹⁹ Recordem que un 21% deixa de militar en el partit un cop es deslliga de l'alcaldia. Per tant, els exalcaldes que mantenen algun càrrec en el partit són escassament una quarta part de l'univers d'estudi.

realment distingir entre partits polítics; és a dir, si es pot convertir en un bon *criteri de demarcació*. En aquest cas sí que estem davant d'una regla acceptable de distinció entre partits. La distribució demostra que els lligams dels electes d'esquerra amb el partit al qual representen són molt més intensos que entre els conservadors. Així s'ha d'entendre que només una tercera part de l'elit d'esquerra - un 35% el PSUC/IC i un 31% els del PSC- no exerceix cap responsabilitat partidista, mentre que aquesta situació afecta a gairebé la meitat dels electes de la coalició CiU. I aquesta situació encara es fa més evident en el moment d'establir els lligams dels alcaldes amb el partit, *un cop s'ha deixat l'alcaldia*. Després d'adquirir la condició d'exalcaldes la relació que els batlles tenen amb el seu partit varia sensiblement. No obstant això, dues terceres parts dels exalcaldes del PSUC/IC mantenen un càrrec en el partit, al voltant de la meitat dels batlles del PSC i només una tercera part dels alcaldes convergents manté una certa intensitat quant als lligams amb l'organització (vegeu annex IX). La situació, doncs, es clarifica. Els electes d'esquerra tenen una vida política més intensa: la connexió durant el període en el qual s'exerceix el càrrec és més profunda i els vincles continuen, fins i tot, després de finalitzar la seva tasca pública. En canvi, els electes convergents mantenen una relació molt més moderada amb la seva organització i un cop abandonada l'arena política local els lligams orgànics pràcticament desapareixen.

5.2 ELS LLIGAMS ENTRE ESFERES DEL PARTIT.

En general i deixant de banda les diferències partidistes, ni abans ni després del pas per l'alcaldia, els lligams amb l'organització del partit són especialment importants, mentre que els vincles amb l'organització, durant el mandat d'electe, són intensos i mostren la necessitat de tenir un cert poder i un mínim control en els òrgans de decisió del partit. Els vincles partidistes no són només *objectivament* forts, sinó que els mateixos alcaldes tenen la *percepció subjectiva* d'un considerable poder en l'organització.

En efecte, el batlle és molt conscient del poder que té concentrat en les seves mans i coneix molt bé la força de què disposa dins el seu partit: dels alcaldes que estan en actiu un 90% declara que ser el primer mandatari municipal li dóna -o li ha donat- una important autoritat en el si de l'organització política.

Taula 33

Percepció subjectiva de l'autoritat que el càrrec d'alcalde comporta en el si del partit polític

Molta	26,8
Bastant	62,9
Poca	8,2
Cap	2,1

n

(216)

Hem d'esbrinar, però, si aquesta percepció dels batlles té un correlat material que la complementi. Hem de conèixer quins són els *àmbits de domini* de l'alcalde dins el partit i quina és la capacitat de penetració de l'elit local en l'estructura nacional. En definitiva, ens topem altre cop amb la relació, sempre problemàtica, entre els dos grans espais polítics: el local i el nacional, aquest cop circumscrit dins de l'organització política.

Els dos models que sorgeixen d'aquesta relació són els que va establir Tarrow, durant els anys setanta.²⁰ El pas del temps i els molts esdeveniments que s'han anat succeint obliguen a introduir certes matisacions. Més enllà de les puntualitzacions que es puguin fer, ens sembla que els prototipus continuen mantenint intacta la seva capacitat heurística. Pel que fa al primer dels models -el cas italià- Tarrow demostra una característica fonamental del sistema de govern local, que és la seva *profunda interrelació amb el sistema de partits*. Aquest aspecte és el que en realitat diferenciava Itàlia d'altres països europeus i, en particular, de

²⁰ TARROW, S. *Tra centro e periferia. Il ruolo degli amministratori locali in Italia e in Francia*. Bolonya: Il Mulino, 1979.

França. Aquesta mateixa connexió fa que la relació del món local amb els centres de decisió nacional és duguí a terme, fins a cert punt, a través del mateix partit polític. En aquest cas, l'alcalde seria el mitjancer entre els interessos locals i els nacionals i els canals que faria servir són, bàsicament, els que li brinden l'estructura partisana. En un país com Itàlia, en què la penetració administrativa ha estat dèbil, és lògic que el control de la distribució dels recursos s'hagi realitzat, clàssicament, a través del partit polític. En l'extrem oposat a aquesta forma de funcionament tindríem el cas de França, del que n'hem parlat a bastament. En aquest segon model els partits a nivell local -amb l'excepció del Partit Comunista que, fins a principis dels anys vuitanta, era l'únic que tenia una sòlida organització territorial- ha tingut una presència escassa i una estructura més aviat laxa.²¹ No sabem si com a causa o com a efecte d'aquesta debilitat dels partits a nivell local, l'alcalde es converteix en l'element fonamental de connexió entre el centre i la perifèria. A través del *cúmul de mandats* el batlle uneix les esferes d'un model administratiu en què tots els esglaons estan connectats entre si²², en què es produeix una clara osmosi entre institucions i òrgans, entre actors del poder central i els del món local.²³

Pei que fa a Catalunya, ja hem establert la importància dels lligams dels alcaldes amb el seu partit. Ens falta conèixer amb detall el vessant *qualitatiu* d'aquesta relació. És a dir, fins a quin punt les esferes del partit estan unides per la presència de l'alcalde com a nexa d'unió entre universos polítics diferents.

²¹ KUKAWA, P. "Les partis politiques français et la structuration du pouvoir local", dins A. Mabileau (dir.). *Les pouvoirs locaux a l'épreuve de la décentralisation*. París: Pedone, 1989. (Vie locale, núm. 9), pàgs. 241-251.

²² VANDELLI, L. *El poder local. Su origen en la Francia revolucionaria y su futuro en la Europa de las regiones*. Madrid: Ministerio para las Administraciones Públicas, 1992, pàg. 81.

²³ MÉNY, Y. *Profili di amministrazione locale. La riforma francese*. Pàdova: Cedam, 1983, (Ricerca di diritto público comparato, vol. 4), pàg. 12.

5.2.1 L'alcalde i l'aparell local del partit.

Mesurar el poder que poden exercir les elits és metodològicament difícil, ja que el control d'una organització pot ser desenvolupat directament o a través de terceres persones. En el nostre cas, però, no és una contrarietat: en comptabilitzar els càrrecs que ocupen els batlles en l'estructura local del partit és alligonador la seva presència en els principals esglaons de l'organització local. Tenint present que els òrgans executius són els que tenen una major preeminència política, queda clar que els alcaldes dominen l'estructura local del partit: un 40% forma part del màxim òrgan de decisió local i un 20% n'arriba a ser el President.

Taula 34

Els càrrecs que els alcaldes mantenen en el partit mentre dura el seu mandat. Multiresposta²⁴

Conseller nacional	26,7
President agrupació local	19,3
Executiva agrupació local	20,3
President agrupació comarcal	7,0
Executiva agrupació comarcal	16,6
Executiva agrupació provincial	2,7
Executiva Nacional	7,0
Altres local	7,0
Altres comarcal	2,1
Altres provincial	,5
Altres nacional	2,7
Cap	11,2
Altres	21,9
n	(204)

²⁴ En aquest cas el percentatge són sobre els alcaldes i exalcaldes que militen o han militat. En total 204 entrevistats.

Tot encaixa com en un trencaclosques. La figura del nou *notable* no implica -com el seu anterior homòleg- un allunyament i, fins i tot, un cert menyspreu en relació a l'organització política. Ans el contrari, els lligams amb el partit a nivell local són intensos. L'aspecte en el qual hi ha un cert paral·lelisme amb el seu antecessor - encara que només sigui a títol d'anècdota- és en el relatiu monopoli del poder que es distribueix en l'esfera territorial on actua. L'antic *notable* exercia un poder econòmic i social i el nou alcalde, *polític*. A l'alcalde li interessa sobremanera mantenir aquest intens domini de l'aparell local del partit, perquè d'aquesta manera s'assegura una certa *autonomia de funcionament*. I per aconseguir aquesta autonomia, l'alcalde ha d'aconseguir dos elements. D'una banda, un *domini de l'estructura local del partit* i per l'altra *evitar la intrusió del nivell central*. Vegem fins a quin punt l'alcalde aconsegueix els dos propòsits.

1.- Sota l'autoritat de l'alcalde el paper que juga l'organització local del partit ha de ser més aviat escàs; ha d'estar, poc o molt, *domesticada*. Ja hem pogut establir fins a quin punt els alcaldes tenen una destacada presència en els òrgans executius del partit a nivell local. No ens ha d'estranyar, doncs, que la *influència real* de l'estructura local sobre l'alcalde i el seu equip municipal sigui més aviat escassa. Aquesta descripció reflecteix de forma fidedigna la realitat: dos de cada tres alcaldes declara que l'aparell local del seu partit no té pràcticament cap influència en les decisions polítiques -no de gestió- que ha de prendre l'equip municipal.²⁵ És lògic que els aspectes de *gestió municipal* siguin potestat del

²⁵ Exactament la distribució és la següent:

Incidència de l'aparell local del partit en les decisions polítiques que ha de prendre l'equip municipal

	Organització local
Molta	10,2
Bastant	24,5
Poca	38,0
Cap	24,1
Altres	2,8
NS	,5

n

(216)

govern municipal, però no deixa de sorprendre que, fins i tot les decisions de caràcter *polític* també hagin de ser patrimoni decisor de l'alcalde i el seu equip.²⁶ Queda clar, per tant, el *funcionament relativament autònom de l'alcalde i el seu equip de govern*, malgrat que els partits polítics intentin exercir un legítim control sobre la gestió dels grups municipals.²⁷

Els alcaldes saben perfectament que una relació estable amb la direcció del partit a nivell local els és decisiva, si no és així, les fonts de col·lisió i conflictes poden ser habituals.²⁸ La voluntat d'un cert control per mantenir l'estabilitat ha de ser una aspiració de cert pes quan CDC, per exemple, decideix modificar algun article dels seus estatuts per assegurar una major presència -o un major poder- dels electes municipals en els òrgans de decisió del partit a nivell local.²⁹ I, com

²⁶ Vàrem voler deixar molt clar que els consultàvem només pels aspectes d'índole política. Exactament la pregunta va ser: "Em podria dir quina influència té/ tenia l'organització local del seu partit en les decisions que ha de prendre/ va haver de prendre l'ajuntament davant d'un problema estrictament polític?"

²⁷ Pel que fa al Partit dels Socialistes de Catalunya, el *Reglament dels Grups Municipals Socialistes* deixa molt clara la relació: l'agrupació marca les línies bàsiques de la política municipal (art. 9 i 10), els controla a través del grup municipal, ampliat amb la presència del primer secretari d'agrupació (art. 4 i 6) i han d'informar sobre la gestió a la Comissió Executiva de l'Agupació (art. 11). Atenent als estatuts de CDC.

²⁸ Respecte al PSC, G. Colomé assenyalava que "aquesta relació horitzontal entre agrupació i grup municipal socialista és el que ha provocat més conflictes en el si del partit, en el període 1978-1985, ja que s'han succeït diferents contenciosos entre ambdues estructures, com queda patès als Informes de gestió al Congrés del secretari d'organització del partit". COLOMÉ, G. *El Partit dels Socialistes de Catalunya. Estructura, funcionament i electorat (1978-1984)*. Barcelona: Edicions 62, 1989 (Estudis i Documents, núm. 43), pàg. 58.

²⁹ "Al Comitè Executiu Local, s'hi haurà d'incloure un membre que essent militant del partit, tingui la condició d'Alcalde o Regidor. *En cap cas, aquest membre no podrà ésser elegit president*" CONVERGÈNCIA DEMOCRÀTICA DE CATALUNYA. *Estatuts (1981)*, art. 16.3. És de suposar que el que s'intentava amb aquesta limitació era separar l'estructura del partit del grup municipal. Separació de poders per crear un equilibri i un mutu control. No obstant, la realitat és insistent i pocs anys després, el redactat queda com segueix: "Al Comitè Executiu, s'ha d'incloure un membre que,

veurem més endavant, aquest domini de l'aparell local no proporciona a l'alcalde només la possibilitat d'un funcionament autònom, sinó que el batlle sap que l'estratègia que està seguint el proveeix d'un altre rèdit molt quantios: el domini del *feu* local el col·loca en immillorable posició per aconseguir noves quotes de poder polític. De moment, però, deixem ben assentada la idea d'un domini significatiu de l'alcalde sobre els actors polítics que actuen a nivell local. I per acabar de dominar amb claredat el seu *feu* l'alcalde ha d'evitar intrusions que puguin limitar-li el poder.

2.- Sota aquesta òptica, no ens ha de resultar sorprenent la poca incidència declarada del nivell central de l'organització partidista en els assumptes municipals: només un de cada deu alcaldes en remarca una certa ascendència.³⁰ Si els alcaldes mantenen una certa *autonomia* respecte l'aparell

essent militant del Partit, tingui la condició d'Alcalde o Regidor". CONVERGÈNCIA DEMOCRÀTICA DE CATALUNYA. *Estatuts* (1985), art.16.3. No es nega la possibilitat d'arribar a ser President de l'Executiva Local. El de CDC no és l'únic cas, naturalment. A pesar que la contundència no sigui la mateixa, fins al sisè Congrés, el PSC assenyalava en els seus estatuts que "els càrrecs de representació pública (parlamentaris, membres de les corporacions locals, etc...), assistiran a las reunions de l'òrgan de direcció de l'àmbit corresponent i hi tindran veu quan l'Assemblea ho cregui convenient". PARTIT DELS SOCIALISTES DE CATALUNYA. *Estatuts* (1990), art. 54. mentre en el darrer Congrés el text es modifica: "...assistiran a les reunions de l'òrgan de Direcció de l'àmbit corresponent i hi tindran veu". PARTIT DELS SOCIALISTES DE CATALUNYA. *Estatuts* (1994), art. 54.

³⁰ La distribució és exactament la següent:

Incidència de l'organització nacional del partit en les decisions polítiques que ha de prendre l'equip municipal

	Organització nacional
Molta	3,2
Bastant	8,3
Poca	42,1
Cap	41,7
Altres	1,4
NS	3,2
n	(216)

local del partit, encara és més acusada la *separació* respecte de l'organització nacional. D'una banda, el món local és l'esfera que l'alcalde intenta preservar de la capacitat d'influència exterior. I de l'altra, els mateixos *mecanismes de repartiment* de poder en els partits polítics i l'*efecte d'especialització* que es produeix, han acceptat *tàcitament* el domini del territori local per part del batlle.³¹ Sigui com sigui, l'alcalde ha aconseguit una *autonomització* del territori, una certa separació d'instàncies superiors del partit polític. A més, aquesta situació és la que els alcaldes *desitgen* de cara la futur. La intervenció en els assumptes locals de l'aparell central del partit ha de continuar sent testimonial: només un de cada cinc alcaldes considera que la seva presència sigui realment necessària. L'aïllament del món local és un efecte *volgut*, que tradueix una voluntat d'*autonomització* del sistema local respecte a altres àmbits polítics.

A més, la realitat és inexorable i molt insistent. La tendència que s'ha anat esbossant els darrers anys no sembla que sigui igualment vàlida per a tot el col·lectiu dels batlles: la concepció d'un aparell polític fort, tant a nivell nacional com local és, encara, patrimoni dels que es consideren, ideològicament, d'esquerra. Si bé aquesta descripció és certa, a mesura que van accedint noves generacions al càrrec d'alcalde menys recomanable es considera una incidència del partit, sobretot del nivell central. Tant insistent és la realitat que, fins i tot, entre les files dels mateixos partits d'esquerra la inclinació dels nous membres és allunyar voluntàriament les esferes superiors del partit del seu municipi.

³¹ Encara que només sigui a títol d'anècdota, per a conèixer la situació italiana abans de 1993 - encara que sigui sorprenent, no està tan lluny de la que acabem de descriure-, vegeu, entre altres, SEGATTI, P. "Crisi del governo di partito e "solitudine" dell'amministratore comunale", dins R. Segatori. *Instituzione e potere politico locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (collana di Sociologia), pàgs. 63-77; BETTIN, G. "La classe politica municipale e le dimensioni di trasformazione", dins R. Segatori. *Instituzione e potere politico locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (collana di Sociologia), pàg. 33; DENTE, B. *Governare la frammentazione*. Bolonya: Il Mulino, 1985, pàg. 101.

Taula 35

Incidència desitjada de l'organització nacional del partit segons el mandat i el partit. El cas del PSC

	PSC 79	PSC 83	PSC 87	PSC 91
Molta	3,1			
Bastant	25,0	20,8	16,0	
Poca	43,7	50,0	84,0	80,0
Cap	28,1	29,1		20,0
n	(37)	(27)	(10)	(12)

5.2.2 La relació de l'alcalde amb el nivell central del partit.

És a partir d'aquesta *zona territorial de domini* per part de l'alcalde que aquest intenta una certa ascensió. El poder del batlle té tendència a l'expansió cap a altres nivells i institucions. Malgrat que els *espais intermedis* entre el centre i el món local -el vessant comarcal i el provincial- no despertin tant interès entre els batlles, poc a poc els han anat dominant, fins a situar-se de forma considerable en els òrgans de decisió.

Taula 36

Els càrrecs de segon nivell que els alcaldes exerceixen segons el mandat d'origen

	Alcalde	Exalcalde	1979	1983	1987	1991	Total
President agrupació comarcal	7,5	4,3	3,9	8,7	3,2	9,1	5,9
Executiva agrupació comarcal	26,9	9,6	9,1	17,4	29,0	30,3	18,2
Altres comarcal	2,2	1,1	2,6			3,0	1,6
Executiva agrupació provincial	4,3	3,2	2,6	2,2	6,4	6,1	3,7
Altres provincial		2,1	1,3	2,2			1,1
n	(97)	(119)	(96)	(49)	(34)	(37)	(216)

L'alcalde sap que és a partir del domini de l'esfera local que pot intentar accedir a altres nivells més elevats de poder dins el partit polític. És després de la

construcció del seu *feu* local que el batlle es decideix a traspasar els límits del municipi. Les dades ens assenyalen que més del 40% dels alcaldes, paral·lelament a l'exercici del càrrec, ha realitzat tasques dins el partit polític de clara vocació nacional. Tot i que no hem d'oblidar que estem operant amb els noranta-vuit municipis més importants de Catalunya i, per tant, els més susceptibles de tenir una certa representació en el nivell central del partit, no deixa de ser un percentatge digne de consideració. Si tractem amb més cura els resultats, però, la realitat apareix amb uns contorns menys precisos: la impressió a primer cop d'ull pot variar en el moment d'establir quins són els òrgans en els quals els alcaldes tenen una major presència. El factor *qualitatiu* ens mostra que els alcaldes no estan representats en excés en els òrgans de màxim poder polític. En efecte, una quarta part dels batlles forma part del *consell nacional* del seu partit i poc més d'un 10% tenen un lloc en l'*executiva nacional*. Sense voler entrar en massa consideracions sobre la importància *real* de cadascun dels òrgans que componen un partit polític ens sembla fora de tota disputa, que el *consell nacional*, per bé que és el màxim òrgan de direcció entre congressos, té un caràcter més simbòlic que real, mentre que la comissió executiva, gràcies a la seva acció quotidiana, té una major rellevància política. Així, si bé el nombre d'alcaldes que manté un lligam amb el nucli dirigent del seu partit és significatiu, els llocs que ocupen permeten concloure que, en aquest àmbit, mantenen un poder més moderat.

No és difícil imaginar que en aquests quinze anys un dels aspectes que més ha variat és, precisament, l'arrelament dels partits polítics en el territori i, també, la capacitat d'influència i control. En un primer moment, a causa del temor d'una proliferació de plataformes locals i agrupacions d'independents, es va voler primar sobremanera els partits per evitar les tendències centrífugues dins el propi sistema local (vegeu capítol 2). La història posterior ve determinada per un cert relaxament per part dels partits polítics o per una major força del món local. Sigui com sigui, el creuament segons el mandat en el qual l'alcalde comença a exercir el seu càrrec demostra que, a mesura que se succeeixen els anys, també augmenten les opinions -o la sensació- que fan referència a la poca incidència de l'organització partidista sobre els assumptes polítics del municipi. Altre cop l'anàlisi temporal de la

variable ens ajuda a col·locar una nova peça de l'edifici de la transició política en els municipis, de la construcció del sistema local. Però, per altra banda, també pot ser reflex de la progressiva força que, poc a poc, els batlles han anat assolint en detriment, moltes vegades, del poder de l'aparell del partit polític.

Taula 37

Incidència de l'organització nacional del partit segons el mandat d'origen

	1979	1983	1987	1991	Total
Molta incidència	4,2	4,1	2,9		3,2
Bastant incidència	9,4	4,1	14,7	5,4	8,3
Poca incidència	41,6	57,1	32,3	32,4	42,1
Cap incidència	38,5	34,7	41,2	59,5	41,7
Altres	1,0		5,8		1,4
NC	5,2		2,9	2,7	3,2
n	(96)	(49)	(34)	(37)	(216)

La realitat és fruit, doncs, dels esdeveniments polítics que s'han anat succeint aquests anys i del paper que han anat adoptant les elits en tot aquest procés.

5.3 ELS MODELS DELS PARTITS POLÍTICS

Les maniobres de l'elit local són el suficientment divergents com per suposar que no només han anat pogut variar al llarg del temps sinó que, també, difereixen segons al partit al qual pertanyen. Si classifiquem les diferents estratègies dels alcaldes a partir dels *lligams quantitativus i qualitativus* amb l'organització política podem establir, amb bastant claredat, tres models diferents:

Quadre 5

Els models dels partits polítics

		PSUC/IC	PSC	CIU
NOMBRE DE CÀRRECS	Durant el mandat	Alt	Alt	Mitjà
	Després del mandat	Alt	Mitjà	Baixa
LLIGAMS	Locals	Forts	Forts	Mitjos
	Nacionals	Forts	Mitjos	Baixos
	Intermedis	Baixos	Mitjos / Forts	Mitjos

1. El model del *Partit dels Socialistes de Catalunya*, implica uns lligams intensos amb l'organització durant el mandat d'alcalde i un debilitament dels vincles un cop s'ha abandonat el càrrec electiu. Per altra banda, quant al caràcter *qualitatiu*, el model que s'ha anat assentant suposa un fort domini sobre l'aparell local del partit: més de la meitat dels seus alcaldes forma part de l'executiva local i una tercera part ha exercit el càrrec de President de l'agrupació.³² Però, on queda més clar l'autoritat del batlle és en el *procés a través del qual són elegits candidats a les eleccions municipals*. Aquest sistema demostra per una banda, una certa voluntat d'emancipació política per part dels alcaldes i, per l'altra, l'autèntic paper que els batlles tenen en el si d'aquest partit polític. El *Reglament de designació a candidats a càrrecs de representació pública*³³ detalla el procediment que comença per l'assemblea d'agrupació on s'escollirà un *cap de llista*

³² No sabem si és producte de l'atzar, però a França succeiria el mateix: els electes del Partit Socialista són els que demostren més lligams -o un major domini- amb l'estructura local. GARRAUD, P. *Profession: homme politique. La carrière politique des maires urbains*. París: L'Harmattan, 1989. (Logiques sociales), pàgs. 37 i 42 i BECQUART-LECLERC, J. "Les chemins du pouvoir local: la sélection du maire". *Pouvoirs*, (1982), núm. 24, pàg. 95.

³³ PARTIT DELS SOCIALISTES DE CATALUNYA. *Reglament de designació dels membres del Partit a candidats a càrrecs de representació pública*, (1995), capítol IV, pàgs. 4-6.

per a les eleccions municipals (art.3), posteriorment, els consells de federació confeccionaran una proposta de *candidats a caps de llista* de tots els municipis de llur àmbit territorial (art.4) i, finalment, la comissió de llistes del Consell Nacional, és l'encarregada de formular una proposta de *cap de llista per cadascun dels municipis* (art.5). No és sinó després d'haver designat el cap de llista que l'assemblea d'agrupació escull *una candidatura* que, fins i tot, haurà pactat amb el propi cap de llista (art.7)³⁴. La comissió de llistes només podrà substituir fins a *un màxim del 30%* dels llocs a cobrir amb noms no compresos en la proposta original de les agrupacions (art.8). És evident que aquest mecanisme d'elecció, a més de buscar fórmules que ajudin que l'alcalde no quedi en minoria davant d'un consistori que, en un moment determinat, li pugui ser hostil, no deixa de mostrar indirectament una acceptació de la potència dels seus alcaldes i l'acceptació del domini que exerceix en el seu municipi.

El domini del món local i del pes que han anat aconseguint dins el partit polític, no es reflecteix en l'accés dels alcaldes als principals òrgans de comandament polític del nivell central. La presència del món local personificada en la figura de l'alcalde ha estat més aviat modesta quant al nombre i molt *regular* en la seva dimensió temporal. La contrastació dels resultats obtinguts amb altres fonts documentals corrobora l'*estabilitat* del pes del món local en els òrgans de decisió política nacional, així com una entrada en els esmentats òrgans - comparativament amb altres forces polítiques- d'*ordre mitjà*. La font documental que més servei ens pot fer és la *composició de la Comissió Executiva Nacional*. Les dades que hem aconseguit són a partir del IV Congrés, és a dir de l'any 1984. Dades suficients, ja que representen un interval temporal que abasta tres de les quatre eleccions municipals amb què operem.

³⁴ El redactat de l'article és el següent: "(...) Les candidatures seran tancades i ordenades i seran presentades per la Comissió Executiva de l'Agrupació d'acord amb el cap de llista designat". PARTIT DELS SOCIALISTES DE CATALUNYA. *Reglament de designació dels membres del Partit candidats a càrrecs de representació pública*, (1995), pàg.5.

Taula 38

Membres de l'executiva nacional que són alcaldes. El cas del PSC

	IV Cong. (1984)	V Cong. (1987)	VI Cong. (1990)	VII Cong. (1993)
Membres executiva alcaldes	13,9	19,1	20,4	22,5
n	(43)	(47)	(49)	(41)

Els resultats de la composició de la Comissió Executiva Nacional del Partit dels Socialistes, són molt clars: *modèstia* quant al percentatge d'alcaldes presents en el màxim òrgan de decisió política, i *estabilitat*, quant a l'evolució temporal.³⁵ (vegeu annex IV).

2. El model del *Partit Socialista Unificat de Catalunya*. Els lligam amb el partit són intensos, sobretot el manteniment dels càrrecs un cop s'ha abandonat l'exercici del mandat electiu. Si bé els llaços amb el partit durant el mandat d'alcalde poden ser, fins i tot, inferiors als que declaren tenir els membres del Partit dels Socialistes, el manteniment de responsabilitats després de l'experiència municipal és un dels trets diferencials. Però l'autèntica característica d'aquest model és la forta *penetració en l'esfera nacional*. El batlle comunista no només domina l'estructura local, sinó que demostra un paper important com a pont entre esferes polítiques. Així hem d'entendre la presència significativa tant en l'executiva local com en la nacional, convertint-se en l'únic partit en el qual el *transvasament* d'elits locals cap al centre decisor central ha estat

³⁵ Hem d'assenyalar, a més de la no excessiva participació dels batlles en la Comissió Executiva Nacional, que els nom dels alcaldes que en formen part són pràcticament sempre els mateixos i les noves incorporacions poden ser menys producte del seu lligam amb el món local que a altre tipus de consideracions. Així, per exemple l'entrada de Rosa Martí i Montserrat Tura a l'executiva sortint del sisè Congrés intentaven traduir, segons els responsables del PSC, la voluntat de reforçar la presència femenina quantitativa i qualitativa dels "*valors de la dona*". *La Vanguardia*, diumenge 14 d'octubre de 1990, pàg. 15.

percentualment important. Hi han certs elements, però, que poden matisar aquesta presència dels alcaldes. D'una banda, el nombre d'alcaldes del PSUC/IC són més aviat pocs. De l'altra, el nombre de càrrecs públics -sigui quin sigui el nivell polític- en mans d'aquest partit són bastant menors als que poden tenir socialistes i convergents. Per tant, en aquest cas és, fins a cert punt, lògic que els alcaldes comunistes arribin al poder central amb més facilitat.

3. En el model de *Convergència Democràtica de Catalunya* són visibles els menors lligams amb l'organització política. És el model en el qual els vincles durant l'exercici del càrrec són menors i, sobretot, és el model en el qual la *separació* respecte al partit després de l'experiència electiva és més elevada. A més, *qualitativament* és el prototipus en el qual la presència i poder real dels alcaldes tant en l'estructura local com en el nivell nacional és més dèbil. Vegem les raons que ens duen a dissenyar aquest model de relacions centre/perifèria. En primer lloc, és el model en què els alcaldes menys formen part del Comitè Executiu local i, encara més pocs, n'arriben a presidir-lo. En segon lloc, la proporció de batlles que arriben al comitè executiu nacional és, també, el més reduït dels tres models. En el cas de *Convergència* és especialment convenient corroborar els resultats amb la *composició del Comitè Executiu Nacional*, perquè aquesta organització té un major assentament en municipis de poca població i nosaltres aportem la informació dels alcaldes de municipis mitjans i grans.

Taula 39

**Membres de l'executiva nacional que són alcaldes.
El cas de CDC**

	VII Cong. (1986)	VIII Cong. (1989)	IX Cong. (1992)	X Cong. (1995)
Membres executiva alcaldes	4,0	13,7	10,5	7,1
n	(25)	(29)	(38)	(42)

Els percentatges es mantenen en quotes molt baixes i no creix ni tan sols en els moments en què el Comitè Executiu augmenta els seus membres de forma significativa. En efecte, en dos darrers mandats el Comitè s'amplia i, en canvi, decreixen molt lleugerament el nombre de batlles que en formen part. (vegeu annex IV). En canvi, són els que més assoleixen arribar al Consell Nacional. No ens n'hem d'estranyar: a CDC, des del Congrés de 1978, s'estableix estàtutàriament l'existència de membres nats del Consell Nacional. Entre aquests destaquen els presidents d'agrupació, de federació i els de les sectorials i, també, els membres del partit que tinguin la condició de parlamentaris.³⁶ No és difícil que aquests siguin canals freqüentats pels batlles per arribar a formar part d'aquest òrgan que és delegació permanent del congrés. Aquesta falta de connexió entre esferes dins el partit, pot assenyalar que els autèntics interlocutors del món local no són, precisament, els alcaldes.

Els tres models conviuen en el sistema local i es compensen entre si, configurant un panorama en què s'ha propiciat una important concentració del poder polític en poques mans, ja que l'alcalde té controlat els càrrecs institucionals i l'estructura local del partit. Panorama que, com ja hem assenyalat en paràgrafs anteriors, és fruit a la vegada de la curta però intensa història del món local, de les estratègies partidistes i dels propis interessos de l'elit que en els moments de transició juguen un paper decisiu, dotant el sistema d'una certa *manera de fer o ser*.

No insistirem en els *efectes volguts* a l'hora de regular un alcalde *presidencial* i, sobretot, en les implicacions que ha tingut a l'hora de configurar una *classe política local*. Tampoc insistirem en l'important paper dels partits en el procés de repartiment dels *incentius selectius* quant a la formació i a la consolidació d'aquesta *classe política*. Hem assenyalat el presumible efecte de la *cultura política catalana*, així com les *estratègies* de l'elit local. Malgrat tot ens falta posar de relleu un

³⁶ "Són membres nats del Consell Nacional els militants de CDC que tinguin la condició de parlamentaris o Consellers de la Generalitat. (...) També ho són els Presidents d'Agrupació, els de Federació i els de les Sectorials". CONVERGÈNCIA DEMOCRÀTICA DE CATALUNYA. *Estatuts*, (1992), art. 32.3.

esdeveniment que ens sembla d'especial transcendència per a entendre el procés de creació d'aquesta classe política i el de les relacions centre/perifèria. En efecte, hi ha un referent històric, una data clau en aquest procés: *les eleccions autonòmiques de 1980*. La derrota del Partit dels Socialistes en les eleccions al Parlament de Catalunya, un cop aprovat l'Estatut d'Autonomia, quan les expectatives dels socialistes eren més grans, va provocar un daltabaix. L'efecte immediat que va produir aquesta inesperada desfeta, va ser un replegament de les seves forces en els consistoris municipals. Les alcaldies i, sobretot, els alcaldes es converteixen en el millor patrimoni. A partir d'aquest moment, podem parlar d'un Partit Socialista *municipalista*. El cas de la coalició és molt diferent. El fet d'haver aconseguit el govern de la Generalitat, fa que l'atenció de CiU cap als seus municipis i alcaldes sigui molt menor i que, en realitat, no siguin autènticament els interlocutors del món municipal. Siguin sota qualsevol de les dues situacions, l'alcalde queda circumscrit i molt significat en el món local. En un sentit estrictament polític s'ha produït un cert *procés d'autonomització del món local*.

La història, però, no s'imposa com una llosa. Els alcaldes se saben molt beneficiats amb aquesta situació i abonen certes actituds que aprofundeixen en aquest procés emancipatori. *Autonomització però no marginalitat*. En efecte, al llarg del capítol hem intentat deixar clar l'ambivalència de sentiments dels alcaldes respecte el *centre polític*: per una banda, saben la importància que els suposa el domini del seu *feu* i el poder evitar interferències exteriors que puguin limitar el seu poder polític. Però, per altra banda, reconeixen el valor del *transvasament de les elits* de l'esfera política local a la nacional.³⁷ Transvasament que, en general, no s'ha dut a terme. Per tant, sota la perspectiva de l'estudi de l'elit local, el nivell

³⁷ "On ne parle sans doute de même phénomène, lorsqu'on évoque les cumulants "national-local" et les cumulants "local-local" qui collectionnent des mandats locaux. Cette dernière forme de mobilisation de ressources complémentaires par un élu n'a sans doute pas la même signification que la première, du point de vue de ses effets sociaux, institutionnels et politiques". LAGROYE, J. *Présentation*, dins A. Mabileau (dir.). *Les pouvoirs locaux à l'épreuve de la décentralisation*. París: Pedonne, 1982 (Vie Locale, núm. 9), pàg.159.

central no ha aconseguit *incorporar* del tot a la perifèria.³⁸ I el funcionament del sistema polític local està influït de forma decisiva per les relacions que estableixen les elits locals i les elits nacionals.³⁹

En aquest sentit no sembla que es pugui parlar d'una *nacionalització* exacta del món local. Un dels autors que millor detalla el que anomena la *unificació dels mercats polítics* és Daniel Gaxie. Si passem revista als arguments que proporciona per testimoniar la tendència a la integració dels camps i mercats polítics, arribem a la conclusió que, en realitat, està justificant més una *partidificació* del món local que, estrictament, una *nacionalització*. Les raons que exposa fan referència al progrés de la implantació geogràfica dels partits polítics -i la disminució de llistes independents-, la disciplina de vot i la propensió a l'alineament de les coalicions polítiques perifèriques a les del nivell central.⁴⁰ Respecte a la primera premissa de l'argumentari -de la qual ja n'hem assenyalat la seva amplitud a Catalunya-, no ens sembla que determini el nivell de nacionalització d'un sistema polític local, sinó de l'impuls que van aconseguir les grans organitzacions polítiques. Pel que fa al segon grup de raons, en primer lloc no estem segurs que l'àmbit local, de forma majoritària, acabi plegant-se als designis del nivell central en els assumptes que els concerneix directament.⁴¹ Sí ens sembla, en canvi, que es pot parlar d'una certa

³⁸ Fem nostre el títol de HAYWARD, "Incorporer la périphérie: l'essor et la chute de la régionalisation fonctionnelle en France". *Pouvoirs*, (1981), núm. 19.

³⁹ "Les élites locales s'affirment de plusieurs manières comme un élément constitutif du système politique. *Le fonctionnement de celui-ci est d'abord influencé par les relations qui s'établissent entre élites locales et élites nationales*". MABILEAU, A. "Les institutions locales et les relations centre-périphérique", dins M. Grawitz i J. Leca. *Traité de Science Politique*. París: Presses Universitaires de France, 1985. Vol.I, pàg. 581.

⁴⁰ GAXIE, D. i LEHINGUE, P. *Enjeux Municipaux. La constitution des enjeux politiques dans une élection municipale*. París: Presses Universitaires de France, 1984, pàgs. 26-27.

⁴¹ La informació que tenim, més aviat podria indicar el contrari. Així, per exemple, si considerem les mocions de censura a l'alcalde com un indicador de les relacions entre els diferents nivells del partit polític, queda palès com, generalment, davant de posicions discrepants, el nivell local és el que

nacionalització electoral. Jordi Capó la defineix com el procés que, elecció rera elecció, fa que els comicis locals vagin adquirint una major dosi de *politització* i que cada cop la similitud amb les eleccions parlamentàries sigui més gran.⁴² En aquest sentit "*la nacionalizzazione del dibattito politico locale si verifica dappertutto*", encara que de manera diversa segons els països.⁴³ Pel que fa a l'estat espanyol, A. Magnier assenyala com "*in una democrazia relativamente recente come quella spagnola, la tendenza ad una maggiore "partigianeria" nel dibattito politico si è affermata in modo più irruente, con una forte nazionalizzazione nel momento*

acaba imposant-se. MAGRE, J. *Les mocions de censura a l'alcalde a Catalunya (1979-1994)*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 1995, pàg. 26. En aquest mateix sentit, són molt interessants les dades i comentaris que aporta Pallarés, quan assenyala que el PSOE, en les darreres eleccions municipals opta clarament per personalitzar la campanya en els seus actius fonamentals que són els alcaldes, que destaquen per les seves característiques personals i anys dedicats a la gestió dels municipis. PALLARÉS, F. i SOLER, J. "Balance de las elecciones locales en 1995", dins T. Font. *Anuario del Gobierno Local*. Madrid: Marcial Pons, 1996, pàg. 150. D'una manera més general, Sawick assenyala que, efectivament, escollir els temes de campanya està absolutament lligat a la imatge que vulguin donar cadascun dels candidats. SAWICKI, F. "L'homme politique en campagne". *Politix*, (1994), núm. 28, pàg. 138.

⁴² CAPO, J. "Elecciones locales, pero no municipales". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1991), núm. 56, pàg. 144. Altres autors autòctons que incideixen en aquesta pauta de nacionalització del comportament electoral en les eleccions locals són VALLÈS, J.M. i MOLINS, J. "La vida electoral a Catalunya. Eleccions i Referèndum entre 1982 i 1988", dins Equip de Sociologia Electoral. *Atlas electoral de Catalunya. 1982-1988*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1990 (Estudis Electorals, núm. 9), pàg. 26; DELGADO, I. *El comportamiento electoral municipal español, 1979-1995*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1997 (Monografías, núm. 153); CARRILLO, E.. "La nacionalización de la política local". *Política y Sociedad*, (1989), núm. 3. Pel que fa a les aportacions foranes, la bibliografia és inacabable. Entre altres, vegeu GYFORD, J. i JAMES, M. *National Parties and Local Politics*. Londres: George Allen and Unwin, 1983; JOHNSON, "The nationalisation of English rural politics". *Parliamentary Affairs*, (1972), vol. 26, núm.1; CORBETTA, P. i PARISI, A. "La specificità del voto amministrativo: linee interpretative a partire dalle vincende degli anni settanta", dins G. Marinotti (eds). *Politica locale e politiche pubbliche*. Milà: Franco Angeli, 1985.

⁴³ MAGNIER, A. "Le risorse istituzionali del sindaco nella grande città europea. L'analisi comparata delle cariche come metodo per lo studio della struttura del potere locale", dins G. Bettin (a cura di). *Classe politica e città*. Pàdova: Cedam, 1993 (Biblioteca di Sociologia, núm. 8), pàg. 275.

electorale municipale: l'intervento di personalità nazionali e l'intrusione delle issues nazionali nelle campagne locali appaiono come una caratteristica emergente della politica nella periferia".

Però, aquest no deixa de ser només un aspecte del procés de nacionalització. En efecte, la utilització del concepte de nacionalització que postula Gaxie, només té en compte una de les direccions possibles de la relació centre/perifèria.⁴⁴ Falta establir el pes del món local en les estratègies partidistes, el paper de les elits en el si de l'organització, la integració vertical de les diferents esferes de poder i el paper predominant de l'alcalde. En aquest sentit, estaríem d'acord amb la definició que dóna l'estudiós de la nacionalització política del món local, Ernesto Carrillo, quan introdueix la influència i el paper de l'elit.⁴⁵ En aquesta segona direcció de la relació, és evident que la nacionalització no s'acaba de produir.

⁴⁴ En realitat, la inflació d'estudis sobre la nacionalització del món local és fruit d'una visió que, indirectament, prima el centre sobre la perifèria. LAGROYE, J. *Sociologie politique*. París: Presses de la Fondation Nationale de Science Politique, 1991.

⁴⁵ "En este sentido, la nacionalización de la política local cabría conceptualizarla como la influencia mutua y la interdependencia que se produce entre las élites, las consultas electorales y la política de los niveles nacional y local". CARRILLO, E., MONETRO, M. i RAMOS, A. "Comentarios a la ponencia "Los sistemas de representación y gobierno", dins F. Longo (dir.). *Informe Pi i Sunyer sobre Gobierno Local en España*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudi Autònomic i Locals, 1997, pàgs. 536 i 542. En el mateix sentit, CHANDLER, J. A. (edited by). *Local Government in Liberal Democracies. An introductory survey*. Londres: Routledge, 1993, pàg. 196 i SORBETS, C. *Elites politiques, elections locales et partis politiques*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 1993 (Working Papers, núm. 80), pàg. 8.

Capítol 6

Les dades sociodemogràfiques dels alcaldes

6. LES DADES SOCIODEMOGRÀFIQUES DELS ALCALDES

El *model sociològic*¹ que va establir Corrado Barberis en els anys setanta i la proposta d'estudi fundat sobre les característiques sociodemogràfiques del personal polític ha tingut correlats importants a l'estat espanyol i, més concretament, a Catalunya. Són diversos els estudis sobre l'elit local que utilitzen sobretot aquest tipus de dades a l'hora d'intentar descriure'n el perfil.

La gran capacitat sintètica d'aquest model, acaba paradoxalment per convertir-se, a la llarga, en una cristallització poc productiva perquè, si bé fotografia perfectament l'*"immagine ideltipica del politico locale tra gli anni settanta e ottanta"*², amaga sota aquesta mateixa identitat l'itinerari històric que l'ha produït. Per a evitar

¹ "Il potere locale risulta esercitato dai maschi sulle donne, dagli istruiti sui non titolati, dagli adulti sui giovanissimi e sugli anziani, dagli occupati sulle persone in condizione non professionale e dagli attivi del settore terziario -specie di tipo burocrático- sugli addetti al lavoro manuale e alle libere imprese. Tutti questi gruppi si comportano di volta in volta, nei confronti degli antagonisti, come un autentico partito de maggioranza: lasciando loro, se indispensabile, alcuni seggi da consigliere, pochi assessorati ma nessuna poltrona di sindaco, con una esclusione tanto più rigida quanto più dai piccoli centri rurali si passi ai capoluoghi di provincia". BARBERIS, C. *La classe politica municipale*. Milà: Franco Angeli, 1988, pàg. 10.

² SEGATORI R. "Il ciclo 1975-1990 e l'identità della classe politica municipale", dins P. Feltrin (a cura di). *Le élite politiche locali in Italia e in Spagna*. Florència: Centro Interuniversitario di Sociologia Politica-Institut de Ciències Polítiques i Socials de Barcelona, 1990, pàg. 102.

aquesta fossificació de les dades, autors com Bettin i Magnier intenten posar de relleu els canvis en les sèries temporals com aquells que són més explicatius. Compartim totalment la proposició metodològica dels dos investigadors i, per aquest motiu, intentarem primar el vessant *dinàmic* del procés de construcció de la *classe política local*.

6.1 LA VARIABLE EDAT

En aquest tipus d'aproximacions, la primera variable que s'acostuma a utilitzar és l'*edat*. I seguint les indicacions metodològiques de les quals hem fet esment, enlloc de començar pels alcaldes en actiu, serà més productiu establir l'evolució que s'ha produït al llarg d'aquests quatre mandats consistorials.

El primer mandat després del franquisme va suposar, naturalment, l'arribada d'una generació de gent jove als ajuntaments que va comportar un autèntic trencament amb el règim anterior. Les dades aportades en els darrers estudis sobre l'elit local a Catalunya i a la resta de l'Estat espanyol apunten en aquesta direcció. Utilitzant la coneguda expressió de Barberis, sembla que els joves "*prendono d'assalto il potere municipale*".³ Com hem indicat la majoria d'investigadors corroboraria aquesta vistosa descripció. Però el que és cert per al total de l'elit local de Catalunya -tenint en compte els regidors- no ho és del tot quan parlem concretament dels alcaldes. Si prenem com a base l'estructura de la població de Catalunya del padró de 1981 s'observa que els que *assalten el poder municipal* no són, precisament els més joves sinó els sectors compresos entre els trenta i cinquanta anys.⁴ Tal i com es mostra en la taula posterior, la sobrerepresentació es

³ BARBERIS, C. *La classe política municipale*. Milà: Franco Angeli, 1988, pàg. 77.

⁴ INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA. *Anuari estadístic de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, pàgs. 70 i 87.

produeix en les categories intermèdies, mentre que en els extrems els alcaldes mantenen una proporció similar al total de la població catalana.

Taula 40

Comparació del cens de 1981 de la població de Catalunya i els alcaldes de 1979

	Cens	Alcaldes
20-29 anys	14,6	14,5
30-39 anys	13,4	37,5
40-49 anys	12,0	27,1
50-59 anys	11,7	13,5
60-65 anys	4,3	5,2

n (216)

A partir d'aquests primers anys de democràcia local a Catalunya, la història dels alcaldes és la història d'un constant envelliment. De forma molt similar al *ciclo* del que ens parla Segatori que es produeix a Itàlia⁵, l'edat mitjana dels alcaldes de Catalunya va en augment fins arribar al punt màxim en el darrer mandat consistorial en el que més del 40% té entre quaranta i cinquanta anys. En gran mesura, és la història d'una generació que, estabilitzada en el poder, l'anirà monopolitzant i

⁵ SEGATORI R. "Il ciclo 1975-1990 e l'identità della classe politica municipale", dins P. Feltrin (a cura di). *Le élite politiche locali in Italia e in Spagna*. Florència: Centro Interuniversitario di Sociologia Politica-Institut de Ciències Polítiques i Socials de Barcelona, 1990, pàgs. 102-103. Fins a 1975 el model italià de carrera política municipal semblava ben assentat i estava dominat pels polítics de mitjana edat, que manifestaven "una propensione alla sicurezza ed alla stabilità tipica della fase del ciclo della vita nella quale si trovava". BETTIN, G. "Per una ricerca sulla *leadership* municipale", dins aa.vv. *Leadership et democrazia*. Pàdova: Cedam, 1987 (Biblioteca di Sociologia, núm. 2), pàg. 449. L'any 1975, aquest model sembla declinar de forma irreversible per l'irrupció d'una nova generació d'electes locals. La penetració dels *trentenni* és tan important que no té precedents. El període de la novetat, però, és breu. El *ciclo*, deu anys després, entra en la corba final. A principis dels anys vuitanta, Bettin i Magnier ja parlen d'un cert "*riflusso*" a partir del qual l'estructura per edats de l'elit local s'assimilaria més a la existent abans de 1975. BETTIN G. i MAGNIER, A. *Il consigliere comunale*. Pàdova: Cedam, 1989, pàg. 20.

envellint en els càrrecs.⁶ En efecte, durant aquests quinze anys, el batlle de Catalunya ha vist augmentar molt la seva edat mitjana: si durant el primer mandat va ser de 40,9 anys, entre els alcaldes en actiu l'any 1994 va superar els 47.⁷ La distribució per trams d'edat és la que es presenta a continuació:

⁶ Per molt pronunciat que sigui l'envelliment del batlle de Catalunya, no té res a veure amb l'alcalde francès. Durant els anys setanta Becquart-Leclerc ja va denunciar, en la regió de Nord-Pas-de-Calais, una *gerontocràcia* local i una desorbitada apropiació dels mandats electius: un 65% dels alcaldes ocupava el càrrec des de la *Liberation*. BECQUART-LECLERC, J. *Paradoxes du Pouvoir Local*. París: Fondation Nationale de Science Politique, 1976, pàg. 33. Fins i tot, l'antic estudi de Kukawa sobre municipis petits descrivia l'alcalde amb una edat mitjana de 59 anys. KUKAWA, MINGASSON, ROIG, 1969. Dades més recents ens assenyalen que se segueix una tendència similar: després de les eleccions de 1989, gairebé dues terceres parts dels alcaldes francesos tenia més de cinquanta anys. Dades aportades pel Ministeri de l'interior l'any 1991 i recollides per Annick Magnier. MAGNIER, A. "Gli eletti comunali in Italia e in Francia", dins R. Segatori (dir.). *Instituzioni e potere locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia), pàg. 111.

⁷ Puntualitzem els que *estaven en actiu l'any 1994*, ja que si tenim en compte tots els que varen ser alcaldes durant el quart mandat, la mitjana decreix sensiblement, situant-se en 45,7 anys.

Taula 41

Distribució dels alcaldes segons els mandats consistorials complets

	1979	1983	1987	1991
20-24 anys	1,0			
25-29 anys	13,5	5,9	1,9	2,1
30-34 anys	15,6	20,6	9,3	13,4
35-39 anys	21,9	23,5	26,2	20,6
40-44 anys	14,6	19,6	19,6	22,7
45-49 anys	12,5	13,7	16,8	20,6
50-54 anys	8,3	3,9	14,0	14,4
55-59 anys	5,2	4,9	4,7	4,1
60-64 anys	5,2	8,9	5,6	1,0
65-69 anys	1,0	1,0	1,9	1,0
70-74 anys	1,0			
75-79 anys				
80 anys i més				
n	(96)	(103)	(104)	(112)

La taula deixa molt clar la disminució del que Bettin i Magnier anomenen la *taxa d'edat marginal*⁸: tant els més joves com els més grans -a partir dels seixanta anys- tenen tendència a desaparèixer de l'escenari polític a mesura que se succeeixen els mandats consistorials. Per contra, augmenten les posicions centrals de l'escala. Aquest progressiu augment de l'edat mitjana ens confirma, altre cop, el procés de *notabilització* dels alcaldes durant aquests quinze anys. La baixa *taxa de renovació* dels batlles té el seu reflex en l'augment progressiu de l'edat mitjana de l'elit local. La gran permanència en el càrrec que hem vist en pàgines precedents (vegeu capítol 3), comporta un creixement paral·lel de l'edat mitjana dels electes municipals.

Aquesta estabilitat dels batlles al front de l'alcaldia té un interessant contrapunt en la *mobilitat dels regidors*. Hem de fer l'advertiment previ que les dades que

⁸ BETTIN G. I MAGNIER, A. *Il consigliere comunale*. Pàdova: Cedam, 1989, pàg. 32.

disposem sobre els regidors de Catalunya fan referència a tots els municipis, amb independència de la seva població. La comparació que realitzem entre regidors i alcaldes, per tant, només s'ha d'entendre com una certa tendència en el procés de construcció del sistema polític local. Sigui com sigui, es produeix un interessant equilibri entre *renovació* i *estabilitat*. *Renovació* en la mesura en que els regidors mostren una estructura d'edats molt més jove que els alcaldes. Així, la rotació es produiria més en els llocs intermedis de les llistes electorals i no de les primeres posicions. Però, també *estabilitat*, ja que l'experiència dels alcaldes està assegurada.⁹

Encara que aquest *difús equilibri* entre renovació i estabilitat, ens pertoca continuar insistint en la rellevància de la *notabilització* dels batlles catalans. Per acabar d'arrodonir l'argument, doncs, podem intentar confrontar l'estructura d'edats dels alcaldes amb la dels electes d'altres esferes polítiques. Generalment, al comparar diferents administracions s'ha observat la tendència segons la qual, a mesura que es va ascendint jeràrquicament, augmenta l'edat d'aquells que ocupen els càrrecs. Així, és habitual que l'edat mitjana dels parlamentaris, per exemple, sigui més elevada que la dels alcaldes.¹⁰ En el nostre cas, aquest efecte no es produeix. Si comparem l'edat mitjana del parlamentaris i alcaldes per cadascun dels mandats, observarem la següent gradació:

⁹ L'estructura d'edats dels regidors ens indica que l'any 1979 un 37% tenia menys de trenta-cinc anys, l'any 1983, un 49% i durant el tercer mandat van representar una tercera part. BARAS, M. BOTELLA, J. i COLOMÉ, G. "Las élites políticas locales: una panorámica", dins F. Morata (coord.). *EL Govern Local*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1991 (Anuari del Departament de Ciència Política i de l'Administració), pàg. 130.

¹⁰ Vegeu, per exemple, BELOTTI, V. "I politici locali: stabilità e ricambio dei consiglieri comunali in Italia dal 1951 al 1985", dins P. Feltrin (a cura di). *Le élite politiche locali in Italia e in Spagna*. Florència: Centro Interuniversitario di Sociologia Politica-Institut de Ciències Polítiques i Socials de Barcelona, 1990, pàg.76; YSMAL, C. "Elites et leaders", dins M. Gurwitz i J. Leca. *Traité de Science Politique*. París: Presses Universitaires de France, 1985. Vol. III, pàgs. 614-615; COTTA, M. *Classe politica e parlamento in Italia. 1946-1976*. Bolonya: Il Mulino, 1979, pàgs. 97-98.

Taula 42

Comparació de l'edat mitjana dels alcaldes i els diputats del Parlament de Catalunya¹¹

	1 legislatura	2 legislatura	3 legislatura	4 legislatura
Alcaldes	40.9	41.3	44.0	47.8
Parlamentaris	44.3	45.3	45.3	45.0

Mentre la mitjana d'edat dels parlamentaris es manté pràcticament estable al llarg de les quatre legislatures, la dels alcaldes creix de forma molt notable i, fins i tot, arriba a superar la de la pròpia elit parlamentària.¹² Indici inequívoc d'un major recanvi entre els electes del Parlament de Catalunya que entre els batlles.

La possibilitat d'utilitzar la variable *edat* per a corroborar conclusions a les que hem anat arribant al llarg de l'estudi, no acaba aquí. Podem comparar, per exemple, els *nous electes de cadascun dels mandats*. Aquesta nova informació ens serveix per a mostrar la diferència en els itineraris polítics de les dues classes d'elit. Mentre l'edat mitjana dels batlles en el moment d'assolir el càrrec es manté estable al voltant dels quaranta anys, l'edat dels nous parlamentaris té una lleugera tendència

¹¹ Les dades són d'elaboració pròpia a partir dels reculls que edita el Parlament de Catalunya. La base per a confeccionar els resultats dels parlamentaris és la *legislatura completa* i no els electes que directament guanyen l'escó en les eleccions. Aquest fet pot explicar el lleuger decaïtge -poc important- que existeix entre les nostres dades i les que proporciona l'únic estudi sobre parlamentaris i que fa referència als de la primera legislatura. SUBIRATS, J. i PITARCH, I. "Los Diputados al Parlament de Catalunya de 1980. (Un estudio político y social)". *Revista de Estudios Políticos*, (1982), núm. 26, pàg. 138.

¹² No tenim dades que ens permetin comparar amb garanties Catalunya amb la resta de l'estat espanyol. Les que millor ens poden servir són les que aporten Fernando Porto i Rosario Sampedro. Malgrat que no distingeixin la mitjana d'edat per trams poblacionals, assenyalen que de 1983 a 1991 la mitjana d'edat només augmenta en 1,3 anys -exactament passa de 43 a 44,6. Senyal inequívoca d'una notable renovació. PORTO VAZQUEZ, F. i SAMPEDRO GALLEGU, R. *Los nuevos representantes locales. Perfiles sociales de los alcaldes i de los concejales elegidos en 1991*. Madrid: Federación Española de Municipios y Provincias, 1991, pàg. 61.

a la baixa.¹³ Poc podem dir sobre la trajectòria del personal parlamentari ja que només forma part de la nostra investigació a títol de comparació. En canvi, sí podem explicar el manteniment de l'edat mitjana dels alcaldes, que és fruit de dos impulsos complementaris. Per una banda, la dilatada vida dels batlles en el càrrec fa que l'arribada de nous membres es pugui allargar en el temps. De l'altra, segur que també ha de tenir un pes explicatiu en aquesta situació el fet que els requisits per a ser alcalde siguin cada cop més exigents i que la carrera prèvia a l'assoliment del càrrec impliqui una sèrie d'etapes que s'han d'anar superant.

Tot sembla, doncs, encaixar com un trencaclosques. Però, el que és una explicació raonable quan parlem per al total dels alcaldes, no ho ha de ser obligatòriament per als diferents partits polítics. No sembla tenir massa sentit que aquesta sigui la interpretació que hem de fer de les diferències en la variable *edat* que es produeixen entre els electes de les organitzacions partidistes. Ens haurem de referir a d'altres tipus d'hipòtesis, ja que si tenim en compte els *alcaldes que estan en actiu*, la distribució segons edat ens assenyala diferències notables. Més concretament, la mitjana d'edat dels batlles convergents és substancialment més alta que la dels seus homòlegs d'esquerra. L'estratificació per edats ens ajudarà a interpretar correctament les diferències.

¹³ Els resultats són els següents:

Comparació de l'edat mitjana dels alcaldes i diputats del Parlament de Catalunya segons la legislatura d'origen

	1 legislatura	2 legislatura	3 legislatura	4 legislatura
Alcaldes	40.9	39.8	40.0	40.5
Parlamentaris	44.3	44.7	42.0	41.8

Taula 43

**Distribució segons el partit.
Alcaldes en actiu**

	PSUC/IC	PSC	CIU
De 30 a 34	8,3		3,0
De 35 a 39		22,7	9,1
De 40 a 44	58,3	22,7	6,1
De 45 a 49	25,0	25,0	18,2
De 50 a 54		20,5	27,3
De 55 a 59	8,3	9,1	21,2
De 60 a 64			9,1
De 65 a 69			3,0
De 70 a 74			3,0
De 75 a 79			
80 i més			
Mitjana	43,7	45,5	51,5
n	(12)	(44)	(33)

La resposta és senzilla. La *taxa d'edat marginal* és més elevada entre les files convergents i, per tant, la mitjana serà molt superior a la dels partits d'esquerra.

Se'ns podria assenyalar, però, que no encertem l'autèntica causa de les diferències, ja que oblidem la *dimensió municipal*. És en els petits municipis en els que la coalició CiU té una presència més destacada -quant al nombre de batlles-, i són precisament aquestes localitats les que permeten una major entrada de la gent gran en la política activa.¹⁴ L'envelliment de l'elit local, per tant, seria resultat de la idiosincràtica d'aquest tipus de municipi i menys una característica pròpia d'una organització partidista o d'un cert tipus d'electe. Una senzilla regla de tres

¹⁴ La major presència de gent gran en el consistori municipal en els municipis petits, està ben documentada. Pel que fa a Espanya, vegeu PORTO VAZQUEZ, F. i SAMPEDRO GALLEGO, R. *Los nuevos representantes locales. Perfiles sociales de los alcaldes i de los concejales elegidos en 1991*. Madrid: Federación Española de Municipios y Provincias, 1991, pàg. 62.

semblaria determinar que aquesta és la raó per la qual els electes convergents demostren una edat mitjana més elevada. Si bé és cert que aquesta variable ha de tenir algun pes, hi han elements que rebaixen molt la seva importància. En primer lloc, aquesta característica és pròpia de municipis de molt reduïda dimensió i el nosaltres univers d'estudi té en compte municipis més grans; en segon lloc, la distribució de les mitjanes segons dimensió municipal no és gens concloent. Per tant, l'explicació haurà de venir per una altra banda. I molt probablement l'explicació hagi de fer referència a la *percepció* que els entrevistats tenen de la política, del que els impulsa a dedicar-hi una part important de la seva vida. El fet que els electes de CiU entrin en política activa bastant més tard que els seus homòlegs d'esquerra té més ha veure amb variables de tipus *subjectiu*, que a condicionants de caràcter *objectiu*.

6.2 LES DONES I EL PODER MUNICIPAL

Gairebé no val la pena insistir en l'escassa presència de la dona en llocs de comandament polític. Són nombrosos els estudis que han demostrat que encara s'està molt lluny en la igualtat de sexes quant a la participació i dedicació polítiques.¹⁵ Catalunya no és una excepció. Tot i que Mª Aurèlia Capmany ens faci observar que l'ingrés de la dona a la política s'ha fet, sobretot, a través de la

¹⁵ Els estudis van des de investigacions comparades, com per exemple, FUCHS EPSTEIN, C. i LAUB COSER, R. (eds.). *Access to Power: Cross-National Studies of Women and Elites*. Londres: Allen & Unwin, 1981 o CASTLES, F. "La representación de la mujer en los órganos legislativos". *Revista de Estudios Políticos*, (1982), núm. 29, fins estudis molt més especialitzats territorialment. Atenent als països del nostre entorn que em utilitzat com a punt de comparació, vegeu MOSSUZ-LAVAU, J. i SINEAU, M. "Les femmes et la politique". *Revue Française de Science Politique*, (1976), núm. 3, pàgs. 929-956; RAUTY, R. "Giovani, donne e potere locale: riflessione sulla letteratura", dins R. Segatori (dir.). *Instituzioni e potere locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia), pàgs. 260-263. En el cas de Catalunya vegeu, N. Albó, J. Busquets R. Martí. *Les dones i la política: alcaldesses i regidores de Catalunya*. Barcelona: La Magrana, 1989 i MARTÍ, R. *Les dones i la política local en la transició a Catalunya*. Text mecanografiat i no editat.

política municipal¹⁶, el món local tampoc ha estat un bon terreny per a la promoció política de la dona. I no és una realitat pròpia dels municipis del nostre univers d'estudi, sinó que és una característica que s'ajusta als 944 municipis de Catalunya.¹⁷ En efecte, si durant la primera legislatura van representar un 2% de tots els alcaldes, al final del quart mandat només en representen un 3,6%.¹⁸ El creixement, doncs, és pràcticament, inexistent. I aquest baix percentatge adquireix encara més rellevància quan el comparem amb el nombre de dones presents en el Parlament de Catalunya, ja que en la quarta legislatura han superat el 13%.¹⁹

Encara que la participació de la dona en l'exercici del poder local és susceptible d'anàlisi a partir de variables estrictament polítiques, és a dir, a través dels partits polítics de pertinença, en el cas de l'administració local operen amb intensitat

¹⁶ "L'ingrés de la dona a la política s'ha fet a través de la política municipal (...) perquè, en certa mesura, a la dona li és més fàcil ingressar a la política per els exigències de les qüestions quotidianes". CAPMANY, Mª Aurèlia. "La política y jo", dins ALBO, N., BUSQUETS, J. i MARTI, R. *Les dones i la política: alcaldesses i regidores de Catalunya*. Barcelona: La Magrana, 1989, pàg. 173.

¹⁷ En aquest cas són tant poques les alcaldesses del nostre univers d'estudi -6 dones entre els alcaldes en actiu i 5 més entre els exalcaldes- que hem preferit parlar del total de municipis de Catalunya. Per tant, en aquest apartat tots els percentatges seran sobre els 944 municipis.

¹⁸ El percentatge és molt similar la que es dona a França. L'any 1983 representaven un 4% dels alcaldes i el 1989 un 5,6%. Vegeu, YSMAL, C. "Elites et leaders", dins Gurwitz i Leca. *Traité de Science Politique*. París: Presses Universitaires de France, 1985. Vol. III, pàg. 615 i MAGNIER, A. "Gli eletti comunali in Italia e in Francia", dins R. Segatori (dir.). *Instituzioni e potere locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia), pàg. 107. A Itàlia les darreres dades assenyalen que, fins i tot, després de les eleccions de 1993 i de la renovació de l'elit que van representar, només un 6,3% dels alcaldes van ser dones. BETTIN, G. i MAGNIER, A. "I nuovi Sindaci: come cambia una carriera politica". *Rivista Italiana de Scienza Politica*, (1995), núm. 1, pàg. 100.

¹⁹ En realitat des de la primera legislatura el percentatge de dones en el Parlament ha estat sempre superior al d'alcaldesses. Mentre en el món local el percentatge sempre ha estat oscil·lant entre el 2 i el 3%, en el cas de la cambra catalana ha anat augmentant progressivament: un 5,5% durant la primera legislatura, un 7,7% la segona, un 10% la tercera i al voltant del 13% l'any 1992. Les dades són d'elaboració pròpia a partir del recull que publica el Parlament de Catalunya.

factors relacionats amb les característiques bàsiques de la mateixa societat local com, per exemple, el seu caràcter més rural o més urbà. Els petits municipis rurals constitueixen un espai social que afavoreix l'assumpció de responsabilitats polítiques per part de la dona. Al voltant del 40% de les alcaldesses que s'han anat succeint al llarg d'aquests quinze anys, han exercit el càrrec en municipis de menys de cinc-cents habitants.²⁰

Curiosament aquesta distribució territorial no té res a veure amb la que es produeix a Itàlia o a França. A Itàlia s'ha arribat a parlar d'un "*nesso stretto tra ruralità e anti-femminismo nella politica municipale*".²¹ També a França la proporció de dones en els municipis grans ha estat sempre menor als de més reduïda població.²² En canvi, a la resta de l'estat espanyol la situació és similar a la de Catalunya: la gran majoria d'alcalduesses es concentren en municipis de menys de cinc mil habitants, convertint-se, doncs, en espais socials que afavoreixen la participació de la dona en política activa.²³ Existeix, però, una sensible diferència. Mentre a Espanya n'ha augmentat significativament el nombre en els municipis grans, a Catalunya la tendència ha estat la d'un lleuger decreixement.

²⁰ Dades d'elaboració pròpia a partir dels volums *-Ajuntaments de Catalunya. Fitxer General-* publicats per la Federació de Municipis cada mandat. Vegeu annex VII.

²¹ BETTIN G. i MAGNIER, A. *Il consigliere comunale*. Pàdova: Cedam, 1989, pàg. 66.

²² MAGNIER, A. "Gli eletti comunali in Italia e in Francia", dins R. Segatori (dir.). *Instituzioni e potere locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia), pàg. 107.

²³ PORTO VAZQUEZ, F. i SAMPEDRO GALLEGU, R. *Los nuevos representantes locales. Perfiles sociales de los alcaldes i de los concejales elegidos en 1991*. Madrid: Federación Española de Municipios y Provincias, 1991, pàg. 90.

Taula 44

Dones alcaldesses segons els mandats consistorials complets

	1979	1983	1987	1991
Menys de 500	27,7	42,8	43,4	41,2
De 501 a 1.000	11,1	14,3	13,0	17,6
De 1.001 a 2.000			13,0	8,8
De 2.001 a 5.000	16,6	9,5	13,0	14,7
De 5.001 a 10.000	22,2	14,3	4,3	2,9
Més de 10.000	22,2	19,0	13,0	14,7
n	(18)	(21)	(23)	(34)

Pel que fa al cas català, aquest repartiment territorial explica la distribució segons partits. És a partir d'aquesta premissa que hem d'entendre perquè CiU és l'agrupació política que en té un major nombre entre les seves files. De forma paral·lela a la seva constant penetració territorial, cada mandat consistorial augmenta la seva participació en el nombre d'alcalduesses, fins arribar al darrer mandat en què dues tercers parts de les que assoleixen aquest càrrec ho fan sota les sigles de la coalició. En descàrrec dels partits d'esquerra cal assenyalar que de les dones que ocupen l'alcalduia en ciutats mitjanes i grans sempre ho han estat representant o bé al PSC o al PSUC/IC.

Si bé és cert que són poques les dones que assoleixen el càrrec de batlle i les que ho fan és majoritàriament en municipis de molt escassa població, també és cert que la incorporació al món de la política local és produïx, sobretot, en el percentatge de *regidores*. En el darrer mandat han representat un 11% del total de regidors, gairebé triplicant les que ho havien estat l'any 1979.²⁴ Però no ens hem d'enganyar: les regidories que ocupen les dones no són precisament les que tenen un major pes polític. Com pot observar-se en la següent taula, les regidories amb

²⁴ MARTÍ, R. *Les dones i la política local en la transició a Catalunya*. Text mecanografiat i no editat, pàg. 5.

més participació femenina són les d'ensenyament, cultura, esport i joventut, i les de sanitat i serveis socials.

Taula 45

Regidories ocupades per dones durant el període 1983-1991²⁵

	Ensenyament, cultura, esport i joventut	Sanitat i serveis socials	Hisenda	Governació	Urbanisme	Total
1983	161	83	32	12	8	296
1987	241	113	38	22	17	431
1991	318	163	45	24	22	572

6.3 EL NIVELL D'ESTUDIS

En el pla de la capacitat administrativa i en el la dimensió política no sembla del tot encertat considerar que una bona instrucció formal i més concretament, universitària, comporti necessàriament les *habilitats* particulars per a ser batlle. El procés de formació de l'elit local s'emmarca en la *competència política local*²⁶ i té la seva màxima concreció en l'aprenentatge no reglat que han de seguir els candidats per arribar a ser alcalde. És precisament en aquest itinerari -que s'allarga bastant en el temps- que es coneixen les regles i deures de l'*ofici* d'alcalde. La *professionalització* es produeix al llarg d'aquest noviciat i de la permanència en el càrrec i no tant gràcies al *nivell d'estudis*. En canvi, de forma habitual entre els investigadors s'ha utilitzat el *grau d'instrucció* per a mesurar la *professionalització* quan l'únic que pot estimar aquesta variable és una hipotètica *professionalitat*. La falta de dades específiques sobre aquest vessant ha obligat a utilitzar el nivell

²⁵ MARTÍ, R. *Les dones i la política local en la transició a Catalunya*. Text mecanografiat i no editat, pàg. 7.

²⁶ Vegeu capítol 3.

d'estudis per a avaluar una dimensió que se li escapa, ja que el grau d'instrucció mesura, en tot cas, la *competència tècnica* per exercir el càrrec.

Ara bé, el fet que distingim entre els dos aspectes, no vol dir que siguin elements disjuntius. Ben al contrari, la *professionalització* de l'alcalde ve acompanyada d'un elevat nivell d'estudis.²⁷ No insistirem en la clàssica connexió entre una bona base educativa i l'accés a posicions d'elit, ja que és una proposició ben establerta per la literatura elitista.²⁸ Lligam que es produeix, fins i tot, en el cas del personal polític local que ha estat habitualment considerat com l'elit que reflecteix de forma més fidel la seva societat. En efecte, la distribució segons nivell d'estudis dels alcaldes en actiu l'any 1994, comparada amb la del total de la població catalana, ens demostra que la distància respecte la població a la que els batlles representen és insalvable.²⁹

²⁷ Com assenyala Beyme la professionalització de l'elit ha comportat un decreixement de l'*experiència professional* i un augment de la *qualificació professional*. BEYME, K. V. *La clase política en el Estado de partidos*. Madrid: Alianza Universidad, 1995, pàg. 126.

²⁸ Queda molt clar que l'*educació* va ser un factor molt més important de distinció entre elits i no elits en els *sistemes premoderns constitucionalitzats*, que en l'actualitat. Amb la creixent qualificació educativa del conjunt de la població s'ha matisat molt la distància entre elit i ciutadans. Malgrat tot, les diferències entre l'elit i la societat a la que representen continuen sent visibles.

²⁹ Les dades per al total de Catalunya són de l'enquesta realitzada per l'ICPS l'any 1994. INSTITUT DE CIÈNCIES POLÍTiques I SOCIALS. 1994. *Sondeig d'opinió. Catalunya*. Barcelona: ICPS, 1996.

Taula 46

Comparació del nivell d'estudis del total de la població de Catalunya i dels alcaldes

	Catalunya	Alcaldes
Elementals	14,7	
Primaris	30,7	9,0
Batxillerat elemental	23,5	13,5
Batxillerat superior	17,7	31,5
Universitaris grau mitjà		7,2
Universitaris grau superior	13,1	38,7

Els comentaris són innecessaris donada la gran diferència entre ambdós universos. En canvi, sí mereix algun tipus d'atenció l'important volum d'universitaris que s'observen entre els alcaldes. Prestem especial atenció a aquest percentatge perquè normalment s'ha considerat que l'elit local patia d'un considerable retard, pel que fa a aquesta variable respecte a altres països del nostre entorn. Si bé aquesta possibilitat sembla tenir certa versemblança en tractar els *regidors*³⁰ quan tenim en compte només els alcaldes -al menys els de ciutats mitjanes i grans- la distància percentual perd molta de la seva força. Així, per exemple en el cas d'Itàlia després de les darreres eleccions municipals, poc més de la meitat dels alcaldes havia obtingut una *laurea*.³¹ La diferència no sembla excessiva. Se'ns pot

³⁰ BARAS, M. BOTELLA, J. i COLOMÉ, G. "Las élites políticas locales: una panorámica", dins F. Morata. (coord.). *El Govern Local*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1991 (Anuari del Departament de Ciència Política i de l'Administració), pàg. 130; LOPEZ NIETO, L. i DELGADO, I. "Innovación urbana española: ¿una nueva clase política?". *Revista de Estudios Políticos*, (1994), núm. 86, pàg. 320.

³¹ "Piu della metà (il 53,5%) dei nuovi sindaci risulta aver conquistato una laurea prima di accedere allo scranno; il 9% ha un diploma liceale; il 28,7% dichiara di avere un altro tipo di diploma di scuola media superiore; il 7,4% ha concluso gli studi con le medie inferiori e, infine, solo l'1,3% ha la licenza elementare". BETTIN, G. i MAGNIER, A. "I nuovi Sindaci: come cambia una carriera politica". *Rivista Italiana di Scienza Politica*, (1995), núm. 1, pàg. 100. Gairebé calcat és el percentatge que ens proporcionen Belotti i Maraffi per a l'Itàlia de 1990: "il livello di preparazione degli intervistati risulta

assenyalar críticament però, que utilitzant el darrer mandat per a confrontar la situació catalana i italiana, estem comparant la millor de les *possibilitats* per al batlle català. En efecte, se'ns podria recordar que el nivell educatiu dels càrrecs locals està directament relacionat amb l'augment del grau d'instrucció del total de la població i que, precisament, aquests anys han estat intensos pel que fa al creixement del nivell cultural dels residents a Catalunya. La crítica pot tenir un cert sentit, però amb matisos: l'autèntic accés de la població a la universitat és produïx cap a principis dels anys vuitanta i, per tant, afectaria tangencialment als alcaldes que arriben al poder l'any 1994. Malgrat tot, la sèrie temporal ens traurà de dubtes.

Taula 47

Nivell d'estudis dels alcaldes segons els mandats complets

	1979	1983	1987	1991
No té estudis	1,0			
Primaris	10,4	11,8	12,6	9,0
Batxillerat elemental	11,4	14,7	14,1	13,5
Batxillerat superior	25,0	23,5	30,2	31,5
Universitaris grau mitjà	13,5	12,7	12,3	7,2
Universitaris grau superior	38,5	37,2	31,1	38,7
n	(96)	(103)	(104)	(112)

Davant aquests resultats, sorprenen diversos elements. Una primera dada que cal comentar és el fet que sigui durant els primers anys de democràcia quan entren en els ajuntaments les generacions d'alcaldes amb un nivell d'estudis més alt. En efecte, durant els dos primers mandats al voltant de la meitat dels batlles han

molto elevato: pressoché tutti hanno almeno un diploma e oltre la metà (54%) ha conseguito anche la laurea". BELOTTI, V. i MARAFFI, M. *Ceto politico e dirigenza amministrativa nei comuni italiani*. Bologna: Il Mulino, 1994 (Organizzazione e funzionamento della pubblica amministrazione, núm. 43), pàg. 57.

passat per la universitat, ja sigui realitzant estudis de grau mitjà o superior.³² No podem extreure d'aquest fet la conclusió que en el moment de formar les candidatures l'any 1979, el criteri *tècnic/professional* fos el que més va pesar. En aquest cas, ens sembla que el grau d'instrucció de les primeres fornades d'alcaldes és més un *reflex* que un *requisit*. El procés de selecció dels candidats dels primers anys de democràcia local no va convertir el nivell d'estudis en una exigència, sinó que els individus que es van escollir per a encapçalar les llistes electorals provenien d'un cert tipus de família i ambient en els que era més fàcil la instrucció universitària. Però aquesta conclusió és només un primer indicatiu que haurem de fonamentar a través d'altres variables, sobretot de l'*activitat professional* dels progenitors.

De moment, el que sí podem fer és tornar a comparar el grau d'instrucció del batlle català i el del seu homòleg italià a mitjan dels anys vuitanta per tal de mostrar que també en aquest període la distància entre ambdós és reduïda: "*i sindaci dei*

³² No és una descripció que només s'ajusti a l'elit local. L'evolució del grau d'instrucció entre els parlamentaris de la cambra catalana també assenyalava, poc o molt, la mateixa direcció: la primera legislatura és la que concentra el major nombre d'universitaris de grau superior. Durant el període 1980-1984 gairebé dues tercers parts dels membres del Parlament de Catalunya havien realitzat estudis superiors. A partir de la segona legislatura, els parlamentaris amb carrera de grau superior s'estabilitzen al voltant del 50% i, per contra, augmenten els estudis universitaris de grau mitjà. Exactament, la distribució és la següent:

Nivell d'estudis dels diputats al Parlament de Catalunya segons les legislatures

	1980	1984	1988	1992
Diplomats	5,6	12,9	12,6	17,1
Llicenciats	64,0	56,7	56,3	55,2
n	(142)	(155)	(151)	(151)

Font: Elaboració pròpia a partir del recull dels volums que publica el Parlament de Catalunya cada legislatura.

*capoluoghi di provincia*³³ per il 13,8% hanno la licenza elementare, per il 30,8% la licenza di scuola media superiore e per il 54,3% la laurea".³⁴ No hem escollit, doncs, un moment històric especialment favorable al batlle català, sinó que la sèrie temporal ens assenyala -segona característica que volíem comentar- que les diferents categories de la distribució s'han mantingut amb poques variacions.

L'estabilitat és manifesta però, poc o molt, s'hauria de reflectir en l'elit local l'increment del nivell educatiu que s'han produït en aquests anys. Si bé hem matisat l'efecte que pot tenir sobre els nous alcaldes, no té massa sentit suposar que aquest augment ha de passar inadvertit. Si tenim en compte només els *nous electes de cadascun dels mandats*, observarem que, efectivament, existeix un increment en el nombre d'universitaris de grau superior entre els alcaldes que accedeixen al poder per primera vegada l'any 1991 i, sobretot, una desaparició dels electes amb estudis primaris.

Taula 48

Nivell d'estudis dels alcaldes segons el mandat d'origen

	1979	1983	1987	1991
No té estudis	1,0			
Primaris	12,5	16,3	14,7	2,7
Batxillerat elemental	8,3	18,4	11,8	13,5
Batxillerat superior	26,0	18,4	44,1	29,7
Universitaris grau mitjà	13,5	10,2	14,7	5,4
Universitaris grau superior	38,5	36,7	14,7	48,6
n	(96)	(49)	(34)	(37)

³³ En no tenir resultats desagregats per dimensió territorial, ens sembla que els municipis més comparables amb els del nostre univers d'estudi són, precisament els caps de província (*capoluoghi di provincia*).

³⁴ BETTIN, G. "Per una ricerca sulla leadership municipale", dins aa.vv. *Leadership et democrazia*. Pàdova: Cedam, 1987 (Biblioteca di Sociologia, núm. 2), pàg. 452.

Les tendències generals poden amagar situacions dispars. Hem d'extreure la informació que ens proporcionen els diferents creuaments. La variable partidista, per exemple, continua sent molt discriminant a l'hora d'establir el nivell d'estudis dels alcaldes. En general, els representants dels partits d'esquerra tenen un major grau d'instrucció que els membres de les organitzacions conservadores. Si tenim en compte conjuntament els alcaldes i els exalcaldes, la distància entre el Partit dels Socialistes i els membres del PSUC/IC respecte els representants de la coalició CiU, és important: mentre en els dos partits d'esquerra els universitaris representen la meitat dels seus efectius, en el cas de CiU no arriben al 40%. Fins aquí res de nou. És una descripció que s'ajusta, amb les oportunes variacions, als prototipus de l'elit política catalana que estableix Joan Botella: "*Per als socialistes i comunistes, els grups predominants són les persones sense estudis, o amb estudis primaris, i les persones amb títol universitari. Al centre i la dreta, aquests grups tenen un pes inferior, a favor d'un pes més alt dels nivells intermedis*".³⁵ Oportunes variacions - major presència d'alcaldes amb estudis elementals entre les files convergents i poc gruix entre els socialistes- que no suggereixen disparitats significatives respecte al model. Però aquesta situació no es del tot estable en el temps. És interessant observar que les trajectòries dels dos principals partits mostren significatives diferències. I alguna similitud.

³⁵ BOTELLA, J. "Les *élites* polítiques de la Catalunya democràtica". *Papers*, (1990), núm. 33, pàg. 71.

Taula 49

Nivell d'estudis dels alcaldes segons el mandat i el partit

	PSC 79	PSC 83	PSC 87	PSC 91	CiU 79	CiU 83	CiU 87	CiU 91
No té estudis								
Primaris	10,8	11,1			18,2	29,4	15,8	5,9
Batx. elemental	5,4	11,1	10,0	16,5	4,5	29,4	10,5	17,6
Batx. superior	29,7	22,2	30,0	41,7	22,7	5,9	57,9	17,6
Univer. mitjà	13,5	14,8	40,0	8,3	13,6	5,9	5,2	11,8
Univer. superior	40,5	40,7	20,0	33,3	40,9	29,4	10,5	47,1
n	(37)	(27)	(10)	(12)	(22)	(17)	(19)	(17)

En tots dos casos -CiU i PSC- a mesura que se succeeixen els mandats van desapareixent els entrevistats que no tenen pràcticament estudis. A més, les primeres fornades de batlles tenen un grau d'instrucció bastant alt. En el cas del Partit dels socialistes, més de la meitat dels alcaldes que entren durant els dos primers mandats tenen estudis universitaris. En el cas de la coalició, aquest percentatge s'acompleix en el primer mandat. En ambdós partits, doncs, els primers alcaldes mostren un elevat nivell d'estudis. Fins aquí les similituds. La trajectòria següent queda bifurcada: mentre la tendència en el PSC és el decreixement dels alcaldes amb estudis de grau superior, en el cas de la coalició els batlles que arriben al poder en el darrer mandat són els més instruïts de tota la seva història. Les tendències que estem apuntant no ens poden dir res del futur, però sí ens expliquen bé el passat.

Pel que fa al tipus d'estudis que han realitzat els alcaldes durant aquests anys, la hipòtesi que llença Botella de forma general per al total de l'elit política catalana, té una certa validació en el món local. Segons aquest autor el pes dels *tècnics* en l'activitat política va ser important en els anys de canvi de règim i aquests han anat minvant fins al moment present, en benefici dels *generalistes*.³⁶ La primera part de

³⁶ BOTELLA, J. "Les *élites* polítiques de la Catalunya democràtica". *Papers*, (1990), núm. 33, pàg. 72.

la hipòtesi s'acompleix a la perfecció: a mesura que se succeeixen els mandats els nous electes han cursat cada cop menys carreres de caràcter tècnic. En canvi, si per *generalistes* entenem els estudis de *dret* -versió tradicional del concepte- o d'*economia* -versió moderna- la segona part del model no se satisfà.

Taula 50

Tipus d'estudis segons el mandat d'origen

	1979	1983	1987	1991
Ciències	12,7	20,0	60,0	21,7
Lletres	34,5	28,0	20,0	43,5
Tècniques	27,3	28,0	20,0	8,7
Dret	18,2	8,0		17,4
Economia	7,3	16,0		8,7
n	(50)	(23)	(10)	(20)

Tant els estudis de dret com d'economia es mantenen estables i, en canvi, augmenten les *carreres de lletres*. És difícil establir amb solvència quin significat té el creixement d'aquest tipus de carreres en els darrers anys. Es pot entendre com una situació normal ja que són les carreres que socialment s'estudien més. Es tractaria, doncs, d'una simple qüestió estadística. Però, podria molt bé ser que les carreres humanístiques siguin les que millor s'adapten a un interès personal per la *cosa pública* o, fins i tot, podríem considerar que el món de la política activa local es pot arribar a convertir en refugi d'electes amb estudis en clar *retrocés social*.

6.4 EL LLOC DE NAIXEMENT

L'estudi del lloc de naixement dels alcaldes és bàsic en una societat com la catalana que ha rebut una gran quantitat d'immigració d'altres zones de l'estat espanyol, de tal manera que la majoria de la població té els pares nascuts fora de Catalunya, ja siguin ells mateixos immigrants o fills de pares que van immigrar. És tant valuós conèixer el lloc de procedència dels alcaldes com el dels seus

progenitors. En primer lloc per la relació que aquesta variable té amb l'*estatus social*. I, en segon lloc, perquè el grup primari encarregat de la transmissió dels *valors de contingut nacionalista* és, precisament, la família. Així, doncs, abans d'endinsar-nos en conèixer l'origen geogràfic dels batlles, haurem d'establir el lloc de procedència dels seus progenitors.

6.4.1 Els antecedents familiars

En general, tres quartes parts dels pares dels alcaldes entrevistats han nascut, tots dos, a Catalunya. Tractats de forma agregada, la distància respecte al total de la població de Catalunya, és important: la diferència és pràcticament de trenta punts percentuals.³⁷ L'*autoctonisme* familiar es fa evident. Podríem cometre un error, però si no desagreguéssim els resultats en divisions territorials menors, ja que la proporció de famílies d'origen català té una implantació molt desigual segons el territori. Per evitar primar alguna zona en concret, compararem les proporcions agafant com a base el nivell provincial.

³⁷ La distribució de la població catalana és la següent:

Tots dos nascuts a Catalunya	40,8%
Un a Catalunya i l'altre fora	48,7%
Tots dos fora de Catalunya	10,5%

Font: Institut de Ciències Polítiques i Socials. *Enquesta política a Catalunya*. Barcelona, 1992.

Taula 51³⁸

Comparació del lloc de naixement del total de la població de Catalunya i dels alcaldes

	Els dos a Catalunya		Els dos a fora Catalunya		Un Catalunya Un fora	
	Total	Alcaldes	Total	Alcaldes	Total	Alcaldes
Barcelona	30,0	59,0	49,5	28,2	20,5	12,8
Girona	56,3	73,2	38,3	7,3	5,5	19,5
Lleida	57,0	85,7	34,5	10,3	8,5	3,6
Tarragona	48,5	76,7	41,8	10,0	9,8	13,3
n		(146)		(42)		(28)

La taula ens acaba de confirmar que l'*autoctonisme* es produeix, per comparació, de forma similar en les quatre províncies catalanes. No hi ha cap dubte en poder afirmar la significativa distància, quant a l'origen català dels progenitors, entre l'elit local i el total de la població que viu a Catalunya. Els vincles familiars amb el territori han estat una característica valuosa per aconseguir el càrrec d'alcalde durant aquests quinze anys. Aquesta proposició es reafirma en els quatre mandats consistorials: el percentatge de pares nascuts tots dos a Catalunya, oscil·la sempre al voltant del 70%, per bé que s'observi un lleugeríssim canvi de tendència en la darrera legislatura. El fet que la proporció de famílies que no han nascut a Catalunya es mantingui relativament estable al llarg dels anys demostra, en efecte, que és una característica pròpia dels sistema. Això no equival a dir que no s'observin diferències substancials, per exemple, entre les organitzacions partidistes.

³⁸ Les dades sobre el total de la població de Catalunya les hem extret de l'enquesta de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials de l'any 1995.

Taula 52

Lloc de naixement dels progenitors segons el partit

	Els dos a Catalunya	Els dos a fora Catalunya	Un Catalunya Un fora	n
IC	33,3	33,3	33,3	(6)
PSUC	45,5	45,5	9,1	(22)
ERC	83,3	16,7		(6)
PSC	54,7	29,1	16,3	(86)
CiU	89,3	1,3	9,3	(75)
PP	100,0			(1)
UCD		100,0		(1)
NE	100,0			(1)
Indep.	73,7	10,5	15,8	(18)

Els resultats són eloqüents. Si entre els electes de CiU el percentatge assoleix amb prou feines la quota del 10%, entre els partits ideològicament d'esquerres se situa en el 30% dels entrevistats -Partit dels Socialistes- i sobrepasant la barrera del 50%, en el cas del PSUC. Com és habitual els immigrants o fills d'immigrants entren en l'arena política local de la mà dels partits d'esquerra. Aquesta és la descripció genèrica, que ja havia estat ben assentada en diferents estudis.³⁹ La situació varia sensiblement en el moment en el que introduïm la dimensió temporal. L'evolució de l'origen familiar dels electes de les dues principals forces polítiques evidencia dues trajectòries diferents. Per una banda, el gruix de famílies immigrades entre els alcaldes de la coalició CiU es manté constant -amb una fluctuació entre el 5 i el 10%- al llarg d'aquest quinze anys i, per l'altra, el Partit dels Socialistes veu incrementar gradualment, però de forma intensa el nombre d'electes amb orígens familiars no catalans. Fins al punt que en els darrers anys són

³⁹ Vegeu, per exemple, BOTELLA, J. i MARCET, J. "La inmigración en Cataluña: electores, partidos y representación política". *Revista de Estudios Políticos*, (1981), núm. 25.

majoria.⁴⁰ Els planters on els partits polítics recluten les seves elits locals poden variar en el temps: si en el cas de la coalició l'autoctonisme familiar ha estat una característica bàsica, en el cas del PSC ha estat un tret important durant els primers anys de democràcia i ha anat perdent pes de forma progressiva. Veurem que aquesta no és l'única característica que distingeix les primeres fornades d'electes d'aquesta organització política d'aquelles que han assolit darrerament el càrrec d'alcalde.

Per el que fa a la *distribució geogràfica* dels progenitors que tenen un origen no català, sobresurten els que provenen del sud d'Espanya -Andalusia, Extremadura i Melilla- que representen un 40% de la distribució. Les dues Castelles i la comunitat de Madrid apareixen citades per poc més d'una cinquena part dels alcaldes i, en tercer lloc, les zones costaneres de llevant -País Valencià, Múrcia i Balears-, que aporten al voltant d'un 10% dels efectius. Tractades de forma individual, Andalusia és la comunitat capdavantera, seguida de lluny per la comunitat murciana. En realitat, la distribució territorial del lloc de naixement dels progenitors no catalans, aporta pocs ingredients d'interès ja que segueix de forma similar la mateixa distribució que es dona per al total de la població immigrada que viu a Catalunya.

⁴⁰ La distribució exacta de l'origen dels progenitors dels electes del Partit dels Socialistes segons el mandat en la que aconseguixen el càrrec d'alcalde és la següent:

Lloc de naixement dels progenitors segons el mandat i el partit. El cas del PSC

	PSC 79	PSC 83	PSC 87	PSC 91
Tots dos a Catalunya	62,2	63,0	30,0	33,3
Tots dos fora	24,3	29,6	30,0	41,7
Un i un	13,5	7,4	40,0	25,0
n	(37)	(27)	(10)	(12)

6.4.2 Els alcaldes

Si el lloc de procedència familiar dels alcaldes ens demostra un considerable grau d'arrelament al territori, l'origen dels batlles l'acaba de confirmar, ja que un 85% dels alcaldes ha nascut a Catalunya. També en el món local es corrobora plenament la proposició segons la qual *les posicions clau del sistema polític català són ocupades per gent autòctona*. El postulat no es confirma tan sols pel nombre d'entrevistats que hi ha nascut sinó perquè dels nascuts a Catalunya, solament un 21% és fill de pares immigrants. Els alcaldes no són només originaris de Catalunya, sinó que són fills de pares catalans.⁴¹ Pel que fa als nascuts a la resta de l'estat espanyol, més de la meitat resideixen a Catalunya des de fa al menys trenta anys. Es tracta, doncs, d'individus molt arrelats a la seva terra d'adopció.

Aquesta descripció de caràcter general, però, no s'ajusta d'igual manera a tots els partits polítics. Existeix una espècie de gradació entre les tres principals formacions polítiques: si bé en totes tres organitzacions la majoria dels alcaldes ha nascut a Catalunya, en el cas de CiU el percentatge abasta la totalitat dels electes, en el cas del PSC ho han fet al voltant del 80% i en el del PSUC deu punts menys. Gradació que queda corroborada a l'hora d'operar amb l'evolució temporal de cadascun de les organitzacions polítiques (vegeu annex IX). En aquest cas, la coalició manté una estabilitat admirable i, en canvi, el Partit dels Socialistes, poc a poc, augmenta el nombre d'alcaldes nascuts fora de Catalunya.

⁴¹ La distribució exacta tenint en compte el lloc de naixement dels progenitors i el de l'alcalde, és la següent:

Lloc de naixement dels progenitors i de l'alcalde

Pares nascuts a Catalunya i l'alcalde també	66,7
Pares nascuts a Catalunya i l'alcalde a fora	,9
Pares nascuts un a cada lloc i l'alcalde a Catalunya	11,6
Pares nascuts un a cada lloc i l'alcalde a fora	1,4
Pares nascuts a fora i l'alcalde a Catalunya	6,9
Pares nascuts a fora i l'alcalde també	12,5

No cal continuar insistint en la importància dels lligams territorials per arribar a ser alcalde, ja que és una característica que ha quedat ben assentada. Sí haurem d'introduir, en canvi, un nou tipus de lligams que revesteix una especial importància en el cas dels alcaldes. En el cas del món local, adquireix un especial relleu saber si la vinculació amb la *comunitat local* és una variable valuosa a l'hora de construir les candidatures electorals i obtenir representació.⁴² S'imposa esbrinar si els entrevistats són originaris del municipi en el qual arriben a ser alcaldes. Aquest segon indicador, probablement mesura millor la intensitat dels lligams amb la localitat. Per aquest motiu sorprèn que un 42% del total d'entrevistats *no* hagi nascut en el municipi en el qual arriba a ser alcalde. Fins i tot, en els municipis de més reduïda població -en els quals sembla que el líder polític local necessita tenir uns lligams molt estrets amb la població per a quallar-, al voltant d'un 40% dels alcaldes ha nascut fora del municipi. No es pot extreure d'aquesta descripció que els partits polítics no confiïn el lideratge polític de forma habitual a personal català i molt arrelat a la localitat. En primer lloc, continuen sent àmplia majoria els entrevistats que han nascut en el municipi del qual són alcaldes i, en segon lloc, els que no hi han nascut estan instal·lats en el municipi des de fa molts anys. L'únic que volem destacar és el fet que els lligams amb la localitat no han de passar *necessàriament* per ser originari de la localitat.

6.5 L'ÀMBIT PROFESSIONAL

L'activitat professional és un *indicador social* de primera magnitud. Abans d'establir les *característiques laborals* del nucli familiar d'origen, però, haurem de fer referència al concepte de la *classe social subjectiva*.

⁴² MOLAS, I. "Nota sobre els batlles socialistes". *Opinió Socialista*, (1981), núm. 60.

6.5.1 La classe social subjectiva

Està ben establert empíricament a través de moltes investigacions que la variable que determina en major mesura la *classe social subjectiva* és l'activitat professional que l'individu du a terme. No és la única variable, però, que participa en la composició d'aquest concepte. En el moment d'establir el contingut d'aquesta noció es té en compte el capital econòmic però també les característiques de tipus *cultural*, que poden anar des de les relacions socials de la família fins al nivell d'educació dels progenitors. Per tant, en aquest primer apartat ens mourem en l'univers de les *percepcions* en què és més senzill combinar la *categoría professional* dels progenitors -base objectiva del concepte- amb variables més difícils de mesurar com són les de caràcter cultural.

Així, el 60% dels alcaldes considera que el seu origen familiar és, més aviat, *modest*.⁴³ L'estructura de les respostes sorprèn per l'elevat nombre d'entrevistats

⁴³ La distribució de resultats demostra amb molta claredat que, en les investigacions sobre elits -ja siguin polítiques o no-, quan es compara s'ha de fer amb molt de tacte. S'ha d'estipular molt bé *què* es pot comparar i amb *qui* es pot comparar. En primer lloc, quan es tracta de *dades subjectives* les possibilitats de comparar es redueixen sensiblement. Així, no ens sembla encertat que el total de la població pugui ser objecte de confrontació amb l'elit en la majoria de les dades de caràcter subjectiu. L'elit té una informació i un tipus de coneixement que fa inviable la comparació. Haver exercit una certa autoritat i haver estat en contacte directe amb el poder, fa que les percepcions siguin molt diferents. Si no és sota aquesta perspectiva no es podria entendre per què els ciutadans espanyols declaren pertànyer a una *classe social subjectiva* de més alt nivell que la mitjana dels alcaldes catalans. Les dades que aporten Juárez i Renes assenyalen que el conjunt d'individus espanyols que es consideren de classe mitjana-baixa i baixa seria de menys d'un 50%. JUÁREZ, M. i RENES, V. "Población, estructura y desigualdad social", dins M. Juárez (dir.). *Sociedad para todos en el año 2.000. Informe Sociológico sobre la situación social en España*. Madrid: Fundación FOESSA, 1994, pàg. 254. És a través del prisma del diferent nivell d'informació i de relacions tal com hem d'entendre el decalatge entre les distribucions.

Seguint amb l'argument del *què* podem comparar i amb *qui*, només voldríem afegir que si es pot argumentar una distància insalvable -en les variables subjectives- en confrontar el total de la població i el personal polític, no ens sembla que sigui un impediment en el moment de comparar diferents elits. El supòsit del que partim és que les gradacions que puguem fer en aquest nivell de

que assenyalen procedir de famílies de classe mitjana/baixa o, simplement, baixa. I sorprèn encara més quant comparem la distribució amb la d'altres tipus d'elits polítiques. Així, per exemple, entre els alts càrrecs de la Generalitat de Catalunya, només un 5% té un origen familiar que es pugui etiquetar d'humil.⁴⁴ Nova confirmació que les fonts de reclutament de les elits polítiques, varien en funció de l'àmbit polític que estiguem tractant.

Les dades generals, però, amaguen situacions i orígens molt dispars. Hem d'endinsar-nos en altres creuaments per intentar postular tendències temporals i partidistes, perquè sota l'agregació de les dades queda desapercebut un important fenomen: *el decreixement de les famílies benestants a mesura que se succeeixen els mandats*. En efecte, és al llarg dels dos primers mandats consistorials quan les *bones famílies* tenen més presència en l'escenari polític local i que, en molts casos, ja l'han abandonat com ho demostra el fet que entre els exalcaldes les famílies acomodades tinguin una major presència (vegeu annex IX).

Taula 53

Classe social familiar subjectiva segons el mandat d'origen

	1979	1983	1987	1991	Total
Alta + Mitjana alta	22,0	18,4	8,8	10,8	17,1
n	(96)	(49)	(34)	(37)	(216)

Per insistir en aquest aspecte bàsic, haurem d'introduir la variable partidista, ja que podria molt bé ser que en lloc d'un canvi d'elit que es materialitza en el temps, estiguéssim davant simplement, d'un canvi de personal partidista. És a dir, que els

coneixement no tenen massa sentit. Per tant, les dades subjectives, si són comparables entre elits. Finalment, pel que fa a les variables de caràcter *objectiu* ens sembla que poden ser contrastades, encara que sigui com a contrapunt, amb les dades del total de la població.

⁴⁴ MATAS, J. *Els alts càrrecs: política i administració a la Generalitat de Catalunya*. Barcelona: Escola d'Administració Pública, 1995 (Estudis, núm. 16), pàg. 129.

canvis de la sèrie temporal fossin producte, sobretot, de l'alternança de les organitzacions partidistes en els consistoris municipals. Per evitar aquest error haurem d'esbrinar si la mateixa tendència es produeix en els principals partits polítics. Aquesta és la informació que es troba recollida en la propera taula: l'elit que arriba al govern municipal durant els primers anys de democràcia és la que més s'ha socialitzat en famílies benestants. La descripció és especialment encertada pel que fa als electes del Partit dels Socialistes: durant els dos primers mandats sobrepassen la cinquena part, mentre que a partir de 1987 els que assenyalen un origen familiar acomodat pràcticament desapareixen de la distribució. I, acabant d'arrodonir l'exposició, l'augment correlatiu no es produeix en les posicions centrals de l'escala, sinó en les que denoten un origen familiar certament modest. Pel que fa a Convergència, el *model* és sensiblement diferent. Per bé que el primer mandat és el que arreplega un major nombre d'alcaldes que situen la seva família en posicions clarament benestants, en la resta d'interval preval un cert manteniment de les categories.

Taula 54

Classe social familiar subjectiva segons el mandat i el partit

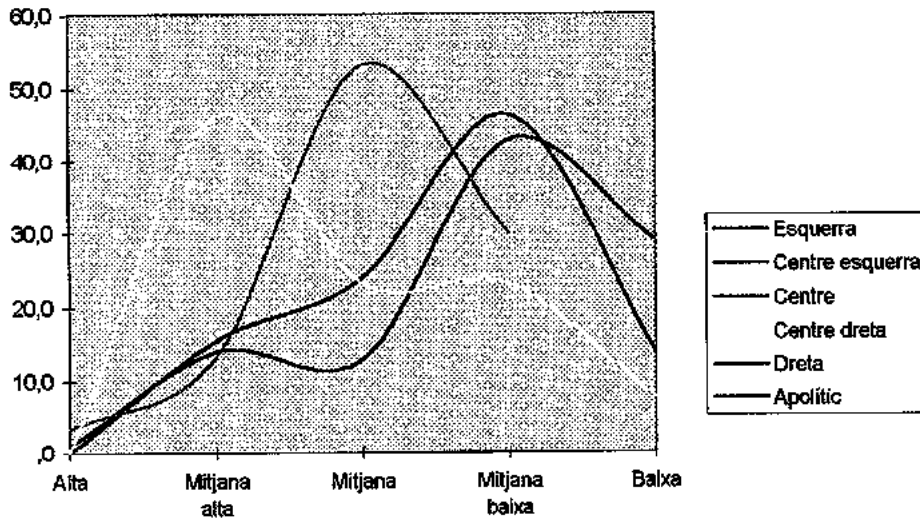
	PSC 79	PSC 83	PSC 87	PSC 91	CIU 79	CIU 83	CIU 87	CIU 91
Alta								5,9
Mitjana alta	21,6	22,2		8,3	22,7	11,8	15,7	11,8
Mitjana	8,1	22,2	10,0	8,3	22,7	41,2	31,5	41,2
Mitjana baixa	51,4	33,3	50,0	33,3	50,0	41,2	47,4	29,4
Baixa	18,9	22,0	40,0	50,0	4,5	5,9	5,3	11,8
n	(37)	(27)	(10)	(12)	(22)	(17)	(19)	(17)

Si les tendències en el temps són anàlogues, el punt de partida és molt diferent. Els orígens familiars presenten els clàssics talls socials que l'eix esquerra/dreta, demostrant la seva capacitat explicativa, resumeix perfectament. Com si es tractés d'una gradació gairebé exacta, a mesura que ens allunyem de les posicions d'esquerra augmenta el nombre d'entrevistats amb un origen acomodat. El gràfic

següent ens demostra fins a quin punt les dues variables evolucionen conjuntament.

Gràfic 3

Escala social subjectiva segons la ideologia dels entrevistats

Aquesta disposició ha de tenir un cert correlat entre les organitzacions partidistes. I, efectivament, així és. Mentre que entre els partits d'esquerra el nombre d'alcaldes amb un origen familiar modest és superior a les dues terceres parts dels seus membres, en el cas de CiU, aquesta situació no incumbeix ni a la meitat dels seus representants i, en canvi, creixen considerablement els que assenyalen haver estat socialitzats en un típic ambient de família *mitjana*. La *percepció* de l'origen familiar es converteix en un criteri de demarcació valuós entre els electes d'esquerra i els conservadors. La *classe social subjectiva*, però no només ens serveix per a distingir entre elits distanciades ideològicament, sinó entre personal polític d'un mateix *color polític*. En efecte, en comparar els resultats dels alcaldes de Convergència i els que es produeixen entre els alts càrrecs de la Generalitat que militen en aquest partit, la diferència entre ambdós tipus d'elit és aclaparadora: si entre els alcaldes els que assenyalen un origen familiar modest se situa entorn la meitat dels entrevistats, en el cas dels alts càrrecs només assoleix la quota d'un 5%. Per tant, encara que formin part d'una mateixa organització política,

els *planters* en els quals es recluta l'elit són molt diferents. La diferència és tan gran que empetteix les que s'hagin pogut observar entre alcaldes de diferents formacions polítiques.

6.5.2 Els antecedents laborals familiars

El fet de percebre la posició social de la família i poder-la situar en el *continuum* que hem creat depèn, en gran mesura, de la situació laboral dels progenitors i de la professió a la qual, principalment, s'han dedicat. I, de forma congruent a la hipòtesi d'una major presència de membres de famílies acomodades durant els primers anys de democràcia, es constata que no és solament una *percepció* dels alcaldes entrevistats, sinó que també té una dimensió *objectiva* que la corrobora. Les variables que formen part de l'univers subjectiu tenen un clar correlat *material* que les complementa.

La primera traça per *objectivar* la percepció dels batlles, ens la dona el creuament entre alcaldes i exalcaldes. Les diferències que es produeixen quant a la *situació contractual* dels progenitors ens demostren que, en efecte, s'ha produït un cert canvi en les fonts de reclutament de l'elit local. Si entre els exalcaldes la majoria dels entrevistats provenen de famílies en les quals el pare ha treballat per *compte propi*, entre els batlles actuals succeeix exactament el contrari. Dificilment podem atribuir les significatives variacions a les transformacions que s'hagin pogut produir en el mercat laboral. La diferència d'edat entre les fornades d'alcaldes més joves i les de més edat no permet derivar-ne aquesta possibilitat: els pares d'uns i altres, nascuts en l'interval que va de 1910 a 1925, no poden haver viscut la intensitat dels canvis que s'han produït en els darrers anys o, si més no, els haurien d'haver viscut de forma similar. Si aquesta explicació pot tenir certa consistència pel que fa a les variacions en l'estatut socioprofessional dels alcaldes, no ens sembla que sigui determinant pel que fa a l'origen familiar.

La substitució de les *categories contractuals* no sobresurt només en confrontar els batlles en actiu i els exalcaldes. Si aprofundim en aquesta línia interpretativa, és a partir del tercer mandat consistorial quan es produeix el canvi de tendència: al llarg dels dos primers mandats són majoritaris els que treballen per *compte propi*, i a partir de 1987, el percentatge davalla en vint punts percentuals. El fet que sigui com a empresaris, comerciants o autònoms, ara no ens interessa. El que volem posar de relleu és com el pas del temps ha anat impulsant l'arribada d'un personal polític amb orígens familiars diferents als que ho havien fet els primers anys de democràcia. Les *bones famílies* han anat deixant protagonisme polític en l'arena local.⁴⁵ I aquesta situació es produeix tant en els partits d'esquerra com en els ideològicament conservadors.

Taula 55

Situació contractual dels progenitors segons el mandat i el partit

	PSC 79	PSC 83	PSC 87	PSC 91	CIU 79	CIU 83	CIU 87	CIU 91
Compte propi	56,8	55,6	10,0	25,0	68,4	52,9	55,6	58,8
n	(37)	(27)	(10)	(12)	(22)	(17)	(19)	(17)

No ens cansarem de repetir que en aquest tipus de creuament en el que el conjunt d'individus inclosos en cada etiqueta és reduït, l'únic que en podem extreure són tendències molt generals. Malgrat tot, no deixa de ser cert que, tant en el cas del Partit dels Socialistes com en el cas de Convergència Democràtica, els electes de primera hora són els que provenen de famílies acomodades. Pel que fa al primer dels partits, en els dos primers mandats consistorials són majoria els fills de progenitors que treballen per compte propi, mentre en els dos últims davallen notablement. Atenent a Convergència, per bé que en tots els intervals temporals són majoria les famílies amb negoci propi, la distància percentual entre mandats

⁴⁵ Si algú pogués dubtar sobre el fet que la *situació contractual* ens pugui servir com a *criteri de demarcació* entre les famílies benestants i les més humils, el podem tranquil·litzar assenyalant que gairebé el 60% dels que han declarat que el seu pare treballava per compte d'altri, eren obrers - industrials o agrícoles.

extremes és de més de deu punts.⁴⁶ La caiguda és visible, però no podem menystenir el grau de manteniment de les fonts de reclutament polític convergent.

Hem de seguir el procés d'*objectivació*. Ens fan falta, evidentment, les variables sobre la *professió* dels pares. Per a fer-ho intentarem reagrupar les diferents professions amb categories més àmplies i explicatives.⁴⁷ Reclassificarem les

⁴⁶ Una altra variable que, hipotèticament, ens hauria de servir per acabar d'arrodonir l'argument és l'*origen professional matern*. No cal insistir en el fet que durant els anys dels quals estem parlant la mare no treballava, habitualment, fora de casa i, encara menys, en les famílies benestants. És lògic, doncs, que gairebé el 60% dels entrevistats assenyali que la seva mare es dedicava a les tasques domèstiques. Malgrat que l'amplitud del percentatge, la distribució temporal corroboraria la interpretació.

Nombre de mestresses de casa segons el mandat d'origen

	1979	1983	1987	1991	Total
Mestresses de casa	62,4	59,2	50,0	56,8	58,8
n	(96)	(49)	(34)	(37)	(216)

També, en aquest cas, no sembla que la escassa diferència d'edat dels alcaldes pugui explicar les dissimilituds en la situació laboral de les mares. La massiva incorporació de la dona en el mercat laboral -anys vuitanta- difícilment ha pogut tenir, en aquest cas, algun efecte.

⁴⁷ No som aliens a la gran quantitat de models teòrics que existeixen per representar l'estratificació social. En el cas de l'Estat espanyol, els models poden anar des del de González que distingeix entre *classe de serveis*, *classes intermèdies* i *classe obrera*, GONZÁLEZ, J.J. *Clases sociales: estudio comparativo de España y la Comunidad de Madrid*. Madrid: Comunidad de Madrid, Departamento de Estadística, 1992; a la nova categoria socio-econòmica de Carabaña, CARABAÑA, J. "El proceso de logro de estatus con datos de la encuesta sociodemográfica". Madrid: II Simposi sobre *Desigualdad y Distribución de la Renta*, 1995, fins a l'estratificació que es realitza l'Institut Nacional d'Estadística en l'*Encuesta de Població Activa* el 4 trimestre de 1992 i la de l'informe FOESSA de 1994. A nosaltres, el model que ens ha semblat més adequat, per les dades sobre els alcaldes que tenim al nostre abast, és el de Díaz-Salazar. DÍAZ-SALAZAR, R. *¿Todavía la clase obrera?*. Madrid: HOAC, 1989. Hem intentat seguir les indicacions de Díaz Salazar introduint-hi, però els canvis que hem considerat necessaris. Hem intentat ser fidels al màxim amb les ocupacions que inclou en cadascuna de les categories, però no és el mateix treballar amb el total de la població que amb un sector tant concret com són les famílies dels alcaldes.

ocupacions i intentarem representar l'estructura de classes sota quatre categories: *burgèsia*, *petita burgesia*, *classe mitjana* i *classe treballadora*. Les professions que hem decidit incloure en cadascuna de les etiquetes són les que es detallen a continuació:

A.- BURGÉSIA

- a.1.- Empresari (industrials, agrícoles i de serveis).
- a.2.- Directiu.
- a.3.- Terratinent.
- a.4.- Professional liberal.

B.- PETITA BURGÉSIA

- b.1.- Comerciant.
- b.2.- Autònom.
- b.3.- Pagès (terres pròpies i sense o molt pocs treballadors).

C.- CLASSE MITJANA

- c.1.- Tècnic empresa (professional d'empresa no directiu).
- c.2.- Tècnic administració (professional -metge, enginyer...- de l'administració).
- c.3.- Professor (primària i secundària, públic o privat).

D.- CLASSE TREBALLADORA

- d.1.- Empleat.
- d.2.- Forces de seguretat.
- d.3.- Obrer (Industrial o agrícola).

Els resultats de la classificació són molt clars: més de la meitat dels alcaldes - 53%- provenen de famílies que, per l'ocupació paterna, poden catalogar-se com a membres de la *petita burgesia* o del que hem etiquetat, genèricament, com a *burgèsia*. Els progenitors dels batlles han estat comerciants, autònoms i també professionals liberals, empresaris i, fins i tot, més d'un terratinent. Els alcaldes, doncs, en la seva majoria són fills de famílies més aviat acomodades i amb visibles

l·ligams amb la localitat.⁴⁸ Fins aquí el sector majoritari. Malgrat tot, si desagreguem els resultats per professions, apareixen amb força les famílies obreres, que representen gairebé una quarta part del total d'entrevistats. La distribució, doncs, no ens mostra únicament un predomini de les famílies acomodades sinó, fins a cert punt, una barreja de procedències sòcioprofessionals. Senyal inequívoca dels talls socials que s'haurien de reflectir en les organitzacions partidistes. Veurem més endavant que és efectivament així.

De moment, però, encara ens hem de referir a les dades generals i acabar d'establir si la proporció de famílies acomodades és realment destacable o no. Necessitem, doncs, un element de comparació per establir l'autèntic abast dels resultats als quals hem arribat. El criteri que hem establert pàgines enrera⁴⁹ ens permet comparar l'elit política i el total de la població quan les dades són de caràcter objectiu. La relació ens demostra que la distància, quant a l'origen familiar, entre ambdós col·lectius és molt elevada: si entre els alcaldes el nombre dels que provenen de famílies treballadores assoleix la quota d'un 40%, entre el total de la població catalana aquesta xifra sobrepassa les tres quartes parts.⁵⁰ Si la distància entre els batlles i la població que representen és molt considerable, també ho és la que hi ha entre els dirigents locals i els altres tipus d'elit política, com poden ser els alts càrrecs de la Generalitat de Catalunya, entre els que pràcticament no existeixen famílies treballadores.

⁴⁸ Tal i com assenyala Magnier "che se la professione "con clientela" avvantaggia sempre nell'accesso alla carica, i criteri di valutazione della clientela si associano anche a criteri di valutazione sociale del ruolo". MAGNIER, A. "Gli eletti comunali in Italia e in Francia", dins R. Segatori (dir.). *Instituzioni e potere locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia), pàg. 115.

⁴⁹ Vegeu peu de pàgina número 43 d'aquest mateix apartat.

⁵⁰ Són dades aportades per Isidre Molas en el seu estudi, "Electores, simpatizantes y partidos políticos: el caso de Cataluña". *Revista del Centro de Estudios Constitucionales*, (1992), núm. 12,

A.- BURGESIA	16,2
a.1.- Empresari	9,7
a.2.- Directiu	1,4
a.3.- Terratinent	2,3
a.4.- Professional liberal	2,8
B.- PETITA BURGESIA	37,1
b.1.- Comerciant	16,7
b.2.- Autònom	5,1
b.3.- Pagès	15,3
C.- CLASSE MITJANA	6,0
c.1.- Tècnic empresa	2,3
c.2.- Tècnic administració	2,3
c.3.- Professor	1,4
D.- CLASSE TREBALLADORA	40,4
d.1.- Empleat	13,0
d.2.- Forces de seguretat	3,7
d.3.- Obrer	23,7

No hem d'oblidar, però, amb quin tipus de municipis estem treballant. Si bé la nostra investigació se centra en els noranta-vuit localitats més importants de Catalunya, una notable proporció d'aquestes no sobrepassa els quinze mil habitants. I en aquests municipis no es necessari pertànyer a un grup social excessivament elevat per mantenir una certa presència i un cert predicament entre els conciutadans.

Fins aquí la visió estàtica que ens proporcionen les dades en tractar-les de forma conjunta. Les proporcions de les quatre classes no han estat, però, sempre

pàg. 155. A l'utilitzar mètodes de classificació diferents, el nivell de comparació només el podem realitzar pel que fa a la classe treballadora.

les mateixes: la *situació contractual* dels pares ens havia mostrat una lenta desaparició de les famílies benestants de l'arena política local. Les *categories professionals* i l'*estratificació* ens assenyalen la mateixa conclusió, encara, que amb certs matisos. Per a donar més rellevància a la *substitució* de les famílies benestants només tindrem en compte els nous electors de cadascun dels mandats. La utilització d'aquest creuament és lògic ja que volem mostrar la versió dinàmica de tot el procés.⁵¹

Taula 56

Estratificació segons el mandat d'origen

	1979	1983	1987	1991	Total
Burgèsia	20,4	16,3	12,5	10,8	16,2
Petita burgesia	37,6	40,8	31,2	32,4	37,1
Classe mitjana	6,4	8,2	9,3		6,0
Traballadors	34,5	34,7	47,0	56,7	40,4
NC	1,1				,4
n	(96)	(49)	(34)	(37)	(216)

Les famílies benestants des del punt de vista del capital econòmic, tenen una certa tendència a desaparèixer lentament de l'arena política local. Per una banda, augmenten progressivament els alcaldes amb uns orígens familiars modestos, fins al punt que en el darrer mandat, representen més de la meitat dels entrevistats. Per l'altra, la tendència és a una davallada tant de les famílies més benestants com de les que hem inclòs dins de la petita burgesia. Durant els primers anys de democràcia en el món local és quan tenen una major presència les famílies amb lligams amb la localitat, conegudes en el seu municipi i amb una certa ascendència sobre la població. Són les *bones famílies* que en aquests primers anys entren en el joc polític. I que lentament desapareixen com ho demostren les diferents composicions entre alcaldes en actiu i exalcaldes.

⁵¹ Els resultats per mandats complets assenyalen la mateixa direcció. Vegeu annex IX.

Taula 57

Lloc de treball segons alcaldes en actiu i exalcaldes

	Alcalde	Exalcalde
Comerciant	11,3	21,0
Autònom	4,1	5,9
Empresari	8,2	10,9
Directiu	2,1	,8
Empleat	15,5	10,9
Tècnic empresa	1,0	3,4
Tècnic Administració	3,1	1,7
Professor EGB	2,1	,8
Forces de seguretat	5,2	2,5
Pagès	17,5	13,4
Obrer agrícola	2,1	1,7
Obrer	24,7	19,3
Professional liberal	2,1	3,4
Terratinent		4,2
NR	1,0	
n	(97)	(119)

Si bé és cert que les proporcions són similars i no s'entreveuen canvis de tendències significatius, també ho és que entre els batlles en actiu la classe treballadora abasta gairebé la meitat dels entrevistats, mentre que entre els exalcaldes aquesta proporció afecta únicament a una tercera part. A més, és interessant assenyalar, desagregant els resultats, que les diferències no es produeixen en una única categoria professional o en un reduït conjunt d'ocupacions. Al contrari, com pot observar-se en la taula anterior, el pas del temps ha comportat que pràcticament totes les categories que hem considerat pròpies de la *burgèsia* i *petita burgesia*, veuen declinar el seu pes específic en el conjunt i, correlativament, augmenten totes les professions -tant els obrers com els empleats i les forces de seguretat- que hem inclòs en la *classe treballadora*.

Cal, però, desfer dos possibles dubtes. En primer lloc, si aquesta interpretació és mínimament extensible a la majoria de forces polítiques o, per contra, només es pot postular d'una única organització política i, en segon lloc, quina influència té l'estructura territorial en aquesta descripció. Pel que fa al segon dels dubtes, només assenyalar que no hem pogut observar una tendència concloent al respecte. Més aviat al contrari: els viratges de les diferents categories són senzillament atzarosos. Es tracta, doncs, d'un tret propi de la classe política local en el seu conjunt i no d'una característica que vingui determinada per la dimensió espacial. En canvi, atenent a la primera de les qüestions, ens serà útil observar la següent distribució.

Taula 58

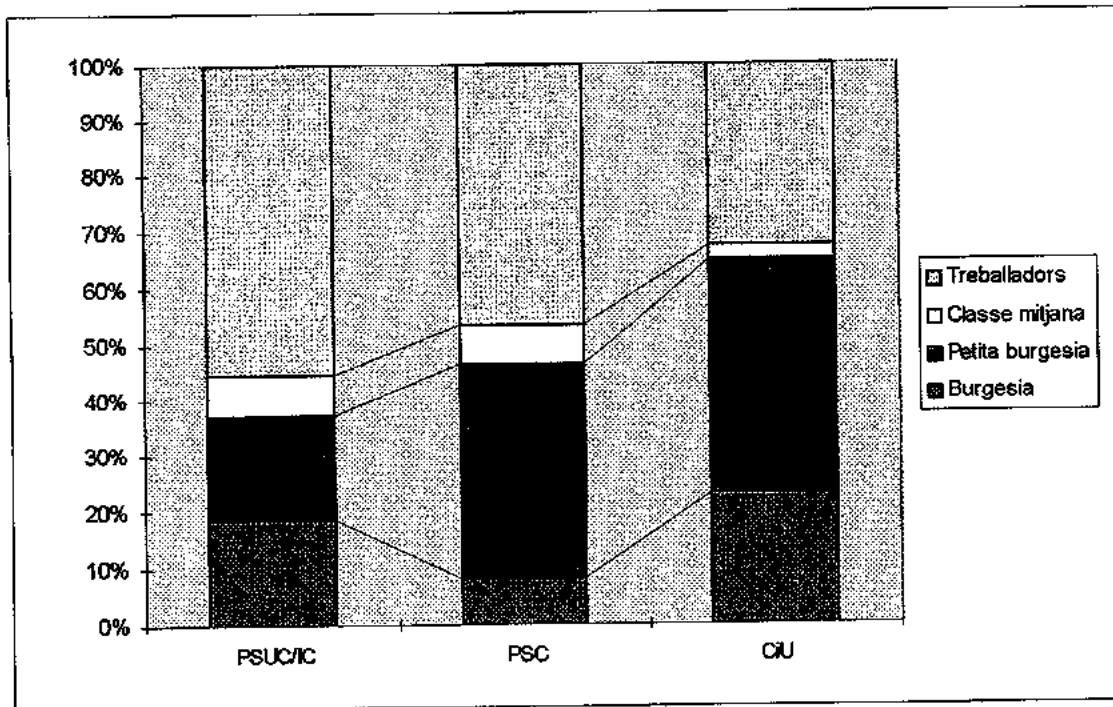
Estratificació segons el mandat i el partit

	PSC 79	PSC 83	PSC 87	PSC 91	CiU 79	CiU 83	CiU 87	CiU 91
Burguesia	13,5	7,4			31,7	23,6	22,3	17,7
Petita burgesia	43,2	44,4	10,0	20,3	42,1	35,3	38,9	47,0
Classe mitjana	5,4	11,2	10,0	13,0		5,8	5,4	
Treballadors	37,8	37,0	80,0	66,6	21,1	35,2	33,4	35,3
NC					5,3			
N	(37)	(27)	(10)	(12)	(22)	(17)	(19)	(17)

Les diferències són apreciables, però les similituds també. Així, en el cas del Partit dels Socialistes la hipòtesi s'acompleix a la perfecció -esvaïment de les famílies més benestants i augment notable dels nuclis familiars més aviat modestos-, mentre que la distribució de la coalició CiU manté una tònica molt més estable. Si bé podem parlar de dos models diferents, queda també molt clar que en ambdós casos és durant el primer mandat quan la proporció de famílies treballadores és menor i el nombre de nuclis acomodats més elevat. Per tant, encara que amb matisos, la conclusió és manté en peu. Aquesta mateixa distribució ens permet intuir que malgrat que les tendències vagin en una mateixa direcció, les diferències de base són considerables. En efecte, els orígens familiars dels alcaldes varien de forma significativa segons l'adscripció partidista.

Gràfic 4

Estratificació segons el partit

El gràfic ens mostra tres composicions molt diferents, tres tipus de fonts de reclutament:

- 1.- La *coalició CiU* dibuixa una corba ben equilibrada pels extrems i amb un important gruix de famílies de la petita burgesia.
- 2.- El *Partit dels Socialistes* amb una tendència central i un visible desequilibri cap als sectors socialment modestos, entre els que destaquen els *obrers*.
- 3.- El *PSUC/IC* amb els seus valors extrems i la màxima participació de treballadors entre les seves files.

6.5.3 Els alcaldes

En el moment d'establir la *categoría profesional* dels pares dels alcaldes hem assenyalat que els canvis en les variables socioprofessionals visibles al llarg d'aquests quinze anys, són més el resultat d'un canvi en les fonts de reclutament de les elits que dels intensos canvis que s'han produït, aquests darrers anys, en el món laboral a l'estat espanyol. El cas dels alcaldes és molt diferent: per una simple qüestió d'edat han viscut plenament les transformacions que ha estat objecte el món laboral. Estem al·ludint a dos fenòmens que van estretament lligats. Per una banda, la *terciarització* de l'economia i, per tant, la creixent importància del sector *serveis* i, per l'altra, l'augment de les prestacions per part de l'Estat i, lògicament, la gran oferta pública de llocs de treball que ha comportat. Aquestes transformacions expliquen en gran mesura les diferències que existeixen entre els alcaldes i els seus progenitors, però veurem que també és capaç d'aclarir les variacions entre les diverses fornades d'alcaldes.

Taula 59

Comparació de la situació contractual dels alcaldes i els progenitors

	Alcaldes	Pares
Per compte propi	38,0	51,4
Per compte d'altri	41,2	39,8
Per a l'administració	20,4	8,3
Aïtres	,5	,5
n	(216)	(216)

Si comparem en primer lloc pares i fills, queda molt clar que les transformacions produïdes per la progressiva penetració de l'estat en el món laboral, es deixen notar: el gruix d'alcaldes que treballen per a la administració és molt superior al dels pares i, pràcticament en el mateix percentatge decreix el nombre de batlles que treballaven per compte propi abans d'assolir el càrrec. Per altra banda, encara que en l'anterior distribució no sigui visible, la *terciarització* també té un pes decisiu: si

bé el volum d'individus que treballen per compte d'altri és similar, en el cas dels alcaldes es tracta majoritàriament d'*empleats*, mentre que en el cas dels progenitors estariem parlant, principalment, d'*obrers*.

No cal anar tan lluny en el temps per a posar de relleu els factors de canvi que afecten als alcaldes. Aquests quinze anys són suficients per a que la *funcionarització* i *tercerització* siguin visibles també entre els batlles. Podem comparar, en primer lloc, la situació contractual dels batlles en actiu i els exalcaldes.

Taula 60

Comparació de la situació contractual dels alcaldes en actiu i els exalcaldes

	Alcaldes	Exalcaldes
Per compte propi	33,0	42,0
Per compte d'altri	40,2	42,0
Per a l'administració	26,8	15,1
Altres		,8
n	(97)	(119)

La distribució és interessant. El nombre d'alcaldes que treballen per a l'administració ha augmentat en més de 10 punts percentuals, mentre que decreixen els que han exercit una activitat professional per *compte propi*. Els canvis són més visibles encara en comparar els primers alcaldes de la democràcia i els que arriben al poder per primera vegada l'any 1991. Si operem només amb aquests electes, les línies tendencials apareixen reforçades: els funcionaris dupliquen el seu

nombre i els treballadors per compte propi queden reduïts pràcticament a la meitat.⁵²

Aquesta mateixa tendència ha estat constatada en països del nostre entorn. A França, de forma complementària al declivi de les professions independents, el fenomen més rellevant pel que fa a l'origen socioprofessional dels alcaldes és la progressió dels funcionaris.⁵³ A Itàlia, per altra banda, la situació és, fins i tot, superior.⁵⁴ Sigui com sigui tant a França com a Itàlia, durant els anys vuitanta, al voltant del 40% dels alcaldes havia treballat per a l'administració pública.⁵⁵ En realitat, és una tendència molt més universal. Von Beyme indica que en la nostra

⁵² La situació contractual dels batlles que entren per primer cop a l'alcaldia l'any 1991, és la següent: alcaldes que treballaven per *compte propi*, 21,6%; per *compte d'altri*, 43,2 i per a l'administració 35,1%.

⁵³ LINFORT, J.M. i CLOSSET, J.C. "Elus locaux: origine socioprofessionnelle et fonctionnarisation croissante". *Revue Politique et Parlementaire*, (1989), núm. 941, pàgs. 49-56.

⁵⁴ A Itàlia l'administració pública es configura com a plataforma de recolzament sobre la qual els polítics, que entren i surten, tenen garantit un mínim de seguretat en una carrera altament competitiva i, en certs casos, aleatòria. Així, la presència de funcionaris és perceptible en pràcticament tots els nivells territorials. No és el cas de França en què la presència de funcionaris s'observa, sobretot, en les ciutats grans. Pel que fa a Itàlia, vegeu, per exemple, BETTIN, G. "Per una ricerca sulla leadership municipale", dins aa.vv. *Leadership et democrazia*. Pàdova: Cedam, 1987 (Biblioteca di Sociologia, núm. 2), pàg. 456; BETTIN, G. i MAGNIER, A. *Il consigliere comunale*. Pàdova: Cedam, 1989, pàgs. 97 i 111-112 i, dels mateixos autors, "Professione: assessore. Il ruolo degli amministratori nelle grandi città". *Regione e governo locale*, vol. XII (1991), núm. 2, pàg. 322. Per a dades més recents, vegeu BETTIN, G. i MAGNIER, A. "I nuovi Sindaci: come cambia una carriera politica". *Rivista Italiana de Scienza Politica*, (1995), núm. 1, pàgs. 100-101.

⁵⁵ En el cas de França, aquestes dades fan referència a les 509 ciutats més grans del país. GARRAUD, P. *Profession homme politique. La carrière politique des maires urbains*. París: L'Harmattan, 1989, pàg. 47. Si tenim en compte la totalitat dels més 36.000 municipis el percentatge es redueix a menys de la meitat. MAGNIER, A. "Gli eletti comunali in Italia e in Francia", dins R. Segatori (dir.). *Instituzioni e potere locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia), pàg. 110.

època -que defineix com una *societat postmoderna fragmentada*-, ni les antigues classes superiors ni la classe obrera representen el principal contingent de reclutament de l'elit política, sinó que són els exponents de les *classes mitjanes* -sobretot del *funcionariat*-, els que adquireixen el protagonisme. Aquesta situació, segons Von Beyme, no s'hauria pogut produir sense l'enfebliment de la *dicotomia de classes* de la nostra societat.⁵⁶

D'entre els que havien treballat a l'administració pública el sector que realment augmenta són els que es dediquen a *l'ensenyament*. En efecte, si comparem el primer i darrer mandat consistorial el nombre de *professors* queda duplicat. I estem parlant d'un nombre realment significatiu: dels alcaldes que entren *nous* l'any 1991 en representen una quarta part. Aquest important augment dels *ensenyants* entre l'elit política local no és ni molt menys un fenomen propi de Catalunya, sinó que també s'ha manifestat tant a la resta de l'estat espanyol com en altres països del nostre entorn. En el cas de l'estat espanyol el creixement sembla que s'ha produït sobretot en les *ciutats mitjanes*⁵⁷ i, a França, Garraud deixa ben assentat el progressiu increment dels professors en les ciutats més grans del país.⁵⁸ En canvi, en el cas d'Itàlia és impossible conèixer amb exactitud si el creixement dels funcionaris és gràcies als professors o no, ja que el *Ministero dell'Interno* -la font que proporciona les dades amb les quals treballen pràcticament tots els

⁵⁶ BEYME, K. V. *La clase política en el Estado de partidos*. Madrid: Alianza Universidad, 1995, pàg. 108. Per a l'estudi d'un cas concret, la dels Partits Socialistes, vegeu TEZANOS, J.F. *Sociología del socialismo español*. Madrid: Tecnos, 1983, pàg. 155.

⁵⁷ LOPEZ NIETO, L. i DELGADO, I. "Innovación urbana española: ¿una nueva clase política?". *Revista de Estudios Políticos*, (1994), núm. 86, pàg. 325.

⁵⁸ "Cette montée des fonctionnaires est pour une large part une montée des enseignants". GARRAUD, P. *Profession homme politique. La carrière politique des maires urbains*. Paris: L'Harmattan, 1989, pàg. 55.

investigadors- no distingeix categories entre els que treballen per a l'administració.⁵⁹

Les interpretacions que s'han donat a aquest creixement, van des de la idea que els ensenyants ofereixen als partits recursos personals en termes de clientela que es posen a disposició de l'organització partidista en la mesura que la carrera en la instrucció pública no està al nivell de les seves expectatives⁶⁰, fins a la creença que la gent reclama, sobretot en les ciutats petites, un "*gouvernement des instruits*".⁶¹ Sense entrar en els elements *psicologistes* de la primera explicació ni en les característiques que l'elector pugui considerar imprescindibles per a un alcalde, ens sembla que les raons són d'un altre caire. En primer lloc, la facilitat que tenen els ensenyants -com tots els funcionaris- de retornar a la seva professió d'origen en el cas que els resultats de les eleccions els siguin adversos o en el cas que considerin que la seva vida electiva ha arribat a un punt i final. Aquesta *seguretat laboral* és una de les claus per entendre no solament la progressió dels ensenyants entre els electes sinó de tot l'univers del funcionariat. Per altra banda, cal destacar la rellevància del paper social que poden jugar els *professors* en segons quines localitats.

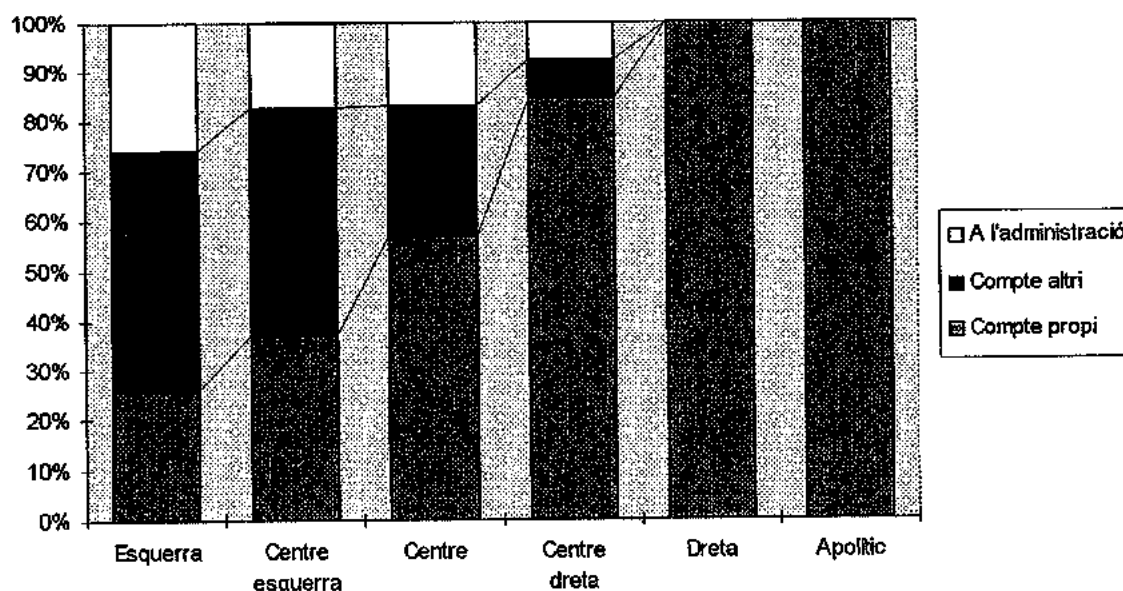
⁵⁹ "L'anagrafe del Ministero dell'Interno è uno strumento estretamente ricco sotto molti aspetti, addirittura minuzioso per alcuni settori professionali come il commercio, ma risulta poco chiaro per altri. (...) Ci troviamo, in effetti, davanti ad un ampio gruppo di dipendenti pubblici la cui esatta identificazione in termini di *status* è fortemente problematica, se non impossibile". BETTIN G. i MAGNIER, A. *Il consigliere comunale*. Pàdova: Cedam, 1989, pàg. 96. I més concretament, pel que fa a l'ensenyament: "che in Italia non possiamo ancora misurare poiché (gli insegnanti) sono per la più parte inclusi, nell'anagrafe del Ministero dell'Interno, nella categorie generale dei "dipendenti pubblici". MAGNIER, A. "Gli eletti comunali in Italia e in Francia", dins R. Segatori (dir.). *Instituzioni e potere locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia), pàg. 109.

⁶⁰ MAGNIER, A. "Gli eletti comunali in Italia e in Francia", dins R. Segatori (dir.). *Instituzioni e potere locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia), pàg. 109. Aprofundint en la mateixa idea, Suleiman assenyala que l'augment vé explicat pel declivi de la professió d'ensenyants en termes d'estatus social.

Malgrat que la tendència de les successives fornades d'alcaldes ens marca una direcció molt clara, no vol dir que les grans divisòries socials no continuïn existint i que no tinguin reflex en certs indicadors. L'eix ideològic com a concepte polític és una abstracció genèrica que, de forma més simple o més sofisticada, serveix de base a les percepcions polítiques dels ciutadans. Però la tensió esquerra/dreta té generalment un *correlat material*.

Gràfic 5

Situació contractual abans de ser alcalde segons la ideologia

La gradació és perfecta. A mesura que ens allunyem de les posicions d'esquerra, augmenten els entrevistats que han treballat per compte propi abans de ser alcalde i succeeix inversament amb els que ho han fet per compte d'altri. Tot i que la realitat política sigui sempre complexa es deixa atrapar per conceptes tant senzills, però tan explicatius com la *dimensió ideològica*. La divisió partidista hauria de verificar el que ens mostra l'eix esquerra/dreta, i en efecte és així: dues tercers parts dels

⁶¹ JAFFRÉ, J. "Le gouvernement des instruits". París: Sofres, 1991, pàgs. 137-146.

electes de CiU han treballat per compte propi, mentre que entre els partits d'esquerra -PSC i PSUC- la gran majoria ho havia fet per compte d'altri.

Podem desagregar més la distribució i enlloc de centrar l'atenció en la *situació contractual* fer-ho en la *categoria professional* dels alcaldes.

Taula 61

Professió dels entrevistats abans de ser alcalde

Comerciant	12,5
Autònom	2,8
Empresari	14,8
Directiu	4,2
Empleat	23,6
Tècnic empresa	7,4
Tècnic Administració	4,6
Professor Institut	5,6
Professor EGB	6,0
Professor Universitat	2,8
Responsabilitats polítiques	2,3
Pagès	2,3
Obrer	4,2
Professional liberal	6,9

n

(216)

En primer lloc, s'imposa la falta de representació de certs sectors socials com són els *jubilats*, els *estudiants* i els *aturats*. No ens ha d'estranyar: és una tendència que observem tant a la resta de l'estat espanyol com a d'altres països europeus.⁶²

⁶² En canvi aquestes categories -sobretot els jubilats- tenen un cert pes percentual en el moment de tractar els municipis petits. Els processos d'*identificació comunitària* en aquestes localitats on la proximitat entre electe i elector és una característica important, facilita l'accés al poder municipal a certs sectors de la societat que en altres circumstàncies els hi és més difícil obtenir representació. A l'estat espanyol tant les dades que aporten López Nieto i Delgado, així com les de Porto Vázquez assenyalen com entre el 10% i el 14% dels municipis petits tenen un alcalde que quant a la categoria

La segona apreciació és el fet que les professions dels alcaldes demostrin uns *lligams* intensos amb el municipi. Des de comerciants i autònoms a empresaris i professionals liberals, sense oblidar els ensenyants, els alcaldes provenen d'activitats professionals molt vinculades, en general, al teixit de la ciutat. No podem oblidar que els trets sòcioprofessionals componen perfils carregats de significació per a les expectatives de l'entorn social i que, per tant, els alcaldes han de posseir un cert nivell social. Malgrat tot és important observar que hi ha una certa *amalgama* de professions: les que aconsegueixen una *integració* amb la comunitat per *identificació de tipus més tradicional* -comerciant, autònom- amb d'altres en els quals la identificació es produeix a través d'un procés mediatitzat per una societat més complexa, que té un camp polític més autònom i que passa per un altre tipus de símbols, molt més lligats a la idea d'una *alta preparació tècnica*.⁶³ És, doncs, un reflex dels municipis amb els quals estem treballant: el suficientment grans com per a què es produeixin els fenòmens de *funcionarització*, *terciarització*, i el suficientment petits com per a que quedin encara rastres del tipus *d'integració comunitària més tradicional*. La estratificació que hem realitzat pàgines enrera ens servirà per a acabar de perfilar el que estem assenyalant.

professional podem considerar *inactiu* -i entre aquests els jubilats estarien sobre la quota del 7%. LOPEZ NIETO, L. I DELGADO, I. "Innovación urbana española: ¿una nueva clase política?". *Revista de Estudios Políticos*, (1994), núm. 86, pàg. 322 i PORTO VAZQUEZ, F I SAMPEDRO GALLEGU, R. *Los nuevos representantes locales. Perfiles sociales de los alcaldes i de los concejales elegidos en 1991*. Madrid: Federación Española de Municipios y Provincias, 1991, pàg. 65. Pel que fa a Itàlia la situació seria similar a la de l'estat espanyol: a mitjan dels anys vuitanta, al voltant del 10% dels municipis tenien un alcalde jubilat. BETTIN, G. "Per una ricerca sulla *leadership* municipale", dins aa.vv. *Leadership et democrazia*. Pàdova: Cedam, 1987 (Biblioteca di Sociologia, núm. 2), pàg. 455. Finalment, a França si tenim en compte la totalitat dels 36.000 municipis, a principis dels anys noranta, un 25% estaria a la *retraite*. SADRAN, P. "El gobierno local en Francia", dins F. Longo (dir.). *Informe Pi i Sunyer sobre Gobierno Local en las democracias avanzadas*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer, 1996, pàg. 89.

⁶³ PORTO VAZQUEZ, F. I SAMPEDRO GALLEGU, R. *Los nuevos representantes locales. Perfiles sociales de los alcaldes i de los concejales elegidos en 1991*. Madrid: Federación Española de Municipios y Provincias, 1991, pàg. 71.

Taula 62

Estratificació dels alcaldes

Burgesia	25,9
Petita burgesia	17,6
Classe mitjana	28,7
Treballadors	27,8
n	(216)

L'estratificació és, efectivament, una barreja de situacions dispars i categories professionals diferents. Sembla dividida a quarts: encara queda rastre del que hem anomenat *petita burgesia*, però al mateix temps sobresurt el gruix d'individus que poden incloure's en la *classe mitjana*. Per altra banda, l'etiqueta *burgesia* té un pes molt important, així com els *treballadors*.⁶⁴ És, doncs, una barreja producte dels municipis amb els quals operem, però també de les successives i diferents fonts de reclutament de les quals s'ha anat alimentat el sistema. Però això ens ho han de mostrar les sèries temporals. I aquest conjunt de creuaments encara que de forma matisada, mostren en efecte un cert canvi en les característiques socioprofessionals dels alcaldes a mesura que se succeeixen els mandats.

Les diferències són petites perquè són pocs els anys transcorreguts des de les primeres eleccions municipals. És normal doncs, que els percentatges només ens indiquin tímidament les tendències que s'han anat produint. Per aquest motiu i per a evitar distraure l'atenció en viratges més aviat atzarosos, compararem l'estratificació social dels primers alcaldes de la democràcia amb la d'aquelles que s'estrenen per primer cop l'any 1991.

⁶⁴ Si comparem els resultats d'aquesta estratificació amb la que hem obtingut per als progenitors, queda molt clar com l'etiqueta que té un creixement més espectacular és la *classe mitjana* que passa d'un 6% a un 28,7%. Per altra banda decreixen notablement els *treballadors* i, sobretot, la *petita burgesia*.

Taula 63

Comparació de l'estratificació dels alcaldes de 1979 i els que assoleixen el càrrec per primera vegada el 1991

	1979	1991
Burgesia	32,3	21,6
Petita burgesia	11,9	8,1
Classe mitjana	29,1	35,1
Treballadors	26,7	35,1
n	(96)	(37)

El camí que ens marquen les dades, encara que de forma discreta, apunta a una menor presència dels alcaldes que es poden incloure tant sota l'etiqueta *burgesia* com de la *petita burgesia* i, en canvi, augmenten els electes que professionalment es poden situar en el que hem anomenat *classe mitjana* i en la *treballadora*.⁶⁵ Els batlles amb professions molt lligades a la ciutat i, en certa mesura amb una millor *posició social*, tenen una certa cadència a disminuir. En canvi, augmenta la *classe mitjana* -recordem que en aquesta categoria hi són incloses les professions que fan referència a l'administració pública i ja hem vist com augmenten en aquests anys- i els treballadors. Repetim que es tracta de diferències petites, en consonància amb els pocs anys amb els quals podem contrastar les distribucions. Haurem d'esperar uns quants anys i tenir sèries temporals més llargues per corroborar les tendències que s'intueixen en aquests primers resultats.

Mentrestant haurem de buscar alternatives que ens ajudin a confirmar si durant aquests anys s'han produït, de forma general, els canvis de les fonts de reclutament

⁶⁵ Les dades que ens aporten López Nieto i Delgado ens permeten *intuir* certes similituds del cas espanyol amb el català. Parlem d'*intuïció* ja que les dades publicades per les dues investigadores estan desagregades i sense estratificar. Malgrat tot, el decreixement progressiu dels alcaldes que havien exercit una professió liberal -categoria que nosaltres hem inclòs en la etiqueta *burgesia*- i un cert augment dels empleats, ens fan creure que les línies tendencials que hem mostrat potser serien extrapolables. LOPEZ NIETO, L. i DELGADO, I. "Innovación urbana española: ¿una nueva clase política?". *Revista de Estudios Políticos* (1994), núm. 86, pàg. 330.

de les elits locals en la direcció assenyalada. Doncs bé, la situació es reproduïx tant entre els electes del Partit dels Socialistes com en els de CiU, amb lògiques diferències, però sempre amb un mateix sentit: un decreixement dels batlles *benestants* a mesura que se succeeixen els mandats i un augment paral·lel d'aquells que hem inclòs sota l'etiqueta *treballadors*.

Taula 64

Estratificació segons el mandat i el partit

	PSC 79	PSC 83	PSC 87	PSC 91	CiU 79	CiU 83	CiU 87	CiU 91
Burgèsia	18,9	14,8		8,3	57,9	29,4	38,9	29,5
Petita burgesia	16,2	11,1	20,0		10,6	41,2	38,9	17,7
Classe mitjana	32,5	48,2	40,0	41,7	15,7	5,9	11,1	17,5
Treballadors	32,4	25,9	40,0	50,0	15,8	23,5	11,1	35,3
n	(37)	(27)	(10)	(12)	(22)	(17)	(19)	(17)

Encara estem lluny de la homogeneïtzació de les fonts de reclutament que s'està produint en altres països europeus. Així, per exemple, Magnier en contrastar l'alcalde francès i l'italià observa que *"in Francia come in Italia, i pochi studi sull'origine professionale degli eletti tendono a dimostrare, in tutti i maggiori partiti, una tendenza alla restizione dello spetto socio-professionale del reclutamento che porta ad una relativa omogeizzazione interpartitica. La tendenza è particolarmente chiara nel caso dei sindaci di grandi comuni."*⁶⁶ La descripció no és cap obvietat: l'interès no neix del procés de restricció de l'espectre socioprofessional, sinó del fet que aquest es reproduïx en totes les organitzacions polítiques per igual.

⁶⁶ MAGNIER, A. "Gli eletti comunali in Italia e in Francia", dins R. Segatori (dir.). *Instituzioni e potere locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia), pàg. 113. També Garraud arriba a la mateixa conclusió: "ce processus (la diferència socioprofessional segons els partits) semble devenir moins sensible, du fait des évolutions de toutes les familles politiques sans exception. (...) Sans qu'il soit véritablement possible de parler d'uniformisation de l'origine socioprofessionnelle des élus, il convient de souligner que le nombre des catégories dans les quelles se recrutent principalement les

El fet que aquesta descripció s'adapti tant a França com Itàlia, ens du a pensar que a Catalunya en un futur no molt llunyà, hauria de ser similar. I, poc a poc, hi estem tendint: la direcció que ens mostren les distribucions dels dos principals partits és una tendència a la homogeneïtzació de les fonts de reclutament de les elits locals. De moment però, les diferències són encara importants. Si tenim en compte tot l'univers d'estudi, resulta que les elits dels diferents partits es recluten en àmbits socials molt diferents.

Taula 65
Estratificació segons el partit

	PSUC/IC	PSC	CIU
Burgèsia	10,7	13,9	38,7
Petita burgesia	10,7	12,7	28,0
Classe mitjana	39,3	39,7	13,3
Treballadors	39,3	33,7	20,0
n	(28)	(86)	(75)

La taula deixa molt clar que, encara avui, la *professió d'origen* tendeix a ser diferent en funció de les formacions polítiques a les quals pertanyen els batlles. Si bé la tendència uniformadora comença a ser visible, l'adscripció partidista encara estructura l'origen socioprofessional dels electes. No únicament pels factors obvis de contingut ideològic, sinó també perquè els partits, en la selecció dels candidats, tendeixen a privilegiar certs *perfils*: atributs que en certa mesura l'elector espera i que tenen com a objectiu un cert reconeixement social que els converteix en legítims.⁶⁷ No s'entengui d'aquesta afirmació que els partits polítics mostren una pauta de reclutament d'elits específica de *classe*. Al contrari. Ja hem mostrat una

maires s'est considérablement restreint." GARRAUD, P. "La sélection du personnel politique local". *Revue Française de Science Politique*, (1988), núm. 3, pàg. 410.

⁶⁷ GAXIE, D. "Les logiques du recrutement politique". *Revue Française de Science Politique*, (1980), núm. 30, pàg. 40.

certa tendència a la homogeneïtzació. Tampoc s'ha d'entendre que la representació hagi de tenir un component de *reflex social*: en l'època de *fragmentació postmoderna* de la societat, la majoria dels electors ja no considera decisiu que el seu representant tingui la mateixa extracció social o el mateix nivell de formació.⁶⁸ El que sí mostren els partits polítics, però, és una propensió a constrenyir-se i concentrar-se en determinats *grups socials*. Així, entre els alcaldes convergents predominen els *empresaris* i els batlles que havien exercit una feina que hem catalogat dins de la *petita burgesia*. En canvi, entre els del PSUC/IC sobresurten els treballadors i, finalment, entre els alcaldes del PSC el percentatge més elevat es troba entre aquells que podem considerar de *classe mitjana*.

La predisposició dels partits polítics a limitar-se a determinats sectors quedarà millor reflectida si intentem resumir en una taula comparativa els diferents aspectes, no tots, que hem anat tractant al llarg d'aquest epígraf. Òbviament en aquest tipus de taula desapareix el matís i només es mostra l'essencial. Malgrat tot, la informació recollida en poques caselles té la virtut de mostrar amb més contundència els resultats.

⁶⁸ BEYME, K. V. *La clase política en el Estado de partidos*. Madrid: Alianza Universidad, 1995, pàg. 108.

Quadre 6

Els models dels partits polítics

		PSUC/IC	PSC	CIU
ORIGEN SOCIAL	Classe social subjectiva	Mitjana_baixa Baixa	Mitjana_baixa Baixa	Mitjana_baixa
	Situació contractual (familiar)	C.A.	C.A. / C.P.	C.P.
	Estratificació social (familiar)	Bipolar	Treballador Petita burgesia	Regularitat Pred. petita burg.
CLASSE SOCIAL	Situació contractual (alcaldes)	C.A. / Administració	C.A. / Administració	C.P.
	Estratificació social (alcaldes)	C.M. Treballador	C.M. Treballador	Burgesia Petita burgesia
NIVELL D'ESTUDIS		Alt	Mitjà_alt	Mitjà_baix
AUTOCTONISME	Lloc naixament (familiar)	Baixa	Mitjà	Molt alt
	Lloc naixament (alcaldes)	Alt	Alt	Molt alt

Els resultats que s'obtenen del quadre 6 són molt clars: són dos grans sectors dels quals els partits extreuen les seves elits locals.

1.- Els batlles de CiU provenen dels sectors propis de la *burgesia* i de la *petita burgesia*: poc lligats al sector públic, són alcaldes que treballen majoritàriament per compte propi i entre els que destaquen empresaris, comerciants i professionals liberals.⁶⁹ Són, amb un nivell altíssim d'autoctonisme, individus lligats al teixit ciutadà. I no només personalment, sinó que les famílies dels

⁶⁹ En aquest sentit serien uns centres d'extracció molt similars als d'altres països del nostre entorn. A França, per exemple, "la droite recrute principalement chez les élites traditionnelles (professions agricoles, libérales, industrielles et commerçantes)". DION, S. *La politisation des mairies*. Paris: Economica, 1986, pàg. 2.

alcaldes convergents demostren unes característiques similars. Lògicament, l'estratificació familiar ha de ser més variada que la dels alcaldes: ja hem indicat que el pas dels anys ha reduït l'espectre de professions. Malgrat tot, continua sobresortint l'origen burgès o, sobretot, petit burgès dels progenitors dels alcaldes convergents.

2.- El grup format pels batlles de les dues principals organitzacions d'esquerra, sense massa possibilitats de fer distincions significatives entre els membres dels dos partits. En ambdós casos, hi ha una barreja d'itineraris laborals que va des dels alcaldes que han exercit una professió que hem inclòs en la classe dels *treballadors* fins a membres de la *classe mitjana*.⁷⁰ Sense que les lleugeres diferències entre ells siguin indicatives. Tenint en compte només les variables que directament afecten els alcaldes, la distinció és fa difícil. Ara bé, la clau que ens permet una sensible diferència és la *família d'origen*. En aquest sentit, els comunistes mostren una certa *bipolaritat*, segons la qual els dos extrems de l'estratificació social estan bastant poblats. Naturalment és una *bipolaritat desequilibrada*: la gran majoria provenen de famílies d'origen treballador, però un sector no negligible té un origen familiar benestant. En canvi, en el cas dels socialistes hi ha una presència més equilibrada de famílies de la petita burgesia i la classe treballadora. Amb concordància amb aquesta distribució més compensada, l'origen dels batlles socialistes té un component autòcton més important. Si la diferència, com sembla, prové de l'*origen familiar* és lògic imaginar-se l'estructura de la *socialització* serà el que realment distingeixi els electes de les dues principals forces d'esquerra. Veurem en apartats posteriors que la hipòtesi s'acompleix perfectament.

⁷⁰ Com a punt de comparació amb altres països del nostre entorn, podem assenyalar com a França que l'origen laboral dels alcaldes de les ciutats més grans és essencialment *obrèr*, en canvi, en el cas de Catalunya serien més aviat empleats i no tant obrers que en conjut arriben escassament al deu per cent. GARRAUD, P. "La sélection du personnel politique local". *Revue Française de Science Politique*, (1988), núm. 3, pàg. 410.

Les dades sociodemogràfiques ens indiquen que no només les fonts de reclutament són sensiblement diferents entre partits, sinó que el temps també juga un paper determinant. Les estratègies de les formacions partidistes, voluntàriament o no, han diferit respecte als *centres d'extracció de les elits*. L'evolució temporal ens dibuixa també dos models diferents.

Quadre 7

L'evolució temporal

		Total	PSC	CiU
ORIGEN SOCIAL	Classe social subjectiva	Decreixement posicions acomodades	Desviació a posicions menys acomodades	Manteniment
	Situació contractual (famill.)	Decreixement C.P	Decreixement progressiu de CP	Manteniment a la baixa de C.P
	Estratificació social (familiar)	Decreixement classes acomodades	Decreixement classes acomodades (burgèsia i petita burg)	Manteniment Moderat decreixement classes acomodades
CLASSE SOCIAL	Situació contractual (alcald)	Decreixement C.P. Augment administració	Augment administració Decreixement C.P.	Manteniment a l'alça de C.P.
	Estratificació social (alcaldes)	Decreixement	Augment classe mitja i treballadors	Augmenta treballadors No administració
NIVELL D'ESTUDIS		Tendència a l'augment	Decreixement	Augment
AUTOCTONISME	Autoctonisme (familiar)	Manteniment d'autoctonisme	Decreixement	Manteniment
	Autoctonisme (alcaldes)	Manteniment d'autoctonisme	Decreixement	Manteniment

1.- Els planters on CiU recluta les elits polítiques s'han mantingut *inalterats o amb pocs canvis*. Manteniment de l'autoctonisme familiar, una participació similar de les categories altes de l'estratificació social i una percepció subjectiva de la classe social de pertinença en concordància amb aquesta situació d'estabilitat temporal. El que probablement s'ha buscat és un *tipus de relació* amb la ciutat. Per aquesta raó, el fet que els *estrats socials* en els que CiU ha incidit per a proveir-se de l'elit local hagin estat molt similars, no vol dir en cap cas que el

tipus d'alcalde no pugui variar. En efecte, el prototipus de relació electe-ciutat pot comportar tipus de socialització sensiblement diferents.

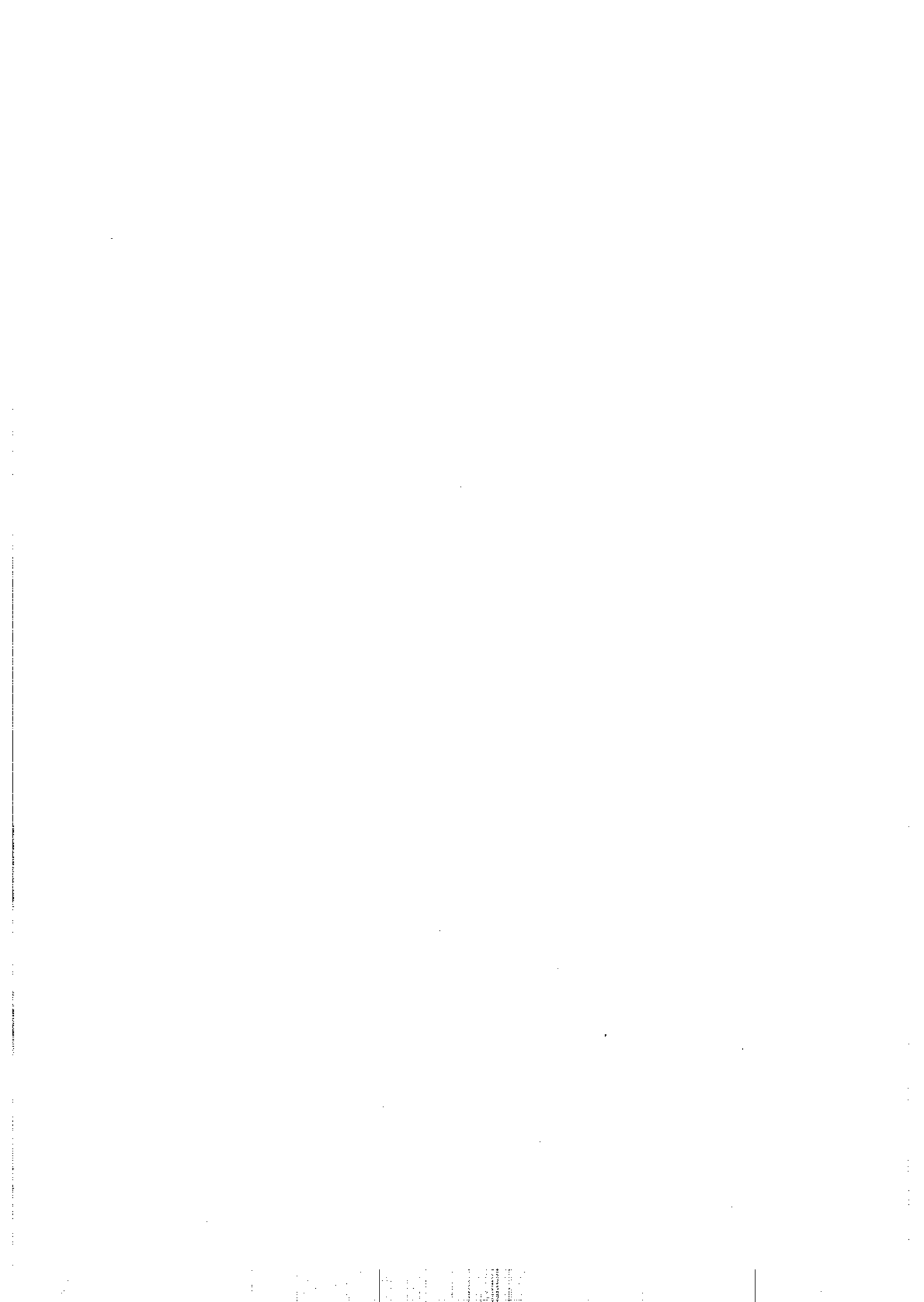
2.- En el cas del Partit dels Socialistes les fonts d'aprovisionament han anat variant sensiblement al llarg dels quinze anys. Un clar decreixement de les famílies benestants, autòctones i lligades a la ciutat de la qual han estat alcaldes, un significatiu descens del nivell d'estudis -no imputable a l'edat- i un visible augment dels treballadors i membres de la classe mitjana. Queda molt ben reflectit com en els primeres anys de democràcia local, no només entren en el joc polític local els líders antifranquistes, els dirigents de les associacions de veïns i els militants de més llarg historial, sinó que el projecte del Partit dels Socialistes va tenir predicament en uns certs sectors de la societat catalana que, en un principi, quant a l'estratificació social formarien part més aviat de sectors burgesos. Aquests primeres alcaldes, doncs, tenien un cert *lideratge social* que no s'ha produït en posteriors generacions d'alcaldes.

Tot i que la divergència evolutiva dels dos partits, les distribucions no es contraresten entre si -numèricament els alcaldes d'ambdós partits són similars-, sinó que la tendència que predomina en el moment d'establir el model general de l'alcalde a Catalunya és la *lenta desaparició de les bones famílies*. Tant l'estratificació social, com la situació contractual paterna, i la classe social subjectiva ens assenyalen aquesta direcció. El decreixement és especialment evident si el punt de comparació són els alcaldes dels primeres anys de democràcia local. En ambdues organitzacions partidistes, independentment de la seva trajectòria posterior, les primeres fornades d'alcaldes es desvien significativament de la mitjana. Adquireixen una rellevància especial tant per la posició social com pels seus lligams estrets amb la ciutat que administren o han administrat. No podem descartar que aquest fet hagi tingut també un pes específic en el *procés de creació d'una classe política local*. Hem determinat a bastament els impulsos que han ajudat a la construcció del *cefo* polític a nivell local. Hem distingit entre els *efectes obligats* pel propi sistema i els impulsos que ha creat la pròpia elit local. En tot aquest conjunt de causes no podem descartar el pes que pot haver jugat l'arribada

d'aquest tipus d'alcaldes al front del consistori els primers anys de democràcia. El fet que accedissin al poder un conjunt de persones amb importants lligams amb la ciutat, amb una xarxa relacional ben establerta, pot haver ajudat a donar estabilitat a l'acció de govern i, indirectament, pot haver propiciat el seu manteniment.

Capítol 7

La socialització política dels alcaldes

7. LA SOCIALITZACIÓ POLÍTICA DELS ALCALDES

Les predisposicions individuals cap a la política i els dispositius a través dels quals s'adquireixen són aspectes de crucial importància. No en va, els processos de socialització política poden contribuir a l'estabilitat o inestabilitat d'un sistema, a una certa filiació partidista i sindical o, fins i tot, a l'adopció d'un tipus concret de liderat polític.¹ Les formes d'aproximar-se als mecanismes de socialització poden ser múltiples depenent de l'aspecte que es vulgui privilegiar. Existeixen enfocaments -que generalment coincideixen amb els postulats *funcionalistes*- en els quals l'interès radica en la contribució que la socialització efectua quant a la conservació i estabilitat del sistema. En aquest cas, la socialització es definiria com el conjunt dels processos d'interiorització de la realitat, d'identificació amb els rols atribuïts a cada persona en l'estructura social i de transmissió de la cultura d'una

¹ La possible diferència entre la socialització específicament política i la socialització en general és un aspecte difícil de resoldre. Sense voler entrar en una qüestió que s'escapa del nostre estudi, si tenim present l'íntima relació que existeix entre els diferents subsistemes socials, haurem de considerar la socialització política, probablement, com un aspecte de la socialització de base i no com un procés particular. Malgrat tot, la socialització pot ser considerada *política* des del moment en què intenta explicar el desenvolupament de certes actituds, l'origen de certs comportaments i la predisposició a jugar un determinat rol polític. Sota aquesta perspectiva, la socialització política engloba els mecanismes a través dels quals es transmeten les orientacions específicament polítiques -coneixements, actituds, normes i valors- i, també, la formació d'una certa *personalitat política*.

generació a una altra. En l'altre extrem, se situen certes interpretacions que, si bé tenen en compte l'*adoctrinament* com un dels aspectes més destacats de la transmissió cultural, consideren que la socialització no pot ser entesa com un procés unidireccional, com un simple mecanisme de reproducció d'allò existent, sinó que més aviat representaria un instrument bàsic de reorganització i reinterpretació de la informació rebuda. Sota aquesta perspectiva destaca, en primer lloc, l'apropiació per part del subjecte dels valors, normes i coneixements del seu grup i, en segon lloc, la reubicació personal i activa d'aquestes referències i coneixements.² La socialització, doncs, seria a la vegada mecanisme de continuïtat i de canvi per al sistema i mecanisme de desenvolupament i formació del *jo* social per a l'individu.³ Precisament, la tendència dels darrers anys ha estat donar més importància a aquesta darrera perspectiva que percep la socialització com a producte no només de la *inculcació* exterior sinó, també, de les experiències pròpies dels individus.⁴ Una concepció que intenta complementar la perspectiva des del sistema social amb la d'un subjecte actiu durant tot el procés. Sota aquesta òptica la socialització s'allargaria a tot el cicle vital de l'individu, apareixent una multiplicació dels agents de socialització.⁵ Malgrat aquesta proliferació, entre els

² PERCHERON, A. "Socialisation et tradition: transmission et invention du politique". *Pouvoirs*, (1987), núm. 42, pàg. 45.

³ PERCHERON, A. *L'univers politique des enfants*. París: Presses de la Fondation des Sciences Politiques, 1974, pàg. 25.

⁴ Tal i com assenyala Benedicto, privilegiar una de les perspectives només duu a una visió esblaiada i incompleta del procés de socialització, que pot desembocar, en la primera de les possibilitats en una concepció *supersocialitzada* de l'individu completament sotmès a la societat i, en el segon cas, en una concepció *psicologista* en la qual el procés d'aprenentatge acaba perdent el referent col·lectiu per a convertir-se en una qüestió de psicologia individual. BENEDICTO, J. "La construcción de los universos políticos de los ciudadanos", dins J. Benedicto i M^a.L. Morán (eds.). *Sociedad y política*. Madrid: Alianza, 1995, pàg. 230.

⁵ PERCHERON, A. "La socialisation politique: défense et illustration", dins M. Grawitz i J. Leca. *Traité de Science Politique*. París: Presse Universtaire de France, 1985. Vol. III, pàg. 224.

quals destacarien les xarxes d'influència informals -com els grups d'iguals⁶- i, sobretot, els mitjans de comunicació i la televisió, la *família* continua apareixent com el principal grup primari per les seves característiques d'associació i cooperació íntima entre individus. Si bé és cert que les seves característiques i funcions en l'estructura i els processos socials s'han vist transformades⁷, la família continua sent un dels agents socialitzadors privilegiats. En efecte, els primers anys de la vida d'un individu, defineixen un temps en el qual s'adquireixen els coneixements i els rols fonamentals, i és aquest precís moment en què la socialització familiar juga un paper determinant. El primer bagatge d'*orientacions* és proporcionat per la família: ja sigui per les condicions objectives d'inserció d'aquesta en la societat -estatus socioprofessional dels pares, el nivell d'estudis parental, lloc de residència-, com també pel conjunt de valors, actituds i representacions socials que els pares comuniquen de forma més o menys explícita als seus fills.⁸ Les característiques familiars tenen una influència molt important sobre la construcció de la identitat

⁶ ERIKSON, R., LUTTBURG, N. i TEDIN, K. *American Public Opinion*. Nova York: McMillan, 1991, pàg. 145.

⁷ "As the extended family has broken down in many modern societies under the impact of geographic mobility and other aspects of modern life, and as peer groups, the school system, radio and television, and magazines take over many of the family's old responsibilities, the impact of family socialization has probably declined". ALMOND, G. i POWELL, G.B. *Comparative Politics. System, Process and Policy*. Boston: Little, Brown and Company, 1978, pàg. 90. En la mateixa línia, escriu Almond: "generally speaking, there is evidence that family authority has changed in participatory direction". ALMOND, G. *A discipline divided. Schools and sects in Political Science*. Londres: Sage Publications, 1990, pàg. 151. Aquest afebliment de la eficàcia familiar en els processos de socialització política -i sobretot de la identificació partidista- és l'origen de l'anomenada escola *revisionista*. Un bon resum dels estudis electorals que es realitzen fins a mitjans dels anys vuitanta als EEUU que demostren aquest declivi de la identificació partidista és ABRAMSON, P.R. *Las actitudes políticas en Norteamérica*. Buenos Aires: Grupo Editor Latinoamericano, 1987.

⁸ MUXEL, A. "Le moratoire politique des années de jeunesse", dins A. Percheron i R. Remond. *Age et politique*. París: Economica, 1991 (La vie politique), pàg. 211.

política; la transmissió parental, explícita o implícita, té una eficàcia real.⁹ Ara bé, no hem de deixar de banda que la socialització s'allarga durant tot el cicle vital de l'individu. I, en el cas espanyol, aquest fet té especial transcendència, ja que els processos de *ressocialització adulta* són comuns en bona part dels canvis de regim polític, com ha estat la transició política espanyola.¹⁰ Ressocialització que hem d'entendre com a causa i conseqüència de la consolidació de la democràcia a Espanya.¹¹ Especialment suggeridora és la hipòtesi esbossada per López Pintor en recordar que la *ressocialització adulta* -que es realitza a través dels grups d'iguals, en el treball, la universitat, les associacions culturals i polítiques- adquireix especial rellevància en l'última fase de la dictadura.¹²

7.1 NIVELLS DE POLITITZACIÓ FAMILIAR

Com una primera aproximació a la relació entre l'individu i el seu paper d'actor polític podem tractar d'establir com s'orienta *afectivament* cap a la política. Ens

⁹ Tampoc podem oblidar la gran importància que se li pot atribuir en el paper que té per a l'estabilitat i la supervivència del propi sistema polític. Sola aquesta òptica i pel que fa al cas espanyol, és interessant IGLESIAS DE USSEL, J. "La familia y el cambio político en España". *Revista de Estudios Políticos*, (1990), núm. 67, pàgs. 235-259.

¹⁰ Un resum dels estudis que posen de relleu la importància de les conjuncures històriques en els processos de socialització política, vegeu JOIGNANT, A. "La socialisation politique. Stratégies d'analyse, enjeux théoriques et nouveaux agendas de recherche". *Revue Française de Science Politique*, vol. 47 (1997), núm. 5.

¹¹ BENEDICTO, J. "La construcción de los universos políticos de los ciudadanos", dins J. Benedicto i M^a.L. Morán (eds.). *Sociedad y política*. Madrid: Alianza, 1995, pàgs. 241-242.

¹² PINTOR, R. "El impacto del autoritarismo en la cultura política. La experiencia española en una perspectiva comparada", dins aavv. *Política y sociedad. Homenaje a Francisco Murillo Ferrol*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1987, pàgs. 1066-1067. De la mateixa opinió és JUSTEL, M. "Edad y cultura política". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1992), núm. 58, pàg. 69.

estem referint al grau d'implicació política del nucli familiar de l'alcalde. Per a mesurar aquests tipus d'*orientacions*, habitualment s'utilitza una escala en la qual cada entrevistat valora l'interès per la política que atribueix al seu entorn familiar. Prudencialment i tenint en comte el seu sentit més estricte, aquest indicador potser només es pugui interpretar com el grau en què la política desperta una certa curiositat de *ciudadà*, un concerniment general sense implicació. Malgrat aquest dubte, molts autors consideren que aquest pronosticador pot arribar a significar una certa motivació i implicació política¹³ i que pot interpretar-se com a *nivell de politització*.¹⁴ Corroborant aquesta aproximació que entreveu l'indicador com una mesura que va més enllà de les contingències de l'actualitat, la seva permanència en el temps ens demostra que estem davant d'una autèntica *actitud política*, que estem immersos en l'àmbit de la *cultura política de l'elit local*¹⁵.

Contràriament al que a priori era imaginable, si tenim en compte tot l'univers d'estudi, són més nombrosos -la proporció és de sis a quatre, de forma aproximada- els que assenyalen haver estat socialitzats en un ambient familiar poc polititzat que els que declaren haver crescut en una atmosfera en què era habitual mantenir converses al voltant de la temàtica política. Desgraciadament, és molt complicat trobar indicadors similars que ens permetin comparar els resultats amb alcaldes

¹³ DETH, J.W. van. "Interest in politics", dins M. K. Jennings i J. W. van Deth. *Continuities in political action. A longitudinal study of political orientations in three western democracies*. Berlín-Nova York: De Gruyter, 1990, pàgs. 276-284.

¹⁴ Inglehart, per exemple, així ho considera. INGLEHART, R. *El cambio cultural en las sociedades industriales avanzadas*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1991 (Monografías, núm. 121), pàg. 383.

¹⁵ "If labels are useful -and sometimes they are- we can call the set of politically relevant beliefs, values, and habits of the leaders of a political system "elite political culture". PUTNAM, D. "Studying Elite Political Culture: The Case of "Ideology"". *American Political Science Review*, vol. LXV (1971), núm.3, pàg. 651.

d'altres països del nostre entorn.¹⁶ El que sí tenim al nostre abast, en canvi, són dades referents a altres tipus d'elits polítiques i, també, les que es produeixen pel total de la població espanyola. Malgrat que siguin distribucions difícils de comparar, ens poden donar indicis per interpretar millor la posició dels alcaldes. Els resultats que es generen en altres tipus de personal polític, demostren que els batlles estan lluny de ser la classe d'elit més polititzada. Així, per exemple, entre els alts càrrecs de la Generalitat de Catalunya, la proporció s'inverteix -set a tres- a favor dels que han viscut en una família polititzada.¹⁷ En canvi, si l'element de comparació és el total de la població espanyola, els resultats donen un important avantatge als primers mandatariis municipals.¹⁸ Quedarien, per tant, en una posició clarament allunyada dels ciutadans però, també, d'altres tipus de personal polític.

¹⁶ Pel que a França, les dades fan referència a subgrups molt específics. Vegeu, per exemple, l'estudi de Lecomte sobre els membres electes del Ressemblement Pour la République. LECOMTE, P. "Comment viennent-ils à la politique? L'engagement des nouvelles recrues du RPR". *Revue Française de Science Politique*, vol. 39 (1989), núm. 5. Atenent a Itàlia, les dades sobre la socialització política són, pràcticament, inexistentes. En efecte, succeeix el que apunta A. Magnier: "il lavoro di ricerca su campione rimane in Francia quasi esclusivamente dedicato al sindaco, un livello di potere al quale la ricerca italiana deve, invece, dedicare maggiore attenzione". MAGNIER, A. "Gli eletti comunali in Italia e in Francia", dins R. Segatori (dir.). *Istituzioni e potere locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia), pàg. 126. CACIAGLI expressava, uns anys abans, la mateixa idea: "Malheureusement, si les études sur les élites sont, en general, sousdéveloppées en Italie (le pays de Gaetano Mosca et de Vilfredo Pareto!), les recherches sur les maires sont pratiquement inexistantes". CACIAGLI, M. *Les élites locales italiennes entre administration et politique*. París: Universitat Paris-III. Facultat de Dret, d'Econòmiques i Ciències Socials, 1986. Text inèdit i mecanografiat, pàg. 5.

¹⁷ MATAS, J. *Els alts càrrecs: política i administració a la Generalitat de Catalunya*. Barcelona: Escola d'Administració Pública, 1995 (Estudis, núm. 16), pàg. 117.

¹⁸ Les dades que utilitzem fan referència a l'any 1989. Malgrat que la distància en el temps sigui un inconvenient, l'hem preferida a altres ja que l'enunciat de la pregunta és exactament el mateix que nosaltres hem utilitzat: "¿Solía hablarse de política en su casa cuando era niño o adolescente?". Els resultats demostren com a Espanya l'ambient de despolitització familiar és francament elevat:

Con mucha frecuencia 5%

La imaginació torna a trontollar quan intentem establir les diferències entre les organitzacions polítiques. Malgrat que siguin innegables certes distincions partidistes en el pronosticador que estem utilitzant, ens sembla que erraríem la clau interpretativa si centréssim tot el nostre interès en aquest creuament. No volem insinuar que la dimensió ideològica no sigui una variable discriminant en aquest àmbit. En efecte, els membres dels partits d'esquerra tenen més tendència a assenyalar l'haver-se format en un ambient familiar fortament polititzat, en el qual les converses sobre aquestes qüestions molt sovint hi eren presents. Els que menys assenyalen aquest tipus de socialització familiar, per contra, no són tant els electes que es declaren conservadors, sinó els que s'autoubiquen en la hipotètica neutralitat de les posicions centrals de l'eix ideològic.

Taula 66

Converses polítiques familiars segons l'ideologia de l'entrevistat

	Esquerra	Centre esquerra	Centre	Centre dreta	Dreta	Apolític	Total
Molt sovint	21,0	8,5	13,3	15,4			15,3
Bastant sovint	30,0	31,0	16,7	23,1			27,8
Poc sovint	33,0	36,6	40,0	30,8			34,7
Mai	16,0	23,9	30,0	30,8	100,0	100,0	22,2
N	(100)	(71)	(30)	(13)	(1)	(1)	(216)

A pesar de l'atracció que ens puguin despertar els resultats, ens sembla que el punt de major interès interpretatiu roman en un altre creuament: la *dimensió temporal*. La distribució ens obliga a variar de forma sensible la descripció que hem ressenyat en parlar de l'elit local en el seu conjunt, ja que a través de la successió dels mandats consistorials es fa evident un cert *decreixement del grau de politització*. Al desagregar en intervals menors, sobresurten els alcaldes que han

De vez en cuando	15%
Pocas veces	23%
Prácticamente nunca	54%
Ns-Nc	4%

Font: BENEDICTO, J. i MORÁN, M^ªL. *La cultura política de los españoles. Un ensayo de reinterpretación*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1995, pàg. 73.

accedit al càrrec durant el primer mandat. Entre aquests, més de la meitat declara haver viscut en un ambient en què la política era un tema habitual en les seves converses. L'amplitud del buit respecte altres tipus d'elits queda reduït de forma significativa. En realitat, més que la confrontació amb diferents conjunts de personal polític, el que dóna més rellevància a aquesta proporció és la distància respecte a les noves fornades de 1991: d'entre els membres de la nova elit local, els qui assenyalen un *grau d'implicació política*¹⁹ familiar decreixen en gairebé una quarta part. La hipòtesi d'un cert canvi en el tipus d'elit que vagi més enllà d'un *relleu generacional*, pot tenir en aquestes dades un cert inici de comprovació. De moment però, només hem mesurat un únic pronosticador. Ens farà falta l'ajut de moltes altres variables per poder establir amb una certa seguretat i solvència una conclusió d'aquest tipus.

A més, hem d'assegurar la hipòtesi a la qual hem arribat. Amb aquest motiu podem desagregar la distribució i observar si aquesta tendència es confirma entre l'elit dels dos principals partits. En efecte, si es recorda la *descripció política* que hem realitzat dels municipis (vegeu capítol 1), aquests resultats podrien analitzar-se com a producte de la diferent entrada dels partits polítics en els ajuntaments: el grau més elevat de politització visible entre els batlles dels primers mandats, podria ser fruit del major nombre d'alcaldes de formacions d'esquerra durant els inicis de la democràcia en el món local. La taula següent ens mostra, respecte al nivell de politització, dos itineraris desiguals.

¹⁹ Utilitzem l'expressió de forma similar a com ho fa Inglehart, és a dir com una espècie genèrica d'activisme polític. INGLEHART, R. *El cambio cultural en las sociedades industriales avanzadas*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1991 (Monografías, núm. 121), pàg. 388.

Taula 67

Converses polítiques familiars segons el mandat i el partit

	PSC 79	PSC 83	PSC 87	PSC 91	CIU 79	CIU 83	CIU 87	CIU 91
Molt sovint	18,9	11,1	10,0	8,3	4,5	17,6	5,2	17,6
Bastant sovint	37,8	25,9	30,0	25,0	18,2	17,6	42,1	17,6
Poc sovint	24,3	51,9	40,0	50,0	36,4	23,5	36,8	47,1
Mai	18,9	11,1	20,0	16,7	40,9	41,2	15,8	17,6
n	(37)	(27)	(10)	(12)	(22)	(17)	(19)	(17)

Diversos són els elements que en sobresurten. En primer lloc, destaca el descens de la intensitat en l'activisme polític familiar entre els electes del Partit dels Socialistes de Catalunya, si el punt de comparació és el primer mandat consistorial. En efecte, en aquest cas el decreixement és important, fins al punt que la diferència entre les legislatures extremes és al voltant de 20 punts percentuals. La resta de mandats mantenen una estructura bastant similar. De segur que una de les explicacions a aquesta davallada ens ve determinada pel factor *edat*.²⁰ En efecte, aquesta variable torna a demostrar una forta capacitat explicativa: la primera fornada d'alcaldes neixen al bell mig de la guerra civil, el que equival a dir que els seus progenitors han viscut de forma directa l'intens episodi republicà, el terror del conflicte bèl·lic, les dificultats de la postguerra i tota la dictadura. En canvi, l'última fornada de batlles -que neixen al voltant dels anys cinquanta- té, en general, uns progenitors que s'han educat durant el franquisme. No cal insistir en què la socialització en aquest període es duu a terme sobre una base cultural en la qual destaquen el conjunt d'actituds de despolitització, de percepció de la política com quelcom aliè i estrany a la vida dels ciutadans i una estesa desinformació.²¹ El franquisme va desprestigiar sistemàticament la mateixa noció de política i de

²⁰ L'edat és, en efecte, un dels trets estructurals bàsics de referència per a l'estudi del canvi en qualsevol societat o grup, fins i tot com a *cleavage* polític d'importància estratègica. JUSTEL, M. "Edad y cultura política". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1992), núm. 58.

²¹ BENEDICTO, J i MORÁN, M^aL. *La cultura política de los españoles. Un ensayo de reinterpretación*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1995, pàg. 23.

qualsevol activitat que se li relacionés, allunyant-la de la vida dels ciutadans que acaben per percebre-la com quelcom innecessari i, fins i tot, negatiu. Lògicament, aquesta separació comporta que l'interès i l'eficàcia política subjectiva dels ciutadans espanyols estigui molt allunyada dels països del nostre entorn.²² El factor edat, doncs, sembla proporcionar-nos les raons suficients per arribar a entendre perquè el pas del temps ha produït un tipus de personal polític amb una menor implicació política familiar. L'edat és important, però no ho explica tot. No podem explicar a través d'aquesta variable, l'estabilitat i el relatiu augment que es produeix entre les files de la coalició CiU. La qual cosa ens pot indicar que a més a més es pot haver produït un cert reemplaçament qualitatiu de l'elit local al llarg d'aquests quinze anys. Les diferències que s'originen entre els membres de la mateixa elit no poden ser causades únicament per un efecte generacional, sinó que, probablement, ens indiquin que estem operant amb diferents tipus de personal polític que s'ha anat succeint al llarg d'aquests quinze anys.

7.1.1 L'herència política

No acaben aquí les possibilitats per mesurar la politització familiar dels alcaldes. Amb l'intent d'analitzar els diferents processos a través dels quals la família dels entrevistats es relaciona amb l'univers de la política, ens trobem amb altres indicadors que mesuren els diferents graus de politització. Si seguim la gradació clàssica, el pronosticador sobre el nivell de converses polítiques familiars mesuraria un nivell d'activisme polític que no suposa un raser d'implicació personal massa alt ni exigeix una gran iniciativa individual. Formaria part dels nivells de participació política que normalment s'anomenen fàcils.²³ En canvi, dins l'esquema global de

²² BENEDICTO, J. "Sistemas de valores y pautas de cultura política", dins J. Tezanos i altres. (eds.). *La transición política española*. Madrid: Sistema, 1993 (Politeia), pàg. 663.

²³ Cal introduir un cert matis a la lògica inclusió d'aquest pronosticador en el conjunt dels que mesuren actituds que, amb més o menys freqüència, realitza la majoria de la població. El fet de

relacions entre individu i política, la posició predominant queda ocupada per l'acció política dels subjectes. En aquesta dimensió, un dels factors que millor ens remet a aquest estadi superior de politització és la *militància en una organització de caràcter polític*. El fet de mesurar una acció -la militància- que comporta una considerable utilització de recursos i esforços personals per a dur-se a terme, fa que pugui ser considerat com un pronosticador que calibra un *grau més elevat* d'activisme polític.

El considerar l'afiliació com un estrat superior del grau de politització familiar és interessant, ja que el conjunt d'alcaldes que tenen un progenitor militant és sorprenentment alt: més d'una tercera part dels batlles entrevistats assenyalen tenir una *herència política*, és a dir, declaren tenir un pare²⁴ militant d'algun partit polític o sindicat. La dada és d'especial importància al recordar que si hi va haver alguna institució que va ser atacada de forma ferotge pel règim franquista, aquests van ser els partits polítics. La repressió contra les organitzacions polítiques va ser molt primerenca i qualsevol tipus de contacte amb partits polítics s'havia de produir des de la més pura clandestinitat. El percentatge és suficientment elevat com per a que els avatars històrics no impedeixen que l'herència política dels batlles catalans es pugui comparar i, fins i tot, sigui superior a altres països del nostre entorn: a França, per exemple, el percentatge de batlles amb pares militants afecta poc més de la quarta part dels alcaldes de més de quinze mil habitants.²⁵ Objectivament,

preguntar per les converses familiars suposa situar-se en ple franquisme, i ens sembla que aquesta condició comporta un major nivell d'implicació política a l'indicador.

²⁴ És habitual tenir en compte només la militància paterna, ja que la materna és pràcticament inexistent. En el nostre cas, el percentatge implica al voltant d'un 6% dels casos.

²⁵ Les dades que aporta Becquart-Leclerc són sensiblement diferents. En l'estudi que l'autora realitza en els departaments del nord de França, l'herència política es produeix en més de la meitat dels casos. Ens sembla preferible, però, treballar amb les dades que proporciona Garraud per dues raons. En primer lloc, són dades referides a les ciutats més importants de França, en canvi el treball de Becquart són bàsicament municipis petits i mitjans. I en segon lloc, són resultats més propers en el temps. GARRAUD, P. *Profession homme politique. La carrière politique des maires urbains*. París: L'Harmattan, 1989, pàg. 27 i BECQUART-LECLERC, J. *Paradoxes du Pouvoir Local*. París: Fondation Nationale de Science Politique, 1976, pàg.

doncs, el llegat polític familiar dels mandataris municipals es pot considerar elevat tant per l'etapa històrica en què s'ha produït com en comparació amb els seus homòlegs europeus. Les dades continuen sorprenent si confrontem la distribució dels alcaldes amb la que es produeix en altres tipus d'elits catalanes i que, per tant, les seves famílies han hagut de viure els mateixos esdeveniments polítics. Les úniques dades que tenim al nostre abast sobre la militància paterna són les que fan referència als alts càrrecs de la Generalitat de Catalunya. Entre aquests, el percentatge sobrepasa escassament la quarta part dels entrevistats.²⁶ Es tracta d'una diferència percentual no negligible. I encara ho és menys si tenim en compte que es tracta d'un pronosticador que mesura un nivell superior de politització familiar. De fet, a nivell de converses familiars els alts càrrecs mostraven un grau de politització superior, en canvi, pel que fa a la militància no és així. Si assumim el caràcter acumulatiu del grau de politització -els que militen també parlen de política- es pot intuir que la distribució dels batlles estarà molt poblada pels extrems de l'escalat, mentre que entre els alts càrrecs mantindran una tònica més ponderada. Veurem més endavant que no és tracta només d'una intuïció.

La successió dels mandats consistorials ens torna a donar la dimensió exacta de l'amplitud del fenomen. Com succeïa amb l'indicador que mesura el nivell de politització a través de les converses familiars, el *grau de politització* -aquest vegada estimat a partir de la militància dels progenitors- té una gradual, però sensible tendència a la baixa a mesura que passen els anys. El primer indici ens prové del fet que els batlles que estan en actiu mostren un menor nivell de politització familiar que els exalcaldes (vegeu annex IX).

Si dividim els intervals en unitats menors i ens fixem en cadascuna dels electes nous de cadascun dels mandats²⁷, tornen a reaparèixer amb força els electes del

²⁶ MATAS, J. *Els alts càrrecs: política i administració a la Generalitat de Catalunya*. Barcelona: Escola d'Administració Pública, 1995 (Estudis, núm. 16), pàg. 114.

²⁷ Utilitzem el creuament dels electes nous de cadascun dels mandats perquè reflecteix millor el vessant *dinàmic*, de canvi, que intentem establir. El creuament tenint en compte tots els alcaldes de

primer mandat, entre els quals el pronosticador assoleix una quota del 40%. La diferència entre el primer mandat consistorial i la darrera legislatura supera els dotze punts percentuals.

Taula 68

Militància paterna segons el mandat d'origen

	1979	1983	1987	1991	Total
Sí	40,6	30,6	26,4	27,0	33,8
No	58,3	69,4	73,5	73,0	65,7
NS	1,0				0,5
n	(96)	(49)	(34)	(37)	(216)

Com acostuma a ser habitual en estudis de països del nostre entorn²⁸, són els electes que es consideren ideològicament d'esquerrres els que més han estat socialitzats en ambients familiars polititzats. Les diferències adquireixen, però, major exemplaritat en el moment que tenim en compte el partit polític pel qual els entrevistats van ser elegits alcaldes. A través d'aquest creuament, queda palès com els membres electes del Partit Socialista Unificat de Catalunya són els que més declaren haver tingut uns progenitors militants. Junt amb ERC, són les dues úniques formacions en què més de la meitat dels seus efectius han estat socialitzats en un ambient familiar en el qual els pares haurien format part d'una organització política.

cadascún dels mandats ens indica la mateixa conclusió però esmorteïda per la baixa taxa de renovació dels alcaldes (vegeu annex IX).

²⁸ Vegeu, pel que fa a França, GARRAUD, P. "La ville en héritage", dins C. Patriat i J. Parodi (eds.). *L'héritage en politique*. París: Economica, 1992 (Administration et politique locale), pàg. 222. Atenent a Itàlia, les dades sobre aquests aspectes de la socialització política de les elits locals, és molt escassa. Malgrat tot es pot consultar, per exemple, SEGATTI, P. "Partiti e selezione politica a livello locale", dins G. Bettin. *Classe politica e città*. Pádova: Cedam, 1993 (Biblioteca di Sociologia, núm. 8), pàgs. 65-105.

Taula 69

Militància paterna segons el partit

	PSUC/IC	ERC	PSC	CiU	PP	UCD	NE	Indep	Total
Si	50,0	50,0	32,6	28,0		100,0		33,3	33,8
No	50,0	50,0	67,4	70,7	100,0		100,0	66,6	65,7
NS				1,3					,5
n	(28)	(6)	(86)	(75)	(1)	(1)	(1)	(18)	(218)

Les diferències amb altres formacions d'esquerra, com el cas del Partit dels Socialistes, és més que notable -vint punts percentuals- i, gairebé duplica el nombre dels de la coalició CiU.²⁹ Quant als partits polítics als que havien militat els progenitors dels alcaldes, sobresurt Esquerra Republicana de Catalunya que aglutina gairebé una cinquena part dels casos. Malgrat tot, tractats no individualment, destaca la militància en organitzacions sindicals, de tal manera que una quarta part dels individus que té herència política, els prové via sindical. Politicològicament, és molt suggeridor observar com les tradicions polítiques s'acompleixen escrupolosament: entre els electes del PSUC, les principals organitzacions en les quals militaven els progenitors eren el propi PSUC i el PCE, les organitzacions sindicals nodreixen al PSC, i ERC i la Lliga ho fan a la coalició CiU.

7.1.1.1 La reemergència històrica

Al llarg del comentari sobre els mecanismes i canals a través dels quals els batlles s'han relacionat amb l'univers de la política, hem tingut sempre present

²⁹ Encara que el percentatge que correspon a CiU quedi capidisminuït al costat dels que es produeixen en altres organitzacions polítiques, no hem d'oblidar que, respecte altres elits, els alcaldes mostren un major nivell de politització. Així, per exemple, el percentatge dels delegats del VI Congrés de CDC, assoleixen la quota d'un 18%. MARCET, J. *Convergència Democràtica de Catalunya. El partido y el movimiento*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1987 (Monografías, núm. 87), pàgs. 225-226.

l'impàs que va representar el franquisme i la despolitització familiar que va suposar per a les generacions socialitzades sota el règim. De la mateixa manera, tenim present la tesi de la *memòria històrica*,³⁰ que assenyala les *continuitats polítiques* com un dels principals factors explicatius de la transició a Espanya. La *reemergència* va ser possible, en part, gràcies a la preservació de certs valors de la cultura democràtica sota la dictadura. Aquesta persistència es produeix en certs sectors socials i la seva transmissió és, sobretot, familiar.³¹ Sota aquesta hipòtesi, no només ens vam interessar per l'origen familiar més directe -els pares- sinó pels membres que podien haver viscut un altre moment històric en què la relació amb el món de la política s'hagués pogut establir sota condicions democràtiques. A l'interrogar i aconseguir dades només dels progenitors dels alcaldes ens arriscàvem al fet que, influïts per l'ambient polític del franquisme, estiguéssim obviant una important tradició familiar anterior i un cert tipus de socialització política. Aquesta possibilitat seria especialment evident entre els alcaldes que accedeixen al poder al llarg dels darrers mandats. Són alcaldes amb data de naixement entre 1945 i 1950, el que equival a dir que els seus pares varen néixer al voltant de 1925. L'accés normal al món de la política és, doncs, improbable i la d'establir-ne certs lligams encara més.³² Per aquesta raó i conscients que els *agents* podien ser altres membres de la família, vàrem voler exhaurir totes les possibilitats demanant informació sobre els antecedents tant de la família paterna com materna. La intuïció de partida va ser correcta. És realment suggeridor observar com són els batlles del primer i darrer mandat els que més assenyalen una influència d'*altres agents de socialització dins la mateixa família*.

³⁰ El principal estudi sota aquesta perspectiva és el de MARAVALL, J.M. *La política de la transición*. Madrid: Taurus, 1981, en el qual deixa extraordinàriament clar la persistència intergeneracional de les simpaties ideològiques.

³¹ MONTERO, J.R. i TORCAL, M. "La cultura política de los españoles: pautas de continuidad y cambio". *Sistema* (1990), núm. 99, pàg. 42.

³² Per contra els alcaldes del 1979 que neixen a finals de la guerra civil, tindran uns pares que ho hauran fet uns vint-i-cinc anys abans.

Tauia 70

Altres familiars -excepte els progenitors- relacionats amb la política segons el mandat d'origen

	1979	1983	1987	1991	Total
Familiars relacionats amb política	57,0	49,0	31,2	62,2	52,0
N	(96)	(49)	(34)	(37)	(216)

No cal insistir en els electes del primer mandat consistorial, ja que ha quedat ben assentat que són els que demostren un nivell de politització familiar més elevat. En les legislatures posteriors la tendència és a una certa davallada que varia clarament de sentit a partir de 1991. Davant la impossibilitat de mantenir una relació *normalitzada* amb l'univers de la política per part dels seus progenitors, són altres membres del nucli familiar els que apareixen com a determinants de la funció de socialització política. En aquest cas concret, l'*herència política* prové, sobretot, dels avis, tan els paterns com els materns.

7.1.2 L'herència electiva

En parlar d'*herència política* no només s'ha de tenir en compte el vessant quantitatiu, sinó també el *qualitatiu* i, en aquest punt, tenen especial rellevància els càrrecs electes. Per tant, més que d'*herència política*, en realitat hem de parlar de l'*herència electiva* dels batlles de Catalunya. En aquest cas, farem referència, en primer lloc als *familiars que no són els progenitors dels alcaldes*, ja que en mesurar el nombre i el contingut dels *càrrecs electius*, se'ns torna a fer present la importància de conèixer l'exercici electiu entre els familiars que han pogut mantenir una relació normalitzada amb l'univers de la política.

Des d'aquesta perspectiva sorprèn el percentatge de membres del nucli familiar que han tingut un mandat electiu: *al voltant d'un 30% dels alcaldes catalans declaren tenir algun familiar -més enllà dels que haguessin pogut mantenir els progenitors- que ha exercit algun càrrec públic i electiu*. El percentatge no es pot

menystenir. Comparar les dades obtingudes amb les d'altres països del nostre entorn és fa difícil per la disparitat dels resultats referits pels diferents autors. Així, Becquart-Leclerc assenyala en el seu estudi sobre els departaments del nord de França³³, que gairebé la meitat dels alcaldes posseeixen algun tipus d'herència electiva, mentre que els resultats que presenta Garraud rebaixen el percentatge fins a una quarta part dels batlles francesos de ciutats més grans de quinze mil habitants.³⁴

Si bé la majoria d'alcaldes no tenen ni *herència electiva ni política*, és cert que les dades que aportem demostren que la família és un dels llocs on s'adquireixen precoçment algunes predisposicions que poden afavorir una carrera política, on les normes relatives a l'acció política són interioritzades i valoritzades. Així, un dels agents importants de socialització familiar durant aquests primers anys de democràcia han estat, en gran mesura, els avis. La relació normalitzada que aquests han pogut tenir amb l'univers de la política, fa que hagin pogut ser els que inicien una certa *tradició política familiar*. Les dades acaben d'arrodonir l'argument, ja que si en el cas dels *familiars directes* -sobretot, els avis- acabem de veure que se situa entorn del 30%, en el cas dels progenitors el percentatge dels que exerceixen algun càrrec públic és només d'un 16%. I la sorpresa augmenta encara

³³ BECQUART-LECLERC, J. *Paradoxes du Pouvoir Local*. París: Fondation Nationale de Science Politique, 1976, pàg. 29. Percentatge en el que coincideix Mabileau, encara que sense apuntar la font d'on l'extreu. MABILEAU, A. *Le système local en France*. París: Montchrestien, 1991, pàg. 88.

³⁴ GARRAUD, P. "La ville en héritage", dins C. Patriat i J. Parodi (eds.). *L'héritité en politique*. París: Economica, 1992 (Administration et politique locale), pàg. 223. En el moment de confrontar la situació catalana i la francesa, hem de vigilar perquè no estem comparant exactament el mateix. En el cas de les dades franceses, en més d'un cas, hauríem de parlar més que d'herència, de *donació*. Criqui demostra com a nivell local, fins a cert punt, encara subsisteixen les grans dinasties. CRIQUI, E. "Le canton en héritage", dins C. Patriat i J. Parodi (eds.). *L'héritité en politique*. París: Economica, 1992 (Administration et politique locale), pàg. 202. Per altra banda, l'herència electiva en el cas francès s'efectua, principalment, entre pares i fills, i nosaltres comptabilitzem els casos en els quals el *testimoniatge* és produeix a través de familiars amb l'excepció, precisament, dels progenitors.

més en el moment d'establir els càrrecs públics que han exercit: una quarta part ha mantingut un *mandat local* i un 14% ha estat alcalde.

Taula 71

Herència electiva dels alcaldes

Acalde	14,4
Tinent d'alcalde	1,9
Regidor	7,9
Diputat Provincial	1,9
Diputat al Parlament de Catalunya	,5
Diputat a les Corts Generals	1,4
Senador	,9
n	(216)

Per bé que la força dels resultats, en aquest cas és decisiva la *dimensió dels municipis* amb què estem treballant. En efecte, les dues terceres parts dels entrevistats amb una herència electiva afirmada, provenen de municipis fins a quinze mil habitants. Ens trobem, doncs, amb una situació a bastament tractada en la literatura d'altres països del nostre entorn, amb explicacions que sovint convergeixen. Des de la constatació de com un nom pot convertir-se en un *sèsam*, obrint el secret d'una legitimitat inscrita en la memòria local³⁵, fins a considerar que és un fenomen lligat a l'ordre de les permanències i, en certa mesura, a la resistència als canvis.³⁶ Totes dues explicacions, lògicament, tenen més sentit en municipis de població reduïda. En canvi, ja hem vist com les grans ciutats la forma

³⁵ ABÉLÉS, M. "La référence familiale. L'hérédité électorale et la vie politique locale: une approche anthropologique", dins C. Patriat i J. Parodi (eds.). *L'hérédité en politique*. París: Economica, 1992 (Administration et politique locale), pàg. 83. És el que, en el mateix volum, A. Laurent anomena la *màgia del nom*. LAURENT, A. "La magie du nom", dins C. Patriat i J. Parodi (eds.). *L'hérédité en politique*. París: Economica, 1992 (Administration et politique locale).

³⁶ PATRIAT, C. "Perspective cavalière", dins C. Patriat i J. Parodi (eds.). *L'hérédité en politique*. París: Economica, 1992 (Administration et politique locale), pàgs. 1-21.

estrictament familiar de successió ha quedat substituïda per una nova forma d'herència política molt més lligada al *partit polític* i a la pròpia *personalitat de l'alcalde*. És a dir, la transmissió no hereditària i, per tant, no familiar, del capital polític augmenta en detriment de les formes familiars de successió política que serien, lleugerament més visibles en localitats de menor població.

Amb les dades que aportem queda ben assentat que la politització familiar, en segons quins casos, es remunta a una certa tradició familiar que s'allunya més enllà de la pròpia família directa. Fins aquí els elements de *continuitat familiar*. Com ens adverteix Percheron, bé que no puguem parlar forçosament de *reproducció*, les continuïtats històriques familiars són decisives.³⁷ Ara bé, no podem obviar que en la gran majoria de casos, *l'ambient familiar que viu l'alcalde és poc polititzat*. També en aquest cas concret, hi ha una sorprenent coincidència entre el *baix grau de politització de la família paterna i/o materna i la despolitització regnant en el nucli familiar directe*.³⁸

Per tant, les dades que aportem ens serveixen per quelcom més que per a posar de relleu els processos de *transmissió cultural*. Ens serveix per a donar valor a la *socialització en l'edat adulta*.³⁹ En efecte, en el nostre cas, queda molt clar que no

³⁷ PERCHERON, A. "La socialisation politique: défense et illustration", dins M. Grawitz i J. Leca. *Traité de Science Politique*. París: Presses Universitaires de France, 1985. Vol. III, pàgs. 184-185.

³⁸ Per a contrastar les continuïtats i trencaments en la socialització familiar dels alcaldes, hem construït un *índex de politització*. Per confeccionar-lo hem utilitzat un conjunt de variables que mesuren diferents intensitats de politització. Les preguntes que podem utilitzar són la freqüència de temes polítics en les converses familiars, el record personal sobre el grau de politització tant de la branca paterna com de la materna i, finalment, la militància dels progenitors. L'escalat de les respostes, excepte en el cas de la militància, és sempre el mateix -molt, bastant, poc o gens- el que permet que siguin totes elles es puguin utilitzar de la mateixa manera. Vegeu en l'annex VIII, els resultats detallats de l'índex.

³⁹ ECKSTEIN, H. "A culturalist theory of political change". *American Political Science Review*, vol. 82 (1988), n°3, pàg. 793.

només s'ha d'estendre el procés de socialització política a tot el cicle vital de l'individu, sinó que s'han de tenir en compte els processos de *ressocialització adulta*.⁴⁰ En efecte, si més de la meitat dels alcaldes de Catalunya té uns orígens i una llarga tradició familiar de *despolitització*, hauran d'adquirir una presència decisiva altres tipus d'agents de socialització que imposaran la seva empremta en edats més avançades. *Espais*⁴¹ de socialització com la universitat, les associacions o els mateixos partits polítics. És, doncs, durant aquest *període de transició* quan es produeix una *ressocialització política* de la societat espanyola que acaba consolidant-se en la dècada dels anys vuitanta.⁴² Els dos pols extrems que esmentàvem al principi del capítol a l'hora de teoritzar la socialització política - *socialització precoç* i *ressocialització adulta*-, es produeixen de forma conjunta en el moment de tractar el nivell de politització familiar.

Aquests diferents graus de politització ens poden demostrar, en efecte, que estem tractant amb diversos tipus de personal polític. El grau de politització del nucli familiar només és un dels factors que hem de tenir en compte. S'han d'explorar altres variables que ens ajudin a determinar els canvis en l'elit política local. Les gran línies divisòries que ens han de servir per reagrupar les variables,

⁴⁰ Normalment, en els postulats de la cultura política se subestima la rellevància de la socialització adulta. En el nostre cas, es fa visible la importància d'aquest tipus de processos. Situacions com la nostra, en què es produeix un procés de transició política, demostren que la possibilitat de *ressocialització adulta* és bàsica per a comprendre la forma en què es produeix la construcció de les noves bases per a la cultura plenament democràtica i els diferents ritmes de ruptura i permanència. MORÁN, M^aL. "Elites y cultura política en la España democrática", dins P. del Castillo i I. Crespo (eds.). *Cultura Política*. València: Tirant lo Blanch, 1997 (Ciencia Política, núm. 1), pàg. 190.

⁴¹ Així, amb la idea de flexibilitzar el concepte d'agent de socialització, alguns autors prefereixen parlar d'*espais* de socialització. PERCHERON, A. "La socialisation politique: défense et illustration", dins M. Grawitz i J. Leca. *Traité de Science Politique*. París: Presse Univeristaire de France, 1985. Vol. III.

⁴² JUSTEL, M. "Edad y cultura política". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1992), núm. 58, pàg. 92.

no són altres que els *eixos de conflicte* que encara avui, amb independència del grau de radicalisme o de moderació, continuen sent els tradicionals *cleavages* que han estructurat la vida política del nostre país. A Catalunya on les migracions han estat contínues al llarg del segle XX i on els problemes d'incorporació nacionals han estat sempre presents, la *procedència familiar* és un primer element a considerar.⁴³ Els altres factors que clàssicament han provocat tensions socials, que han articulat el sistema de partits⁴⁴ i que *obliguen* a electors i elits a un cert posicionament, són la *ideologia* i la *religió*. Serà, doncs, a través d'aquesta triple classificació com organitzarem les següents pàgines.

7.2 LA SOCIALITZACIÓ NACIONALISTA

Verificar els moviments que s'han realitzat entorn les variables de contingut *nacionalista* és especialment interessant ja que, en aquest àmbit, la família juga un paper decisiu. Per bé que els agents de socialització siguin molts i molt variats, el grup primari encarregat de la transmissió d'aquest tipus de continguts és la família que durant els anys del franquisme va contrarestar, poc o molt, les lleialtats que imposava artificialment l'estat centralista.⁴⁵

⁴³ MOLAS, I. "Electores, simpatizantes y partidos políticos: el caso de Cataluña". *Revista del Centro de Estudios Constitucionales*, (1992), núm. 12, pàg. 154.

⁴⁴ GUNTHER, R., SANI, G. i SHABAD, G. *El sistema de partidos en España: génesis y evolución*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1986 (Monografías, núm. 86), pàg. 47. Vegeu també COTARELO, R. "El sistema de partidos", dins J.F. Tezanos i altres (eds.). *La Transición democrática española*. Madrid: Sistema, 1989, pàg. 362; CACIAGLI, M. *Elecciones y partidos en la transición española*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1986. (Monografías, núm. 89), pàgs. 21-24.

⁴⁵ HERNÁNDEZ, F. "El nacionalismo catalán y la socialización nacionalista". *Sistema*, (1981), núm. 43-44, pàg. 155.

Si el nucli familiar juga un paper decisiu en la socialització de caràcter nacionalista, el primer factor que hem de tenir en compte és el *lloc de procedència familiar*. Aquest factor serà determinant en tractar qualsevol de les característiques de l'elit i pel que fa al sentiment de pertinença, encara més. Per tant, val la pena fer un recordatori de les principals conclusions a què hem arribat en el moment de tractar l'origen familiar dels entrevistats (vegeu capítol 6). En primer lloc, hem establert l'*autoctonisme familiar*, reflectit en el fet que tres quartes parts dels progenitors dels alcaldes han nascut, tots dos, a Catalunya i l'origen català de la gran majoria dels batlles. Si bé els vincles familiars amb el territori són importants per assolir el càrrec d'alcalde, la proporció d'immigrants mostra una interessant gradació que parteix d'una pràctica absència de famílies immigrades entre les files de la coalició CiU, que augmenta de forma considerable entre els electes del PSC -30%- i assoleix la màxima proporció entre els membres del PSUC -al voltant del 50%. En segon lloc, la dimensió temporal ens mostra amb claredat que la trajectòria en el reclutament de les elits ha estat molt diferent segons els partits polítics: mentre la tònica general de la coalició és l'*estabilitat* -recluta els seus membres sempre entre gent nascuda a Catalunya- el PSC ha variat els seus *planters* al llarg d'aquests quinze anys. Si en un principi els seus alcaldes eren originàriament catalans, els batlles que arriben per primera vegada al govern municipal en els darrers anys, són majoritàriament fills d'immigrants. Aquesta distribució haurà de marcar, lògicament, qualsevol comentari i anàlisi que puguem fer sobre el catalanisme familiar dels alcaldes.

7.2.1 La Identificació Nacional Perceptiva

En el llarg procés de la socialització nacionalista, el primer element que s'interioritza és *el sentiment de pertinença*, la predisposició a formar part d'un grup amb característiques pròpies.⁴⁶ És precisament a través d'aquest sentiment afectiu

⁴⁶ HERNÁNDEZ, F. "El nacionalismo catalán y la socialización nacionalista". *Sistema*, (1981), núm. 43-44, pàg. 166.

gràcies al qual es capta el reconeixement dels individus amb determinades comunitats, la percepció subjectiva de la comunitat social i política de pertinença.⁴⁷ L'indicador que normalment s'utilitza és l'*Identificació Nacional Subjectiva (INS)*⁴⁸ que planteja, en una escala, la contraposició entre el referent estatal i aquells amb els que rivalitza. Es tracta d'una autodefinició per oposició de l'identificació espanyol-català. El cas que ara explorarem no es exactament el mateix: si bé és cert que l'escalat és idèntic no podem parlar d'una autoubicació, ja que es va demanar als alcaldes que situessin, en les categories clàssiques de l'INS, els seus *progenitors*. Vàrem tenir la precaució, però, de formular la pregunta per a que fossin, si més no, comparables. En lloc de demanar on situaria l'entrevistat als seus pares, se'ls va demanar on creien que *s'haguessin situat els seus progenitors* en el cas en què se'ls hagués pogut entrevistar.⁴⁹ La pregunta és sensiblement diferent. La segona possibilitat, obliga a realitzar un esforç per a situar-se *en lloc* dels progenitors i per entreveure que es no es la mateixa solució la que un donaria a la que *previsiblement* haguessin donat els interessats. Es tracta, doncs, d'una construcció efectuada a través de la recepció d'un conjunt de *percepcions* que ens ajuden a obtenir una certa coneixença, més o menys, exacta de l'objecte. Per aquest motiu i per a no confondre'ns ens sembla que podem anomenar a aquest indicador *Identificació Nacional Perceptiva (INP)*.

⁴⁷ PALLARÉS, F. i altres. "Els eixos de competència electoral", dins Equip de Sociologia Electoral. *L'electorat català a les eleccions autonòmiques de 1988: opinions, actituds i comportaments*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1991 (Estudis Electorals, núm. 10), pàg. 152.

⁴⁸ Estaríem parlant d'un indicador que, segons la *classificació per objectes*, mesuraria les orientacions -o, millor actituds- que tenen com a *orient* les característiques generals del sistema polític i, segons els *modos d'orientació*, entraria en el bloc de les que estableixen un relació psicològica entre subjecte i objecte de tipus afectiu; és a dir, dels sentiments d'afecció, d'adhesió o refús del sistema polític, institucions, actors i productes. ALMOND, G. I VERBA, S. *La cultura cívica*. Madrid: Euramérica-Fundación FOESSA, 1970, pàgs. 31-33.

⁴⁹ Exactament, la formulació de la pregunta fou la següent: "En quin punt de l'escala de sentiment nacional creu que s'hagués col·locat el seu pare? I la seva mare?".

Si el primer pas per a un procés de socialització de caràcter nacionalista és que els pares participin, en certa mesura, de l'ideari en el cas que ens ocupa s'acompleix a la perfecció: més de la meitat dels entrevistats assenyalen que els seus progenitors tenien unes arrels contrastadament nacionalistes i, només al voltant d'un 10%, declara tenir uns antecessors que participen d'una lleialtat espanyolista. La mitjana és d'un 2,3, el que equival a dir una posició de *més català que espanyol*. El primer requisit, doncs, s'acompleix de forma òptima amb una diferent gradació, però, segons el partit al qual pertanyen els alcaldes entrevistats.

Taula 72
INP segons el partit

	PSUC/IC	ERC	PSC	CIU	PP	UCD	NE	Indep	Total
Únicament català	17,8	50,0	8,1	34,7				22,2	20,8
Més català que espanyol	10,7	33,0	38,4	40,0				27,7	33,8
Tan català com espanyol	32,1		24,4	18,7	100,0			27,7	23,1
Més espanyol que català	14,3		9,3	4,0		100,0			7,4
Únicament espanyol	10,7	16,7	5,8	1,3				16,6	6,0
NS	3,6		2,3	1,3					1,9
No procedeix	10,7		11,6				100,0	5,5	6,9
n	(28)	(6)	(86)	(75)	(1)	(1)	(1)	(18)	(216)

La condició se satisfà de forma aplastant entre els electes d'Esquerra Republicana⁵⁰ i els de la coalició CiU i, en menor mesura, entre els membres del Partit dels Socialistes. L'interval percentual de les posicions catalanistes en els dos primers casos, oscil·la entre les tres quartes parts i el 80%. Molt més allunyats apareixen els electes del PSC -entre els que aquest percentatge no assoleix la meitat de l'univers d'estudi-, i, sobretot, els membres del PSUC, entre els quals una quarta part assenyalen una *lleialtat espanyolista* dels seus progenitors. Ara bé, pel fet de militar en un partit no es té un tipus de lleialtat o una altra, sinó més aviat a

⁵⁰ Ens arrisquem a incloure els membres d'Esquerra Republicana de Catalunya encara que es tracti només de sis casos, ja que la distribució de resultats ens sembla prou concloent.

l'inrevés: es milita en una organització política, precisament, perquè es participa de certs valors i afectes. I l'adquisició d'aquest conjunt de símbols identificadors té molt a veure amb la *procedència geogràfica* de la família. El creuament de l'INP amb l'origen dels progenitors ens demostra clarament que, a mesura que l'entrevistat va situant els seus pares en la banda baixa de l'escalat, augmenta, correlativament, el gruix d'individus nascuts fora de Catalunya.

Taula 73

INP segons el lloc de naixement dels progenitors

	Els dos a Catalunya	Els dos a fora Catalunya	Un Catalunya Un fora	Total
Únicament català	28,8		10,7	20,8
Més català que espanyol	43,8		32,1	33,8
Tan català com espanyol	20,5	26,2	32,1	23,1
Més espanyol que català	3,4	19,0	10,7	7,4
Únicament espanyol	,7	21,4	10,7	6,0
NS	1,4	2,4	3,6	1,9
No procedeix	1,4	31,0		6,9
n	(146)	(42)	(28)	(216)

7.2.2 L'ambient catalanista familiar

Podem afinar encara més en la nostra interpretació. Fins ara només hem fet referència a la predisposició afectiva que els batlles han adquirit en la pròpia família. I creiem que el fet d'ubicar els progenitors en els segments catalanistes de l'escala de l'INS no denota en cap moment un *grau de militància nacionalista* excessivament elevat. Sense que es pugui parlar de contradicció o de paradoxa, es poden haver donat situacions en les quals els progenitors demostren un alt sentiment de pertinença a Catalunya i, en canvi, l'ambient familiar es manté en una còmoda situació de neutralitat o, senzillament, com a aspectes inexistents en les converses familiars. El fet de pertànyer a la banda alta de l'escalat del pronosticador de la *identitat nacional* és una condició *necessària*, doncs, però no

suficient per poder parlar d'un cert grau d'activisme en aquest vessant. Els batlles socialitzats en un cert ideari catalanista reforcen encara més la seva identificació nacional gràcies a l'ambient catalanista que ha envoltat el nucli familiar.⁵¹ Abans d'endinsar-nos, però, en l'atmosfera catalanista el medi familiar, haurem de justificar, en primer lloc, que l'indicador sobre l'ambient familiar catalanista⁵² realment mesuri, encara que indirectament, un cert grau d'implicació política i, en segon lloc si, en aquest aspecte, és millor pronosticador que l'INS. Pel que fa a la primera de les qüestions plantejades, gràcies al creuament de l'ambient catalanista pel grau de politització familiar, queda molt clar com a mesura que el nivell de catalanisme davalla també ho fa, en certa mesura, la freqüència de converses polítiques familiars.

Taula 74
Ambient familiar catalanista
segons el nivell de converses polítiques familiars

	Molt sovint	Bastant	Poc	Mai	Total
Molt catalanista	45,5	30,0	14,7	8,3	22,2
Bastant	30,3	36,7	46,7	50,0	42,1
Poc	12,1	18,3	24,0	16,7	19,0
Gens	9,1	6,7	8,0	14,6	9,3
NC	3,0	8,3	6,7	10,4	7,4
n	(33)	(60)	(75)	(48)	(216)

⁵¹ En efecte, el fet d'estar envoltat d'un cert tipus ambient és el que Percheron anomena *imposició dolça*: la transmissió de pautes culturals a partir de la repetició quotidiana de comportaments i converses dins la família. PERCHERON, A. "La socialisation politique: défense et illustration", dins M. Grawitz i J. Leca. *Traité de Science Politique*. París: Presse Univeristaire de France, 1985. Vol. III, pàg. 209.

⁵² En aquest cas es tracta d'una gradació a la pregunta: "Considera que l'ambient que es vivia a casa seva era: molt, bastant, poc o gens catalanista?".

No només hi ha una certa relació amb el grau de compromís polític familiar, sinó que aquest indicador és una millor mesura que l'INS. Si comparem el mateix creuament realitzat, aquest cas, amb la *Identitat Nacional Subjectiva*, veurem com el fet d'estar col·locat en la banda alta de l'escalat no comporta necessàriament haver participat d'un nucli familiar especialment polititzat i militant.

Taula 75

INP segons el nivell de converses polítiques familiars

	Molt sovint	Bastant	Poc	Mai	n
Sentien catalans	19,6	26,8	34,0	19,6	(97)
Sentien espanyols	13,9	19,4	36,1	30,6	(15)
Un de cada	13,3	40,0	26,7	20,0	(36)
Altres	9,4	28,3	39,6	22,6	(53)
NS	13,3	40,0	26,7	20,0	(15)

Un cop enllestides les consideracions de tipus metodològic, a jutjar per les dades obtingudes i de forma molt general, les famílies de l'elit política local són *catalanistes*. Els membres de famílies en les quals l'ambient era molt o bastant *catalanista*, representen gairebé dues terceres parts de l'univers d'estudi.⁵³

La primera gran diferència és l'*organització partidista*. Poc més de la meitat dels electes del PSC i del PSUC declaren haver viscut en una família catalanista, mentre entre els de la coalició CiU el percentatge abasta més del 80% dels seus membres. Aquest eix té tanta envergadura entre els alcaldes convergents que, si desagreguem els resultats de la distribució, sobresurt la tercera part dels

⁵³ Incloem entre els individus *no catalanistes* als que han declarat que la pregunta no procedia -un 7%-, ja que són fills de pares immigrants.

entrevistats que consideren *molt* catalanista l'ambient que es respirava a casa seva.⁵⁴

La segona diferència apareix a través de la *dimensió temporal*. El pas del temps ens ajuda a determinar que aquesta característica es manté estable al llarg del temps, però amb una lleugera tendència a la baixa: mentre que entre els electes de 1979 la proporció és, pràcticament, de set a tres, entre els elegits el darrer mandat, representa poc més del 60%. És a dir, el sentiment de catalanitat d'*origen* continua predominant entre l'elit de tots els mandats, però la tendència és cap a un cert esmoreïment. Aquest decreixement és més clar entre els electes del PSC que entre els batlles convergents. En efecte, si bé és cert que els electes d'ambdós partits polítics del primer mandat consistorial són els que més declaren haver estat socialitzats en un ambient catalanista, també ho és que el tret més rellevant en el cas de la coalició és l'*estabilitat*, mentre que en el cas del Partit dels Socialistes ho és el decreixement del nivell de catalanitat.

Taula 76

Ambient familiar catalanista segons el mandat i el partit

	PSC 79	PSC 83	PSC 87	PSC 91	CIU 79	CIU 83	CIU 87	CIU 91
Molt catalanista	8,1	11,1	30,0	8,3	27,3	23,5	52,6	29,4
Bastant catalanista	51,4	37,0	20,0	31,7	63,6	52,9	26,3	52,9
Poc catalanista	18,9	29,6	30,0	26,7	4,5	23,5	21,0	17,6
Gens catalanista	10,8		20,0	16,7	4,5			
NC	10,8	22,2		16,7				
n	(37)	(27)	(10)	(12)	(22)	(17)	(19)	(17)

També en aquest cas hem tingut present l'impàs que va representar el franquisme i vam voler anar més enllà de l'origen familiar més directe, per obtenir informació de la *tradició familiar*. Per a fer-ho hem construït un *índex de catalanitat*

⁵⁴ En realitat aquest percentatge només és superat pels representants d'Esquerra Republicana de Catalunya: la meitat dels seus membres assenyalen que l'atmosfera familiar era *molt* catalanista.

que posa en relació les variables que fan referència a la família directa dels alcaldes i d'altres que informen sobre conductes i valors d'altres membres del nucli familiar. La informació que prové d'aquesta nova dimensió de l'anàlisi ens serveix, altre cop, per reafirmar la inexistència de trencaments familiars quant a la *socialització nacionalista*. Només en una quarta part dels casos no coincideixen les categories de l'índex entre progenitors i els antecessors familiars (vegeu annex VIII).

7.3 LA SOCIALITZACIÓ IDEOLÒGICA

Els clàssics conceptes d'esquerra i dreta proporcionen un important mecanisme, encara avui, d'estructuració dels sistemes d'orientació i són capaços de sintetitzar la tensió entre valors socialment contraposats, ja que integren un gran nombre de conflictes temàtics sota la seva etiqueta. Inglehart, per exemple, admet que malgrat que el significat bàsic de la dimensió esquerra/dreta consisteix en si hom dóna suport o s'oposa al canvi social en una direcció igualitària, a la llarga aquesta dimensió tendeix a absorbir la majoria dels assumptes importants.⁵⁵ Efectivament, a pesar de la *crisi* dels conceptes en la seva accepció tradicional, la dimensió segueix tenint validesa i els nous valors i interessos s'hi van integrant.

L'eix esquerra/dreta com a concepte polític és una abstracció d'alt nivell: es tracta d'una conceptualització genèrica però, al mateix temps, pràctica. Les etiquetes permeten als diferents actors polítics, orientar-se en l'amplitud i complexitat de l'univers polític, acomplint funcions cognitives i afectives en la

⁵⁵ INGLEHART, R. *El cambio cultural en las sociedades industriales avanzadas*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1991 (Monografías, núm. 121), pàg. 320.

comprensió i valoració d'actors i polítiques.⁵⁶ Compleix, doncs, la funció d'organitzar i simplificar una realitat política complexa, oferint una orientació global a situacions potencialment il·limitades. De manera més simple o més sofisticada, la tensió esquerra/dreta serveix de base a les percepcions que les elits posseeixen, a les imatges que els votants tenen de si mateixos quant a actors polítics i l'imatge del públic respecte els objectes polítics.⁵⁷

Per aconseguir aquest objectiu els investigadors acostumen a utilitzar escales en les quals els entrevistats s'autoubiquen a partir dels esmentats punts de referència abstractes. Sani i Montero assenyalen com l'individu "*percibe los términos como si estuvieran relacionados con su sistema de valores y, directa o indirectamente, con su propia posición en el continuum*". Malgrat que els que s'identifiquen amb una mateixa posició de l'eix poden diferir en alguns aspectes de les seves orientacions polítiques i valoratives generals, existeixen raons per a creure que el més comú és la concordància entre ells. Els dos autors -Sani i Montero- efectuen una analogia entre l'escala i un mirall, el qual "*refleja necesariamente una imagen supersimplificada y parcialmente distorsionada*",⁵⁸ ja que tot conflicte social no és unidimensional. Parlar en termes d'esquerra o de dreta, doncs, sempre serà una simplificació però extremadament útil,⁵⁹ fins al punt que es converteix en un dels

⁵⁶ SANI, G. i SARTORI, G. "Polarización, fragmentación y competición en las democracias occidentales", dins G. Sartori. *Partidos y sistemas de partidos*. Madrid: Alianza Editorial, 1992, pàgs. 418-424.

⁵⁷ GUNTHER, R., SANI, G. i SHABAD, G. *El sistema de partidos en España: génesis y evolución*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1986 (Monografías, núm. 86), pàg. 300.

⁵⁸ SANI, G. y MONTERO, J.R. "El espectro político: izquierda, derecha y centro", dins J. J. Linz i R. Montero (eds.). *Crisis y cambio: electores y partidos en la España de los años 80*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1986, pàgs. 180-181.

⁵⁹ INGLEHART, R. *El cambio cultural en las sociedades industriales avanzadas*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1991 (Monografías, núm. 121), pàg. 321.

principals mecanismes per analitzar l'estructuració de les orientacions cap al procés d'entrada *-inputs-* del sistema polític.

Tot coneixement, però, depèn en gran mesura de la *tècnica*, ja que lluny de ser neutra, pot tenir influència sobre els resultats si no s'adopta amb cura l'instrumental que, en cada cas, es necessita. En efecte, a l'hora de mesurar les orientacions cap als objectes polítics a través d'escala, cal tenir present que no existeix una única possibilitat, sinó que és l'investigador el que opta pel tipus d'escala que considera més convenient, ja que les variants són múltiples. Nosaltres ens hem decidit pel tipus d'escala *Likert* amb *centre pur*, en la qual l'individu s'autobica en una actitud o, més ben dit, variable contínua.⁶⁰ El disseny d'aquest tipus d'escala és senzill i les normes que dirigeixen la seva construcció també són simples. Entre altres requisits, s'acostuma a considerar que "*for the Likert procedure it is best not to have many neutral items nor many extreme items at either end of the continuum*". Per bé que les prescripcions són molt clares, la principal discrepància entre els investigadors continua sent l'existència o no d'un *centre pur*. Sense voler teoritzar, ens sembla encertada la utilització d'escala sense centre pur quan ens dirigim al total de la població. La raó és simple: s'ha observat una tendència dels entrevistats a situar-se en la còmoda posició central, quedant aquesta etiqueta excessivament inflacionada. La situació no és extrapolable, però, quan es tracta amb elits polítiques. Precisament, en aquest col·lectiu el posicionament en l'eix no suposa ni cap esforç interpretatiu ni pot comportar cap mena de rebuig. Per tant, és difícil creure que la tendència centrípeta que s'observa per al conjunt de la població s'hagi de reproduir entre l'elit política. Pel contrari, ens sembla especialment interessant conèixer el conjunt d'individus que, dedicant-se com es dediquen a la política activa, acaben optant per la posició central de l'eix ideològic.

⁶⁰ "(Likert) He also wanted to eliminate the need for judges *-l'escala de Guttman-* by getting subjects in a trial sample to place themselves on an attitude continuum for each statement". OPPENHEIM, A.N. *Questionnaire design and attitude measurement*". Londres: Gower, 1984, pàg. 133.

Per altra banda, hem optat per un *escalat de set posicions*, descartant altres possibilitats que permeten *hipotèticament* un major matís en l'autoubicació. En el cas que ens ocupa, no ens sembla gens evident que a major nombre de posicions es correspongui una major precisió en la col·locació sobre l'eix ideològic. Els entrevistats s'autoubiquen a partir d'aquests punts de referència abstractes i el suficientment generals com per a que puguin absorbir els nous temes conflictius a mesura que vagin sorgint. Ens movem, doncs, en un terreny esmunyedís, el del *sentiment d'identificació subjectiva* amb l'esquerra o la dreta, en el que les distincions que es puguin produir són fruit de grans talls. Intentar donar un alt valor heurístic a una gradació minuciosa quant al nombre de posicions no ens sembla, pel que fa a l'escala ideològica, encertat.⁶¹

Amb el propòsit de descobrir els mecanismes i continguts de la socialització política dels alcaldes, ens serà molt útil conèixer la ubicació que realitzen els entrevistats dels seus progenitors en l'eix ideològic. Seguint un procediment idèntic a l'utilitzat per crear l'INP, vam intentar que batlles *substituïssin* els seus pares situant-los en el ventall de possibilitats que proporciona l'eix esquerra/dreta. Com en el cas del pronosticador del sentiment de pertinença es tracta, poc o molt, de *suplantar* la figura dels progenitors i indicar on, hipotèticament, *s'haguessin situat* dins el *continuum* ideològic.

Els resultats obtinguts són interessants. Acostumats com estem a treballar amb distribucions d'opinions unimodals en les quals el centre roman com una de les posicions més poblades de l'eix ideològic⁶², atreu una distribució en què les

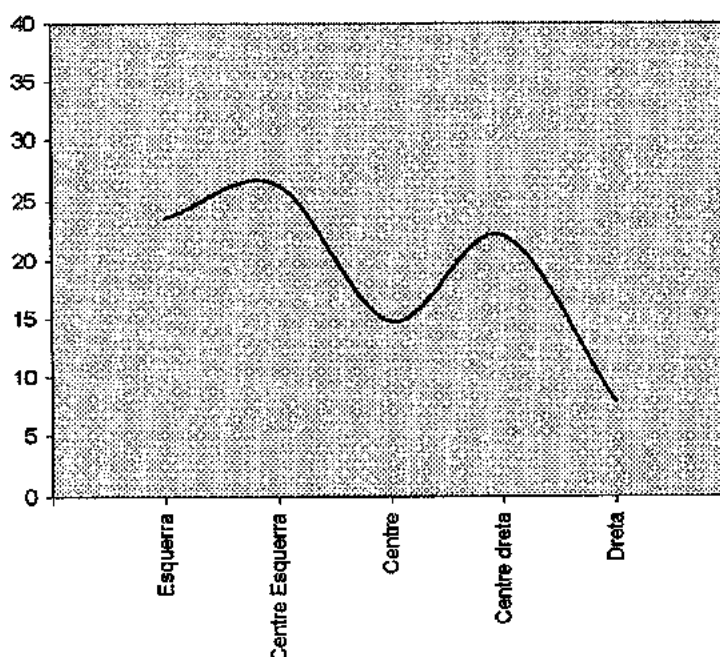
⁶¹ Així, per exemple, és fàcil constatar que és molt comú que els investigadors acabin agrupant els punts de l'escala per parelles correlatives i construint, moltes vegades, un centre artificial.

⁶² Ens estem referint a la distribució dels electors de Catalunya. Tant en les sèries que ens proporcionen les dades del CIS com les de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials aquests darrers anys, les posicions centrals de l'escala sempre apareixen poblades per entre una *quarta i una tercera part* de la població entrevistada. Per a un resum de les dades del Centro de Investigaciones Sociológicas, vegeu PALLARÉS, F., CANALS, R. i VIRÓS, M^a.R. " Els eixos de competència electoral", dins Equip de Sociologia Electoral. *L'electorat català a les eleccions autonòmiques de*

posicions centrals tenen un pes més aviat escàs i, en canvi, augmenten les opinions que denoten un major posicionament en l'eix, tant els emplaçaments d'esquerra com els de dreta. El resultat, lògicament, és una estructura d'opinions clarament bimodal.

Gràfic 6

Ubicació ideològica del pare segons la percepció dels entrevistats

No podia ser de cap altra manera. La socialització política familiar dels alcaldes té poc a veure amb la que es pugui dur a terme en un ambient familiar mitjà. Ja ho hem vist al discutir sobre el *grau de politització*: malgrat que els alcaldes no siguin, probablement, l'elit amb un origen familiar més polititzat, romanen molt allunyats de la població general. És lògic, doncs, que sigui més fàcil posicionar els membres de la família en l'eix i, fins i tot, que es produeixi una major polarització. Aquest

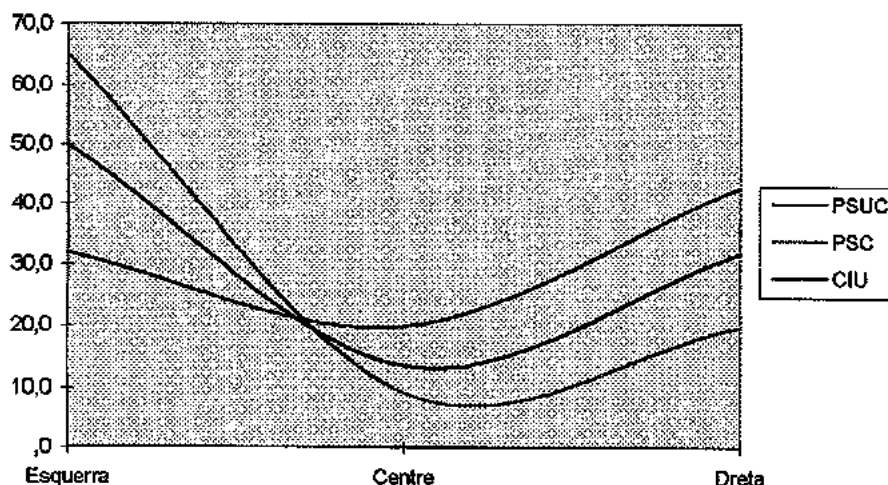
1988: *opinions, actituds i comportaments*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1991 (Estudis Electorals, núm. 10), pàg. 154. Pel que fa a les dades de l'ICPS, vegeu la col·lecció *Sondeigs*, que realitza des de 1989.

creixement inhabitual dels emplaçaments de centre dreta, no ha d'amagar que estem davant d'una distribució que denota un important escorament cap a les posicions d'esquerra. I no es tracta d'una inclinació precisament moderada. Seria un error aturar-se en la constatació que just la meitat dels entrevistats declaren una orientació paterna d'esquerres encara que, en efecte, sigui així. Ens sembla més atractiu assenyalar que els efectius d'esquerra es reparteixen a parts gairebé idèntiques entre les posicions 1 i 2 -esquerra i centre esquerra- de l'eix ideològic. En aquest cas les *mesures de tendència central* no ens acaben de fer servei, ja que la posició mitjana és d'un 2,49. És evident que, en aquest cas, la mitjana com a centre de gravetat de la distribució ens oculta la dispersió dels valors. En canvi, sí que ens serveix per obtenir una primera impressió sobre com estan distribuïdes les opinions a l'interior de cadascun dels partits polítics. Els membres del Partit dels Socialistes són els que més declaren un *origen familiar* d'esquerres -2,23-, seguit dels electes del PSUC -2,48- i, en una posició central de l'eix, els alcaldes de la coalició CiU. No ha de sorprendre la gradació que es produeix entre les organitzacions polítiques. Si observem gràficament els resultats veurem el perquè.

Gràfic 7

Percepció de la ubicació ideològica del pare segons el partit

Les dues línies *extremes* del gràfic són les que venen determinades per la distribució d'opinions dels electes socialistes i dels convergents, mentre que els batlles i exalcaldes comunistes mantenen una posició intermèdia entre ambdues. Més en detall, el gràfic anterior demostra a través de la major o menor homogeneïtat i distribució en l'eix esquerra/dreta, la existència tres tipus o *fonts de reclutament* diferents.

- 1.- En primer lloc, la corba del *Partit dels Socialistes de Catalunya* que podem anomenar *monopolar* d'esquerres per la gran concentració d'efectius en aquest extrem de l'eix. En efecte, el disseny gràfic de la distribució indica que un 70% dels alcaldes d'aquest partit han rebut una socialització ideològica en els valors de l'esquerra. El planter on es recluten les elits del Partit dels Socialistes, doncs, és molt homogeni i sense que es produeixen massa trencaments entre generacions.
- 2.- Una segona corba que ve definida per la tensió entre els dos extrems de l'eix i que intentant posar de relleu aquesta característica, podem atribuir-l'hi l'etiqueta de *bipolar*. Ens referim a la distribució del *Partit Socialista Unificat de Catalunya*, que reparteix els seus efectius entre la banda esquerra de l'escalat -entorn del 50%- i una tercera part a la banda conservadora. No tots els seus membres reben un mateix tipus de socialització familiar, sinó que provenen d'ambients fortament oposats.
- 3.- Finalment, una última distribució que si bé està escorada cap a la dreta⁶³, els trets més rellevants són, per una banda, la seva *regularitat* entre els diferents etiquetes i, per l'altra, la seva *centralitat*. La *regularitat* és pot percebre en el gràfic: és la corba més *plana*, com si els alcaldes de CiU es repartissin a parts

⁶³ La majoria dels alcaldes de CiU tenen un origen familiar essencialment *conservador*: un 43% considera que el seu progenitor s'hagués sentit còmode en les posicions de dreta de l'escala ideològica. Sense negar en cap cas la inclinació cap a posicions de dreta, ens sembla més encertat i més explicatiu aquesta capacitat d'aglutinar a sectors socials dispersos sota unes mateixes sigles.

iguals entre aquells que han viscut en un ambient familiar d'esquerres, els que ho han fet en un de conservador i els que declaren tenir uns progenitors que s'haurien situat en una posició central de l'eix. La *centralitat* és la segona característica de la socialització ideològica dels electes de la coalició. En efecte, gairebé un 80% situa els seus progenitors en posicions més o menys *centrades* -centre, centre-esquerra, centre-dreta.

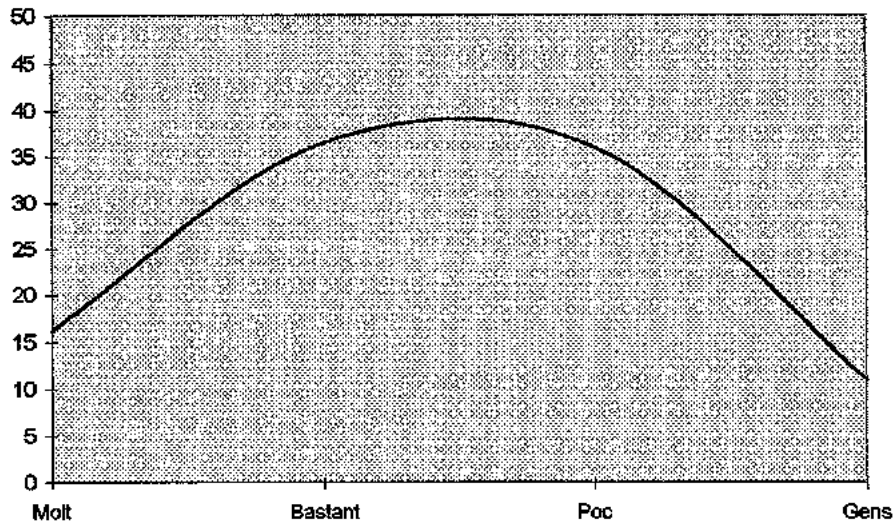
Fins ara hem pogut observar que les *fonts de reclutament* no només varien segons els partits polítics, sinó que l'*evolució temporal* també és molt discriminant. En canvi, la *corba de preferències ideològiques*, és d'una gran estabilitat. Només podem assenyalar dues *distorsions*. En primer lloc, entre els alcaldes dels primers anys de democràcia es visible un major nombre de batlles amb un origen familiar escorat cap a posicions d'esquerra. En segon lloc, i amb el ben entès que l'estabilitat és la tònica dominant, es pot observar, entre els alcaldes de CiU, una lleugera tendència a l'augment dels batlles amb famílies ideològicament conservadores.

7.4 LA SOCIALITZACIÓ RELIGIOSA

La qüestió religiosa és un dels eixos de conflicte més importants. A Espanya, la relació entre política i religió ha estat tan llarga com tumultuosa. En particular, durant la II República els xocs sobre el paper adequat de l'església catòlica en la societat van ser tan intensos com per provocar nombrosos esclats de violència. A més, el paper assumit pel catolicisme espanyol de 1936 a 1975, durant la guerra civil i sota el règim franquista, s'inscriu en un llarg procés marcat per la preeminència inicial de l'església en la societat i per la profunda escissió entre clericals i anticlericals. I, curiosament, els resultats que es produeixen entre els batlles catalans queden dividits a parts iguals entre els que assenyalen una socialització familiar religiosa i els que han viscut en un ambient laic i, segons en quins casos, fins i tot anticlerical. La representació gràfica dels resultats ens demostra que la metàfora no acaba aquí.

Gràfic 8

Ambient familiar religiós

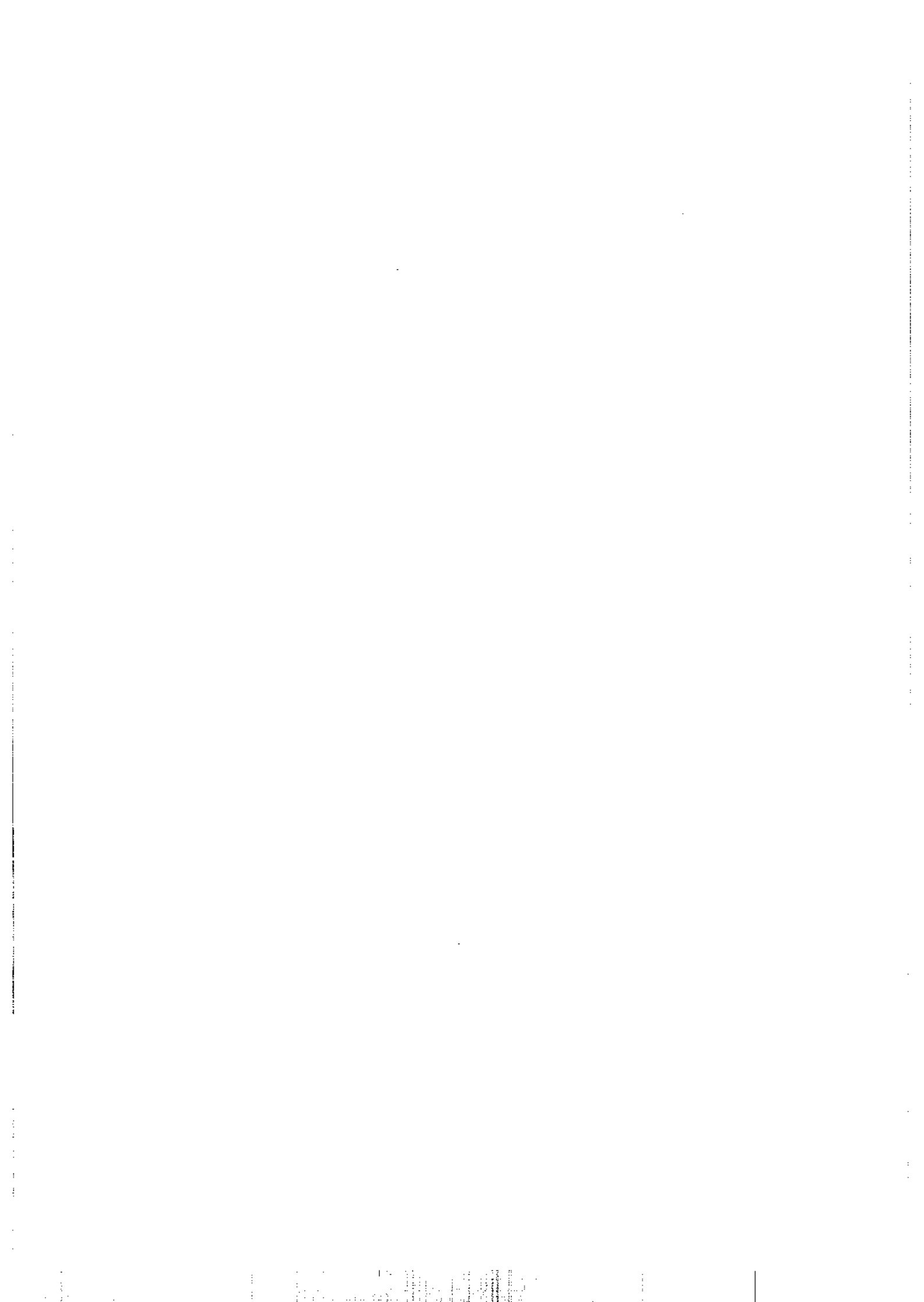

Les suaus corbes de l'histograma assenyalen un equilibri gairebé perfecte: els dos extrems de l'escala estan poc poblats i, per contra, les regions centrals de l'eix romanen a bastament ocupades.⁶⁴ Les proporcions són, doncs, gairebé exactes, amb un visible gruix d'entrevistats en les posicions *moderades*.

La *intensitat* de les opinions sobre la religió i l'església havien de ser, però, bastant diferents quan els conflictes religiosos que es van produir durant la II República van contribuir de manera decisiva a l'explosió de la guerra civil. El *cleavage* tenia tanta virulència que l'enfrontament bèl·lic ha estat interpretat en més d'una ocasió com una *guerra de religió*.⁶⁵ Sigui o no l'element religiós la causa

⁶⁴ Segons Hermet, podem dividir la societat catalana i espanyola entre els que romanen més o menys explícitament fidels a l'església i un segon grup, antagonista del primer, que reuneix els anticlericals declarats. I en aquest grup hi té cabuda tant l'anticlericalisme professat per una certa burgesia com un cert anticlericalisme popular. HERMET, G. *Los católicos en la España franquista*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1985. Vol. 1, pàg. 58.

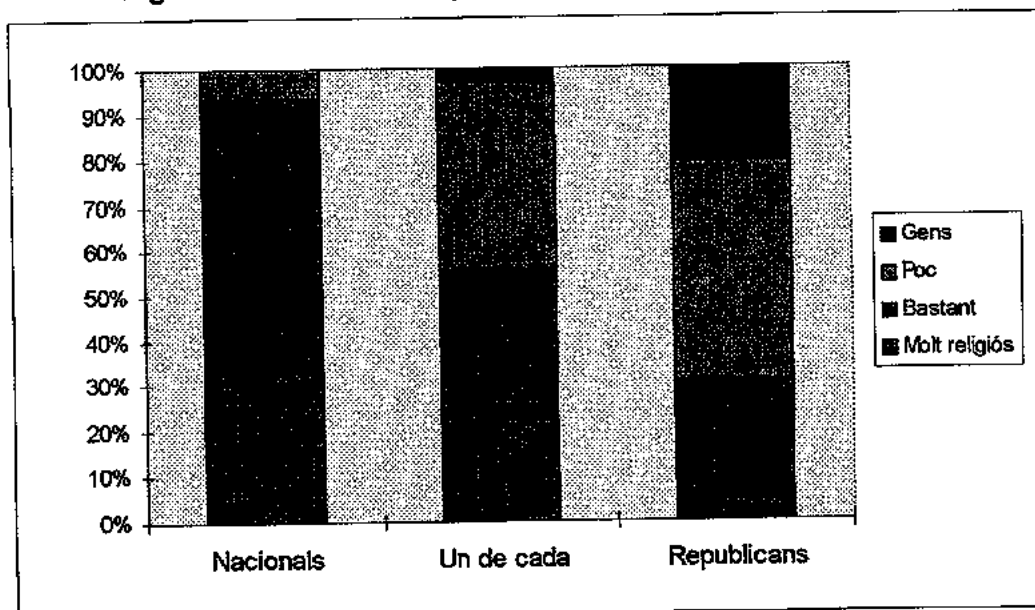
⁶⁵ L'expressió és de Pierre Vilar encara que ell, evidentment, no comparteixi la tesi. VILAR, P. *La Guerra civil española*. Barcelona: Crítica, 1988, pàg. 32.

principal del conflicte de 1936, la *imputació a allò espiritual existeix*. I no deixa de ser sorprenent que, fins i tot, entre les elits locals el fet d'haver lluitat en el bàndol franquista o a favor de la república comporti, de forma tan nítida, una línia divisòria entre creients i no creients.

Gràfic 9

**Ambient familiar religiós
segons el bàndol en el qual van simpatitzar els progenitors**

La diferència és aclaparadora. Més del 90% de les famílies que van defensar el bàndol franquista van viure immersos en un ambient religiós, mentre que aquest percentatge només és una quota del 30% en el cas dels nuclis familiars republicans.

La possibilitat de comparar amb altres tipus d'elits polítiques, encara dona més rellevància a la exactitud de la connexió entre religiositat i pertinença a un dels bàndols de la guerra civil. Les úniques dades que tenim al nostre abast són les dels alts càrrecs de l'administració catalana. Entre els que provenen de famílies republicanes un 70% assenyala haver estat socialitzat en un ambient familiar

religiós.⁶⁶ Aquest tipus de dades també ens assenyalen que estem davant de dos tipus d'elit política diferent. Famílies benestants en ambdós casos, però amb orígens socials molt dispars.

Encara que la tensió de les diferències religioses ha disminuït de forma considerable en els últims decennis, és una de les claus històricament importants per a l'estructuració de les divisòries entre partits.⁶⁷ El següent gràfic és, en aquest sentit, eloqüent.

⁶⁶ Se'ns podria criticar que els objectes de comparació són massa diferents: en el grup dels alcaldes hi conviuen batlles d'organitzacions partidistes amb posicions molt dispars respecte el tema religiós, mentre que entre els alts càrrecs de la Generalitat la militància -si es que es produeix- és en un dels dos partits de la coalició. La comparació ha de ser, doncs, amb els *alcaldes que militin a un dels dos partits de la coalició i que vinguin de famílies republicanes*.

Les distribucions d'ambdós tipus d'elits i del contrapunt dels batlles de la coalició CIU, són les següents:

	<u>Alcaldes</u>	<u>Alcaldes de CIU</u>	<u>Alts càrrecs</u>
Molt religiós	4.3%	9,1%	12%
Bastant religiós	26.1%	40,9%	58%
Poc religiós	48,9%	40,9%	21%
Gens religiós	20,7%	9,1%	9%

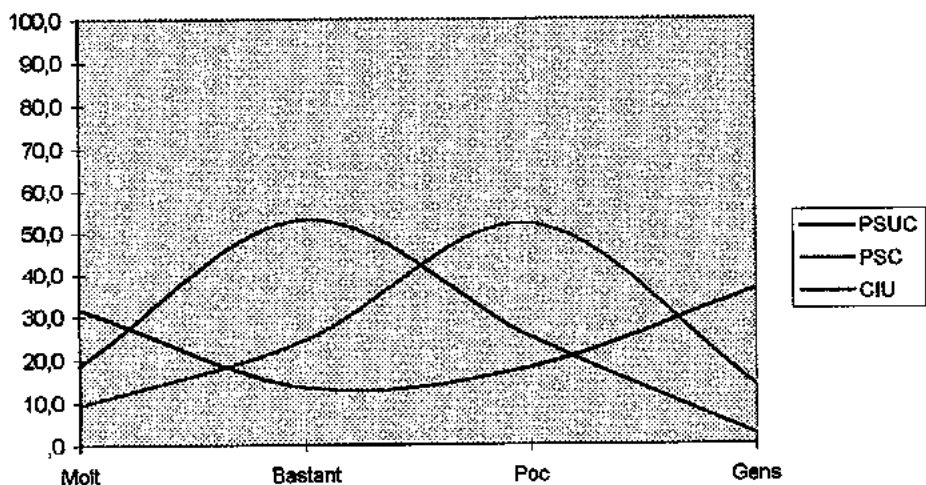
Font: MATAS, J. *Els alts càrrecs: política i administració a la Generalitat de Catalunya*. Barcelona: Escola d'Administració Pública, 1995 (Estudis, núm. 16), pàg. 121.

Tot i que els percentatges dels alcaldes convergents no siguin tan extrems com els dels seus homòlegs dels altres partits, romanen molt lluny dels alts càrrecs de la Generalitat: la meitat dels batlles convergents d'origen republicà és poc o gens religiosa i, en canvi, entre els alts càrrecs aquest percentatge abasta menys d'una tercera part.

⁶⁷ MOLAS, I. "Electores, simpatizantes y partidos políticos: el caso de Cataluña". *Revista del Centro de Estudios Constitucionales*, (1992), núm. 12, pàg. 158.

Gràfic 10

Ambient familiar religiós segons el partit

Les corbes ens mostren com els electes locals dels tres principals partits catalans han estat socialitzats de forma molt dispar quant a l'element religiós. I que, en aquest sentit, les fonts de reclutament de les elits municipals són diferents. Els dos extrems venen determinats per les corbes de *CIU* i la del *Partit dels Socialistes*. En el primer, al voltant de tres quartes parts ha viscut en un ambient familiar religiós. Malgrat que aquest percentatge sigui realment molt alt, no ha de sorprendre excessivament, ja que des dels precedents històrico-ideològics del *pujolisme* fins al primer projecte de *Convergència Democràtica de Catalunya* amb *Unió Democràtica de Catalunya*, des de les al·lusions directes al món catòlic, fins al pacte estable amb la democràcia cristiana, la qüestió de les arrels cristianes de CDC està sempre present, tant des del punt de vista de les seves orientacions polítiques, com des del punt de vista de la composició sociològica de la seva filiació.⁶⁸ Per tant, si bé aquests lligams no comporten, en cap moment, la definició de CDC com un partit de caràcter confessional, l'emmarca dins d'unes corrents i tradicions determinades.

⁶⁸ MARCET, J. *Convergència Democràtica de Catalunya. El partido y el movimiento*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1987 (Monografías, núm. 87), pàg. 218.

La corba simètricament contraposada és la del *Partit dels Socialistes*. Entre aquests la proporció d'electes amb famílies religioses concerneix escassament una tercera part. Es tracta, per tant, de nuclis familiars laics en la seva majoria. I, entremig d'ambdues corbes, apareix la dels alcaldes del *PSUC/IC*. Comencem a estar avesats a aquest tipus de distribució entre les files comunistes: els valors extrems. Són els que més han assenyalat haver viscut en una atmosfera molt religiosa -una tercera part dels seus membres- però són, també, els que més indiquen un medi familiar absolutament laic.⁶⁹

Lògicament, la descripció va referida a un moment històric en què el procés de *secularització* difícilment s'hauria començat a produir, com a mínim amb la intensitat amb la qual s'ha dut a terme els últims anys.⁷⁰ Són molts els agents que, al llarg dels anys, poden haver vist declinar la seva força socialitzadora, producte de la pròpia secularització que s'ha produït en tots els països occidentals. Aquest fenomen, però, afectarà els batlles individualment i no té perquè tenir cap tipus d'incidència en les respectives famílies. La laicització, doncs, s'haurà de reflectir més entre els alcaldes que entre els progenitors, per una simple qüestió temporal. Malgrat tot, d'alguna manera hauríem de poder constatar algun tipus de canvi en la orientació religiosa, independentment del sentit, al llarg d'aquests quinze anys. El pas del temps, curiosament, manté el grau de socialització religiosa inalterat. En els quatre mandats consistorials es perpetua la divisòria a parts iguals entre els batlles

⁶⁹ No només hi ha una estreta relació entre religiositat i *partidisme*, sinó també amb l'autoubicació en l'eix ideològic. En efecte, l'origen familiar religiós dels electes locals decreix de forma constant a mesura que ens allunyem de les posicions d'esquerra fins al punt que, entre els electes que es posicionen en el centre dreta, la totalitat declara haver-se educat en un ambient religiós. No deixa de sorprendre, però, que més del 60% dels entrevistats de centre esquerra assenyalen un component religiós en el seu entorn familiar. Vegeu annex IX.

⁷⁰ Com assenyala Montero, "se ha dicho con razón que la sociedad española de 1950 era mucho más parecida a la de un siglo atrás que a la de 1975". MONTERO, J.R. "Iglesia, secularización y comportamiento político en España". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1986), núm. 34, pàg. 131. En la mateixa línia, GUNTHER, R. *Política y cultura en España*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1992 (Cuadernos y Debates, núm. 36), pàgs. 35-37.

que han rebut una socialització religiosa i els que han viscut en un ambient laic (vegeu annex IX). No ens ha de sorprendre. Hi han diverses raons que ens ho expliquen: els canvis han de ser necessàriament suaus -com sempre succeeix quan parlem de valors-, els anys transcorreguts són molt pocs i, sobretot, el fet que la *taxa de renovació* dels alcaldes sigui baixa, expliquen aquest manteniment. Ens hem de proveir, doncs, d'altres instruments per a acabar d'aclarir si els electes que es van incorporant succesivament al govern municipal provenen d'uns mateixos centre d'extracció i havent rebut un mateix tipus de socialització o si, per contra, el pas del temps ha comportat variacions quant a les famílies d'origen. El creuament que hem d'utilitzar és aquell que només té en compte els alcaldes que entren *nous* en cada mandat.

Taula 77

Ambient familiar religiós segons el mandat d'origen

	1979	1983	1987	1991	Total
Molt religiós	16,6	16,3	8,8	21,6	16,2
Bastant religiós	33,3	38,8	38,2	40,5	36,6
Poc religiós	36,4	30,6	41,2	37,8	36,1
Gens religiós	13,5	14,3	11,8		11,1
n	(96)	(49)	(34)	(37)	(216)

Aquest creuament és més capaç de mostrar-nos el vessant *dinàmic* del procés de consolidació de l'elit local que el clàssic que té en compte el total d'alcaldes i que ens fa més servei a l'hora de determinar el contingut *estàtic*. L'anterior taula, precisament pel fet de mostrar el resultat de l'evolució, ens proporciona una perspectiva molt diferent i deixa molt clar que les fonts de reclutament han variat en el transcurs d'aquests quinze anys. El caràcter religiós de les famílies dels alcaldes s'ha anat incrementant -amb els lògics alt i baixos- de forma progressiva, de tal manera que comparant el primer i últim mandat consistorial, el percentatge augmenta en més de dotze punts percentuals. A més, cal constatar que les diferències es produeixen tant per l'increment de les posicions més altes de l'escala -*molt religiós*- com per la desaparició de els postures que denotarien un major

anticlericalisme. Sigui com sigui, sembla que els electes provenen d'ambients dispars i que, voluntàriament o involuntària, les fonts del reclutament de les elits locals -mesurat, en aquest cas, a través de l'origen familiar- ha anat variant sensiblement.

Aquest increment en la presència religiosa en les famílies dels alcaldes, no afecta, però, de la mateixa manera a tots els partits polítics. El creixement no es produeix entre els electes del Partit dels Socialistes, mentre que queda molt ben establert en el cas de la coalició CiU. En efecte, com pot observar-se en la taula següent, els membres del PSC amb famílies religioses abasten sempre un contingent entorn el 40%; en canvi, entre les files de la coalició el nombre d'alcaldes amb un origen familiar religiós té una certa tendència a l'augment.

Taula 78

Ambient familiar religiós segons el mandat i el partit

	PSC 79	PSC 83	PSC 87	PSC 91	CiU 79	CiU 83	CiU 87	CiU 91
Molt religiós	8,1	14,8		8,3	22,7	11,8	10,5	29,4
Bastant religiós	29,7	22,2		33,3	40,9	64,7	57,9	52,9
Poc religiós	48,6	48,1	70,0	58,3	36,4	11,8	31,6	17,6
Gens religiós	13,5	14,8	30,0			11,8		
n	(37)	(27)	(10)	(12)	(22)	(17)	(19)	(17)

Així doncs, cada cop sembla més clar que la religiositat no depèn tant de l'estratificació social com de factors subculturals afavorits per la memòria històrica, la tradició política i la socialització familiar.⁷¹ Tots aquests factors queden perfectament establerts en l'*índex de religiositat*. Similar en l'idea i confecció a l'*índex de politització*, en aquest cas s'han tingut en compte tres preguntes amb la mateixa gradació en les respostes (vegeu annex VIII)

⁷¹ MONTERO, J.R. "Iglesia, secularización y comportamiento político en España". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1986), núm. 34, pàg. 149.

Els *trencaments de la tradició familiar* són molt escassos: només en una cinquena part no es produeix una coincidència entre l'ambient religiós de la família més directa i la de les branques paterna i/o materna. La resta de situacions comporten una sintonia total entre les diferents generacions familiars. Malgrat tot, és interessant observar com la concordança és bastant més elevada entre els que provenen d'ambients no religiosos que entre els creients. Probablement les posicions no religioses han comportat, històricament, un major compromís personal i una dosi més alta de militància: la gran majoria prové de famílies en les quals les dues branques -paterna i materna- són, simultàniament, no religioses.

7.5 LA GUERRA CIVIL

Segons els càlculs que va dur a terme López Pintor a principis dels anys vuitanta, el 30% de la població hauria sofert directament la guerra civil espanyola i la va transmetre com a experiència traumàtica que va ser.⁷² Catorze anys després el nombre de ciutadans que l'han patit personalment ha de ser molt menor. Malgrat tot, la guerra civil serà una experiència històrica que, indubtablement, donarà forma a les actituds polítiques tant dels ciutadans com de l'elit. En un primer moment com un dels elements centrals i vertebradors del discurs polític⁷³ i, més endavant, amb l'intent de potenciar un oblit conscient. Si bé és cert que, a partir de cert moment, s'imposa aquest *necessari* oblit, el fet d'haver participat en un o altre bàndol de la guerra civil continua sent una variable molt discriminant i que ajuda a perfilar amb més exactitud l'origen familiar dels electes de cadascun dels partits.

⁷² LÓPEZ PINTOR, R. *La opinión pública española del franquismo a la democracia*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1982, pàg.74.

⁷³ "En el curso de los últimos diez años del franquismo, y de los cinco primeros de la transición, casi no pasaba un día sin que publicaciones, conversaciones, recuerdos de mayores y curiosidad de jóvenes no tuvieran como eje la guerra civil". VILAR, P. *La Guerra civil española*. Barcelona: Crítica, 1988, pàg. 174.

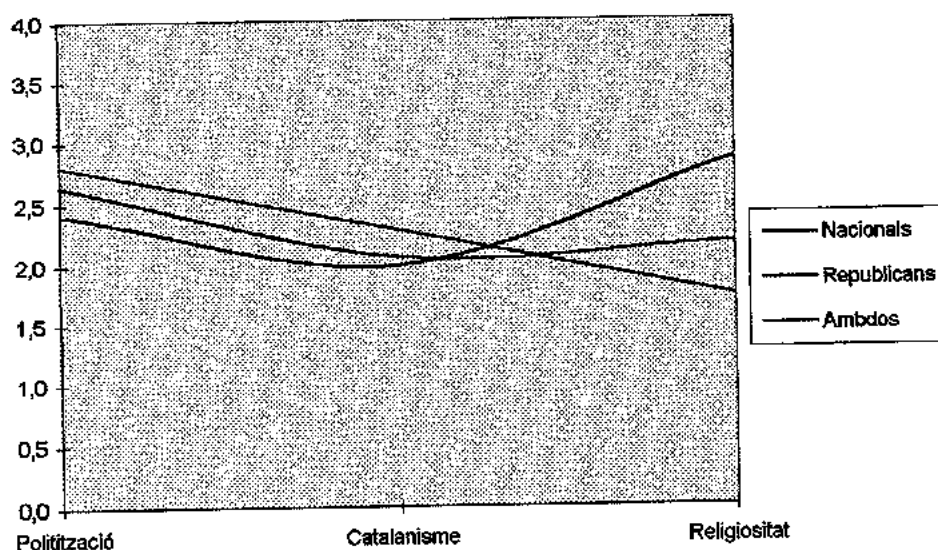
En primer lloc, cal assenyalar que el nombre d'alcaldes amb un origen familiar republicà duplica els que han estat socialitzats en ambients *franquistes*: un 42% dels batlles han tingut els dos progenitors lleials a la República, mentre que el nombre d'alcaldes amb els dos pares partidaris del bàndol franquista sobrepassen escassament la cinquena part.

El fet de pertànyer a un dels dos bàndols comporta la integració d'un gran nombre de conflictes temàtics, ja que exigeix, poc o molt, un posicionament davant el conjunt de *cleavages* que configuren el sistema polític. Sota aquesta perspectiva, és interessant observar les diferències que existeixen a partir de factors com el *grau de politització* i el *nivell de catalanisme familiar*. Com calia esperar, les famílies republicanes són les que més viuen en un clima en què les converses polítiques són habituals entre els seus membres. Tenint en compte la modèstia en el nivell de politització familiar que ja hem relatat en paràgrafs anteriors ⁷⁴, el gruix d'alcaldes que declaren una forta implicació política és vint punts superior al que es produeix entre les famílies del bàndol franquista. En canvi, si atenem a la *variable nacionalista*, les diferències són d'un altre nivell. La dissimilitud prové d'una simple qüestió de grau: els membres de les famílies republicanes assenyalen més l'opció *molt catalanista*, mentre que els franquistes s'estabilitzen en l'etiqueta més moderada del *bastant catalanista*. Si a més d'aquestes dues variables hi afegim la religió i realitzem una representació gràfica de les mitjanes, obtenim el següent histograma.

⁷⁴ Vegeu pàgina d'aquest mateix capítol.

Gràfic 11⁷⁵

Politització, Catalanisme i Religiositat familiar segons el bàndol en el qual van simpatitzar els progenitors. Mitjanes

L'estructura de les tres corbes ens ajuda a entreveure que les majors diferències es produeixen respecte al tema religiós i, per contra, la qüestió nacional és la que menys tibantors comporta. En bona lògica, les famílies *dividides* -un membre de cada bàndol- haurien de situar-se al mig de les dues altres corbes. El fet de ser una barreja d'individus de les dues faccions de la guerra civil, explica aquesta posició equidistant.

Haver-se posicionat en algun dels dos bàndols de la guerra civil no determina únicament les actituds polítiques dels ciutadans, sinó que també ajuda a perfilar millor l'estructura partidista. Per bé que en totes les organitzacions partidistes el nombre d'electes amb origen republicà és sempre superior, les diferències en la composició de cadascun dels partits són realment dispars. Les combinacions van des d'una certa posició d'igualtat percentual entre les dues opcions -el cas de la coalició CiU- fins a un predomini més que notable de les famílies republicanes, com són el cas del Partit dels Socialistes i els d'Esquerra Republicana.

⁷⁵ Per a evitar confusions, en aquest cas els valors màxims són els que s'aproximen al 0.

Taula 79

Bàndol de la Guerra Civil en el qual van simpatitzar els progenitors segons el partit

	PSUC/IC	ERC	PSC	CIU
Nacionals	21,4	16,7	19,8	41,3
Republicans	64,3	83,3	76,7	42,7
Cap dels dos	14,3		3,5	14,7
NR				1,3
n	(28)	(6)	(86)	(75)

En el moment de tractar les dades sociodemogràfiques hem pogut observar que cada *família ideològica* reenvia a un medi social relativament homogeni. L'*espai social d'origen* també és sensiblement diferent segons les organitzacions partidistes.

Quadre 8

Els models dels partits polítics

		PSUC/IC	PSC	CIU
SOCIALIZACIÓ NACIONALISTA	INS	Regularitat	Més català que espanyol	Monopolar catalanista
	Ambient catalanista	Bipolar	Bipolar	Monopolar catalanista
SOCIALIZACIÓ IDEOLÒGICA		Bipolar	Monopolar d'esquerres	Catalanitat / Regularitat
SOCIALIZACIÓ POLÍTICA	Nivell de politització	Bipolar	Moderat	Baix
	Herència política	Alta	Mitjà / Baixa	Baixa
SOCIALIZACIÓ RELIGIOSA		Bipolar	Laica	Confessional
PARTICIPACIÓ GUERRA CIVIL		Bàndol Republicà	Bàndol Republicà	Dividit

- 1.- La coalició CiU extreu les seves elits locals dels típics sectors *conservadors* de la societat. Típics ja que és una descripció que es repeteix en altres països del nostre entorn.⁷⁶ Salvant la lògica distància entre països, els alcaldes convergents provenen de sectors *tradicionals*: socialitzats en valors confessionals, amb una baixa socialització política -mesurada a través de l'herència política i l'ambient familiar- i una socialització ideològica amb una clara tendència conservadora però capaç de proveir-se d'altres sectors ideològics, demostrant un cert *interclassisme ideològic*. Per contra, és molt homogeni quant al *pol de reclutament nacionalista*. En aquest cas les dissidències són comptades, convertint-se en l'autèntic eix aglutinador.

- 2.- Si haguéssim de definir en un paraula el tipus de socialització que han rebut els alcaldes del Partit dels Socialistes, seria la *moderació*. Una socialització d'esquerres i moderada. D'esquerres per ser una socialització laica i en els valors propis de l'esquerra. No es estrany que sigui el partit en què hi ha el màxim de famílies que van estar al costat del bàndol republicà durant la guerra civil. I, *moderada* ja que la socialització política -ambient familiar i herència política- és més aviat modesta.

- 3.- El cas del Partit Socialista Unificat de Catalunya té certes característiques que el diferencien clarament de la resta d'organitzacions polítiques. L'estructura de la socialització *no és homogènia*. Per cadascun dels aspectes tractats, els alcaldes comunistes romanen dividits en dos pols extrems. Si bé es cert que sempre són majoria els trets propis de l'esquerra, un gruix important ha estat socialitzat en

⁷⁶ A França, Garraud en un intent de modelitzar les fonts de reclutament, assenyala com els sectors conservadors provenen principalment de sectors difinits per ser un "*milieu social à dominante catholique, avec un militantisme partisan faible et une hérédité partisane négative*". GARRAUD, P. "Le recrutement des maires en milieu urbain: esquisse et typologie". *Pouvoirs*, (1982), núm. 24, pàg. 43. A Itàlia la situació seria similar. SEGATTI, P. "Partiti e selezione politica a livello locale", dins G. Bettin (a cura di). *Classe politica e città*. Pàdova: Cedam, 1993 (Biblioteca di Sociologia, núm. 8), pàgs. 71-73.

ambients més propis de famílies conservadores -des de la estratificació social, fins al grau de religiositat o la disposició en els eixos de competència electoral- que de nuclis familiars de l'esquerra més tradicional.

El procés de socialització assenyala que no només les fonts de reclutament divergeixen entre els diferents partits, sinó que el temps també juga un paper determinant. La prudència ens ha fet repetir moltes vegades al llarg del text que en parlar de l'evolució de les batlles dels dos principals partits, només podem esbossar tendències generals, i sempre amb la cautela d'assenyalar que les conclusions s'hauran de confirmar amb series temporals de més llarg abast.

En general, doncs, podem classificar els canvis que s'han produït quant a la socialització política dels alcaldes en dos grans blocs. El primer és producte o més ben dit, té una explicació de caràcter *generacional* i el segon tipus pot indicar un cert canvi en les *fonts de reclutament de les elits*.

En efecte, el canvi més rellevant que es produeix durant aquest període, es produeix al comparar els alcaldes del primer mandat consistorial amb la resta de batlles. Es tracta d'una *generació*, en cert sentit, excepcional. Ja hem tingut l'ocasió d'assenyalar que, per una simple qüestió d'*edat*, els progenitors dels alcaldes del primer mandat han viscut de forma directa la II República, la guerra civil i el franquisme, mentre que els pares de la darrera fornada d'alcaldes s'han educat durant la dictadura. Aquesta *diferència temporal* és decisiva per entendre perquè la socialització familiar de la primera fornada d'alcaldes difereix de la resta. En efecte, així podem entendre que siguin els alcaldes que han viscut en un ambient familiar més polititzat i els que tenen una herència política i electiva més acusada. Per altra banda, són els batlles que més han estat socialitzats en famílies ideològicament d'esquerreres, no religioses i, principalment, republicanes. Finalment són els alcaldes que demostren un major nivell d'autoctonisme i lligams més intensos amb la ciutat. Aquesta descripció, amb matisos, es *reprodueix*, sobretot, entre els electes del Partit dels Socialistes, però també entre els batlles de CiU.

El segon bloc de canvis no sembla que tinguin directament a veure amb el factor edat, sinó que poden demostrar-nos un tímid canvi en les *fonts de reclutament de les elits locals*, que afecta sobretot els electes de la coalició CiU:

- 1.- Entre els alcaldes de la coalició el manteniment d'una mateixa estructura de socialització es produeix, per damunt de tot, en el moment de tractar el vessant *nacionalista*. Tant la *Identificació Nacional Perceptiva* com el pronosticador de l'ambient catalanista familiar es mantenen en una situació d'estabilitat al llarg dels quinze anys. En la resta d'àmbits hi ha hagut certs canvis. Bé que la distribució ideològica ha mantingut una estructura similar, s'observa un lleuger esvaïment de les posicions d'esquerra. Aquesta tendència es veu reforçada, a més, amb l'augment progressiu del nombre de famílies religioses i d'aquelles que van lluitar en el bàndol franquista durant la guerra civil.⁷⁷ Veurem en el capítol posterior que els canvis en la socialització familiar dels batlles queden amplificats de forma notable en el moment en què els alcaldes s'*autoubiquen* en els eixos de competència electoral.

- 2.- En aquest cas, els batlles del PSC mostren una certa major estabilitat en els àmbits de la socialització familiar que els seus homòlegs de CiU. Excepció feta de la socialització nacionalista i, naturalment, sense tenir en compte els membres els alcaldes que assoleixen el càrrec durant el primer mandat, podem observar una major homogeneïtat. El manteniment d'aspectes tan decisius com la socialització ideològica i la religiosa i, el fet, que en tots els mandats la gran majoria dels alcaldes amb famílies republicanes, ens duen a determinar que en les seves línies generals el tipus de socialització s'ha mantingut en uns paràmetres similars.

⁷⁷ Fins al punt, per exemple, que en el darrer mandat, són majoria els alcaldes els progenitors dels quals han lluitat a favor del bàndol franquista (vegeu annex IX).

Capítol 8

**L'autoubicació en els eixos actitudinals
i la valoració de les organitzacions
polítiques i sindicals**

8. L'AUTOUBICACIÓ EN ELS EIXOS ACTITUDINALS I LA VALORACIÓ DE LES ORGANITZACIONS POLÍTIQUES I SINDICALS

La distribució dels progenitors en l'eix de *preferències ideològiques* i en el de *sentiment nacional* (INP) per part dels alcaldes, ens ha servit per a delimitar els centres d'extracció de les elits locals, i ens ha permès entendre l'ambient familiar i el tipus de socialització que han rebut els batlles durant aquests quinze anys.

En aquest capítol, tornarem a utilitzar els eixos actitudinals però, en aquest cas, el punt d'anàlisi serà l'*autoubicació* dels propis alcaldes. L'interès per a conèixer la disposició dels alcaldes en aquests eixos, és molt ampli. En primer lloc, ens pot interessar pel paper que les elits tenen com a *agents de socialització*, pel paper que tenen en la consolidació d'una determinada *cultura política* que té implicacions importants en la persistència i estabilitat del propi sistema polític.¹ Ens pot interessar també, pel paper destacat que té en la configuració del *sistema de partits*. Són moltes, doncs, les possibles derivacions de l'autoubicació dels batlles. Són aspectes, però, que requereixen investigacions específiques i que s'escapen del nostre objecte principal d'estudi. Per tant, de moment, utilitzarem l'autoubicació dels batlles en els eixos actitudinals, per a continuar perfilant els contorns

¹ MORÁN, M^aL. "Elites y cultura política en la España democrática", dins P. del Castillo i I. Crespo (eds.). *Cultura Política*. València: Tirant lo Blanch, 1997 (Ciència Política, núm. 1).

descriptius de la figura de l'alcalde. Això pel que fa al primer apartat d'aquest capítol. Un segon epígraf, que tracta de la *percepció* que els batlles tenen dels principals partits polítics, acabarà de completar la descripció.

8.1 ELS EIXOS ACTITUDINALS

En aquest primer epígraf tractarem com s'autoubiquen els alcaldes en els *tres principals eixos actitudinals*: el de *preferències ideològiques*, el de *sentiment de pertinença* i el de *religiositat*. Atès que aquest és un àmbit d'estudi del qual podem obtenir dades del total de la població catalana intentarem, sempre que sigui possible, confrontar les distribucions dels alcaldes amb la del total de ciutadans i, fins i tot, amb les corbes de preferències dels electorats de cadascun dels partits.

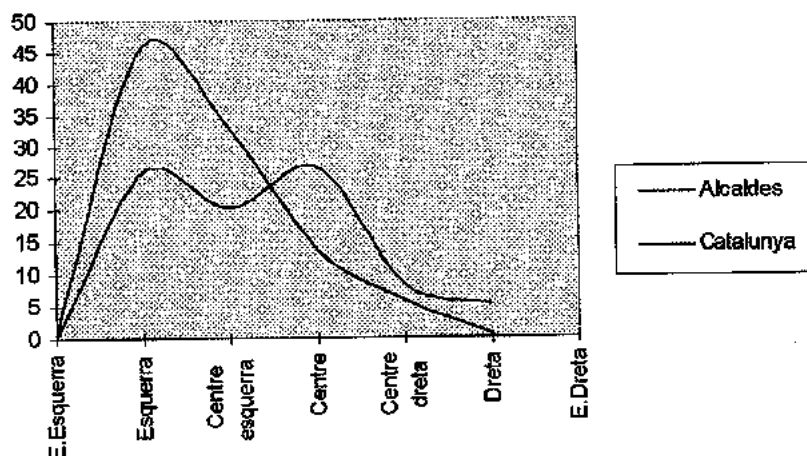
8.1.1 L'eix ideològic

Per a iniciar la descripció del *posicionament ideològic dels alcaldes*, ens serà d'utilitat comparar l'histograma dels batlles amb el del total de la població de Catalunya.²

² Les dades són de l'Enquesta de Catalunya de l'ICPS del mes d'octubre de 1995. INSTITUT DE CIÈNCIES POLÍTiques I SOCIALS. 1995. Sondeig d'opinió. Catalunya. Barcelona: ICPS, 1996. Naturalment, l'escalat de les respostes és idèntic en ambdós enquestes.

Gràfic 12

Comparació entre l'autoubicació en l'eix esquerra/dreta del total de la població de Catalunya i la dels alcaldes

L'acarament entre les dues distribucions, ens proporciona dos conclusions molt clares. En primer lloc, mentre la màxima aglomeració de la població catalana es concentra al centre de l'escala, entre els alcaldes aquesta és una posició no residual, però sí molt minoritària. L'existència d'un *centre pur* en l'escalat, doncs, no produeix entre els alcaldes l'efecte centrípet que és visible en la corba de la població catalana. En segon lloc, és alligador observar com les posicions d'esquerra aglutinen els batlles de Catalunya: un 80% dels entrevistats s'autoubica en alguna de les tres posicions. L'amplitud del percentatge, assenyalava de forma inequívoca que l'aglomeració en la banda esquerra de l'escala, ha de ser mínimament compartida pels electes de la majoria d'organitzacions polítiques, incloses les que habitualment s'han considerat conservadores. La taula següent ens mostra que efectivament és així.

Taula 80

Autoubicació en l'eix esquerra/dreta segons el partit

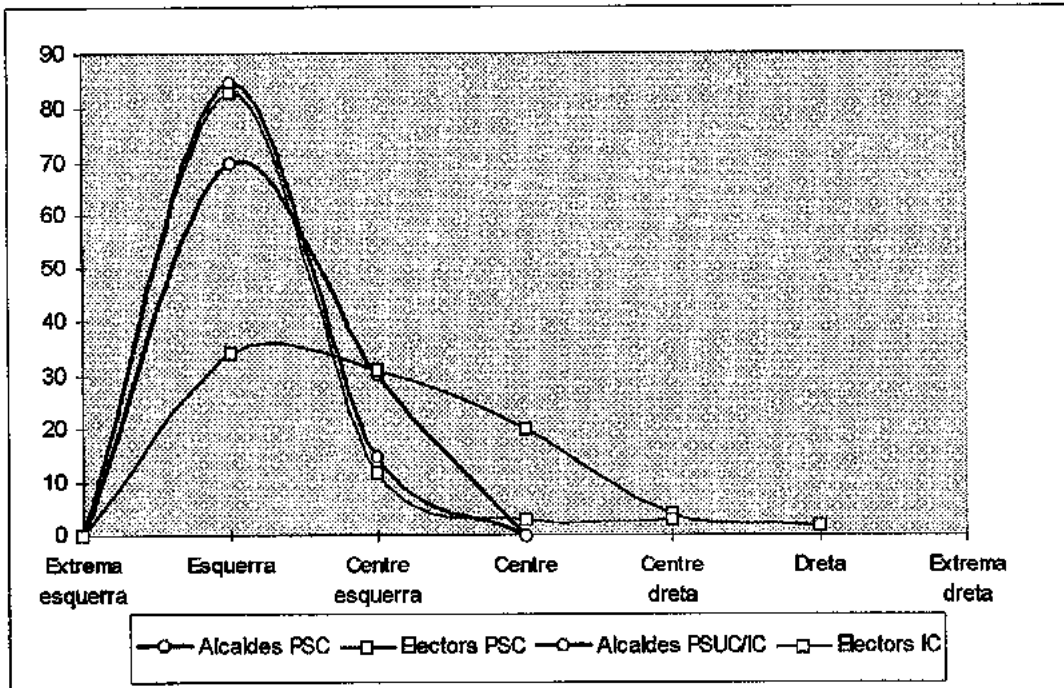
	PSUC/IC	PSC	CIU
Extrema esquerra	3,6		
Esquerra	78,6	69,8	5,3
Centre esquerra	14,3	30,2	50,7
Centre			30,7
Centre dreta	3,6		10,7
Dreta			1,3
Altres			1,3
n	(28)	(86)	(75)

La disposició topogràfica de les dues principals formacions d'esquerra és l'habitual: una mateixa corba per a tots dos partits, però amb una distribució lleugerament més centrada en el cas del *Partit dels Socialistes*. Per bé que les diferències entre les dues organitzacions són visibles, les corbes dels dos partits mantenen més similituds que diferències. A més, les afinitats adquireixen un especial relleu si comparem la disposició dels alcaldes en l'eix ideològic amb la del seu electorat.³

³ La comparació no és òbviament exacta, ja que comparem uns quants dels alcaldes de les ciutats catalanes amb el total de la població de Catalunya. Per a ser exactes hauríem de treballar amb la corba de *preferències ideològiques* només dels noranta-vuit municipis amb els quals treballam.

Gràfic 13

Comparació entre l'autoubicació en l'eix esquerra/dreta dels electors del PSC i del PSUC/IC i la dels alcaldes dels dos partits

És interessant observar com la trajectòria de la corba dels alcaldes del PSUC/IC i la del seu electorat coincideixen perfectament, mentre els batlles del Partit dels Socialistes mostren un significatiu biaix respecte els seus votants, fins al punt que té molta més connexió amb la dels seus homòlegs comunistes. Les raons que poden explicar la *diferent relació* amb els electors de cadascun dels partits, són senzilles: la base electoral del PSUC/IC és relativament petita, per tant és lògic que la *dispersió ideològica* dels que la formen sigui menor a la que es produeix entre la base electoral del PSC, que és molt més àmplia. Si les raons que expliquen les diferències són senzilles, més complicades són les conseqüències: "*The contrasts between the two populations have strong implications for two-way flows of communication*".⁴

⁴ JENNINGS, M. "Ideological Thinking Among Mass Publics and Political Elites". *Public Opinions Quarterly*, vol. 56 (1992), pàg. 419.

Comentari a part mereixen els resultats que hem obtingut entre els alcaldes de la coalició *CiU*. Més de la meitat dels batlles que s'han presentat durant aquests quinze anys sota els sigles de la coalició, es consideren més o menys d'esquerres i un 30% se situa en el punt central de l'escalat. En principi, la distribució no ens ha de sorprendre. Una proporció similar -53,3%- dels alts càrrecs de la Generalitat és declara d'esquerres⁵ i, fins i tot, entre el mateix electorat convergent més d'una quarta part se'n considera amb major o menor grau.⁶ La sorpresa, doncs, no prové del fet que existeixi una certa proporció d'alcaldes convergents que es considerin d'esquerres, sinó de la *quantitat*. L'explicació potser pot venir pels canvis que s'han anat succeint en les fonts de reclutament de la coalició. Vegem-ho.

Taula 81

**Autoubicació en l'eix esquerra/dreta segons el mandat i el partit.
El cas de CiU**

	CiU 79	CiU 83	CiU 87	CiU 91
Extrema esquerra				
Esquerra	4,5	17,6		
Centre esquerra	50,0	52,9	52,6	47,1
Centre	31,8	23,5	26,3	41,2
Centre dreta	9,1	5,9	15,8	11,8
Dreta			5,6	
Altres	4,5			
n	(22)	(17)	(19)	(17)

⁵ La proporció encara augmenta més si només es té en compte els alts càrrecs afiliats a CDC. En aquest cas, supera el 60%. MATAS, J. *Els alts càrrecs: política i administració a la Generalitat de Catalunya*. Barcelona: Escola d'Administració Pública, 1995 (Estudis, núm. 16), pàg. 141.

⁶ INSTITUT DE CIÈNCIES POLÍTiques I SOCIALS. 1995. *Sondeg d'opinió. Catalunya*. Barcelona: ICPS, 1996, pàg.79. Extenent la comparació, entre els delegats del Congrés una tercera part es va autoubicar en les posicions d'esquerra. CAPO, J. i BOTELLA, J. "Las élites intermedias de los partidos políticos", dins aa.vv. *Problemas actuales del Estado social y democrático de Derecho*. Ponències del IV Congrés Naciona de Ciència Política. Alacant: Publicacions de la Universitat d'Alacant, 1985, pàg. 98.

No solament varien substancialment les fonts de reclutament de les elits locals convergents, sinó que ho fan en una direcció molt concreta. Sense voler exagerar el contingut dels resultats, no ens sembla massa agosarat indicar que, pel que fa a la distribució de preferències ideològiques, Convergència ha anat variant els planters de reclutament de l'elit local acompanyadament al canvi ideològic que ha anat experimentant aquesta organització al llarg d'aquests període. Fins a cert punt, les diferents fases de reclutament de l'elit mostren la *història* del propi partit. Si fem un repàs històric del posicionament ideològic de CDC, en els primers moments, s'observa una voluntat expressa de situar el partit en una òrbita de centre-esquerra, amb una clara inspiració de les socialdemocràcies del nord d'Europa.⁷ Aquesta posició ideològica es mantindrà fins a les segones eleccions al Parlament de Catalunya, és a dir, fins a 1984.⁸ A partir d'aquest moment comença un cert retraïment de les postures d'esquerra i passen a primer pla *altres eixos de competència electoral*.⁹ Aquesta experiència històrica és la que, de forma general, s'extreu de les dades que aportem.

En efecte, si reprenem els resultats de la taula comprovem com, a mesura que se succeeixen els mandats, les posicions ideològicament d'esquerra tenen una certa propensió a disminuir, mentre augmenten els emplaçaments centrals de l'escala i,

⁷ Joan Marcet assenyala que Miquel Roca i Jordi Pujol, en valorar els continguts programàtics de CDC en el marc del IV Congrés del partit, connecten els plantejaments de Convergència a l'autoposicionament en el centre esquerra del panorama polític català. MARCET, J. *Convergència Democràtica de Catalunya. El partido y el movimiento*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1987 (Monografías, núm. 87), pàg. 288.

⁸ "La coalició CiU va basar la campanya electoral (de 1984) en un antisocialisme i un antimarxisme clar, però amb la intenció d'esborrar el cleavage *classe social* i introduir el del nacionalisme". MATAS, J. *El programa polític de Convergència Democràtica de Catalunya (1980-1989)*. Memòria presentada a la facultat de Ciències Polítiques i Sociologia. Universitat Autònoma de Barcelona. Juny de 1989. Text inèdit, pàg. 23.

⁹ LORÉS, J. "Aproximació al pujolisme". *Taula de canvi*, (1980), núm. 23-24, pàg. 35.

en menor mesura, els conservadors.¹⁰ La realitat no es deixa etiquetar amb massa facilitat, i és normal que existeixin viratges propis de conjuntures polítiques locals. Malgrat tot, en consonància amb el canvis que hem assenyalat en la *socialització familiar* (vegeu capítol 7), la tendència general indica un cert canvi en els planters de reclutament. Cal tenir en compte que no són els entrevistats els que *modulen* les seves opinions per acomodar-se als postulats del partit, sinó que és el mateix partit polític, conscientment o no, el que busca els candidats que s'adaptin en cada moment a les línies polítiques de l'organització. És *necessàriament* el partit el que varia les fonts de reclutament, ja que els alcaldes van ser entrevistats entre 1994 i 1995 i no se'ls va demanar per la seva ubicació ideològica en *el moment d'entrar a l'alcaldia*, sinó que se'ls va demanar *l'autubicació actual*. És el creuament per els mandats consistorials el que posa de relleu la concordància entre el posicionament ideològic dels alcaldes segons l'any en què assoleixen el càrrec i el de l'organització política en els seus diferents moments històrics.

8.1.2 L'eix de sentiment de pertinença

La rellevància d'aquesta actitud també deriva del fet de ser una pauta de la cultura política catalana i de la seva capacitat d'estructurar el *sistema de partits*.¹¹ Per a conèixer *com* l'INS estructura la competència interpartidària a Catalunya, és

¹⁰ "CDC és un partit amb una ideologia molt flexible, que rebutja una concepció classista de la política i que pretén abraçar un ampli espai polític, el de *centre*. MATAS, J. *El programa polític de Convergència Democràtica de Catalunya (1980-1989)*. Memòria presentada a la facultat de Ciències Polítiques i Sociologia. Universitat Autònoma de Barcelona. Juny de 1989. Text inèdit, pàg. 23. Incidint en la mateixa idea, MARCET, J. *Convergència Democràtica de Catalunya. El partido y el movimiento*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1987 (Monografias, núm. 87), pàg. 307.

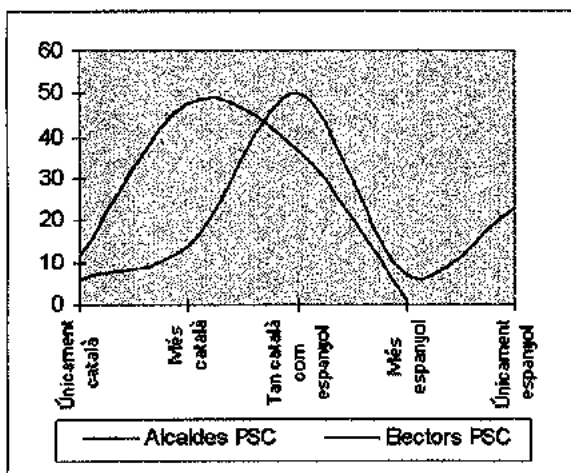
¹¹ PALLARÉS, F., CANALS, R. i VIRÓS, M^a.R. "Els eixos de competència electoral", dins Equip de Sociologia Electoral. *L'electorat català a les eleccions autonòmiques de 1988: opinions, actituds i comportaments*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1991 (Estudis Electorals, núm. 10), pàg. 161.

tant important saber la disposició de l'electorat en l'eix com la de les elits de cadascuna de les organitzacions.

La primera confrontació que hem de realitzar, per tant, és entre els alcaldes i el total de la població de Catalunya. Si la distància ideològica entre l'electorat i el de l'elit local era considerable, aquesta és encara més visible en el cas del *sentiment de pertinença*. Mentre les posicions que denoten un *tipus de lleialtat catalanista* entre els alcaldes representen el 75% dels entrevistats, entre la població de Catalunya són poc més de la tercera part. Existeix, doncs, un considerable biaix quant al sentiment de pertinença, ja que la *fidelitat catalanista* dels alcaldes duplica la del total de l'electorat. Els batlles no només tenen un nivell d'*autoctonisme* molt més acusat, sinó que declaren un *sentiment de pertinença a Catalunya* també molt més elevat. La desviació és prou important com per a que, per exemple, la corba dels batlles dels partits d'esquerra tinguin més similituds entre elles que amb la dels seus propis electorats.

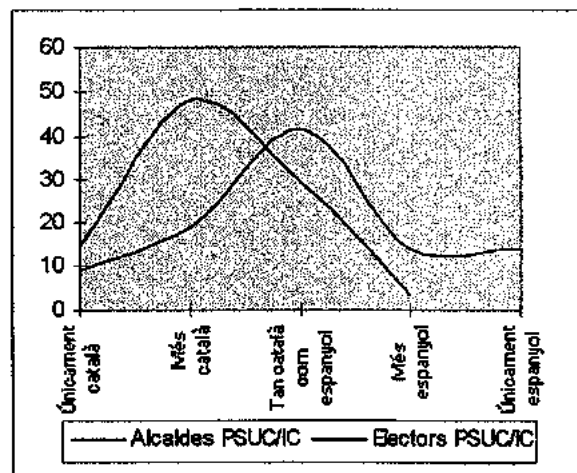
Gràfic 14

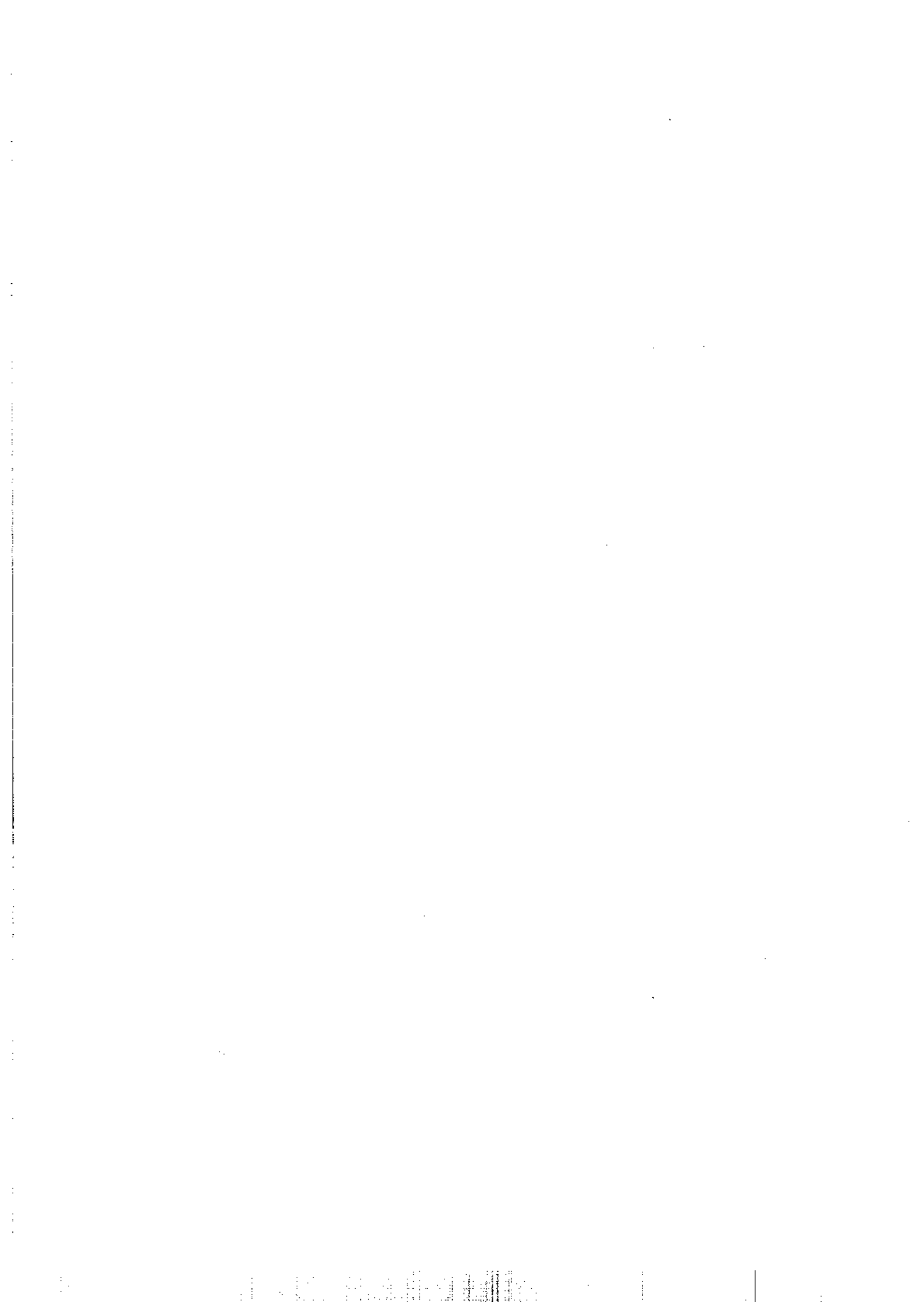
Comparació entre l'autoubicació en l'eix de sentiment nacional dels electors i els alcaldes del PSC

Gràfic 15

Comparació entre l'autoubicació en l'eix de sentiment nacional dels electors i els alcaldes del PSUC/IC

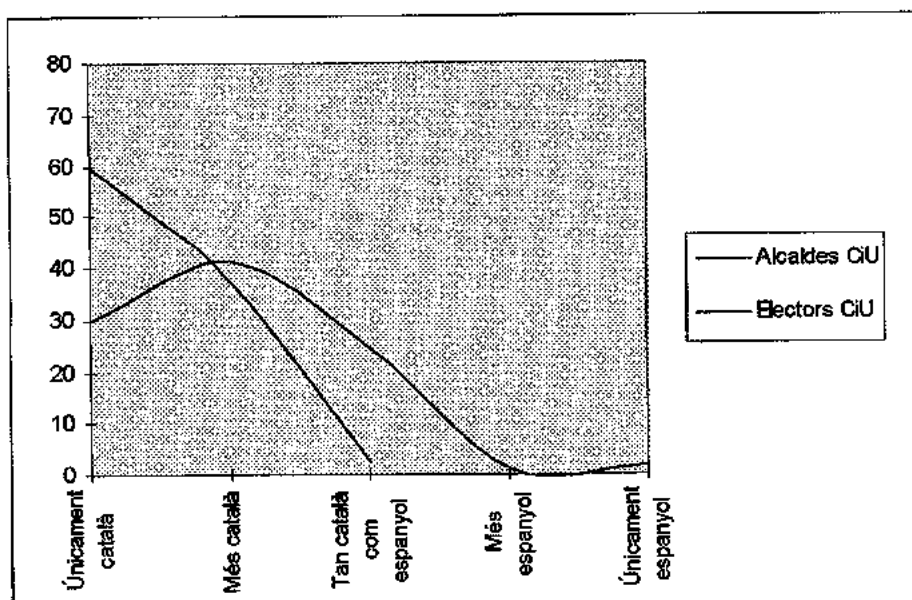

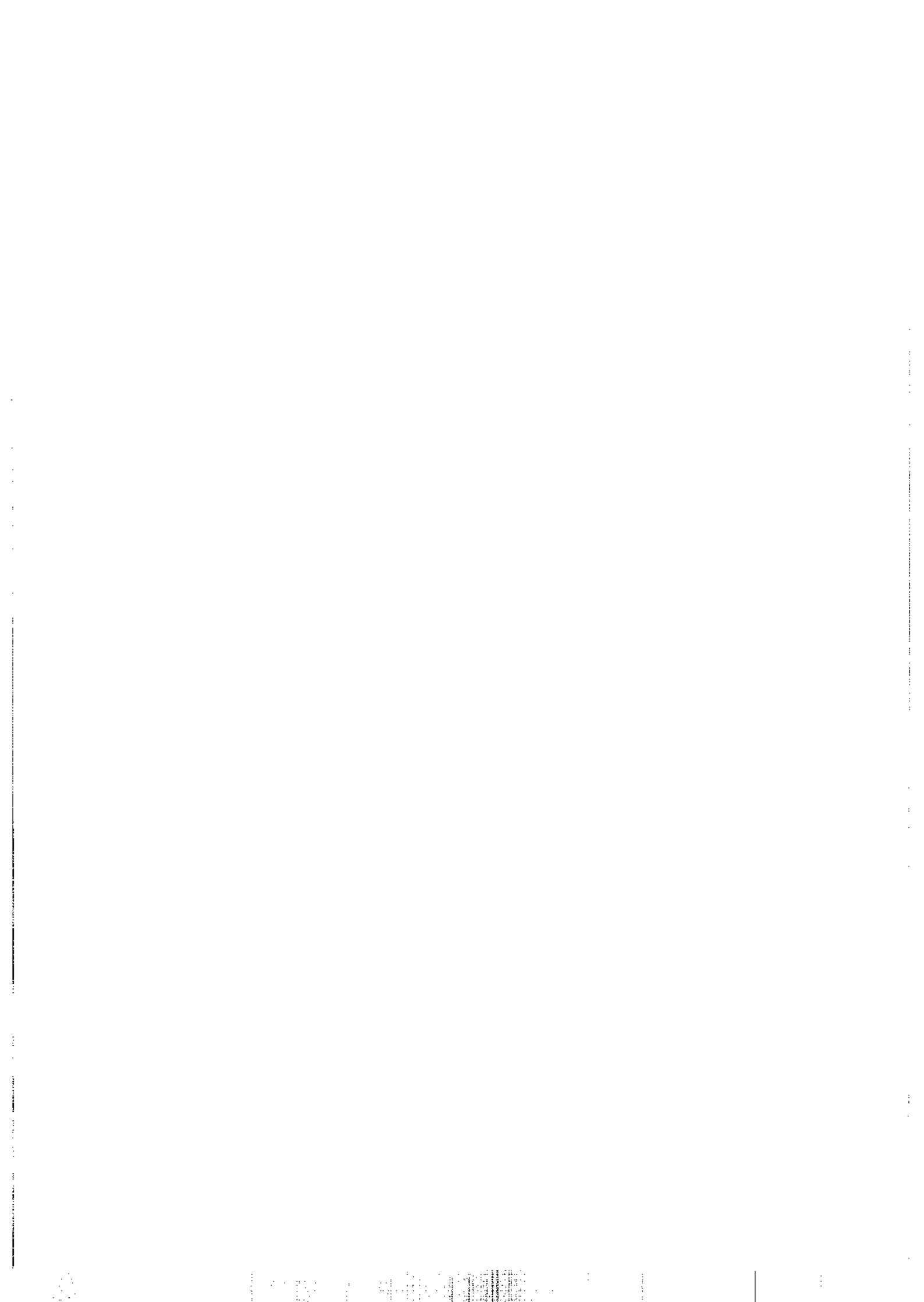
Salvant diferències percentuals de no gaire importància, queda molt clar com l'estructura dominant en ambdós electorats és la típica posició moderada que, per la seva *estabilitat* podem considerar com una característica pròpia del sistema polític català. En canvi, les elits locals dels dos principals partits d'esquerra se situen en posicions de *catalanisme moderat*. Per altra banda, el cas de Convergència és diferent, ja que els propis votants de la col·lecció se situen majoritàriament en posicions catalanistes. Per tant, la discrepàncies entre electors i alcaldes serà únicament de *grau*.

Gràfic 16

Comparació entre l'autoubicació en l'eix de sentiment nacional dels electors i la dels alcaldes de CiU

Els alcaldes convergents dupliquen en nombre als que se situen en la posició extrema de nacionalisme català. Malgrat tot, el discurs dels líders polítics convergents serà més senzill que connecti amb els seus electors que no pas el dels seus homòlegs d'esquerra, pel fet que la corba del *sentiment de pertinença* és més similar a la de la seva base electoral. Aquesta major afinitat en l'autoubicació en l'INS no ha d'amagar que estem davant d'una distribució de preferències extrema. Distribució que, per altra banda, és exacta a la que es produeix entre els alts

càrrecs de la Generalitat.¹² No estem davant, doncs, d'una excepció, sinó d'una característica que es reproduïx entre les diferents elits de Convergència. No hem d'oblidar que Convergència s'ha definit sempre com a partit nacionalista i fa de la construcció de Catalunya l'element de concreció d'aquesta definició i eix central de les seves formulacions programàtiques.

Malgrat tot, aquesta descripció estàtica del nacionalisme de Convergència no reflecteix bé els canvis que s'han produït als llarg d'aquests anys. El fet que puntualitzem la vocació nacionalista de CDC, no equival a dir que el partit no hagi pogut accentuar la presència d'aquest eix en un moment donat de la seva història com a organització política. En efecte, com assenyala Joan Marcet "*Convergencia, junto con UDC, intensificará los rasgos característicos que la han ido modelando, des del camino iniciado en su Vº Congreso. La personalización del partido en la imagen de Jordi Pujol, la identificación nacionalista como alternativa a la opción derecha-izquierda y la formulación de un programa reformista-moderado para la construcción de Catalunya*".¹³ Si bé la progressiva substitució de l'eix ideològic pel nacional es comença a produir l'any 1978 -en el Vè Congrès-, la insistència en el contingut nacionalista del partit té major rellevància a partir de la campanya electoral de les eleccions al Parlament de Catalunya de 1984.¹⁴ Sense voler establir fronteres cronològicament precises als canvis programàtics que es van produint de

¹² MATAS, J. *Els alts càrrecs: política i administració a la Generalitat de Catalunya*. Barcelona: Escola d'Administració Pública, 1995 (Estudis, núm. 16), pàg. 136.

¹³ MARCET, J. *Convergencia Democrática de Catalunya. El partido y el movimiento*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1987 (Monografías, núm. 87), pàg. 309.

¹⁴ "Ha disminuït en canvi el contingut ideològic de la campanya de 1980, marcada per l'antimarxisme de la propaganda de la patronal catalana. La referència genèrica a la fidelitat als interessos de Catalunya és el leitmotiv de la proposta del govern sortint, que obliga els altres grups -i molt especialment els socialistes- a la prova de la seva catalanitat". VALLÈS, J.M. i MOLINS, J. "La vida electoral a Catalunya. Eleccions i Referèndum entre 1982 i 1988", dins Equip de Sociologia Electoral. *Atlas electoral de Catalunya. 1982-1988*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1990 (Estudis Electorals, núm. 9), pàg. 29.

forma més aviat lenta, el que sembla evident és que la tendència en aquests anys ha estat a una major reiteració del caràcter nacionalista del partit. I, pel que fa al nivell local, aquesta rellevància progressiva té una concreció extraordinària entre els electes locals. Si bé les posicions que comporten una *lleialtat catalanista* queden inalterades al llarg dels anys, hi ha una diferència de grau molt significativa: els alcaldes convergents que se situen en les posicions més extremes del nacionalisme català passen de representar menys de la meitat dels efectius de 1979 a representar més del 80% en el darrer mandat.

Taula 82

**Autoubicació dels alcaldes en l'eix de sentiment nacional segons el mandat i el partit.
El cas de CiU**

	CiU 79	CiU 83	CiU 87	CiU 91
Únicament català	40,9	52,9	68,4	82,4
Més català que espanyol	59,0	47,1	21,0	17,6
Tan català com espanyol			10,5	
Més espanyol que català				
Únicament espanyol				
n	(22)	(17)	(19)	(17)

8.1.3 Els alcaldes i el sentiment religiós

El procés de *secularització* que s'ha produït els darrers anys és innegable i està molt ben documentat gràcies a la gran quantitat de dades mostrals al respecte. Es tracta d'un itinerari que pot implicar manifestacions consistentes en el declivi dels valors religiosos explícits, la disminució del paper de les creences religioses en la vida privada i, en general, la progressiva desacralització del món.¹⁵ Sota aquesta perspectiva tan àmplia, són moltes les causes que poden influir en la disminució de

¹⁵ MONTERO, J.R. "Iglesia, secularización y comportamiento político en España". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1986), núm. 34, pàg. 133.

les creences religioses i del decreixement del paper que ha exercit en la pròpia societat. Raons que poden anar des d'una menor pressió social fins a l'allunyament de l'Església com a institució. Tot el que és cert a nivell general, també ho és pel que fa l'àmbit estrictament polític.¹⁶

Per bé que el procés de *laicització* sigui imparable, el factor religió continua estructurant, en major o menor grau, el *sistema de partits*. En efecte, ja hem indicat que la religiositat no depèn tant de l'estratificació social com de factors subculturals afavorits per la tradició política i la socialització familiar. Per tant, hem d'acudir als *elements actitudinals i ideològics* per a establir la capacitat explicativa de la religiositat en l'àmbit de la vida política. En aquest sentit, una de les variables més intensament associada amb la religiositat és la ideològica. Tant J.J. Linz¹⁷ com McDonough, Barnes i López Pina¹⁸ i Gunther, Sani i Shabad¹⁹, han demostrat els lligams entre aquestes dues variables per al total de la població espanyola. També en el cas dels electes locals a Catalunya succeeix que, a mesura que ens allunyem de les posicions d'esquerra van desapareixent els emplaçaments que denoten un major grau de

¹⁶ Els fets a través dels quals es pot detectar, segons Díaz-Salazar, la secularització relativa al món de la política, són la no existència d'un partit religió que aglutini els catòlics i els articuli políticament; la no necessitat d'una legitimació religiosa de la política; el creixement de la tolerància religiosa i, finalment, el fet que la realitat político-cultural afavoreixi la pròpia secularització. DÍAZ-SALAZAR, R. "Política y religión en la España contemporánea". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1990), núm. 52, pàgs. 75-76.

¹⁷ LINZ, J.J. "Religión y Política", dins J.J. Linz i J.R. Montero (eds.). *Crisis y cambio: Electores y partidos en la España de los ochenta*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1986, pàgs. 222-226.

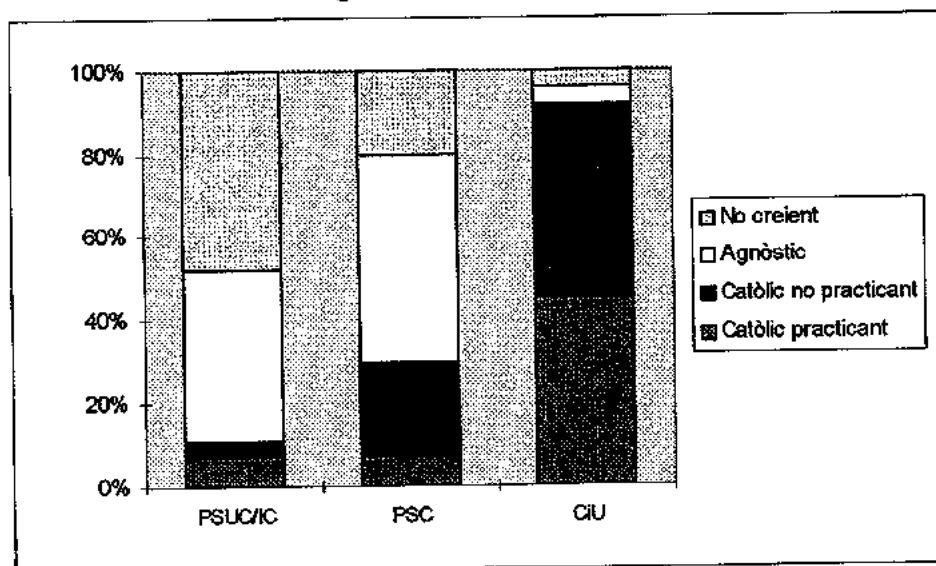
¹⁸ MCDONOUGH, BARNES i LÓPEZ PINA. "The Spanish Public in Political Transition". *The British Journal of Politics*, vol. (1984).

¹⁹ GUNTHER, SANI i SHABAD. *El sistema de partidos políticos en España. Génesis y evolución*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1986 (Monografías, núm. 86), pàgs. 262-273.

laïcisme.²⁰ En aquest conjunt de paràmetres actitudinals també hem d'incloure-hi l'organització partidista. La gradació que es produeix és perfecta.

Gràfic 17

Sentiment religiós dels alcaldes segons el partit

Els catòlics -practicants o no- augmenten el seu pes en les organitzacions partidistes a mesura que ens allunyem de les posicions d'esquerra: entre els membres del PSUC/IC representen al voltant d'un 10%, menys d'un trenta per cent en el cas del PSC i més del 90% pel que fa a la coalició CiU. El nombre de catòlics entre les files dels partits d'esquerra, no ens ha de sorprendre: per una banda, existeix una influència molt directa de la cultura religiosa evangèlica en determinats sectors de la lluita antifranquista,²¹ i per l'altra, no es poden oblidar els grups *cristians progressistes* que van alimentar, en cert moment, els partits d'esquerra. Tampoc ens ha de sorprendre l'important nombre de creients entre les files

²⁰ Vegeu annex IX.

²¹ DÍAZ-SALAZAR, R. "Política y religión en la España contemporánea". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1990), núm. 52, pàg. 70.

convergens, tal i com asseylala Joan Marçet l'humanisme cristià ha tingut des de sempre una presència important en la configuració de CDC.²²

8.2 LA VALORACIÓ DE LES ORGANITZACIONS PARTIDISTES I SINDICALS

Íntimament lligat amb l'autoubicació dels entrevistats en els eixos actitudinals, trobem la *percepció* que aquests tenen de les organitzacions partidistes. En aquest context, el terme *percepció* engloba diferents sentits, i amb la idea de fer *operatiu* el concepte hem d'establir quins són els significats implícits. En realitat, les diferents accepcions del terme poden resumir-se en dues: d'una banda, fa referència a la *posició topològica* en la qual els electors situen els partits i, de l'altra, al *grau de simpatia* que aquests desperten a l'entrevistat. Davant aquesta dualitat de significats, vam optar per demanar als entrevistats la *valoració* de les organitzacions partidistes, ja que ens sembla que aquesta fórmula implica, en certa mesura, les dues dimensions.²³ En efecte, la *puntuació* que els alcaldes realitzen de cadascun dels partits és fruit de dos càlculs:

- 1.- En primer lloc, és producte de la *distància* que existeix entre la posició de l'entrevistat en els eixos i la que *perceben* que estan situats cadascun dels partits. La puntuació dels alcaldes és fruit, en certa mesura, del grau de *llunyania* de les organitzacions partidistes respecte l'autoubicació dels entrevistats.
- 2.- En segon lloc, també és fruit de les variables pròpies de la *dinàmica política*. És a dir, aquells trets que escapen als eixos *actitudinals* i que fan referència al

²² MARCET, J. *Convergència Democràtica de Catalunya. El partido y el movimiento*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1987 (Monografías, núm. 87).

²³ Ens vam decidir per una valoració tradicional de deu posicions -de 0 a 10-, ja que és un sistema interioritzat i de fàcil resposta per part dels entrevistats.

coneixement exhaustiu de la vida política, tant del municipi com de l'esfera nacional.

Encara que, en el cas dels alcaldes, el segon tipus de variables pot adquirir una especial significació, el pes dels *eixos actitudinals* en la valoració que fan de les diferents organitzacions, és decisiva. Veurem d'aquí a pocs paràgrafs, que la correspondència entre *autoubicació* i *valoració* és molt alta. No s'entengui, però, que el *grau de simpatia* que els batlles tenen respecte les forces polítiques és resultat només de la distància en els eixos actitudinals. Ja hem indicat que el tracte *directe* que els alcaldes tenen de les formacions polítiques i sindicals, el coneixement de la *dinàmica política* que, en molts casos escapa a la majoria dels electors, i el fet de competir per un mateix espai electoral, afegeix un valor qualitatiu a les puntuacions dels alcaldes que va més enllà de l'ubicació que poden fer de les forces polítiques en els eixos de competència electoral.

Les puntuacions que els alcaldes donen als diferents partits polítics i principals organitzacions sindicals, són interessants. De les deu organitzacions sotmeses a valoració, només *quatre* arriben a l'*aprovat*. Ordenats segons la seva *nota mitjana*, obtenim la següent taula:

Taula 83
Puntuacions mitjanes
de les diferents organitzacions polítiques i sindicals

CDC	6,0
PSC	6,0
Unió Pagesos	5,8
IC	5,1
UDC	4,8
CCOO	4,8
PSOE	4,7
UGT	4,7
ERC	4,4
PP	2,2

D'una banda, obtenim una informació que podem catalogar de lògica: els dos principals partits són els que obtenen una millor puntuació mitjana, resultat esperat, ja que el 75% dels entrevistats han arribat a ser batlles amb una de les dues organitzacions. Tampoc no ha de sorprendre la bona valoració que mereix als entrevistats el sindicat *Unió de Pagesos*. En primer lloc és un efecte conegut: en altres investigacions sobre elitisme polític, les adhesions que desperta aquesta organització sindical, són molt similars.²⁴ En segon lloc, aquest sindicat ha aconseguit trencar els límits del *sindicat de classe* i, en canvi, és vist com una organització essencialment catalana i que desperta àmplies adhesions, més enllà de les que pugui aconseguir entre els directament implicats en les seves demandes com a sindicat. La distribució segons la *dimensió dels municipis* ens demostra que l'explicació que hem apuntat és plausible: la valoració és manté relativament estable en tots els estrats de població i, si s'observa alguna tendència, és la d'un augment de les valoracions en els municipis de més població. És a dir, les millors valoracions no es produeixen entre els alcaldes dels municipis d'economia agrària - els de menor població-, sinó que la bona valoració travessa els diferents estrats municipals.

Taula 84

Puntuació mitjana de la *Unió de Pagesos* segons l'estructura municipal

<10	10 - 15	15 - 25	25 - 35	35 - 60	60 - 100	>100
5,4	5,8	6,1	6,0	5,8	6,3	5,8

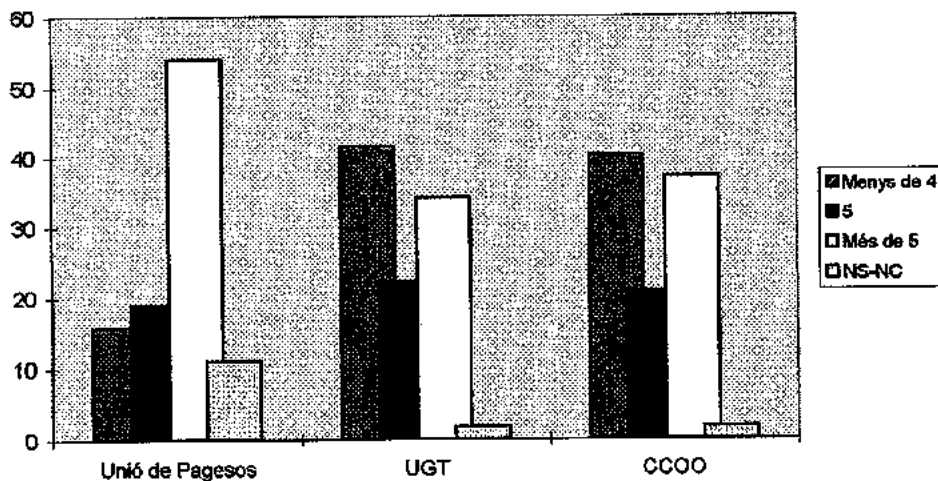
Pel que fa a les organitzacions que no aconsegueixen superar la puntuació mitjana de *cinc*, les explicacions són de molt diferent contingut. En primer lloc, i bé que estigui a freq de l'aprovat (4,7), no podem descartar que la valoració que els alcaldes atorguen al *Partit Socialista Obrer Espanyol* estigui condicionada per la

²⁴ MATAS, J. *Els alts càrrecs: política i administració a la Generalitat de Catalunya*. Barcelona: Escola d'Administració Pública, 1995 (Estudis, núm. 16), pàg. 191.

conjuntura política en el moment de realitzar el treball de camp (vegeu l'apartat sobre metodologia en l'annex III). En efecte, l'atzar va voler que les dates en què vam entrevistar els batlles van coincidir amb la presència en les primeres pàgines dels diaris de la majoria de casos de corrupció política que van afectar al govern central en aquell moment dirigit per aquest partit. En segon lloc, sorprenen les baixes puntuacions que reben els sindicats *Unió General de Treballadors* i *Comissions Obreres*. Sorprenen atès que acabem de veure que pràcticament el 80% dels alcaldes es consideren d'esquerra o centre esquerra. L'explicació a aquest fet la trobem en el següent gràfic.

Gràfic 18

**Distribució de les puntuacions als sindicats
Unió de Pagesos, UGT i CCOO**

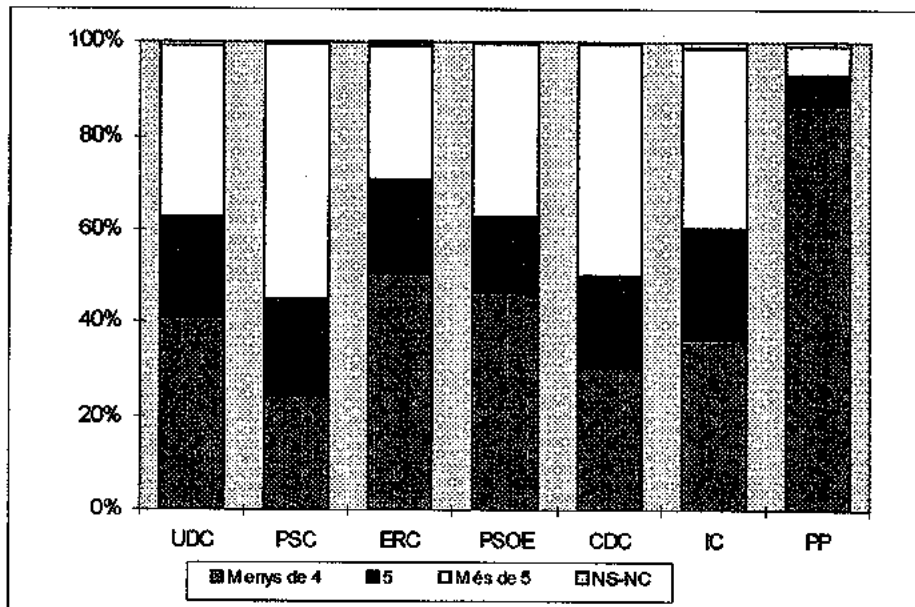

L'estructura de les puntuacions que els entrevistats atorguen a les dues organitzacions, és similar. L'explicació, per tant, haurà de ser anàloga en ambdós casos. Si fixem l'atenció en les diferents puntuacions, s'observa clarament que, en realitat, un 60% dels alcaldes han aprovat les organitzacions sindicals. Per tant, existeix una certa concordància entre el predomini dels alcaldes ideològicament d'esquerra i les valoracions que atorguen a les dues organitzacions sindicals. El que succeeix és que, com queda clarament establert en el gràfic, les valoracions extremes de caràcter negatiu són més freqüents que les de caràcter positiu.

Finalment, les organitzacions pitjors valorades són *Esquerra Republicana de Catalunya* (4,4) i, sobretot el *Partit Popular* que sobrepassa escassament la puntuació mitjana de 2. La raó de les limitades adhesions que desperten aquests dos partits pot ser resultat de la seva situació en els eixos de competència electoral. En efecte, ambdós ocupen una posició molt consolidada en els extrems de l'eix de *sentiment de pertinença* i amb un discurs més radical. La *llunyania* dels alcaldes respecte ambdós partits queda clarament reflectida en el gràfic posterior: en el cas del Partit Popular el 86,7% decideix atorgar-li una nota inferior al cinc i en el cas d'ERC aquest percentatge supera el 50%.

Gràfic 19

Distribució de les puntuacions dels partits polítics

Si la llunyania en els eixos actitudinals explica les baixes puntuacions d'aquestes dues organitzacions també explica, en bona mesura, la resta de valoracions. Sobretot l'eix *esquerra/dreta*. En efecte, si observem la taula següent, les puntuacions que s'atorguen a les organitzacions va decreixent o augmentant en una gradació perfecta a mesura que ens desplaçem en l'eix ideològic.

Taula 85

Puntuació mitjana dels partits segons la ideologia dels entrevistats

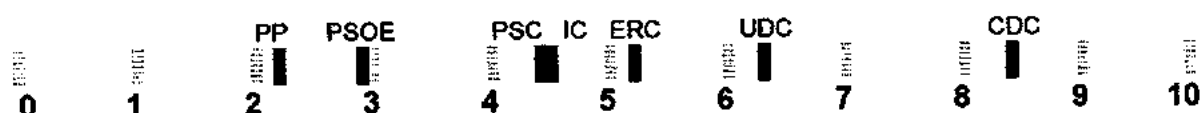
	Esquerra	Centre esq.	Centre	Centre dreta
UDC	3,9	5,2	6,5	6,2
PSC	6,8	6,0	4,6	3,8
ERC	3,9	4,9	5,2	3,6
PSOE	5,7	4,3	3,2	2,5
CDC	4,4	6,9	8,4	7,5
IC	5,5	5,1	4,3	3,5
PP	1,7	1,8	3,1	5,7
n	(100)	(71)	(30)	(13)

Amb l'excepció d'Esquerra Republicana de Catalunya -que els alcaldes veuen escorada en un extrem de l'eix de sentiment de pertinença-, en la resta d'organitzacions el pes del *continuum ideològic* a l'hora de concedir les puntuacions, és evident. Per altra banda, l'eix de *nacionalisme català*, també demostra que té un pes important en les valoracions dels alcaldes a cadascun dels partits polítics.

Acabem d'establir el *grau de simpatia* que els alcaldes tenen per les diferents organitzacions polítiques i sindicals. Ens pot interessar, però, entrar més en el detall i establir les *relacions de contigüitat* que tenen amb cadascun dels partits. Com hem fet amb la resta d'epígrafs, només tindrem en compte les puntuacions que els alcaldes realitzen de les tres principals organitzacions polítiques de Catalunya i dividirem l'exposició en dos blocs: d'una banda les organitzacions polítiques i de l'altra els sindicats. La primera organització que tractarem és *Convergència i Unió*. Les valoracions que els batlles de CiU atorguen a les diferents organitzacions polítiques són les següents:

Gràfic 20

Puntuacions que donen els alcaldes de CiU a les organitzacions polítiques

En aquest cas queda clar que l'eix actitudinal que ha tingut un major pes en el moment de puntuar les organitzacions polítiques ha estat el del *sentiment de pertinença*. Amb l'excepció feta d'Unió Democràtica que obté una puntuació mitjana superior -no tant per la *distància* sinó pel fet de formar part de la coalició-, la resta d'organitzacions polítiques queden distribuïdes en el continuum segons el seu *grau de catalanisme*.²⁵ El fet que dues terceres parts dels alcaldes convergents es considerin *únicament catalans* determina, lògicament, el sentit de les valoracions.

Les puntuacions que realitzen els batlles del *Partit dels Socialistes*, són diferents. En aquest cas, és l'eix esquerra/dreta el que principalment distingeix entre organitzacions, amb la sola *distorsió* d'Esquerra Republicana de Catalunya.

Gràfic 21

Puntuacions que donen els alcaldes del PSC a les organitzacions polítiques

²⁵ La mesura que utilitzem per a calibrar si una organització és més o menys catalanista i si és més o menys d'esquerra, és la posició en què situen els electors a cadascun dels partits. Vegeu, per exemple, PALLARÉS, F., CANALS, R. i VIRÓS, M^a.R. "Els eixos de competència electoral", dins Equip de Sociologia Electoral. *L'electorat català a les eleccions autonòmiques de 1988: opinions, actituds i comportaments*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1991 (Estudis Electorals, núm. 10), pàg. 68; MOLAS, I. "Electores, simpatizantes y partidos políticos: el caso de Cataluña". *Revista del Centro de Estudios Constitucionales*, (1992), núm. 12, pàg. 178.

Finalment, el cas d'*Iniciativa per Catalunya* és similar al del PSC. En efecte, l'eix que sembla tenir més pes a l'hora de la valoració és l'*esquerra/dreta*. També en aquest cas, es poden observar dos forces polítiques que s'escapen de la tendència general: Esquerra Republicana de Catalunya i el Partit Socialista Obrer Espanyol. En el primer dels casos, l'explicació pot venir tant fruit de la posició d'ERC en l'extrem de l'eix nacional, com pel fet de ser una força política que competeix per un electorat similar o, al menys, comparteixen *quadrant*.²⁶ Pel que fa a la valoració que realitzen del PSOE, ja hem fet referència a la possibilitat d'una certa influència del context en el que vam realitzar l'enquesta.

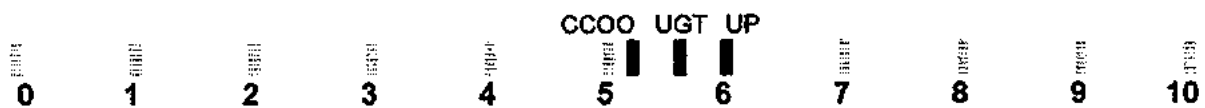
Pel que fa a les *organitzacions sindicals*, els resultats s'ajusten perfectament al que es podia esperar: els partits ideològicament d'esquerra valoren notablement millor tots tres sindicats que no els alcaldes de la coalició CiU. Val la pena fer un recordatori (vegeu capítol 5) de les principals característiques a les quals hem arribat en el moment de tractar la *militància sindical*. Els representants que declaren un vincle més intens amb una organització sindical són els dels partits d'esquerra. I, entre aquests, els membres del PSUC són els que més lligams declaren: en l'actualitat, gairebé un 60% milita en algun sindicat -més concretament a Comissions Obreres. El percentatge és encara superior si tenim en compte els que han militat alguna vegada. En aquest cas, més del 80% dels representants d'aquest partit han estat sindicats algun cop al llarg de la seva vida. Pel que fa al PSC, si bé històricament la militància ha pogut tenir un pes entre els seus representants, actualment té poc predicament entre les files socialistes, ja que només una tercera part manté l'afiliació. La situació és molt diferent en els partits conservadors. Entre els membres de la coalició CiU, només un 10% forma part d'un sindicat, sense que el percentatge s'ampliï de forma significativa en tenir en compte els que ho han estat amb anterioritat.

²⁶ Ens referim al clàssic diagrama cartesià en què els electors d'*Iniciativa per Catalunya* i d'*Esquerra Republicana de Catalunya* tenen unes coordenades molt similars; la qual cosa indica un *perfil actitudinal* dels electors amb importants punts en contacte.

Després d'aquesta distribució, és lògic que la valoració positiva dels sindicats sigui més alta en els partits d'esquerra. Si observem la distribució en l'eix que els alcaldes d'ambdues organitzacions realitzen, veurem que els lligams del PSUC/IC amb els sindicats no només comporten un nivell de militància més alt sinó també una valoració de les organitzacions també més generosa.

Gràfic 22

Puntuacions que donen els alcaldes del PSC als sindicats

Gràfic 23

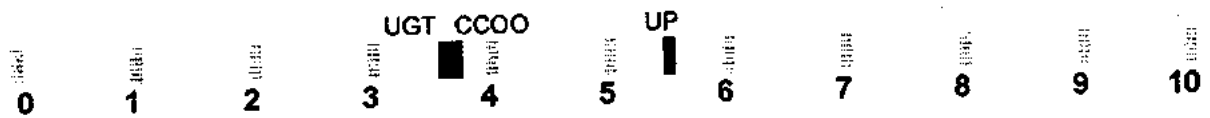
Puntuacions que donen els alcaldes del PSUC/IC als sindicats

També són lògiques les valoracions que realitzen els alcaldes de CiU. Ara bé, si es recorda, hem vist al principi d'aquest capítol que més de la meitat dels batlles convergents s'autoubiquen en posicions ideològicament d'esquerra i, en canvi, les valoracions que realitzen de les forces sindicals, a partir de les puntuacions mitjanes, són clarament negatives. En realitat, només aproven la Unió de Pagesos. Si observem el següent gràfic, veurem que la distància topogràfica respecte de la valoració que atorguen al seu propi partit, és considerable.

Gràfic 24

Puntuacions que donen els alcaldes del CiU als sindicats

Però, tot té una explicació. En primer lloc, el nombre d'alcaldes convergents que suspenen la Unió General de Treballadors o/i a Comissions Obreres es correspon, en certa mesura, al nombre de batlles convergents que es consideren de centre o de dreta. En segon lloc, les valoracions que realitzen els alcaldes que suspenen els sindicats són molt extremes: en tots dos casos, al voltant d'un 30% dels alcaldes convergents els puntuen amb una nota igual o inferior a 3. Aquesta valoració extrema explica, en gran mesura, la mala puntuació que els atorguen els alcaldes convergents.

Capítol 9

**Apunts sobre la *representació* de la figura
de l'alcalde**

9. APUNTS SOBRE LA REPRESENTACIÓ DE LA FIGURA DE L'ALCALDE

Un balanç dels estudis sobre l'elitisme polític a Catalunya¹ i la resta de l'estat espanyol no pot sinó remarcar el fort biaix a favor dels estudis que tenen com a punt central de reflexió la composició sociodemogràfica dels electes. En el cas del món local aquesta asseveració és encara més evident: si són molt pocs els estudis sobre el personal polític local, són pràcticament inexistent els que han intentat explorar el terreny complex de les dades inherents a l'activitat de l'alcalde. En realitat, estem descrivint una situació que es repeteix de forma habitual en la majoria dels països del nostre entorn: amb independència de la major o menor tradició dels estudis de caràcter sociodemogràfic, les investigacions que tenen com a centre d'interès l'*ofici* d'alcalde són pràcticament inexistent.²

¹ Vegeu, BARAS, M. "Las elites políticas". *Revista del Centro de Estudios Constitucionales*, (1991), núm. 10.

² A Itàlia, per exemple, l'extraordinària disponibilitat del registre complet dels regidors ha jugat un paper importantíssim per a estudiar l'elit local. La gran majoria dels estudis utilitza aquest registre per a fer investigació de tipus *quantitatiu*. Des dels estudis pioners de Barberis fins als de Bettin i Magnier, i Girotti i Mastropaolo, passant pels clàssics de Melis i Marinotti, en pràcticament cap cas recullen dades sobre l'*activitat del sindaco*. El cas francès, és molt similar.

La situació s'agreuja notablement si del que es tracta és d'establir la *percepció* que els alcaldes tenen de la seva pròpia activitat. Aquest tipus de dades no acostumen a proliferar ni en investigacions sobre elitisme polític ni en les que tenen com a principal òptica teòrica l'estudi de les polítiques públiques. El fet que sigui un tipus d'informació que només es pot recollir de forma personalitzada a través de dades d'enquesta, pot explicar l'absència d'estudis que se centrin en aquest tipus de variables. Efectivament, el cost que representa dur endavant una investigació d'aquest tipus i la falta de tradició dels estudis sobre la *cultura política* de les elits, pot ajudar a entendre el perquè del dèficit d'aquest tipus d'investigacions.³ En canvi, aquest és un univers d'estudi que pot aportar valuoses informacions sobre els processos de *professionalització*,⁴ així com sobre la idea de *representació política*. En capítols precedents hem establert el *grau de professionalització* de l'elit local i els factors que contribueixen a la seva consolidació, del que es tracta ara és, en certa mesura, d'ampliar els coneixements a través d'aquest terreny d'anàlisi.

En aquest capítol, per tant, no es tractaran variables pròpies del món de les *polítiques públiques*, ni analitzarem el paper que l'alcalde té en aquests tipus de processos.⁵ Tampoc és la nostra ambició realitzar un estudi de les *formes i estils*

³ Tal i com assenyala J. Linz: "necesitamos estudios mucho más cuidadosos de sus (de els elits polítiques) valores y actitudes, incentivos y dudas ...". LINZ, J.J. *Los problemas de las democracias y la diversidad de democracias*. Discurs de J.J. Linz. Madrid: Universidad Autónoma, 1992, pàg. 44.

⁴ ORSI BATTAGLINI, A. "La figura e il ruolo del sindaco. Considerazioni su una indagine tra i sindaci dell'Emilia-Romagna". *Regione e Governo Locale*, (1982), pàg. 15.

⁵ En els darrers anys han aparegut un conjunt important d'estudis sobre la prestació de serveis a nivell local, però en cap cas focalitzen l'atenció en el rol de l'alcalde en la presa de decisions. Entre altres es poden consultar SUBIRATS, J. "Gobierno local y políticas públicas. Apuntes en la España de los 90", dins F. Morata (coord.). *El Govern Local*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1991 (Anuari del Departament de Ciència Política i de l'Administració); del mateix autor, "L'acció política en l'administració local". *Seminari de Dret Local*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1991; GOMÀ, R. "Tendències de canvi en la producció local del benestar: una perspectiva europea comparada". *Revista de serveis personals locals*, (1996), núm. 2; ETXEBARRÍA ETXEITA, J. "Las formas de

del(s) lideratge local. Si bé es cert que el coneixement aprofundit del *liderat* en el govern local i, més en general, en el subsistema local, pot ser molt fructífer, també ho és que per a establir-ne el contingut són necessàries altres variables que no tenen cabuda en la nostra investigació. Des de les *percepcions col·lectives* que els electors tenen de l'alcalde, fins a l'existència o no d'un *discurs diferenciat* per part de l'elit local, sense oblidar la *personalització* en les eleccions locals, són molts els factors que s'han de tenir en compte per a establir amb solvència si es pot parlar d'un *lideratge* amb caràcter propi en el món local.⁶ En altres paraules, per a dur endavant un projecte d'aquest tipus són necessaris des dels estudis d'*opinió pública* -per a conèixer els valors i les característiques que han de tenir els batlles i la valoració que els ciutadans realitzen de la seva tasca al front del consistori-, l'*anàlisi del discurs* -els programes polítics i els intents de *nacionalitzar* la vida política local- i els *estudis electorals* per a establir el pes dels candidats en les eleccions municipals. Tots tres àmbits no tenen cabuda en el nostre estudi i, en canvi, formen part d'un altre tipus d'investigació que, en gran mesura, encara resta per fer. El nostre treball se centra en la *figura de l'alcalde* i, en aquest sentit, ens sembla més adequat estudiar la *representació* que els alcaldes es fan de la seva pròpia *activitat*. Per tant, en aquest darrer capítol només estudiarem l'*ofici* d'alcalde a través de les *percepcions subjectives* dels entrevistats.

prestación de los servicios públicos. Los organismos autónomos locales". Revista Vasca de Administración Pública, (1995), núm. 41.

⁶ A més d'aquestes característiques que enmarquen la *possibilitat* que l'alcalde es converteixi en un líder en *potència*, per a que ho sigui *efectivament*, són necessàries altres condicions: 1.- un conjunt d'*habilitats polítiques* que abraça des de les relacions de l'alcalde amb altres actors fins a la destresa per a aconseguir recursos; 2.- La *creació i manteniment d'una xarxa de recolzament*; 3.- L'*estructura d'oportunitats* que van des de el marc legal fins a la cultura política dels ciutadans del municipi. NATERA, A. "Formas y estilos de liderazgo local" dins C. Alba i F. Vanaclocha (eds.). *El sistema político local: un nuevo escenario de gobierno*. Madrid: Universidad Carlos III-Boletín Oficial del Estado, 1997, pàg. 123-130.

9.1 LA DUALITAT DEL MÓN LOCAL

En qualsevol administració pública es pot diferenciar, al menys a nivell analític, l'activitat de caràcter *tècnic* de la que té un contingut *polític*. En el món local, lògicament, també, però amb una nota característica: la *pressió de la ciutadania* que és més intensa que en cap altra administració pública. En efecte, l'administració municipal ha estat considerada habitualment com la *veritable* administració, la bàsica, la més propera al ciutadà.⁷ I, des d'aquesta òptica, la figura de l'alcalde adquireix un contingut que el diferencia clarament d'altres càrrecs unipersonals de la resta de nivells de govern: la seva proximitat i, en general, el seu caràcter més accessible per als ciutadans del municipi, fa que la necessitat d'actuar i fer front a les demandes ciutadanes, pugui accentuar el caràcter de *gestor públic*. No podem passar per alt, a més, que en l'administració local els òrgans administratius -els que dicten resolucions- són precisament els electes locals, a diferència del que succeeix en les administracions central i autonòmica, on el personal polític ocupa tan sols el vèrtex de les organitzacions departamentals.⁸

Davant aquesta situació, la pregunta és immediata: malgrat que els alcaldes tinguin la legitimitat pel fet d'haver estat elegits democràticament, realment predomina el caràcter d'*administrador públic* en el moment de jutjar el contingut del seu càrrec?⁹ Més enllà del debat teòric entre el món local concebut com

⁷ En aquest sentit, són interessants les dades que aporten García Ferrando; López-Aranguren i Beltrán sobre la percepció que tenen els ciutadans de quina és l'administració les mesures de la qual afecten més la seva vida. De les tres administracions, estatal, autonòmica i municipal, la tercera és la que més incidència té sobre la vida quotidiana dels ciutadans. GARCÍA FERRANDO, M., LÓPEZ-ARAUGUREN, E. I BELTRÁN, M. *La conciencia nacional y regional en la España de las autonomías*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1994, pàg. 128.

⁸ MARTÍNEZ-ALONSO CAMPS, J.L. "Organització territorial i governs locals a Catalunya: el subsistema local". En curs de publicació.

⁹ SÁINZ MORENO, F. "Algunos aspectos de los cargos electos locales". *Seminari de Dret Local*. Curs 1993-1994. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1995, pàg. 351.

essencialment polític o amb un contingut principalment administratiu, el que intentarem mostrar, senzillament, és la *percepció* que els alcaldes tenen de la seva pròpia activitat en el moment en què se'ls enfronta a la dualitat que comporta l'exercici del càrrec.

9.1.1 La dicotomia electe/gestor

L'alcalde sintetitza i concreta el *poder executiu* en els ajuntaments, reunint un doble caràcter: el representatiu i el de cap del govern municipal i de l'administració. En el cas del món local, la frontera entre administració i política no es tan nítida com en altres administracions públiques. Com ja ho hem indicat, la responsabilitat *directa* dels ajuntaments en la provisió de serveis i la gran exigència per la seva periodicitat i relació diària amb els ciutadans¹⁰, fa que existeixi una barreja de factors polítics i d'aspectes administratius bastant característica, de tal manera que en determinades situacions l'elit local accentua el paper de *gestor públic*.

Per bé que en el cas de l'alcalde aquest doble vessant sigui difícil de destriar, hem volgut conèixer la posició que adoptaven els batlles davant aquesta *disjuntiva*. L'alternativa va ser plantejada entre una definició del càrrec d'alcalde clarament política -*vostè es considera principalment un representant de la voluntat popular*- i una altra que posa èmfasi en el contingut *tècnic* del càrrec -*o principalment un gestor públic*? No es tractava que els entrevistats haguessin de catalogar la seva activitat quotidiana al front de l'ajuntament, sinó més aviat la *representació* que es fan del càrrec d'alcalde.

¹⁰ Són interessants les dades que aporten García Ferrando i López-Aranguren quant a la percepció que tenen els ciutadans de quina és l'administració les decisions de la qual afecten més directament la vida quotidiana des ciutadans: el govern municipal és la que té una major influència, fins i tot, més que el govern central. GARCÍA FERRANDO, M., LÓPEZ-ARANGUREN, E. i BELTRÁN, M. *La conciencia nacional y regional en la España de las autonomías*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1994, pàg. 128.

Els resultats assenyalen que un 61,6% es considera abans un *representat de la voluntat popular* que un *gestor públic*, i poc més d'un 10% es veu incapaç de destriar entre ambdues possibilitats. En general, doncs, a l'hora de definir el càrrec d'alcalde pesa més la dimensió política que aquella que incideix en el caràcter administratiu i de gestió. La idea de la *representació política* sobresurt de forma inequívoca sobre la condició merament tècnica del càrrec. Aquesta definició en *abstracte*, té diferents concrecions que podem considerar *previsibles* o, al menys, *conegudes*. Estem fent referència a l'*estructura territorial* dels municipis i a la posició *ideològica* dels entrevistats. Atenent a l'*estructura poblacional* dels municipis, tots els investigadors coincideixen i la pròpia observació ho corrobora, que en les localitats de menor població l'activitat del govern municipal i la de l'alcalde, tenen una important càrrega administrativa. Fins ara, però, no es tenien dades sobre la *vocació* dels alcaldes en aquest tipus de municipis. Els resultats mostren que també en aquest cas, el contingut polític de la definició de l'alcalde augmenta a mesura que creix la població dels municipis.

Taula 86

Representació de la figura de l'alcalde segons l'estructura municipal

	<10	10 - 15	15 - 25	25 - 35	35 - 60	60 - 100	>100	Total
Principalment un representant de la voluntat popular	56,4	57,5	59,5	65,2	77,8	75,0	72,7	61,6
Principalment un gestor públic	38,5	30,0	27,0	26,1	5,6	12,5	18,2	27,3
Ambdós per igual	5,1	12,5	13,5	8,7	16,7	12,5	9,1	11,1
n	(39)	(80)	(37)	(23)	(18)	(8)	(11)	(216)

Només un lleuger repuntament del caràcter administratiu en les ciutats més grans ens pot assenyalar que no tota explicació prové de la dimensió dels municipis. En segon lloc, la distribució ideològica ha demostrat en repetides ocasions el seu poder discriminant. En aquest cas, també. En efecte, habitualment s'ha considerat que la visió del món local com una *arena política*, com a element clau per a l'educació i la participació democràtica dels ciutadans és patrimoni del

pensament de l'esquerra i que, en canvi, la percepció del món local com una maquinària bàsicament dedicada a la prestació de serveis, seria pròpia dels teòrics conservadors.¹¹

Taula 87

Representació de la figura de l'alcalde segons la ideologia dels entrevistats

	Esquerra	Centre esquerra	Centre	Centre dreta	Dreta	Apolític
Principalment un representant de la voluntat popular	73,0	59,2	46,7	30,8		
Principalment un gestor públic	13,0	33,8	40,0	61,5	100,0	100,0
Ambdós per igual	14,0	7,0	13,3	7,7		
n	(100)	(71)	(30)	(13)	(1)	(1)

Aquesta divisòria no per clàssica és menys certa. Al contrari, la variable ideològica continua dividint clarament els alcaldes. Com pot observar-se en la taula número 87 la gradació és perfecta: entre aquells que s'autoubiquen en posicions d'esquerra, la idea de *representació política* és la que millor defineix el batlle, mentre que entre els homòlegs de centre i de dreta, prima la idea de *gestor públic*. Lògicament, aquesta distribució ha de tenir el seu correlat en les opinions dels alcaldes segons l'*organització política* amb la que assoleixen el càrrec. I així és: entre els electes de CiU la proporció dels que se senten principalment gestors públics és el 47%, en canvi, entre els alcaldes dels dos principals partits d'esquerra, aquesta possibilitat només es citada per, aproximadament, un 10% en ambdós casos (vegeu annex IX).

A pesar de la força explicativa d'aquestes variables a l'hora de catalogar les opinions dels alcaldes, pel que fa a la nostra investigació ens sembla que té més

¹¹ Vegeu, BRUGUÉ, J. "Teories sobre el govern local: un repàs a les aproximacions més destacables de la dècada dels 80", dins F. Morata (coord.). *El Govern Local*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1991 (Anuari del Departament de Ciència Política i de l'Administració), pàg. 30.

interès la *sèrie temporal*, és a dir, l'evolució que, al llarg d'aquests anys, que s'ha produït quant al binomi *polític/tècnic*. A partir d'aquest creuament la interpretació adquireix un nou sentit: el pas del temps ha significat un notable augment dels batlles que es consideren *gestors públics* en detriment d'aquells que aposten per una visió més política de la figura de l'alcalde. En efecte, si entre els electes de 1979 la idea d'un *alcalde gestor* només era una cinquena part, entre els batlles que assolixen el càrrec en el quart mandat, aquest percentatge supera el 50%.

Taula 88

Representació de la figura de l'alcalde segons el mandat d'origen

	1979	1983	1987	1991
Principalment, un representant de la voluntat popular	67,7	59,2	58,8	51,4
Principalment un gestor públic	20,8	20,4	32,3	48,6
Ambdós per igual	11,4	20,4	8,8	
n	(96)	(49)	(34)	(37)

Com a mesura de precaució hem de establir si aquesta tendència es visible en els dos principals partits. Els resultats són eloqüents.

Taula 89

Representació de la figura de l'alcalde segons el mandat i el partit

	PSC-79	PSC-83	PSC-87	PSC-91	CIU-79	CIU-83	CIU-87	CIU-91
Principalment un representant de la voluntat popular	78,4	70,4	80,0	66,7	50,0	52,9	47,4	41,2
Principalment un gestor públic	8,1	7,4	10,0	33,3	40,9	41,2	47,4	58,8
Ambdues per igual	13,5	22,2	10,0		9,1	5,9	5,3	
n	(37)	(27)	(10)	(12)	(22)	(17)	(19)	(17)

Deixant de banda els lògics moviments productes de l'atzar, el que queda clar és la tendència a l'augment d'una sensibilitat més propera a la gestió pública

en ambdues organitzacions. La tendència és nítida, però no podem saber encara amb exactitud, que és el que ens indica l'evolució temporal. És difícil extreure'n conclusions sòlides. El que sí permet, en canvi, es realitzar una sèrie de comentaris. En primer lloc, no podem concloure en referència a la distribució, que els entrevistats estiguin incidint en la necessitat d'una major *competència tècnica* per a exercir el càrrec d'alcalde. La pregunta que se'ls va realitzar no permet realitzar afirmacions en aquesta direcció, ja que el que es pretenia va ser establir la *vocació personal* de l'alcalde front a la dicotomia electe/gestor. A més, els resultats obtinguts en analitzar les dades sociodemogràfiques (vegeu capítol 6) ens permeten resoldre que, si la competència tècnica es mesura a través del *nivell d'estudis*, els alcaldes de 1979 tenen un grau d'instrucció molt elevat. No sembla, per tant, que els resultats vinguin explicats per aquest tipus d'interpretacions. En segon lloc, no sabem si els *nous* alcaldes ens estan indicant que l'època en la qual va ser necessari un *liderat polític fort* està arribant a la seva fi. No sabem si els batlles ens estan assenyalant que l'alcalde que es va *dissenyar* durant la transició política, ha començat a variar de contingut i lentament deriva cap a un altre tipus de liderat menys polític i més *managerial*.¹²

Són interrogants que neixen de la distribució dels resultats i per als quals encara no tenim resposta. En realitat, però, hem aventurat una lectura de les dades que dista de ser concloent. És una interpretació que encara no és definitiva, per dos motius principals: d'una banda, no podem obviar que en tots els casos -amb l'excepció feta dels alcaldes convergents de 1991- sempre són majoria els alcaldes que continuen privilegiant la idea de *representació política* per a definir la figura de l'alcalde. L'únic que hem volgut és esbossar una tendència visible en la distribució de les dades i que és el creixement significatiu de l'opció *managerial* a mesura que se succeeixen els mandats. De l'altra, les sèries temporals de les quals disposem són massa breus. Han passat encara pocs anys des de la instauració de la

¹² En aquest sentit, vegeu l'interessant estudi PUTNAM, R. *Making democracy work. Civic Traditions in Modern Italy*. Nova Jersey: Princeton University Press, 1993, pàgs. 33-38.

democràcia en els ajuntaments per a establir amb seguretat si el canvi que s'observa en les dades és un efecte de *generació* o és de més ampli abast. És a dir, si aquest és un *tipus* d'alcalde que s'anirà assentant amb el temps o si és, senzillament, resultat d'una situació de caràcter conjuntural.

9.1.2 L'eix tècnic/polític

La *percepció* que els entrevistats tenen del mandat de batlle ha quedat clara: prima el caràcter de *representació*, però el pas del temps esmorteix les diferències i comença a aparèixer la tendència, entre els nous alcaldes, a posar un major èmfasi en el contingut tècnic del càrrec. Recordem, però, que el que hem tractat d'establir és el contingut d'una *sensació*. Fins ara, doncs, ens hem mogut de ple dins l'univers de la *cultura política* de l'elit, ja que la pretensió ha estat conèixer com es *consideren* els alcaldes en el moment d'enfrontar-los al doble caràcter del seu càrrec.

Però, una cosa és la *representació* que es fan els entrevistats del càrrec que ocupen i una altra de molt diferent, la classificació de l'*activitat quotidiana* que duen a terme. En el moment de confeccionar el qüestionari vam tenir molta cura que els entrevistats distingissin perfectament les dues possibilitats. D'una banda, el redactat de la primera pregunta va voler en tot moment que quedés clar que l'aposta per una o altra definició de la figura de l'alcalde, havia d'anar més enllà de les *contingències quotidianes* del càrrec.¹³ Pel que fa al redactat de la segona pregunta, vam demanar als entrevistats d'ubicar-se en la posició que millor reflectís la seva activitat diària d'un eix tècnic/polític.¹⁴ Totes les precaucions han donat el

¹³ El redactat de la pregunta va ser exactament el següent: *Amb independència de l'activitat habitual que du a terme, vostè es considera principalment un representant de la voluntat popular o principalment un gestor públic?* (vegeu annex III)

¹⁴ La redacció final va ser: *Dins de qualsevol administració hi ha una tasca política i una altra de tècnica. Vostè considera que la seva tasca és: només tècnica, més tècnica que política, tan tècnica*

seu fruit. Els resultats de la propera taula demostren que els batlles van distingir clarament entre ambdues qüestions.

Taula 90

Autoubicació en l'eix tècnic/polític

Només tècnica	2,8
Més tècnica que política	21,3
Tan tècnica com política	33,8
Més política que tècnica	33,3
Només política	8,8
n	(216)

L'activitat quotidiana que l'alcalde du a terme en l'ajuntament té un caràcter inequívocament polític. En efecte, un 42,1% dels entrevistats declara que la seva tasca habitual és essencialment política, front a la quarta part que s'autoubica en posicions que denoten un treball més proper a la gestió pública. Aquesta perspectiva general, té matisos interessants. Si bé és cert que els alcaldes que declaren realitzar una activitat política dupliquen als que es dediquen a la gestió, també ho és que predominen les posicions més *centrades* de l'escala, que volen deixar entreveure una certa barreja entre política i gestió. Així, l'opció que acull el major nombre d'adhesions -encara que sigui per poques dècimes- és la que se situa en el punt mig de l'eix i, en canvi, els extrems estan pràcticament despoblats. En l'activitat quotidiana de l'alcalde, doncs, s'hi barregen les dues dimensions, però amb la visible cadència a considerar que és essencialment política.

Naturalment, en aquest cas les diferències que es poden produir segons l'*estructura municipal* són molt importants. En els municipis més *petits*, la menor

com política, més política que tècnica o només política? Per altra banda, a nivell metodològic, també vam tenir molta cura de construir una successió de preguntes que respectés l'estructura de la *funnel sequence*: vam col·locar en primer lloc la pregunta de caràcter més general per a passar posteriorment a les de contingut més concret (vegeu annex III).

competència política entre alternatives partidistes comporta que la figura de l'alcalde tingui una projecció menys política i més administrativa.¹⁵ La taula següent així ho demostra.

Taula 91

Autoubicació en l'eix tècnic/polític segons l'estructura municipal

	<10	10 - 15	15 - 25	25 - 35	35 - 60	60 - 100	>100
Només tècnica	5,1	2,5		8,7			
Més tècnica que política	35,9	22,5	27,0	8,7	5,6		9,1
Tan tècnica com política	33,3	36,3	43,2	26,1	33,3	12,5	18,2
Més política que tècnica	17,9	32,5	18,9	43,5	55,6	87,5	45,5
Només política	7,7	6,3	10,8	13,0	5,6		27,3
n	(39)	(80)	(37)	(23)	(18)	(8)	(11)

La capacitat d'acció política d'un municipi de menys de deu mil habitants -encara que sigui cap de comarca- és molt menor que la dels municipis amb més població. Per altra banda, també en aquest cas la variable *ideològica* juga un paper important: entre els electes d'esquerra es considera que l'activitat que duen a terme els alcaldes és principalment política, mentre entre els electes de dreta majoritàriament declaren que es dediquen a tasques de caràcter administratiu i de gestió (vegeu annex IX).

A pesar de les matisacions que puguem aportar, ens sembla que la principal conclusió que es pot extreure de les anteriors dades és molt clara: la *capacitat de definir i sostenir un espai d'autonomia política* es converteix en la principal font de poder de l'alcalde front a la presumpta necessitat de posseir coneixements tècnics i

¹⁵ En aquest sentit, es poden consultar les reflexions que realitza l'alcalde de Sant Gregori. VIDAL, J. *Reflexions d'un Alcalde de poble*. Girona: L'eix Editorial, 1995. En un sentit més general, es pot consultar l'obra clàssica del sociòleg americà Kesselman, en la qual estableix l'*apoliticisme* com una de les característiques més rellevants dels municipis rurals de França. KESSELMAN, M. *Le consensus ambigu: étude sur le gouvernement local*. París: Cujas, 1972.

administratius. En aquest sentit, el *professionalisme* dels batlles, se sustenta més en el liderat polític que en els coneixements específics i la competència en aspectes tècnics i procedimentals de l'administració. Òbviament, és indispensable un coneixement cada cop més exhaustiu de la *màquina burocràtica* del consistori per a exercir amb condicions el càrrec. La prova més evident d'aquest fet és l'itinerari que ha de resseguir l'alcalde per assolir el càrrec (vegeu capítol 3) que, en certa mesura, assegura un cert coneixement del funcionament de la institució. No oblidem, però, que en aquest procés d'aprenentatge l'alcalde es va construir un tipus de *capital* principalment *polític*. El *professionalisme* i la constitució d'una classe política local s'ha assentat, doncs, sobre el lideratge polític dels alcaldes.

El creuament segons *mandat d'origen*, no fa sinó confirmar el pes de la *notabilitat política* -en aquest cas mesurada a través de l'*activitat habitual* dels alcaldes- en el procés de creació de la classe política local. Efectivament, l'*estabilitat* de la distribució en els quatre mandats demostra que no es tracta d'una opinió localitzada en un període temporal, sinó que és una valoració que s'ajusta perfectament a la totalitat de l'elit local.

Taula 92

Autoubicació en l'eix tècnic/polític segons el mandat d'origen

	1979	1983	1987	1991
Només tècnica	5,2		2,9	
Més tècnica que política	19,8	28,6	14,7	21,6
Tan tècnica com política	35,4	26,5	38,2	35,1
Més política que tècnica	29,1	38,8	32,3	37,8
Només política	10,4	6,1	11,8	5,4
n	(96)	(49)	(34)	(37)

La taula ens indica que la proporció d'entrevistats que veuen la seva feina propera a la gestió pública oscil·len -deixant de banda el tercer mandat- entre un màxim d'un 28,6% i un mínim d'un 21,6%. Per altra banda, els que perceben la seva activitat principal com essencialment política, sempre giren entorn el 40%.

L'estabilitat de les respostes és la característica que en sobresurt. És aquesta mateixa regularitat de la distribució la que ens permet concloure que durant aquests quinze anys la principal característica ha estat l'assentament d'una classe política local a través, precisament, del lideratge polític dels alcaldes.

Amb la voluntat de continuar dibuixant els contorns de la figura de l'alcalde i sense entrar directament en l'acció de govern, que implicaria un estudi aprofundit a partir d'altres variables, vam demanar als entrevistats que assenyalessin les principals funcions que, al seu parer, té el batlle. Lògicament, no estem fent referència a les funcions que de forma directa o indirecta assenyala la legislació. Per a evitar que els entrevistats, per comoditat, acabessin citant les funcions clàssiques dels alcaldes, se'ls va presentar una llista de respostes precodificades de les quals només en podien escollir una (vegeu annex III).

Els resultats que vam obtenir ordenats segons les vegades que van ser citats, són els següents:

Taula 93

Principals funcions que té l'alcalde

Impulsor	37,0
Coordinador	25,5
Dinamitzador	11,1
Receptor de demandes socials	9,7
Executor	7,9
Comunicador	2,3
Negociador	,9
Totes per igual	3,7
NS	1,9

n

(216)

És interessant observar com els dos atributs que denoten una major dosi de liderat al front de l'ajuntament, són els que més adhesions desperten. Efectivament,

la idea d'*impulsor* -37%- i de *dinamitzador* -11,1%- aglutinen gairebé la meitat de les respostes dels entrevistats.

A més és tracta d'un tipus de liderat que es crea des d'una òptica molt concreta: no tant com a *comunicador*, -com a transmissor d'un missatge simbòlic-, sinó més aviat com l'encarregat de llançar projectes, capaç de fer moure a través del seu impuls la màquinaria de l'ajuntament. Capaç d'estimular i de liderar *políticament* la ciutat. En canvi, els atributs que fan referència directament o indirectament a la capacitat de gestió com a principals funcions de la figura de l'alcalde durant aquest anys, són més aviat escassos. Així, l'única que apareix citada per un gruix important d'entrevistats és la funció de *coordinador* -25,5%- i molt més allunyat l'atribut d'*executor* -7,9%-. Per tant, la percepció sobre les funcions de l'alcalde, tornen a assenyalar la importància del contingut polític del càrrec i el paper que ha pogut tenir en la consolidació de la classe política local.

9.1.3 Els canvis que s'han produït

A partir d'aquest moment del que es tracta, amb la limitació de les dades de les quals disposem, és d'intentar corroborar la interpretació que hem anat esbossant al llarg de les pàgines precedents. Utilitzarem dues estratègies per aconseguir aquest propòsit. En primer lloc, els *exalcaldes* ens permetran conèixer els canvis que s'han produït al llarg d'aquests anys. En segon lloc, la possibilitat de comparar l'ubicació dels alcaldes en l'eix tècnic/polític i els principis que prevalen en el disseny i posada en pràctica de les polítiques públiques -és a dir, l'*activitat del govern municipal*-, també ens serà d'utilitat.

9.1.3.1 Els canvis en l'eix tècnic/polític

Els canvis en el *continuum* tècnic/polític ens poden confirmar si la interpretació que hem realitzat de les dades és la correcta. De moment, la informació que hem presentat ens assenyala que el temps no *distorsiona* la distribució i que la majoria

dels batlles considera que duu a terme una tasca de contingut essencialment polític.

Els exalcaldes són els que poden copsar millor els canvis que s'han produït durant aquests anys, ja que han viscut directament les hipotètiques transformacions. Així, de forma *comparativa* els entrevistats que no estan en actiu són els que millor poden explicar els canvis que s'han succeït en la figura del batlle. Els exalcaldes poden comparar la tasca que ells havien realitzat amb la que perceben que realitza l'alcalde actual. Amb aquest propòsit vam demanar-los que ubiquessin la tasca de batlle actual en l'eix tècnic/polític. Els resultats que ens proporcionen corroboren les conclusions que hem anat esbossant: la majoria dels exalcaldes entrevistats consideren que la tasca dels alcaldes avui en dia és inequívocament política.

Taula 94

Percepció sobre la tasca actual dels alcaldes. Exalcaldes

Només tècnica	3,4
Més tècnica que política	21,8
Tan política com tècnica	16,8
Més política que tècnica	47,1
Només política	9,2
NS	,8
NC	,8

n

(119)

Un 56,3% dels exalcaldes consideren que l'activitat dels alcaldes en l'actualitat té un caràcter marcadament polític. Cal advertir, però, un fenomen interessant que és el gran despoblament del centre de l'escala. La tendència dels exalcaldes ha estat la de *polaritzar* les opinions i, conseqüentment, les posicions centrals de l'eix se n'han ressentit. Més enllà d'aquesta tendència centrífuga en la valoració, no hi ha cap dubte del que ens assenyalen els exbatlles: els entrevistats que consideren que la tasca quotidiana dels alcaldes avui en dia és més aviat tècnica no representen ni

la meitat (25,2%) dels que es decanten per un caràcter més polític. Per tant, la idea de la *base política* com a suport de la professionalització dels alcaldes té un principi de corroboració en les opinions dels que, no estant en actiu, han viscut d'aprop l'evolució.

Fins i tot, sembla que la tendència que observen els exalcaldes sigui la d'un increment de les tasques polítiques de la figura de l'alcalde actual: si comparem els resultats de l'autoubicació dels exalcaldes amb la *percepció* que aquests tenen de l'activitat dels alcaldes en actiu, els resultats que obtenim són molt clars.

Taula 95

Comparació sobre l'autoubicació dels exalcaldes en l'eix tècnic/polític i com perceben la situació dels alcaldes en actiu. Exalcaldes

	Exalcaldes	Percepció actual
Només tècnica	5,0	3,4
Més tècnica que política	30,3	21,8
Tan tècnica com política	24,4	16,8
Només política	27,7	47,1
Només política	12,6	9,2
NS		,8
NC		,8

n

(119)

Efectivament, la principal diferència és produïda en la banda de l'escala que mesura el caràcter polític de l'activitat de l'alcalde. Així, doncs, els exalcaldes consideren que durant aquests anys s'ha incrementat de forma considerable el contingut polític de l'*ofici* d'alcalde.

9.1.3.2 La relació entre la tasca de l'alcalde i la de l'ajuntament.

L'altra fórmula per a intentar mesurar el contingut polític de l'*ocupació* de l'alcalde és comparant l'activitat diària dels batlles amb el tipus d'*activitat* que realitza

el govern municipal. És a dir, es tracta de conèixer, en primer lloc, els criteris generals que tenen més incidència en el moment de formular una política pública i comparar aquest principi genèric amb l'activitat que de forma habitual l'alcalde duu a terme.

Ha de quedar molt clar, un altre cop, que la informació recollida sobre els criteris que prevalen en el moment de dissenyar una determinada política pública, només ens ha de servir com a punt de comparació i per a posar de relleu les característiques de la figura de l'alcalde. En la següent taula es compara d'una banda l'autoubicació dels alcaldes en l'eix tècnic/polític i de l'altra els criteris que tenen un major pes en el moment de dur endavant una política pública.

Taula 96

Comparació entre l'activitat de l'Alcalde en l'escala tècni/polític i el criteri que preval en el moment de dur endavant una política pública

	Activitat de l'alcalde	Polítiques públiques
Només tècnica	2,8	5,6
Més tècnica que política	21,3	22,2
Tan tècnica com política	33,8	36,1
Més política que tècnica	33,3	31,0
Només política	8,8	4,6
NS		,5

n

(216)

La distribució dels resultats és molt similar en ambdós casos. Malgrat tot, s'observa una lleugera tendència a considerar que la tasca de l'alcalde té un caràcter més polític que la pròpia acció de govern. No deixa, però, de ser interessant observar que la gran majoria dels alcaldes declaren que en el disseny de les polítiques públiques del seu ajuntament el contingut polític és el que preval - 35,6% - o, com a mínim, el criteri és tan polític com tècnic -36,1%.

La lleugera diferència que hem observat entre l'activitat diària dels alcaldes i els criteris que s'utilitzen per a dur endavant una política pública, queda amplificada considerablement en el moment d'utilitzar el creuament segons alcaldes en actiu i exalcaldes.

Taula 97

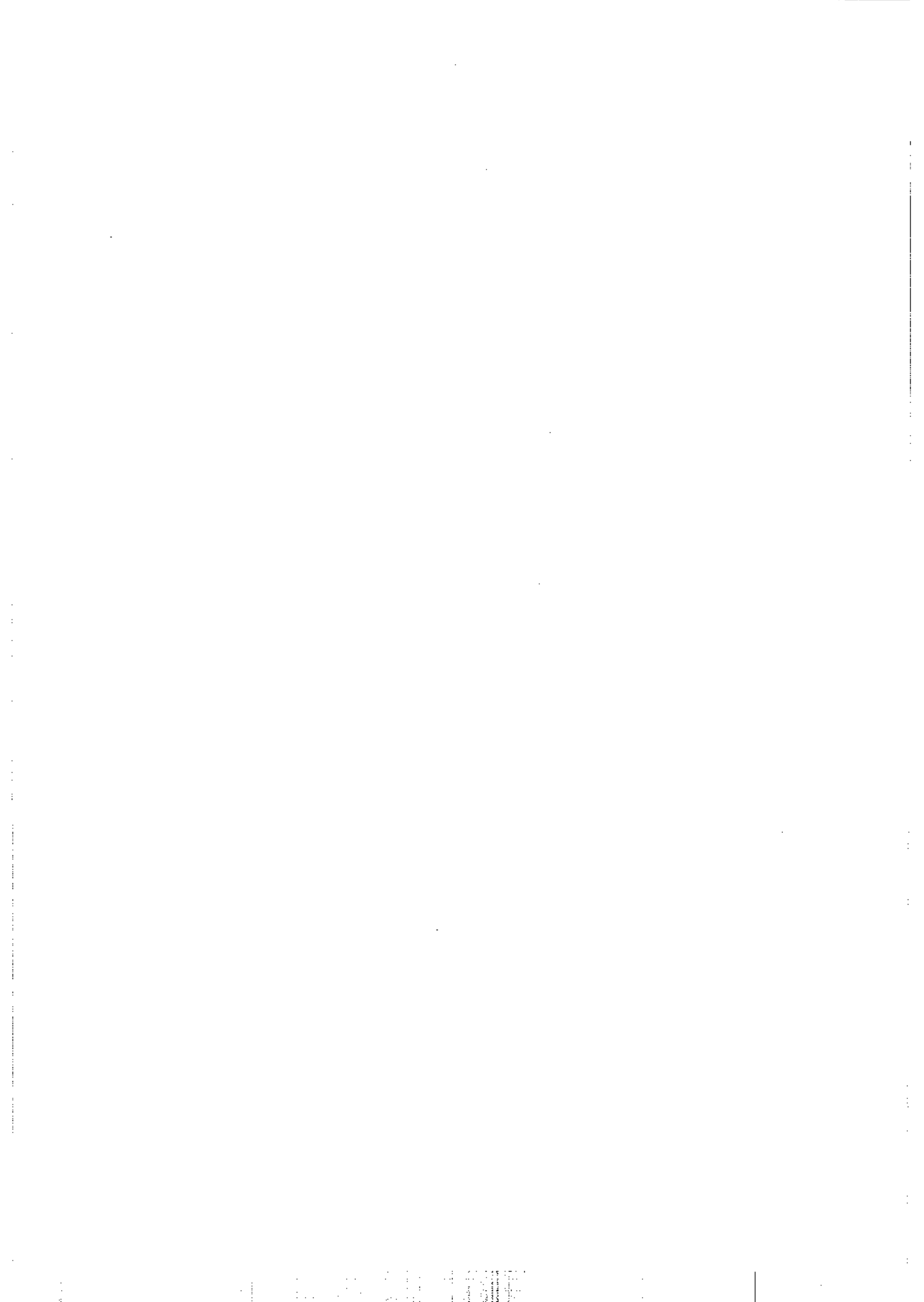
Comparació entre l'activitat de l'Alcalde en l'escala tècni/polític i el criteri que preval en el moment de dur endavant una política pública segons els alcaldes en actiu i els exalcaldes

	Exalcaldes		Alcaldes	
	Activitat	Polítiques públiques	Activitat	Polítiques Públiques
Només tècnica	5,0	8,4		2,1
Més tècnica que política	30,3	30,3	10,3	12,4
Tan tècnica com política	24,4	22,7	45,4	52,6
Més política que tècnica	27,7	32,8	40,2	28,9
Només política	12,6	5,0	4,1	4,1
NS		,8		
n	(119)		(97)	

Les diferències són notables. Entre els alcaldes en actiu la distància entre ambdues possibilitats és molt clara: els alcaldes tenen una feina essencialment política i, en canvi, a l'hora de catalogar els criteris que s'utilitzen per a determinar una política pública són una barreja d'elements tècnics i variables polítiques. Per contra, entre els exalcaldes les proporcions entre els dos termes de comparació, són molt similars. Les raons per a explicar aquesta diferent distribució poden ser essencialment dues i ens és molt difícil de decantar-nos per l'una o l'altra. La primera és de caràcter metodològic: la diferent distribució pot ser producte del grau de centralitat dels alcaldes i exalcaldes. Efectivament, podem interpretar la tendència a les posicions de centre que es produeixen entre els alcaldes com a resultat de l'efecte *prestigi*. És a dir, l'efecte segons el qual l'entrevistat acaba contestant amb la idea d'ajustar-se al perfil del que s'espera de l'entrevistat (vegeu la introducció). En aquest sentit, els alcaldes en actiu coneixedors de la importància

que avui en dia s'atorga al contingut tècnic -o encara millor a la mala imatge que té la paraula *política*-, acaben declarant una barreja que en el fons no seria tal. La segona possibilitat és de signe contrari. Les diferències en les distribucions, demostren realment que existeix un cert canvi substancial en la figura de l'alcalde que s'ha anat assentant aquests quinze anys, de tal manera que el caràcter polític de l'alcalde ha anat incrementant la seva presència.

Conclusions

CONCLUSIONS

1.- La figura de l'alcalde durant la transició.

És molt difícil d'establir els objectius que, a finals dels anys setanta, els partits polítics pretenien realitzar en el món local, la visió que els dirigia i les tàctiques per a dur-los a terme. El que podem assenyalar amb certa seguretat, és que el món local no entrava, precisament, en l'agenda de prioritats de les organitzacions polítiques. L'atenció primera de les elits polítiques estava situada més enllà de les fronteres municipals. L'impuls democratitzador, la convocatòria de les eleccions de juny de 1977 i l'inici del procés constituent deixen orfes de solucions i de projectes als governs locals.¹ Aquest fet, a més de produir un efecte de còpia o mimètic respecte el nivell central², comporta un oblit de l'esfera local que, en aquests primers anys, ha de moure's a les palpentes en un escenari incert. Si bé és

¹ BOTELLA, J. "La galaxia local en el sistema político local". *Revista de Estudios Políticos*, (1992), núm. 76, pàg. 153; SUBIRATS, J. i VALLÈS, J.M. "El govern local", dins O. Nel.lo (dir.) *Deu anys d'Ajuntaments democràtics 1979-1989. Elements per a un balanç*. Barcelona: Federació de Municipis de Catalunya, 1989, pàgs. 23 i 64.

² "Représentation et gouvernement locaux reproduisent le modèle parlementaire (...) La conséquence logique ne pouvait pas être une autre que l'existence d'un pouvoir politique local façonné sur les schémas des forces politiques nationales". CAPO, J. "La formulation d'une logique politique locale en Espagne". *Colloque International Gouvernement local et politiques urbaines*, Grenoble, 2-3 de febrer de 1993, pàg. 6.

acceptat per tothom que la construcció del sistema polític local es va produir sense tenir un disseny massa clar del que es volia aconseguir i que es va actuar una mica a remolc dels esdeveniments, també ho és que, en línies generals, va existir un conjunt d'efectes *desitjats* que naixien de dues percepcions, íntimament lligades, sobre el món local:

- 1.1.- Durant la transició va existir el temor que el món local fos una perpètua font d'*inestabilitat política*. El gran nombre de municipis que poblen l'estat espanyol, el component caciquil que havia estat present en molts pobles i la inquietud per un possible comportament immadur per part dels seus actors polítics, haurien abonat un cert dubte respecte al bon funcionament del sistema polític local.
- 1.2.- Al llarg d'aquest període, la *legitimitat* del sistema democràtic va ser, lògicament, la principal preocupació dels actors i de les organitzacions polítiques. En aquest sentit, durant els primers anys de democràcia local fou important aconseguir un cert *arrelament institucional* dels alcaldes. Expressió que hem d'entendre tan des del punt de vista *temporal* -una mínima permanència dels electes en el càrrec-, com des del punt de vista del *liderat de l'alcalde* en el consistori. La idea era possibilitar un funcionament operatiu de les corporacions municipals i eficaç en la posada en marxa de polítiques públiques, perquè indirectament s'estava propiciant la *consolidació* del sistema polític local. Es tractava de generar l'*adhesió afectiva* dels ciutadans respecte les noves institucions i els nous actors polítics. En el fons, no fem res més que posar de relleu la connexió que existeix entre els termes d'*eficàcia* i de *legitimitat*. Com assenyala Juan Linz, si bé se sap molt poc de la relació entre ambdues dimensions, sembla clar que aquesta juga un paper important en el processos de consolidació dels nous règims.³ Durant la transició en el món local, doncs, el *consentiment* dels ciutadans amb les institucions democràtiques i electes locals anava lligat, en certa mesura, amb la resolució de les demandes particulars en

³ LINZ, J.J. *La quiebra de las democracias*. Madrid: Alianza Editorial, 1987, pàg. 43.

forma d'inversions i serveis. Les demandes socials eren massa punyents per a que fos d'una altra manera.

Sota aquests dos principis -la consolidació del món local i el dubte sobre un funcionament estable del món municipal-, el disseny legal mostra la voluntat política d'enfortir la figura de l'alcalde i assenyala també de quina manera aquesta s'ha anat vigoritzant al llarg del temps: des del tracte limitatiu de la moció de censura - caràcter constructiu i impossibilitat de signar més d'una moció per mandat-, fins a l'atribució de la clàusula residual de competències a favor de l'alcalde i al fet de poder escollir, de forma discrecional, els membres de la Comissió de Govern. Es va voler construir, doncs, un *lideratge polític fort*, tan per a intentar produir una certa estabilitat política, com per a *personificar* el poder polític local. En aquest sentit, la Llei d'Eleccions Locals de 1978 primer, i les normes de 1983 i 1985 posteriorment, aporten una clara direcció *presidencialista*. Per bé que es poden assenyalar certes limitacions a l'*hegemonia* de l'alcalde -la lògica *proporcionalista* de l'elecció del consistori-, i malgrat que la llei dóna també un cert marge de maniobra a través de la *institució de la delegació de competències*, el disseny que duu a terme el legislador és la d'un batlle amb una important concentració de la capacitat executiva en les seves mans. Es tracta, doncs, d'un *presidencialisme no d'origen*, però sí de *funcions*.

La construcció legal de la figura de l'alcalde, junt amb la moderació del comportament electoral dels ciutadans i, sobretot, el paper que han jugat les elits polítiques locals en la seva tasca de direcció política, han aconseguit un funcionament relativament *estable* del món local. En efecte, partint d'indicadors que tenen com a *protagonista directe a l'alcalde*, ha quedat palès el funcionament regular i sense interferències importants durant aquest quinze anys de democràcia local a Catalunya. Ni el nombre de mocions de censura, ni els casos de transfuguisme, ni els canvis de partits i batlles al front de l'alcaldia permeten descriure el funcionament d'una altra manera. El sistema polític local ha aconseguit evitar, en certa mesura, una fragilitat política que tothom donava per sentada.

2.- El nou presidencialisme municipal.

La nostra investigació demostra que la *pràctica política* ha comportat, però, un pas més. La voluntat de crear un *lideratge fort*, amb una decisiva càrrega presidencial, ha vist ampliat els seus marges de poder polític. Hem assenyalat en el primer capítol que els autors que recullen la idea d'un *nou presidencialisme municipal*, són els investigadors francesos Claude Sorbets i Albert Mabileau. Fem referència a la proposta que realitzen per a definir al *maire* francès que comença a construir-se a mitjans dels anys vuitanta. Malgrat que no existeix un catàleg exhaustiu de les característiques que inclou aquesta nova definició, tots dos autors observen una presidencialització del poder municipal concebuda com l'afirmació del *lideratge polític que l'alcalde exerceix sobre tot el sistema local*. El model s'adapta perfectament a França, sobretot perquè, a diferència de l'alcalde espanyol, *el batlle francès no és políticament responsable davant del ple*. Aquesta situació enforteix molt la posició de l'alcalde i es pot parlar, amb més raó de causa, de *presidencialisme*. Si a més de la inexistència de la moció de censura hi afegim un sistema d'elecció majoritari a dues voltes i tenim en compte l'augment de la capacitat executiva que ha comportat la *descentralització*, s'acaba per construir un alcalde sense correlat en altres països del nostre entorn.⁴

El grau de concentració de poders en les mans de l'alcalde i el predomini que té respecte el ple fa que el batlle francès no sigui, doncs, comparable a l'espanyol. Sí que ho són, però, les *característiques* que es deriven d'aquest nou estil d'autoritat. Sorbets i Mabileau descriuen el model com aquell que estructura el govern de la ciutat a partir de *dos objectius diferents*. Pel que fa a l'exterior, tradueix una *voluntat d'autonomització del sistema local respecte a altres àmbits polítics*. Respecte

⁴ Vegeu, per exemple, MARILLIA, G.D. *Les pouvoirs du maire*. París: Berger-Levrault, 1994 (Administration Locale), pàg. 11; BECET, J.M. "Statut et pouvoirs du maire". *Pouvoirs*, (1983), núm. 24, pàg. 139 i l'interessant article de SADRAN, P. "El gobierno local en Francia", dins F. Longo (dir.). *Informe Pi i Sunyer sobre Gobierno Local en las democracias avanzadas*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer, 1996.

l'organització interna de la localitat vol deixar molt clar el *control que exerceix l'alcalde sobre els altres actors municipals*. Ens sembla que, amb els lògics matisos, aquest és el prototipus d'alcalde que s'ha anat forjant a Catalunya des de la transició. Són quatre els blocs de característiques que avalen aquesta conclusió:

2.1.- Al llarg d'aquests quinze anys i de forma paral·lela a la construcció del sistema polític local, les condicions d'accés al càrrec d'alcalde s'han anat endurint progressivament. A mesura que el sistema polític local va adquirint uns contorns més precisos, els requisits per arribar a ser alcalde, també s'han anat estabilitzant. La simultaneïtat dels dos processos permet assenyalar que resseguir el *procés d'aprenentatge* de l'elit municipal és, en certa mesura, descriure el procés de transició en el món local. Aquesta estabilització i enduriment de les condicions, comporta que aquest itinerari obligat s'allargui en el temps de forma considerable, de tal manera que adquireix una importància especial en el *grau de professionalització* de l'elit política local.

A aquest recorregut, hi hem d'afegir la *important longevitat dels alcaldes* en el càrrec. A tall d'exemple, podem assenyalar que a finals de 1994 un 40% dels batlles en actiu duia en el càrrec, com a mínim, 10 anys. El criteri comparatiu ens acaba de demostrar que el sistema polític local ha estat capaç de crear un conjunt de carreres molt dilatades en el temps: si confrontem la durada mitjana del *maire* francès -exemple clàssic de longevitat electiva- al front de l'alcaldia en les ciutats de més de quinze mil habitants⁵, amb la del batlle de Catalunya, les diferències són de poc més d'un any.

Aquesta característica, junt amb el procés d'aprenentatge, ens ha permès utilitzar el concepte -de llarga tradició francesa- de *notabilitat*, entesa com la rellevància política i, en certa mesura, social que l'electe aconsegueix a base de sumar victòries en els comicis electorals.

La dilatada permanència en l'univers de la política activa, provoca un segon efecte que, de forma simultània, retroalimenta la tendència a la professionalització: la durada en el món de la política activa, motiva un allunyament de l'electe respecte a la seva professió d'origen. En efecte, més enllà de les diferències que es puguin establir segons els partits, l'escàs nombre de batlles que mantenen *ad latere* la seva professió, l'escassa predisposició de retornar a la societat civil i la *mobilitat horitzontal* en el retorn efectiu, demostren la consistència i la fortalesa de la *classe política local*.

La professionalització, doncs, ha estat el principal vehicle a través del qual s'ha construït en el món local, una *classe política*. La derivació lògica és, doncs, que ha existit, en certa mesura, una falta de *circulació de les elits polítiques* i una certa impermeabilitat respecte l'exterior. Si aquesta descripció és certa, també ho és que la transició política ha aconseguit crear l'*arrelament institucional* suficient per a permetre una gestió eficaç del territori.

2.2.- Els alcaldes assenyalen la importància tant de l'*acumulació dels mandats electius* com la necessitat d'un *cursus honorum* de l'elit política que comenci des del món local. Les raons que addueixen per ressaltar els beneficis de la *pràctica acumulativa* van, en general, més enllà de la voluntat de crear una xarxa relacional que procuri un conjunt d'avantatges pels administrats i una millor defensa de la ciutat, i posen de relleu el paper que l'alcalde pot jugar com a punt d'unió entre esferes polítiques separades. En un sistema polític centralitzat la defensa del cúmul, doncs, és producte de la racionalitat dels actors en el moment d'enfrontar-se a un sistema del qual el nivell local és, autènticament, la perifèria.

A pesar de la valoració positiva dels batlles, en pocs casos el *cúmul de mandats* i el *cursus honorum*, es duen a la pràctica. El transvasament d'elits d'un univers

⁵ GARRAUD, P. *Profession homme politique. La carrière politique des maires urbains*. París: L'Harmattan, 1989.

polític a un altre de superior, no es produeix, tot i què no hi ha cap tipus de limitació jurídica per a què es dugui a terme. Les raons que expliquen l'escassa *acumulació vertical dels mandats electius*, són d'un altre tipus:

2.2.1.- En primer lloc, a major debilitat de les organitzacions polítiques, major força dels candidats i, lògicament, major presència d'aquests en les diverses esferes polítiques. En el cas català, aquesta proposició -en la seva forma inversa- s'acompleix perfectament: la implantació territorial dels partits i la força que han tingut durant la transició, fa que el seu paper a l'hora de repartir els *incentius selectius* i en el disseny del contingut i abast de les carreres polítiques, sigui determinant.

2.2.2.- En segon lloc, encara que no disposem de dades mostrals que ho corroborin, ens sembla que la *cultura política dels electors* també juga un paper principal. La proximitat gairebé física de la figura de l'alcalde, ajuda a què el ciutadà no sigui massa partidari de l'acumulació de mandats electius.

2.2.3.- Finalment, el *cost/benefici* que realitzen els propis alcaldes. Molt probablement considerin més prestigiós ser primer mandatari d'una ciutat important de Catalunya que diputat a la cambra catalana. La inexistència de l'acumulació és, doncs, un efecte, fins a cert punt, *obligat* -pels mecanismes compensatoris dels partits polítics i per la pressió dels electors-, però, al mateix temps *volgut* pels alcaldes.

2.3.- Aquesta situació es reproduïx amb total fidelitat quan l'àmbit d'estudi és la relació de l'alcalde amb el *partit polític*: l'entrada dels batlles en l'esfera executiva nacional, tampoc és, en aquest cas, massa elevada. Més enllà de les diferències entre partits polítics -que són moltes-, es torna a reproduir una certa separació entre esferes polítiques. En efecte, si els batlles no assoleixen, en general, una presència elevada en els òrgans nacionals de direcció, aquests tampoc tenen massa capacitat de pressió en l'esfera local. La *incidència*

declarada del nivell central del partit polític en el món municipal, és molt menor: només un de cada deu alcaldes remarca un cert paper.

Fins aquí les raons que ens permeten concloure l'existència d'una separació entre universos polítics diferents. Els alcaldes, però, donen un pas més. El distanciament queda amplificat pel fet que els alcaldes *desitgen* una no interferència en els assumptes polítics propis del govern municipal. En aquest sentit, existeix una clara *voluntat d'autonomització* del món municipal respecte altres esferes de poder polític. L'alcalde intenta preservar el territori del que considera ingerències exteriors, de tal manera que la intervenció en els assumptes locals de l'aparell central del partit continui sent testimonial. D'aquesta manera s'aconsegueix crear una certa *especialització funcional* en els partits polítics: la intervenció del món local en l'organització nacional del partit -simbolitzat en la figura de l'alcalde- és bastant menor i, a canvi, aquests accepten el *domini* del territori local per part del batlle. Aquesta consideració ens dóna entrada al proper subapartat.

2.4.- La figura del nou *notable* no implica -com el seu anterior homòleg- un allunyament i, fins i tot, un menyspreu en relació a l'organització política. Al contrari. Els lligams amb el partit a nivell local són intensos. L'aspecte en el qual hi ha un cert paral·lelisme amb el seu antecessor -encara que només sigui a títol d'anècdota- és el relatiu monopoli del poder que es distribueix en l'esfera territorial on actua. L'antic *notable* exercia un poder econòmic i social i el nou alcalde, *polític*. En efecte, l'alcalde, mentre dura el seu mandat, té un control important de l'aparell local del partit polític.

Sota l'autoritat de l'alcalde, no es d'estranyar que la incidència declarada de l'organització local sigui més aviat escassa: dos de cada tres alcaldes declara que l'aparell local del partit no té pràcticament cap influència en les decisions polítiques -no de gestió- que ha de prendre l'equip municipal. S'ha dissenyat, doncs, un *funcionament relativament autònom de l'alcalde i del seu equip de govern* -a pesar que els partits polítics intentin exercir un legítim control sobre la

gestió dels grups municipals- i, en certa mesura, domini dels actors polítics locals.

Són moltes les causes que han intervingut en la construcció d'aquest nou presidencialisme municipal: des del paper de les organitzacions polítiques en el repartiment dels incentius selectius, fins a la incidència de la cultura política dels ciutadans i les estratègies de la pròpia l'elit local. Hi ha, però, una data que té una especial transcendència en tot aquest procés: la de les eleccions autonòmiques de 1980. La derrota del Partit dels Socialistes de Catalunya en les primeres eleccions al Parlament de Catalunya, quan les seves expectatives eren més altes, va provocar un daltabaix. L'efecte immediat que va produir aquesta inesperada desfeta, va ser un replegament de les seves forces en els consistoris municipals. Les alcaldies i, sobretot, els alcaldes es converteixen en el millor patrimoni. És a partir d'aquest moment que podem parlar d'un Partit dels Socialistes *municipalista*. El cas de la coalició és molt diferent. El fet d'haver aconseguit el govern de la Generalitat, fa que l'atenció de CiU cap als seus municipis i alcaldes sigui molt menor i que, en realitat, no siguin autènticament els interlocutors del món municipal. En ambdues situacions, l'alcalde queda circumscrit i molt significat en el món local. En un sentit estrictament polític s'ha produït un cert procés d'*autonomització del món local*. Si aquesta interpretació és encertada, llavors difícilment podrem parlar de *nacionalització política del món local*. Si entenem la nacionalització de la política local com la influència mútua i la interdependència que es produeix, no només en les consultes electorals - àmpliament estudiat-, sinó també el *transvasament de les elits* de diferents nivells polítics, llavors el procés de nacionalització no ha estat, ni molt menys complet. En efecte, si introduïm les variables que mesuren el pes del món local en les estratègies partidistes, el paper de les elits en el si de l'organització, la integració vertical de les diferents esferes de poder i el paper predominant de l'alcalde, llavors potser el que s'ha produït al llarg d'aquests quinze anys és, senzillament, una *partidificació*.

3.- Les fonts de reclutament polític.

3.1.- Les dades sociodemogràfiques

En línies generals, el *model sociològic* de Corrado Barberis té avui en dia encara vigència -fins i tot a Catalunya- perquè, en realitat, no defineix concretament el personal polític local, sinó que posa de relleu les característiques generals de qualsevol tipus d'elit política. En efecte, que el *poder local* estigui exercitat principalment per homes, per gent instruïda, per ciutadans adults -i no joves i vells-, per gent laboralment ocupada -sobretot en el sector terciari-, és una definició bastant aproximada de l'elit política en general i no específicament dels *alcaldes*. Per tant, les diferències que es produeixen entre els diferents tipus de personal polític respecte aquest model hauran de ser, únicament, de *grau*. En aquest sentit, s'ha considerat habitualment que l'elit local és la que manté una major similitud amb la població a la qual representa. El cas català no contradeix aquest prototipus descriptiu, des de fa temps assentat per la literatura elitista. Per bé que la informació és escassa, en el moment d'acabar els batlles amb altres elits polítiques de Catalunya, les diferències que es produeixen són encara notables.

Ara bé, si la comparació és amb els seus *homòlegs de països del nostre entorn*, llavors la situació és lleugerament diferent. De forma general s'ha considerat que, fruit del procés de *transició política*, l'elit política local catalana patia un considerable retard -estan menys preparades i tenen professions menys qualificades- respecte els seus col·legues europeus. Les dades que hem aportat demostren que, en realitat, no estem tan lluny del raser que marca el personal polític local dels països del nostre entorn. Quant al *nivell d'estudis*, per exemple, la distància respecte al *síndaco* italià és molt menor.

Però, més que el criteri comparatiu, el que ens proporciona una informació més rellevant és el *temps*. És a dir, l'*evolució de les fonts de reclutament de les elits*. En aquest sentit, les dades demostren l'excepcionalitat dels batlles dels primers anys de democràcia local. Aquest conjunt d'alcaldes adquireixen una especial rellevància

tant per la *posició social* com pels seus *lligams estrets amb la ciutat* que administren. L'estratificació social, la situació contractual paterna i la classe social subjectiva assenyalen aquesta direcció. No podem descartar, per tant, que aquest fet hagi tingut també un pes específic en el procés de creació de la *classe política local* i amb el seu manteniment. Hem tingut l'ocasió d'assenyalar els impulsos que han participat en la construcció de la classe política a nivell local. I, entre aquest conjunt de causes, no podem descartar que l'accés al poder municipal d'un col·lectiu de persones amb importants vincles amb la ciutat, amb una xarxa relacional ben establerta, pot haver ajudat a donar una certa estabilitat a l'acció de govern i, indirectament, pot haver propiciat la consolidació de la classe política local.

Les característiques que defineixen aquest conjunt d'alcaldes es van matisant a mesura que se succeeixen els mandats consistorials i apareixen noves generacions d'alcaldes. Les diferències van des de l'autoctonisme familiar, fins a la *progressiva desaparició de les famílies acomodades* de l'escenari local. El tipus de transformació que es duu a terme en l'elit política local, demostra que la *representació sociològica* no es precisament la que ha primat en aquests primers anys de democràcia local.

Malgrat tot, els *models evolutius* que han seguit els dos principals partits són diferents. Les dades sociodemogràfiques han demostrat un *manteniment important dels centres d'extracció de les elits locals convergents* i una certa *evolució temporal en el cas dels batlles del Partit dels Socialistes*. En efecte, els planters on CiU recluta el seu personal polític s'han mantingut inalterats o amb pocs canvis: manteniment de l'autoctonisme familiar i una participació similar de les categories altes de l'estratificació. En canvi, en el cas del Partit dels Socialistes les fonts de reclutament han variant al llarg d'aquests quinze anys. La tendència és a un decreixement de les famílies benestants, autòctones i lligades a la ciutat. Els primers anys de democràcia local, doncs, no només entren en el joc polític local els líders antifranquistes, els dirigents de les associacions de veïns i els militants de més llarg historial, sinó que el projecte del Partit dels Socialistes va tenir

predicament en uns certs sectors de la societat catalana que, en un principi, quant a l'estratificació social formarien part més aviat de sectors de la burgesia. Aquests primers alcaldes tenen un cert *lideratge social* que no s'ha produït en posteriors generacions.

3.2.- La socialització política

Al tractar el *model sociodemogràfic* hem observat que cada família ideològica reenvia a un medi social relativament homogeni. L'*espai social d'origen* també és sensiblement diferent segons les organitzacions partidistes. La coalició CiU extreu, en general, les seves elits locals dels *sectors conservadors* de la societat catalana: socialitzats en valors confessionals, en famílies amb un grau d'implicació política bastant menor, una socialització ideològica interclassista i molt homogènia quant al pol nacional. Pel que fa al Partit dels Socialistes, hem definit la socialització que reben els seus electes com a *monpoloar d'esquerres*, per la seva uniformitat. En el cas dels alcaldes del PSUC/IC, queda palès que la socialització té una estructura no homogènia i que hem de definir com a *bipolar* -amb un clar escorament cap a les posicions clàssiques d'esquerra- per a intentar mostrar la tensió entre valors extrems.

La socialització política dels alcaldes assenyala que les fonts de reclutament no divergeixen només segons els partits, sinó que el *temps* també juga un paper determinant. En aquest sentit, la primera apreciació que hem de realitzar tornen a ser els batlles dels primers anys de democràcia. En consonància amb les dades sociodemogràfiques, són els alcaldes amb una socialització política de més alt nivell. En aquest cas, però, no hem d'oblidar que estem tractant dades que fan referència a l'entorn familiar del batlle. Així, haurem d'afegir un tipus d'explicació complementària, de tipus *generacional*. La primera fornada d'alcaldes neix al mig de la guerra civil, el que equival a dir que els seus progenitors han viscut de forma directa l'intens episodi republicà, la guerra civil, les dificultats de la postguerra i tota la dictadura. En canvi, l'últim grup de batlles -que neixen al voltant dels anys cinquanta- té, en general, uns progenitors que s'han educat durant el franquisme.

No cal insistir en què la socialització en aquest període es duu a terme sobre una base cultural en la qual destaquen el conjunt d'actituds de despolitització i una estesa desinformació. És sota aquest prisma que també hem d'entendre l'excepcionalitat dels batlles dels primers anys de democràcia.

La rellevància d'aquest conjunt d'alcaldes, però, no ens ha de fer menystenir la resta de batlles. Tenint en compte tot l'univers d'estudi, el *model de socialització política* que apareix és sorprenent. En primer lloc, l'*herència política* de l'alcalde és pot considerar molt alta. Com a mínim, el suficient per a què el *grau de militància paterna* sigui superior a altres països del nostre entorn amb una llarga tradició democràtica. A França, per exemple, el percentatge de batlles amb *herència política* afecta poc més de la quarta part dels alcaldes, quan a Catalunya supera la tercera part. En segon lloc sorprèn, encara més, l'*herència electiva* dels alcaldes: el percentatge de membres del nucli familiar que ha tingut un mandat electiu -més enllà dels progenitors- és superior al 30%. I, fins i tot, hi ha una tercera sorpresa. Si atenem el vessant qualitatiu de l'herència electiva resulta que els mandats exercits en la seva gran majoria estan circumscrits al món local i un 14% ha estat alcalde.

Amb aquestes dades al nostre abast queda ben assentat que la politització familiar dels alcaldes es remunta, en segons quins casos, a una certa tradició que va més enllà de la pròpia família directa. Fins aquí els elements de *continuitat familiar*. Ara bé, no podem obviar el fet que la majoria dels batlles ha estat socialitzat en ambients poc polititzats. Per tant, les dades que aportem, a més de justificar empíricament els processos de *transmissió cultural*, serveixen per donar valor a la *socialització en l'edat adulta*.

El segon bloc de canvis no sembla que tinguin directament a veure amb el factor edat, sinó que poden mostrar-nos un tímid canvi en les fonts de reclutament de les elits locals. A grans línies, es pot observar un *manteniment de la socialització entre les files socialistes* i, per contra, els canvis es *localitzen de forma majoritària entre els alcaldes convergents*. La situació inversa, doncs, a la que hem relatat al tractar les dades sociodemogràfiques. L'estructura de la socialització dels electes del Partit

dels Socialistes es manté en uns paràmetres similars al llarg d'aquest període. En canvi, en el cas de la coalició, si bé la distribució ideològica ha mantingut una estructura similar, s'observa un lleuger esvaïment de les posicions d'esquerra. Aquesta tendència es veu reforçada amb l'augment progressiu de famílies religioses i d'aquelles que van lluitar en el bàndol franquista durant la guerra civil.

Aquesta evolució temporal de CiU queda amplificada en el moment que els alcaldes s'autoubiquen en els clàssics eixos actitudinals. Convergència ha anat variant els planters de reclutament de l'elit local acompanyadament al canvi ideològic que ha anat experimentant l'organització al llarg d'aquests quinze anys. Fins a cert punt, les diferents fases de reclutament mostren la història del mateix partit. Sense voler establir fronteres cronològicament precises als canvis programàtics que es van produint de forma més aviat lenta, el que sembla evident és que la tendència d'aquest partit, en aquests anys, ha estat a una major reiteració del caràcter nacionalista del partit i a un esmoreïment de les posicions socialdemòcrates dels primers anys.

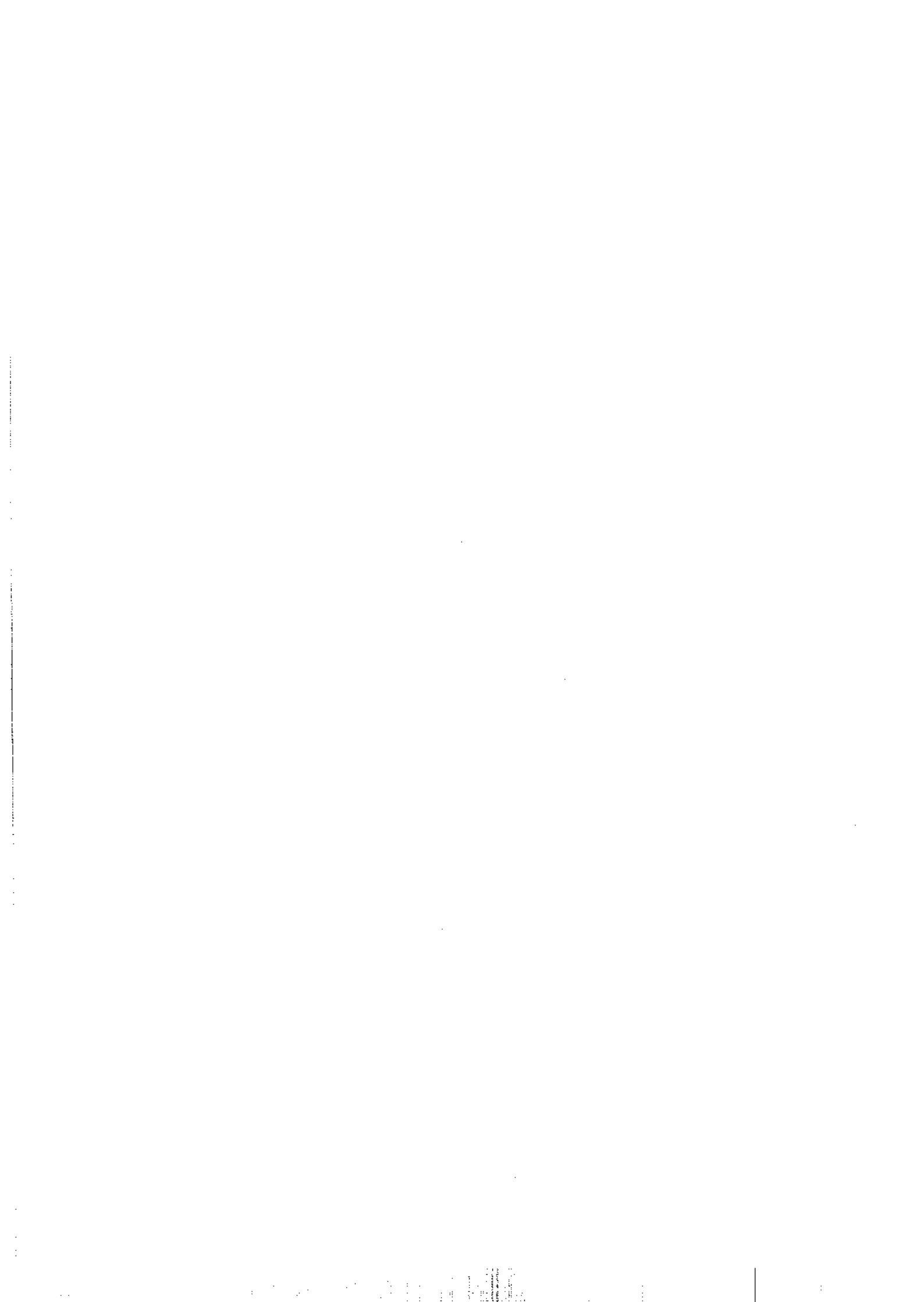
Pel que fa al nivell local, tant la progressiva rellevància del factor nacional, com el despoblament de les posicions d'esquerra, té una concreció extraordinària entre els electes locals. En primer lloc, si bé les posicions que comporten una lleialtat catalanista queden inalterades al llarg dels anys, hi ha una diferència de grau molt significativa: els alcaldes convergents que se situen en les posicions més extremes del nacionalisme català passen de representar menys de la meitat dels efectius de 1979 a representar més del 80% en el darrer mandat. En segon lloc, encara que de forma més tímida, els batlles convergents han anat derivant cap a posicions ideològicament més conservadores.

4.- *La representació de la figura de l'alcalde*

En el món local, la frontera entre administració i política no és tan nítida com en altres administracions públiques. La responsabilitat directa dels ajuntaments en la

provisió de serveis i la gran exigència per la seva periodicitat i relació directa amb els ciutadans, fa que hi hagi una barreja de factors polítics i d'aspectes administratius bastant característica, de tal manera que en determinades situacions l'elit local accentua el paper de *gestor públic*.

La *percepció subjectiva* que tenen els entrevistats sobre l'*ofici* de l'alcalde, ens torna a demostrar que la capacitat de definir i sostenir un espai d'autonomia política es converteix en la principal font de poder de l'alcalde front a la preasumpta necessitat de posseir coneixements tècnics. En aquest sentit, el professionalisme dels alcaldes se sustenta més en el *liderat polític* que en els coneixements específics i la competència en aspectes tècnics. Òbviament, és indispensable un coneixement cada cop més exhaustiu de la màquina burocràtica per a exercir el càrrec amb condicions. La prova més evident és l'itinerari que ha de resseguir l'alcalde per assolir el càrrec. No oblidem, però, que en aquest procés l'alcalde es va construint un tipus de *capital* principalment *polític*. El professionalisme i la constitució d'una classe política local s'ha assentat, doncs, sobre el lideratge polític dels alcaldes. Aprofundint en la mateixa idea, les principals *funcions* que els entrevistats assignen al primer mandatari municipal, demostren que el lideratge de l'alcalde ve definit per l'aptitud de llançar projectes, capaç de fer moure a través del seu impuls la maquinària de l'ajuntament. Capaç, en definitiva, d'estimular i liderar *políticament* la ciutat.

Bibliografia citada

BIBLIOGRAFIA CITADA

- ABÉLÈS, M. "La référence familiale. L'hérédité électorale et la vie politique locale: une approche anthropologique", dins C. Patriat i J. Parodi (eds.). *L'hérédité en politique*. Paris: Economica, 1992 (Administration et politique locale).
- ABRAMSON, P.R. *Las actitudes políticas en Norteamérica*. Buenos Aires: Grupo Editor Latinoamericano, 1987.
- AGULHON, M. (dir). *Les maires en France du Consolat à nos jours*. Paris: Publications de la Sorbonne, 1986.
- AJUNTAMENT DE BARCELONA. *Canviar l'Administració per transformar la Ciutat. El procés de modernització de l'Ajuntament de Barcelona (1979-1995)*. Barcelona: Àmbit d'Organització i Economia, 1995.
- ALBO, N., BUSQUETS, J. i MARTI, R. *Les dones i la política: Alcaldesses i regidores de Catalunya*. Barcelona: La Magrana, 1989.
- ALLIÈS, P. "Un mode de scrutin exemplaire". *Pouvoirs*, (1995), núm. 73.
- ALMOND, G. *A discipline divided. Schools and sects in Political Science*. Londres: Sage Publications, 1990.
- ALMOND, G. i POWELL, G.B. *Comparative Politics. System, Process and Policy*. Boston: Little, Brown and Company, 1978.
- ALMOND, G. i VERBA, S. *La cultura cívica*. Madrid: Euramérica-Fundación FOESSA, 1970.

AMMANNATI, L. i AMIRANTE, D. *L'Amministrazione locale in Francia. Documenti e testi sulla riforma*. Pàdova: Cedam, 1986 (Ricerche di Diritto Pubblico comparato, núm. 8).

ANDREWS, F. "Construct Validity and Error Components of Survey Measures: A Structural Modelling Approach". *Public Opinion Quarterly*, vol. 48 (1984).

ARON, R. "Catégories dirigeantes ou classe dirigeante". *Revue Française de Science Politique*, vol. XV (1965), núm. 1.

ASTARLOA, I. "Introducción a las Disposiciones Especiales para las Elecciones Municipales", dins L. Cazorla. *Comentarios a la ley orgánica del régimen electoral general*. Madrid: Civitas, 1986.

BAGES, F. i ESTEBAN, C. "Evolució política dels alcaldes de la democràcia". *L'opinió socialista*, (1986), núm. 2.

BARAS, M. "Las elites políticas". *Revista del Centro de Estudios Constitucionales*, (1991), núm. 10.

BARAS, M. "Elites municipales y partidos políticos". *Revista de Estudios Políticos*, (1992), núm. 76.

BARAS, M., BOTELLA, J. i COLOMÉ, G. "Las élites políticas locales: una panorámica", dins F. Morata (coord.). *EL Govern Local*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1991 (Anuari del Departament de Ciència Política i de l'Administració).

BARAS, M. i BOTELLA, J. *El sistema electoral*. Madrid: Tecnos, 1996 (Temas clave de la Constitución Española).

BARATH, A. i CANNELL, C. "Effect of Interviewer's Voice Intonation". *Public Opinion Quarterly*, vol. 40 (1976).

BARBERIS, C. *La classe politica municipale*. Milà: Franco Angeli, 1988.

BARTOLINI, S. "Tiempo y investigación comparativa", dins G. Sartori i L. Morlino (eds.). *La comparación en las ciencias sociales*. Madrid: Alianza Editorial, 1994.

BECET, J.M. "Statut et pouvoirs du maire". *Pouvoirs*, (1983), núm. 24.

BECQUART-LECLERC, J. "Les chemins du pouvoir local: la sélection du maire". *Pouvoirs*, (1982), núm. 24.

BECQUART-LECLERC, J. "Cumul des mandats et culture politique", dins A. Mabileau. *Les pouvoirs à l'épreuve de la décentralisation*. París: Pedonne, 1982 (Vie Locale, núm. 9).

BECQUART-LECLERC, J. "Cumul des mandats", dins I. Mény i Duhamel. *Dictionnaire Constitutionnel*. París: Presses Univeristaires de France, 1992.

BECQUART-LECLERC, J. *Paradoxes du Pouvoir Local*. París: Fondation Nationale de Science Politique, 1976.

BELOTTI, V i MARAFFI, M. *Ceto politico e dirigenza amministrativa nei comuni italiani*. Bolonya: Il Mulino, 1994 (Organizzazione e funzionamento della pubblica amministrazione, núm. 43).

BELOTTI, V. "I politici locali: stabilità e ricambio dei consiglieri comunali in Italia dal 1951 al 1985", dins P. Feltrin (a cura di). *Le élite politiques locali in italia e in Spagna*. Florència: Centro Interuniversitario di Sociologia Politica-Institut de Ciències Polítiques i Socials de Barcelona, 1990.

BENEDICTO, J i MORÁN, M^ªL. *La cultura política de los españoles. Un ensayo de reinterpretación*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1995.

BENEDICTO, J. "La construcción de los universos políticos de los ciudadanos", dins J. Benedicto i M^ªL. Morán (eds.). *Sociedad y política*. Madrid: Alianza, 1995.

BENEDICTO, J. "Sistemas de valores y pautas de cultura política", dins J. Tezanos i altres (eds.). *La transición política española*. Madrid: Sistema, 1993 (Politeia).

BENITEZ DE LUGO, J.M. *El municipio y sus elementos esenciales*. Madrid: Mancomunidad de Municipios, 1986.

BETTIN G. i MAGNIER, A. *Il consigliere comunale*. Pàdova: Cedam, 1989.

BETTIN, G. "Per una ricerca sulla leadership municipale", dins aa.vv. *Leadership et democarzia*. Pàdova: Cedam, 1987 (Biblioteca di Sociologia, núm. 2).

BETTIN, G. "La ricerche sulla classe politica municipale in Italia (1978-1992)", dins G. Bettin (a cura di). *Classe politica e città*. Pàdova: Cedam, 1993 (Biblioteca di Sociologia), núm 8.

BETTIN, G. "La classe política municipale e le dimensioni di trasformazione", dins R. Segatori. *Instituzione e potere politico locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (collana di Sociologia).

BETTIN, G. i MAGNIER, A. "I nuovi Sindaci: come cambia una carriera politica". *Rivista Italiana de Scienza Política*, (1995), núm. 1.

BETTIN, G. i MAGNIER, A. "Professione: assessore. Il ruolo degli amministratori nelle grandi città". *Regione e governo locale*, vol. XII (1991), núm. 2.

BETTIN, G. i MAGNIER, A. *Chi governa la città?*. Pàdova: Cedam, 1991 (Biblioteca de Sociologia).

BEYME, K. V. *La clase política en el Estado de partidos*. Madrid: Alianza Universitat, 1995.

BILLET, J. i LOOSVELDT, G. "Improvement of the Quality of Responses to Factula Survey Questions by interviewer Training". *Public Opinion Quarterly*, vol. 52 (1988).

BIRNBAUM, P. *Les Sommets de l'Etat*. París: Le Seuil, 1977.

BISHOP, G., OLDENDICK, R., TUCHFARBER, A. i BENNETT, S. "Psuedo-Opinions on Public Affairs". *Public Opinion Quarterly*, vol. 40 (1980).

BISHOP, G., OLDENDICK, R., TUCHFARBER, A. "Effects of Question Wordering and Format on Political Attitude Consistency". *Public Opinion Quarterly*, vol. 42 (1978).

BORRAZ, O. "Le changement dans le mode de gouvernement des villes". *Colloque International sobre Gouvernement local et politiques urbaines*. Grenoble, 2-3 febrer de 1993.

BOTELLA, J. "La galaxia local en el sistema político español". *Revista de Estudios Políticos*, (1992), núm. 76.

BOTELLA, J. "Les élites politiques de la Catalunya democrática". *Papers*, (1990), núm. 33.

BOTELLA, J. i MARCET, J. "La composición del Parlamento", dins I. Molas i altres. *El Parlamento de Catalunya*. Barcelona: Ariel, 1981.

BOTELLA, J. i MARCET, J. "La inmigración en Catalunya: electores, partidos y representación política". *Revista de Estudios Políticos*, (1981), núm. 25.

BOTELLA, J., CAPO, J. i MARCET, J. "Aproximación a la sociología de los partidos políticos catalanes". *Revista de Estudios Políticos*, (1979), núm. 10.

BOTELLA, J. i CAPO, J. "La elite local española: ¿Centro o periferia?", dins C. Alba i F. Vanaclocha (eds.). *El sistema político local: un nuevo escenario de gobierno*. Madrid: Universidad Carlos III-Boletín Oficial del Estado, 1997.

BOURDIEU, P. *Questions de sociologie*. París: Les editions de minuit, 1980.

BLONDIAUX, L. "Ce que les sondages font à l'opinion publique". *Politix*, (1997), núm. 37.

BRIQUET, J.L. "Communiquer en actes". *Politix*, (1994), núm. 28.

BRUGUÉ, J. "El govern local a Catalunya: construcció i reconstrucció del municipi de benestar". *La nova Europa social i els municipis*. Jornades organitzades pel Centre d'Investigació, Formació i Assessorament del Patronat Flor de Maig i el Gabinet d'Integració Europea i Solidaritat, 24 i 25 d'octubre de 1996.

BRUGUÉ, J. i Gomà, R. (coords.). *Gobiernos locales y políticas públicas. Bienestar social, promoción económica y territorio*. Ariel, 1998.

BRUGUÉ, J. "Teories sobre el govern local: un repàs a les aproximacions més destacables de la dècada dels 80", dins F. Morata (coord.). *El Govern Local*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1991 (Anuari del Departament de Ciència Política i de l'Administració).

CACIAGLI, M. "El gobierno local y su proyección en Europa: perspectivas comparadas", dins C. Alba i F. Vanaclocha (eds.). *El sistema político local: un nuevo escenario de gobierno*. Madrid: Universidad Carlos III-Boletín Oficial del Estado, 1997.

CACIAGLI, M. *Les élites locales italiennes entre administration et politique*. París: Universitat París-III. Facultat de Dret, d'Economia i Ciències Socials, 1986. Text inèdit i mecanografiat.

CACIAGLI, M. *Itàlia: les coalicions forçades*. Simposi "La democràcia local cap al segle XXI", organitzat pel Patronat Flor de maig, 21,21,22 de novembre de 1997.

CACIAGLI, M. *Elecciones y partidos en la transición española*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1986. (Monografías, núm. 89).

CANNELL, C. i KAHN, R. "Interviewing", dins G. Linzey i E. Aronson (ed.). *The Handbook of Social Psychology*. Massachusetts: Addison-Wesley, 1968. Vol. II.

CAPO, J. "Elecciones locales, pero no municipales". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1991), núm. 56.

CAPO, J. "La formulation d'une logique politique locale en Espagne". *Colloque International sobre Gouvernement local et politiques urbaines*. Grenoble, 2-3 febrer de 1993.

CAPO, J. "La elite política local en España". *Revista de Estudios Políticos*, (1992), núm. 76.

CAPO, J., BARAS, M., BOTELLA, J. i COLOMÉ, G. "La formación de una elite política local". *Revista de Estudios Políticos*, (1988), núm. 59.

CAPO, J. i BOTELLA, J. "Las élites intermedias de los partidos políticos", dins aa.vv. *Problemas actuales del Estado social y democrático de Derecho*. Ponències del IV Congrés Naciona de Ciència Política. Alacant: Publicacions de la Universitat d'Alacant, 1985.

CARABAÑA, J. "El proceso de logro de estatus con datos de la encuesta sociodemográfica". Madrid: II Simposi sobre *Desigualdad y Distribución de la Renta*, 1995.

CARRILLO, E.. "La nacionalización de la política local". *Política y Sociedad*, (1989), núm. 3.

CARRILLO, E., MONTERO, M. i RAMOS, A. "Comentarios a la ponencia "Los sistemas de representación y gobierno", dins F. Longo (dir.). *Informe Pi i Sunyer sobre Gobierno Local en España*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudi Autonòmics i Locals, 1997.

CASCULLUELA, L. "Organización y Régimen jurídico de las Entidades Locales. La función pública local", dins *Organización Territorial del Estado. Administración Local*. Jornades organitzades per la Direcció General de lo Contencioso del Estado. Madrid: Instituto de Estudios Fiscales, 1985. Vol. I.

CASSESE, S. "Le processus de réforme communale en Italie". *Révue Française d'Administration Publique*, (1981), núm. 17.

CASTELLS ARTECHE, J.M. "La Comisión de Gobierno". *Documentación Administrativa*, (1991), núm. 228.

CASTLES, F. "La representación de la mujer en los órganos legislativos". *Revista de Estudios Políticos*, (1982), núm. 29.

CAVALLI, L. "Classe Politica e rinnovamento della politica: problemi di ricerca", dins R. Segatori. *Instituzione e potere politico locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (collana di Sociologia).

CAZZOLA, F. "I governanti di periferia". *Regione e governo locale*, (1990), núm. 2.

CAZZOLA, F. *Periferici integrati*. Bologna: Il Mulino, 1991 (Contemporanea, núm. 46).

CENTRE D'ÉTUDE ET LA RECHERCHE SUR LA VIE LOCALE de l'Institut d'Études Politiques de Bordeus. *Programa Austérité financière et innovation locale*.

CHANDLER, J. A. (edited by). *Local Government in Liberal Democracies. An introductory survey*. Londres: Routledge, 1993.

COLOMÉ, G. "El Partit dels Socialistes de Catalunya", dins aavv. *Los partidos Socialistas en Europa*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials-PPU, 1994 (Barcelona, núm. 1).

COLOMÉ, G. *El partit dels Socialistes de Catalunya. Estructura, funcionament i electorat (1978-1984)*. Barcelona: Edicions 62, 1989 (Estudis i documents, núm. 43).

CONVERGÈNCIA DEMOCRÀTICA DE CATALUNYA.

- Estatuts provisionals de Convergència Democràtica de Catalunya. Març de 1976.
- Estatuts de Convergència Democràtica de Catalunya. 1981.
- Estatuts de Convergència Democràtica de Catalunya. 1985.
- Estatuts de Convergència Democràtica de Catalunya. 1990.
- Estatuts de Convergència Democràtica de Catalunya. 1992.

CONVERSE, E. "Attitudes and no attitudes: continuation of a dialogue", dins R. Tufté (ed.). *The Quantitative Analysis of Social Problems*. Reading, Mass.: Addison-Wesley, 1970.

CONVERSE, J. "Predicting No Opinion in the Polls". *Public Opinion Quarterly*, vol. 40 (1976).

CONVERSE, J. "Strong Arguments and Weak Evidence: The Open/Closed Questioning Controversy of the 1940s". *Public Opinion Quarterly*, vol. 48 (1984).

CORBETTA, P. i PARISI, A. "La specificità del voto amministrativo: linee interpretative a partire dalle vincende degli anni settanta, dins G. Marinotti (eds). *Politica locale e politiche pubbliche*. Milà: Franco Angeli, 1985.

COTARELO, R. "El sistema de partidos", dins J.F. Tezanos i altres (eds.). *La Transición democrática española*. Madrid: Sistema, 1989.

COTTA, M. *Classe politica e parlamento in Italia. 1946-1976*. Bolonya: Il Mulino, 1979.

CREWE, I. "Introduction: Studying Elites in Britain", dins I. Crewe (ed.). *British Political Sociology Yearbook*. Londres: Croom Helm, 1974. Vol I.

CRIQUI, E. "Le canton en héritage", dins C. Patriat i J. Parodi (eds.). *L'héritage en politique*. París: Economica, 1992 (Administration et politique locale).

CRIQUI, E. "Les carrières des élites politiques locales". *Revue Politique et Parlementaire*, (1990), núm. 946.

CRIQUI, E. *Le personnel politique local*. Nancy: Presses Universitaires de Nancy, 1986.

CROZIER, M. i FRIEBERG, E. *L'acteur et le système. Les contraintes de l'action collective*. Paris: Éditions du Seuil, 1977 (Sociologie politique).

CROZIER, M. i TOHENIG, J.C. "La régulation des systèmes organisés complexes: le cas du système de décision politico-administratif local en France". *Revue Française de Sociologie*, vol. 16 (1975), núm. 1.

CZUDNOWSKI, M. "Interviewing Political Elites in Taiwan", dins G. Moyser i M. Wagstaffe (ed.). *Research Methods for Elite Studies*. Londres: Allen & Unwin, 1987.

DE ESTEBAN, J. "El fenómeno del transfuguismo político y la jurisprudencia constitucional". *Revista de Estudios Políticos*, (1990), núm. 70.

DELCAMP, A. "La démocratie municipale chez nos voisins: une typologie". *Pouvoirs*, (1995), núm. 73.

DELGADO, I. i LOPEZ NIETO, L. "Un análisis de las elecciones municipales (contribución a partir del caso español)". *Revista de Estudios Políticos*, (1992), núm. 76.

DELGADO, I. *El comportamiento electoral municipal español, 1979-1995*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1997 (Monografías, núm. 153).

DEMICHEL, A. *Droit électoral*. Paris: Droz, 1973.

DENTE, B. *Governare la frammentazione*. Bolonya: Il Mulino, 1985.

DENTE, B. "Il governo locale", dins G. Freddi (a cura di). *Scienza dell'amministrazione e politiche pubbliche*. Roma: La Nuova Italia Scientifica, 1989.

DERLIEN, H-U. "Observations on the State of Comparative Administration Research in Europe- Rather Comparable than Comparative". *Governance*, vol. 5 (1992), núm. 3.

DETH, J.W. van. "Interest in politics", dins M. K. Jennings i J. W. van Deth. *Continuities in political action. A longitudinal study of political orientations in three western democracies*. Berlín-Nova York: De Gruyter, 1990.

Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados, 1978, núm. 29, días 9 i 10 de març.

DÍAZ-SALAZAR, R. *¿Todavía la clase obrera?*. Madrid: HOAC, 1989.

DÍAZ-SALAZAR, R. "Política y religión en la España contemporánea". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1990), núm. 52.

DION, S. *La politisation des maires*. París: Economica, 1986.

DJAGUIDI, G. "La technique du parachutage: les législatives de 1993". *Revue Politique et Parlementaire*, (1994), núm. 969.

DORENDEU, R. "Les métiers avant le métier. Savoirs éclatés et "modèle notabiliaire"". *Politix*, (1994), núm. 28.

DUMAS, J. i SADLAN, P. "Le processus de réforme communale en France". *Révue Française d'Administration Publique*, (1981), núm. 17.

EASTON, D. "A Re-Assessment of the Concept of Political Support". *British Journal of Political Science*, (1975), núm. 5.

EASTON, D. *Esquema para el análisis político*. Buenos Aires: Amorrortu, 1969.

ECKSTEIN, H. "A culturalist theory of political change", *American Political Science Review*, vol. 82 (1988), núm. 3.

EL CONSULTOR DE LOS AYUNTAMIENTOS Y DE LOS JUZGADOS. *Reglamento de Organización, Funcionamiento y Régimen Jurídico de las Entidades locales*. Madrid: Publicaciones Abella, 1995.

EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL. *Atlas de Catalunya. 1982-1988*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1990 (Estudis Electorals, núm. 9).

ERIKSON, R., LUTTBURG, N. i TEDIN, K. *American Public Opinion*. Nova York: McMillan, 1991.

ETXEARRÍA ETXEITA, J. "Las formas de prestación de los servicios públicos. Los organismos autónomos locales". *Revista Vasca de Administración Pública*, (1995), núm. 41.

FAURE, A. *Le village et la politique*. París: L'Harmattan, 1992. (Logiques politiques).

FEDERACIÓ DE MUNICIPIS.

-*Ajuntaments de Catalunya. Fitxer general*. 1983.

-*Ajuntaments de Catalunya. Fitxer general*. 1987.

-*Ajuntaments de Catalunya. Fitxer general*. 1991.

FODDY, W. *Constructing questions for interviews and questionnaires: theory and practice in social research*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995.

FONTAINE i LE BART, J. (dir.). *Le Métier d'élú local*. París: L'Harmattan, 1994.

FRANCIS, J. i BUSCH, L. "What We Now Know About "I Don't Know". *Public Opinion Quarterly*, vol. 30 (1966).

FROMENT-MEURICE, A. "Comment faire de sa mairie un fief". *Pouvoirs*, (1982), núm. 24.

FUCHS EPSTEIN, C. i LAUB COSER, R. (eds.). *Access to Power: Cross-National Studies of Women and Elites*. Londres: Allen & Unwin, 1981.

GABRIEL, O. *Cambio social y cultura política*. Madrid: Gedisa, 1990.

GARCÍA FERRANDO, M., LÓPEZ-ARANGUREN, E. i BELTRÁN, M. *La conciencia nacional y regional en la España de las autonomías*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1994.

GANNE, B. "Du notable au local. Transformations d'un modèle politique". *Les annales de la recherche urbaine*, (1985), núm. 28.

GARRAUD, P. "Le recrutement des maires en milieu urbain: esquisse et typologie". *Pouvoirs*, (1982), núm. 24.

GARRAUD, P. "La ville en héritage", dins C. Patriat i J. Parodi (eds.). *L'héritage en politique*. París: Economica, 1992 (Administration et politique locale).

GARRAUD, P. "Le metier d'élú local: les contraintes d'un role", dins J. Fontaine i C. Le Bart (dir.) *Le métier d'élú local*. París: L'Harmattan, 1994 (Logiques Politiques).

GARRAUD, P. "Le personnel politique local français: permanence ou changement?", dins A. Mabileau (dir.) *Les pouvoirs locaux à l'épreuve de la décentralisation*. París: Pedonne, 1983 (Vie locale, núm. 9).

GARRAUD, P. "Les contraintes partisans dans le métier d'élu local". *Politix*, (1994), núm. 28.

GARRAUD, P. *Profession homme politique. La carrière politique des maires urbains*. París: L'Harmattan, 1989.

GARRAUD, P. "La sélection du personnel politique local". *Revue Française de Science Politique*, (1988), núm. 3.

GAXIE, D i LEHINGUE, P. *Enjeux Municipaux. La constitution des enjeux politiques dans une élection municipale*. París: Presses Universitaires de France, 1984.

GAXIE, D. "Les logiques du recrutement politique". *Revue Française de Science Politique*, (1980), núm. 30.

GAXIE, D. *Les professionnels de la politique*. París: Presses Universitaires de France, 1973.

GEER, J. "Do Open-Ended Questions Measure "salient" Issues". *Public Opinion Quarterly*, vol. 55 (1991).

GENERALITAT DE CATALUNYA. *Eleccions Locals i al Consell General d'Aran. 1991*. Barcelona: Oficina de Coordinació Electoral. Departament de Governació, 1992.

GENIEYS, W. "Les élites périphériques espagnoles face au changement de régime. Le processus d'institutionnalisation de l'État autonome". *Revue Française de Science Politique*, vol. 46 (1996), núm. 4.

GENIEYS, W. *Les élites espagnoles face à l'État. Changements de régimes politiques et dynamiques centre-périphéries*. París: L'Harmattan, 1997 (Logiques Politiques).

GIROTTI, F. "Ipotesi per una tipologia del personale politico locale", dins R. Segatori. *Instituzione e potere politico locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (collana di Sociologia).

GOMÀ, R. "Tendències de canvi en la producció local del benestar: una perspectiva europea comparada". *Revista de serveis personals locals*, (1996), núm. 2.

GOMÀ, R. i BRUGUÉ, J. "Nous models de Gestió i d'Organització Pública". *Autonomies*, (1994), núm. 18

GONZÁLEZ, J.J. *Clases sociales: estudio comparativo de España y la Comunidad de Madrid*. Madrid: Comunidad de Madrid, Departament d'Estadística, 1992.

GRÉMION, P. *El pouvoir périphérique. Burocrates et notables dans le système Politique Français*. Paris: Le Seuil, 1976.

GREMION, P. "Notables, burocrates et pouvoirs périphériques". *Revue Politique et Parlementaire*, (1979), núm. 883.

GUADAGNINI, M. "Il personale politico dalla "periferia" al "centro": riflessioni su alcuni dati di una ricerca". *Le Regioni*, (1984), núm. 4.

GUIRADO CID, C. "Aproximación al estudio de la alcaldía a través de su evolución legislativa". *Revista de Estudios de la Administración local y Autonómica*, (1991), núm. 252.

GUIRADO CID, C. *El alcalde en la Legislación Española*. Madrid: Trivium, 1991.

GUNTHER, R. *Política y cultura en España*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1992 (Cuadernos y Debates, núm. 36).

GUNTHER, R., SANI, G. i SHABAD, G. *El sistema de partidos en España: génesis y evolución*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1986 (Monografías, núm. 86).

GYFORD, J. i JAMES, M. *National Parties and Local Politics*. Londres: George Allen and Unwin, 1983

HAYWARD, J. "Incorporer la périphérie: l'essor et la chute de la régionalisation fonctionnelle en France". *Pouvoirs*, (1981), núm. 19.

HERMET, G. *Los católicos en la España franquista*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1985. Vol. 1.

HERNÁNDEZ, F. "El nacionalismo catalán y la socialización nacionalista". *Sistema*, (1981), núm. 43-44.

HOFFMANN-LANGE, U. "Surveying national elites in the Federal Republic Of Germany", dins G. Moyser i M. Wagstaffe (ed.). *Research methods for elite studies*. Londres: Allen & Unwin, 1987.

IGLESIAS DE USSEL, J. "La familia y el cambio político en España". *Revista de Estudios Políticos*, (1990), núm. 67.

INGLEHART, R. *El cambio cultural en las sociedades industriales avanzadas*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1991 (Monografías, núm. 121).

INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA. *Anuari estadístic de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1996.

INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA. *Anuari*. Barcelona, 1996.

INSTITUT DE CIÈNCIES POLÍTiques I SOCIALS. 1995. *Sondeig d'opinió. Catalunya*. Barcelona: ICPS, 1996.

INSTITUT NACIONAL D'ESTADÍSTICA en l'*Enquesta de Població Activa* el 4 trimestre de 1992.

JAFFRÉ, J. *Le gouvernement des instruits*. Paris: Sofres, 1991.

JEREZ MIR, M. *Elites políticas y centros de extracción en España (1938-1957)*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1982.

JENNINGS, M. "Ideological Thinking Among Mass Publics and Political Elites". *Public Opinions Quarterly*, vol. 56 (1992).

JOHNSON, "The nationalisation of English rural politics". *Parliamentary Affairs*, vol. 26 (1972), núm.1.

JOIGNANT, A. "La socialisation politique. Stratégies d'analyse, enjeux théoriques et nouveaux agendas de recherche". *Révue Française de Science Politique*, vol. 47 (1997), núm. 5.

- JUÁREZ, M i RENES, V. "Población, estructura y desigualdad social", dins M. Juárez (dir.). *Sociedad para todos en el año 2000. Informe Sociológico sobre la situación social en España*. Madrid: Fundació FOESSA, 1994.
- JUSTEL, M. "Edad y cultura política". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1992), núm. 58.
- KESSELMAN, M. *Le consensus ambigu: étude sur le gouvernement local*. París: Cujas, 1972.
- KNAPP, A. "The "Cumul des mandats". *Political Power and Political Parties in France*, (1991), núm. 14.
- KROSNICK, J.A. i ALWIN, D.F. "An evaluation of a Cognitive Theory of Response-order Effects in Survey Measurement". *Public Opinion Quarterly*, (1989), núm. 51.
- KUKAWA, P. "Les partis politiques français et la structuration du pouvoir local", dins A. Mabileau (dir.). *Les pouvoirs locaux à l'épreuve de la décentralisation*. París: Pedone, 1989. (Vie locale, núm. 9).
- LACORNE, D. *Les notables rouges*. París: Fondation National de Science Politique, 1980.
- LAGROYE, J. *Sociologie politique*. París: Presses de la Fondation Nationale de Science Politique, 1991.
- LAGROYE, J. *Présentation*, dins A. Mabileau (dir.). *Les pouvoirs locaux à l'épreuve de la décentralisation*. París: Pedonne, 1989 (Vie Locale, núm. 9).
- LAGROYE, J. "Etre du métier". *Politix*, (1994), núm. 28.
- LAGROYE, J., LORD, G., MOUNIER-CHAZEL, L. i PALARD, J. *Les militants dans trois partis français*. París: Pedonne, 1976.
- LAGROYE, J. *Société et politique: J.Chaban-Delmas à Bordeaux*. París: Pedone, 1973.
- LAURENT, A. "La magie du nom", dins C. Patriat i J. Parodi (eds.). *L'hérité en politique*. París: Economica, 1992 (Administration et politique locale).

LAVAU, G. "Les attaches locales du personnel politique national", dins A. Mabileau. *Les facteurs locaux de la vie politique nationale*. París: Pedonne, 1972.

LAZARSELD, P. "The controversy over detailed interviews -an offer for negotiation". *Public Opinion Quarterly*, vol. 8 (1944).

LECOMTE, P. "Comment viennent-ils à la politique? L'engagement des nouvelles recrues du RPR". *Revue Française de Science Politique*, vol. 39 (1989), núm. 5.

LEOTARD, F. "Faut-il limiter le cumul des mandats". *Revue Politique et Parlementaire*, (1979), núm. 883.

LIJPHART, A. "Comparative Politics and Comparative Method". *American Political Science Review*, vol. 65 (1971), núm. 3.

LIJPHART, A. *Democracy in Plural Societies*. New Haven: Yale University Press, 1973.

LINFORT, J.M. i CLOSSET, J.C. "Elus locaux: origine socioprofessionnelle et fonctionnarisation croissante". *Revue Politique et Parlementaire*, (1989), núm. 941.

LINZ, J.J. "Religión y Política", dins J.J. Linz i J.R. Montero (eds.). *Crisis y cambio: Electores y partidos en la España de los ochenta*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1986.

LINZ, J.J. *Los problemas de las democracias y la diversidad de democracias*. Discurso de J.J. Linz. Madrid: Universidad Autónoma, 1992.

LINZ, J.J. "Consideraciones finales", dins J.J. Linz i J.R. Montero (eds.). *Crisis y cambio: Electores y partidos en la España de los ochenta*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1986.

LINZ, J.J. *La quiebra de las democracias*. Madrid: Alianza Editorial, 1987.

LOPEZ NIETO, L. i DELGADO, I. "Innovación urbana española: ¿una nueva clase política?". *Revista de Estudios Políticos*, (1994), núm. 86.

LOPEZ PELLICER, J. "La moción de censura al Alcalde". *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, (1990), núm. 247.

LÓPEZ PINTOR, R. "El Estado de la opinión pública española y la transición a la democracia". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1981), núm. 13.

LÓPEZ PINTOR, R. *La opinión pública española del franquismo a la democracia*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1982.

LÓPEZ PINTOR, R. "El impacto del autoritarismo en la cultura política. La experiencia española en una perspectiva comparada", dins aavv. *Política y sociedad. Homenaje a Francisco Murillo Ferrol*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1987.

LÓPEZ PINTOR, R., BELTRÁN VILLALVA, M., WERT, J.I. i TOHARIA, J.J. "Tendencias en la evolución de la opinión pública y el desarrollo de una cultura política democrática", dins M. Juárez (dir.). *Sociedad para todos en el año 2.000. Informe sociológico sobre la situación social en España*. Madrid: Fundació FOESSA, 1994.

LORÉS, J. "Aproximació al pujolisme". *Taula de canvi*, (1980), núm. 23-24.

MABILAU, A. i SORBETS, C. *Gouverner les villes moyennes*. París: Pedone, 1989.

MABILEAU, A. "Les institutions locales et les relations centre-périphérique", dins M. Grawitz i J. Leca. *Traité de Science Politique*. París: Presses Universitaires de France, 1985. Vol. I.

MABILEAU, A. "La limitation du cumul des mandats: illusion electoraliste ou modernisation démocratique". *Annuaire des collectivités locales*, (1986).

MABILEAU, A. "Lélu local: nouveau professionnel de la République". *Pouvoirs*, (1992), núm. 60.

MABILEAU, A. "Les héritiers des notables". *Pouvoirs*, (1989), núm. 49.

MABILEAU, A. *Le système local en France*. París: Montchrestien, 1991. (Clefs Politique).

MABILEAU, A. (dir.). *Les facteurs locaux de la vie politique nationale*. París: Pedonne, 1972.

MABILEAU, A. (dir.). *A la recherche du "local"*. París: L'Harmattan, 1993. (Logiques politiques).

MABILAU, A. *Les pouvoirs locaux à l'épreuve de la décentralisation*. Paris: Pedonne, 1983.

MABILEAU, A. "De la monarchie municipale à la française". *Pouvoirs*, (1995), núm. 73.

MABILEAU, A. "Les génies invisibles du local faux-semblants et dynamiques de la décentralisation". *Revue Française de Science Politique*, vol. 47 (1997), núm. 3-4.

MAGNIER, A. "Gli eletti comunali in Italia e in Francia", dins R. Segatori (dir.). *Instituzioni e potere politico locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia).

MAGNIER, A. "Le risorse istituzionali del sindaco nella grande città europea. L'analisi comparata delle cariche come metodo per lo studio della struttura del potere locale", dins G. Bettin (a cura di). *Classe politica e città*. Pàdova: Cedam, 1993 (Biblioteca di Sociologia, núm. 8).

MAGRE, J. i MATAS, J. *L'abstenció en les eleccions municipals i les llistes electorals*. Barcelona: Seminari ICPS Barcelona - IEP Bordeaux, 1993.

MAGRE, J. *Les mocions de censura a l'alcalde a Catalunya (1979-1994)*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 1995.

MANHEIM, J. i RICH, R. *Análisis político empírico. Métodos de investigación en ciencia política*. Madrid: Alianza, 1988.

Ministerio para las Administraciones Públicas. *Informe*. 1993. Publicat pel diari ABC el 8 de novembre de 1993.

MARAVALL, J.M. *La política de la transición*. Madrid: Taurus, 1981.

MARCET, J. *Convergencia Democrática de Catalunya. El partido y el movimiento*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1987 (Monografías, núm. 87).

MARILLIA, G.D. *Les pouvoirs du maire*. Paris: Berger-Levrault, 1994 (Administration Locale).

MARQUEZ CRUZ, G. "Bases para el estudio de la inestabilidad política en los gobiernos locales". *Revista de Estudios Políticos*, (1994), núm. 86.

- MARQUEZ, G. "La transición local en Galicia: continuidad de las elites políticas del franquismo y renovación de los gobiernos locales". *Revista de Estudios Políticos*, (1993), núm. 80.
- MARQUEZ, G. *Movilidad política y lealtad partidista en Andalucía*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1992.
- MARTÍ, R. *Les dones i la política local en la transició a Catalunya*. Text mecanografiat i no editat.
- MARTÍN, E. "El Reglament", dins M.A. Aparicio (dir.). *Temas de Dret Constitucional*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona, 1996. Vol. I.
- MARTÍNEZ-ALONSO CAMPS, J.L. "L'organització territorial i els governs locals a Catalunya". Text en curs de publicació.
- MARTINEZ MARIN, A. "La elección o nombramiento y cese del alcalde: historia legislativa del regimen actual". *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, (1989), núm. 242.
- MARTÍNEZ MARÍN, A. *La representatividad municipal española*. Murcia: Universidad de Murcia, 1989.
- MARVICK, D. "Carrera política", dins D. Sills (eds.). *Enciclopedia Internacional de las Ciencias Sociales*. Madrid: Aguilar, 1976. VI. 9.
- MASCLET, J.C. "Cumul des mandats et financement des partis politiques". *Revue Politique et Parlementaire*, (1985), núm. 919.
- MASTROPAOLO, A. *Il ceto politico*. Roma: La Nuova Italia Scientifica, 1993.
- MASTROPAOLO, A. *Saggio sul professionismo politico*. Milà: Angeli, 1984.
- MATAS, J. *El programa polític de Convergència Democràtica de Catalunya (1980-1989)*. Memòria presentada a la facultat de Ciències Polítiques i Sociologia. Juny de 1989. Text inèdit.
- MATAS, J. *Els alts càrrecs: política i administració a la Generalitat de Catalunya*. Barcelona: Escola d'Administració Pública, 1995 (Estudis, núm. 16).

McCLENDON, M. i O'BRIEN, D. "Question-order effects on the determinants of subjective well-being". *Public Opinion Quarterly*, vol. 52 (1988).

McDONOUGH, BARNES i LÓPEZ PINA. "The Spanish Public in Political Transition". *British Journal of Politics* (1981).

McFARLAND, S. "Effects of Question Order on Survey Responses". *Public Opinion Quarterly*, vol. 45 (1981).

MÉDARD, J.F. "La recherche du cumul des mandats par les candidats aux élections législatives sous la V République", dins A. Mabileau (dir.). *Les facteurs locaux de la vie politique nationale*. París: Pedonne, 1972.

MELIS, A. i MARINOTTI, G. "Gli amministratori comunali (1975-1987): reclutamento e ricambio". *Amministrare*, vol. XVIII (1988), núm. 2.

MELIS, A. "Il reclutamento regionale dei consiglieri comunali". *Sociologia Urbana e Rurale*, (1984), núm. 14.

MÉNY, Y. "La République des fiefs". *Pouvoirs*, (1992), núm. 60.

MÉNY, Y. "Le cumul des mandats ou l'impossible séparation des pouvoirs". *Pouvoirs*, (1993), núm. 64.

MÉNY, Y. *Céntralisation et descentralisation dans le débat politique français (1945-1969)*. París: Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, 1974 (Bibliothèque Constitutionnelle et de Science Politique, núm. 51).

MÉNY, Y. i DUHAMEL. *Dictionnaire Constitutionnel*. París: Presses Universitaires de France, 1992.

MÉNY, Y. *profili di amministrazione locale. La riforma francese*. Pàdova: Cedam, 1983 (Ricerca di diritto público comparato, vol.4).

MÉNY, Y. "Le maire, ici et ailleurs". *Pouvoirs*, (1982), núm. 24.

MÉNY, Y. "Las restricciones a la acumulación de mandatos: ¿Reforma simbólica o cambio en profundidad?". *Revista del Centro de Estudios Constitucionales*, (1990), núm. 6.

- MÉNY, Y. "Les Politiques des autorités locales", dins M. Grawitz i J. Leca. *Traité de Science Politique*. París: Presses Universitaires de France, 1985. Vol.IV.
- MICHELS, R. *Los Partidos políticos*. Buenos Aires: Amorrortu, 1984.
- MOLAS, I. "Electores, simpatizantes y partidos políticos: el caso de Cataluña". *Revista del Centro de Estudios Constitucionales*, (1992), núm. 12.
- MOLAS, I. *La ciutat llunyana*. Barcelona: Edicions 62, 1981 (Llibres a l'abast, núm. 167).
- MOLAS, I. "Nota sobre els batlles socialistes". *Opinió Socialista*, (1981), núm. 60.
- MONTERO, J.R. "Iglesia, secularización y comportamiento político en España". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1986), núm. 34.
- MONTERO, J.R. i TORCAL, M. "La cultura política de los españoles: pautas de continuidad y cambio". *Sistema*, (1990), núm. 99.
- MORÁN, M^aL. "Elites y cultura política en la España democrática", dins P. del Castillo i I. Crespo (eds.). *Cultura Política*. València: Tirant lo Blanch, 1997 (Ciencia Política, núm. 1).
- MOSSUZ-LAVAU, J. i SINEAU, M. "Les femmes et la politique". *Revue Française de Science Politique*, (1976), núm. 3.
- MOYSER, G. i WAGSTAFFE, M. "Studying elites: Theoretical and Methodological Issues", dins G. Moyser i M. Wagstaffe (eds.). *Research Methods for Elite Studies*. Londres: Allen & Unwin, 1987.
- MUXEL, A. "Le moratoire politique des années de jeunesse", dins A. Percheron i R. Remond. *Age et politique*. París: Economica, 1991 (La vie politique).
- NATERA, A. "Formas y estilos de liderazgo local" dins C. Alba i F. Vanaclocha (eds.). *El sistema político local: un nuevo escenario de gobierno*. Madrid: Universidad Carlos III-Boletín Oficial del Estado, 1997.
- NIETO GARCÍA, A. "Balance de cinco años de la Ley Reguladora de las Bases del Régimen Local". *Seminari de Dret Local*. Curs 1989-1990. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1990.

OPPENHEIM, A.N. *Questionnaire design and attitude measurement*. Londres: Gower, 1984.

ORTEGA, L. "El alcalde como elemento de la organización municipal". *Documentación administrativa*, (1991), núm. 228.

ORSI BATTAGLINI, A. "La figura e il ruolo del sindaco. Considerazioni su una indagine tra i sindaci dell'Emilia-Romagna". *Regione e Governo Locale*, (1982).

PALLARÉS, F. "Electorats i geografia electoral de Catalunya", dins Equip de Sociologia Electoral. *Atlas electoral de Catalunya. 1982-1988*. Barcelona: Fundació Bofill, 1990 (Estudis Electorals, núm.9).

PALLARÉS, F., CANALS, R. i VIROS, R. "Els eixos de competència electoral", dins Equip de Sociologia Electoral. *L'electorat català a les eleccions autonòmiques de 1988: opinions, actituds i comportaments*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1991 (Estudis Electorals, núm. 10).

PALLARÉS, F. i SOLER, J. "Balance de las elecciones locales en 1995", dins T. Font. *Anuario del Gobierno Local*. Madrid: Marcial Pons, 1996.

PALLARÉS, F., VALLÈS, J.M. i CANALS, R. "Algunes reflexions sobre les enquestes pre-electorals", dins Equip de Sociologia Electoral. *L'electorat català a les eleccions autonòmiques de 1988: opinions, actituds i comportaments*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1991 (Estudis Electorals, núm. 10).

PARLAMENT DE CATALUNYA.

- *Legislatura. 1980-1984*. 1986. Vol. 1.

- *Legislatura. 1984-1988*. 1988. Vol. 1.

- *Legislatura. 1988-1992*. Vol. 1.

- *Legislatura. 1992-1995*. Vol. 1.

PARTIT DELS SOCIALISTES DE CATALUNYA.

- Estatuts aprovats en el Congrés de la Unitat Socialista. 1978.

- Estatuts aprovats al 3è Congrés. 1982.

- Estatuts aprovats al 5è Congrés. 1987.
- Estatuts aprovats al 6è Congrés. 1990
- Estatuts aprovats al 7è Congrés. 1994.
- Reglament de designació dels membres del Partit candidats a càrrecs de representació política. 1994.

PASQUINO, G. "Per un'analisi del ceto politico italiano: cause, problemi, rimedi". *Democrazia e Diritto*, (1987), núm. 6.

PASQUINO, G. "Political Leadership in Southern Europe". *West European Politics* (1990), núm. 13.

PATRIAT, C. "Perspective cavalière", C. Patriat i J. Parodi (eds.). *L'héritité en politique*. París: Economica, 1992 (Administration et politique locale).

PATRIAT, C. i PARODI, J. (eds.). *L'héritité en politique*. París: Economica, 1992 (Administration et politique locale).

PAYNE, S. *The Art of asking Questions*. Princeton: Princeton University Press, 1951.

PETAUX, J. *Le changement politique dans le gouvernement local. Le pouvoir municipal à Nantes*. París: Pedone, 1982.

PERCHERON, A. "La socialisation politique: défense et illustration", dins M. Grawitz i J. Leca. *Traité de Science Politique*. París: Presse Univeristaire de France, 1985. Vol. III.

PERCHERON, A. "Socialisation et tradition: transmission et invention du politique". *Pouvoirs*, (1987), núm. 42.

PERCHERON, A. *L'univers politique des enfants*. París: Presses de la Fondation des Sciences Politiques, 1974.

POMED SANCHEZ, A. "El discutible control judicial de los motivos de la moción de censura al Alcalde (Reflexiones al hilo de la sentencia de la sentencia del Tribunal Supremo de 14 de abril de 1990. Caso "La Fuliola")". *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, (1991), núm. 251.

POPPER, K. *La miseria del historicismo*. Madrid: Alianza, 1992.

PORTO VAZQUEZ, F. i SAMPEDRO GALLEGO, R. *Los nuevos representantes locales. Perfiles sociales de los alcaldes i de los concejales elegidos en 1991*. Madrid: Federación Española de Municipios y Provincias, 1991.

PRIDHAM, G. "Interviewing Party-Political Elites in Italy", dins G. Moysen i M. Wagstaffe (ed.). *Research Methods for Elite Studies*. Londres: Allen & Unwin, 1987.

PUTNAM, D. "Studying Elite Political Culture: The Case of "Ideology"". *American Political Science Review*, vol. LXV (1971), núm.3.

PUTNAM, R. *Making democracy work. Civic Traditions in Modern Italy*. Nova Jersey: Princeton University Press, 1993.

RAGAZZI, R. "Indagine tra i sindaci dell'Emilia-Romagna: dati e note esplicative". *Regione e governo locale*. Setembre-desembre de 1982.

RAUTY, R. "Giovani, donne e potere locale: riflessione sulla letteratura", dins R. Segatori (dir.). *Instituzioni e potere politico locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia).

REBOLLO PUIG, M. "La moción de censura en la Administración Local". *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, (1985), núm.227.

REGÀS, R. pròleg a l'obra de Pasqual Maragall *Los ayuntamientos*. Barcelona: Destino, 1997 (¿Qué eran?¿Qué son?).

REYDELLET, M. "Le cumul des mandats". *Revue de Droit Public et de la Science Politique*, (1979), núm. 3.

RONDIN, J. *Le sacre des notables. La France en descentralisation*. París: Fayard, 1985.

SADRAN, P. "El gobierno local en Francia", dins F. Longo (dir.). *Informe Pi i Sunyer sobre Gobierno Local en las democracias avanzadas*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer, 1996.

SÁINZ MORENO, F. "Algunos aspectos de los cargos electos locales". *Seminari de Dret Local*. Curs 1993-1994. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1995.

SANCHEZ DE DIOS, M. *La moción de censura*. Madrid: Publicaciones del Congreso de los Diputados, 1992. (Monografías, núm. 23).

SÁNCHEZ MORÓN, M. "El sistema político local tras las elecciones de 1995: perspectivas de gobernabilidad y funcionamiento de los ayuntamientos", dins T. Font (dir.). *Anuario del Gobierno Local*. 1996. Madrid: Marcial Pons, 1996.

SÁNCHEZ MORÓN, M. "El sistema político local", dins T. Font (dir.). *Anuario del Gobierno Local*. 1995. Madrid: Marcial Pons, 1995.

SÁNCHEZ MORÓN, M. "El sistema político local: fórmulas de gobierno y participación ciudadana", dins T. Font (dir.). *Informe sobre el Gobierno local*. Madrid: MAP-Fundació Pi i Sunyer d'Estudis Autonòmics i Locals, 1992.

SANI, G. i MONTERO, J.R. "El espectro político: izquierda, derecha y centro", dins J.J. Linz i R. Montero (eds.). *Crisis y cambio: electores y partidos en la España de los años 80*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1986.

SANI, G. i SARTORI, G. "Polarización, fragmentación y competición en las democracias occidentales", dins G. Sartori. *Partidos y sistemas de partidos*. Madrid: Alianza Editorial, 1992.

SANTAMARIA, J. (comp.). *Transición a la democracia en el sur de Europa y América Latina*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1982.

SANTOLAYA MACHETTI, P. "Nota en torno a la posibilidad de cese de los Alcaldes mediante la aprobación de una moción de censura". *Revista de Administración Pública*, (1985), núm. 108.

SARTORI, G. "Comparación y método comparativo", dins G. Sartori i L. Morlino (eds.). *La comparación en las ciencias sociales*. Madrid: Alianza, 1994.

SARTORI, G. *Elementos de teoría política*. Madrid: Alianza Editorial (Alianza Universidad), 1992.

SAWICKI, F. "L'homme politique en campagne". *Politix*, (1994), núm. 28.

SCHAIN, M. *French Communism and Local Power*. Londres: Frances Pinter, 1985.

SCHUMAN, H. i PRESSER, S. "Public opinion and Public ignorance: the fine line between attitudes and non-attitudes". *American journal of Sociology*, vol. 85 (1980).

SCHUMAN, H. i PRESSER, S. *Questions and Answers in Attitude Surveys*. Nova York: Academic Press, 1981.

SEGATORI R. "Il ciclo 1975-1990 e l'identità della classe politica municipale", dins P. Feltrin (a cura di). *Le élite politiche locali in Italia e in Spagna*. Florència: Centro Interuniversitario de Sociologia Política-Institut de Ciències Polítiques i Socials de Barcelona, 1990.

SEGATORI, R. "Assatti istituzionali e identità della classe politica locale in Italia", dins R. Segatori (edi.). *Istituzioni e potere politico locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (Collana di Sociologia).

SEGATTI, P. "Partiti e selezione politica a livello locale", dins G. Bettin. *Classe politica e città*. Pàdova: Cedam, 1993 (Biblioteca di Sociologia, núm. 8).

SEGATTI, P. "Crisi del governo di partito e "solitudine" dell'amministratore comunale", dins R. Segatori. *Istituzione e potere politico locale*. Milà: Franco Angeli, 1992 (collana di Sociologia).

SELLIER, M. "La mairie dans le cursus politique". *Pouvoirs*, (1982), núm. 24.

SORBETS, C. "Est-il légitime de parler d'un présidentielisme municipal?". *Pouvoirs*, (1982), núm. 24.

SORBETS, C. *Elites politiques, elections locales et partis politiques*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 1993 (Working Papers, núm. 80).

SOUCHON-ZAHN, M.F. "Les nouveaux maires de petites communes". *Revue Française de Science Politique*, vol. 41 (1991), núm. 2.

STOKER, G. *The Politics of Local Government*. Londres: Macmillan, 1990.

SPREAFICO, A. *Amministrazione e cittadini*. Milà: Edizioni di Comunità, 1965.

SUBIRATS, J. "Gobierno local y políticas públicas. Apuntes en la España de los 90", dins F. Morata (coord.). *El Govern Local*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1991 (Anuari del Departament de Ciència Política i de l'Administració).

SUBIRATS, J. "L'acció política en l'administració local". *Seminari de Dret Local*. Curs 1989-1990. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1991.

SUBIRATS, J. i PITARCH, I. "Los Diputados al Parlament de Catalunya de 1980. (Un estudio político y social)". *Revista de Estudios Políticos*, (1982), núm. 26.

SUBIRATS, J. i VALLÈS, J.M. "El govern local", dins O. Nel·lo (dir.) *Deu anys d'Ajuntaments democràtics 1975-1989. Elements per a un balanç*. Barcelona: Federació de municipis de Catalunya, 1989.

SUBIRATS, J. "Comentarios a la ponencia "El gobierno local ante la sociedad española"", dins F. Longo (dir.). *Informe Pi i Sunyer sobre Gobierno Local en España*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudi Autònomic i Locals, 1997.

TARROW, S. *Tra centro e periferia. Il ruolo degli amministratori locali in Italia e in Francia*. Bolonya: Il Mulino, 1977.

TEZANOS, J.F. *Sociología del socialismo español*. Madrid: Tecnos, 1983.

TORCAL, M. i CHHIBER, P. "Elites, cleavages y sistema de partidos en una democracia consolidada: España (1986-1992)". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (1995), núm. 69.

TRÉANTON, J.R. "Le concept de "carrière"". *Revue Française de Sociologie*, vol. 1 (1969), núm. 1.

TRUJILLO PÉREZ, A. J. *La moción de censura al alcalde*. Universidad de Málaga, Facultad de Derecho, 1995. Tesi Doctoral inèdita.

TUDESQ, A. "De la Monarchie à la République: le maire petit ou grand notable". *Pouvoirs*, (1982), núm. 24.

VALLÈS, J.M. i MOLINS, J. "La vida electoral a Catalunya. Eleccions i Referèndum entre 1982 i 1988", dins Equip de Sociologia Electoral. *Atlas electoral de Catalunya. 1982-1988*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1990 (Estudis Electorals, núm. 9).

VALLÈS, J.M. i BRUGUÉ, Q. "Los sistemas de representación y gobierno", dins F. Longo (dir.). *Informe Pi i Sunyer sobre Gobierno Local en España*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudi Autònomic i Locals, 1997.

VANACLOCHA, F. "Identidad de los gobiernos locales y reforma electoral", dins C. Alba i F. Vanaclocha (eds.). *El sistema político local: un nuevo escenario de gobierno*. Madrid: Universidad Carlos III-Boletín Oficial del Estado, 1997.

VANDELLI, L. *El poder local. Su origen en la Francia revolucionaria y su futuro en la Europa de las regiones*. Madrid: Ministerio para las Administraciones Públicas, 1992.

VANDELLI, L. *Sindaci e miti. Sisifo, Tantalo e Damocle nell'amministrazione locale*. Bolonya: Il Mulino, 1997 (Contemporanea, núm. 95).

VERDÈS-LEROUX, J. "Caractéristiques des maires des communes de plus de 2.000 habitants". *Revue Française de Science Politique*, vol. XX (1970), núm. 5.

VIDAL, J. *Reflexions d'un Alcalde de poble*. Girona: L'eix Editorial, 1995.

VILAR, P. *La Guerra civil española*. Barcelona: Crítica, 1988.

VÍRGALA, E. *La moción de censura en la Constitución de 1978*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1988. (Estudios Constitucionales).

VIRÓS, R. *Procesos de socialización política y cultura política en Catalunya (Projecte d'investigació)*. Universitat de Barcelona, 1984. Text mecanografiat.

VIVER, C. *El personal político de Franco (1936-1945. Contribución empírica a una teoría del régimen franquista*. Barcelona: Vicens Vives, 1978.

WEBER, M. *El político y el científico*. Madrid: Alianza Editorial, 1986.

WORMS, J.P. "Le Préfet et ses Notables". *Sociologie du Travail*, (1966), núm. 3.

YSMAL, C. "Elites et leaders", dins M. Gurwitz i J. Leca. *Traité de Science Politique*. París: Presses Universitaires de France, 1985. Vol. III.

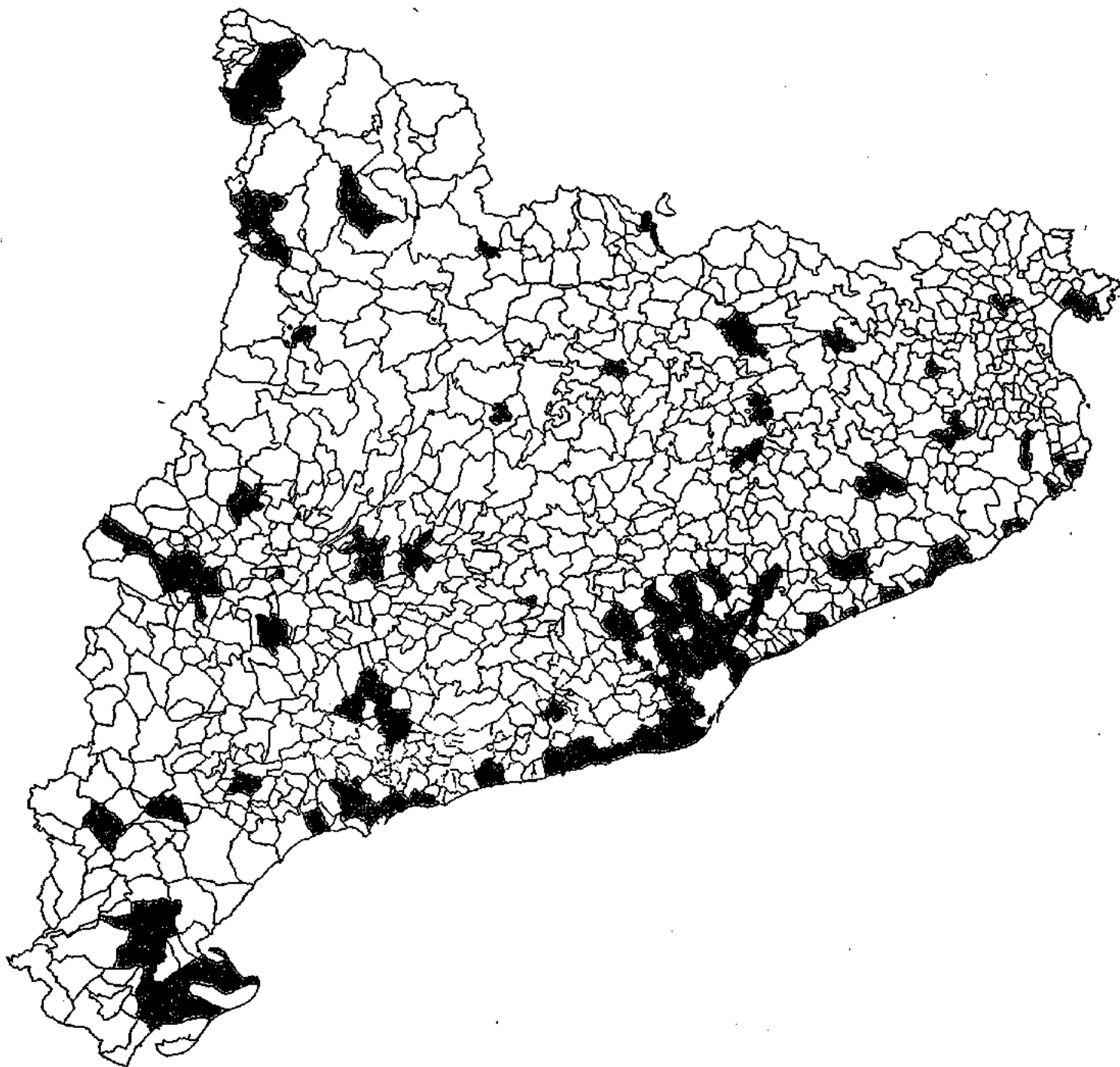
Annexos

Annex I
Els municipis de l'univers d'estudi

Distribució territorial dels municipis de l'univers d'estudi

Els municipis que formen part de l'univers d'estudi són els que es detallen a continuació.

<u>Municipi</u>	<u>Població</u>	<u>Comarca</u>
Amposta	15321	Montsià
Arenys de mar	11039	Maresme
Badalona	218725	Barcelonès
Balaguer	13037	Noguera
Banyoles	11938	Pla de l'Estany
Barberà del Vallès	31147	Vallès Occidental
Berga	13905	Berguedà
La Bisbal d'Empordà	7778	Baix Empordà
Blanes	25663	La Selva
Les Borges Blanques	5089	Les Garrigues
Caldes de Montbui	11293	Vallès Oriental
Calella	11324	Maresme
Cambriils	14571	Baix Camp
Canovelles	13326	Vallès Oriental
Castellar del Vallès	13500	Vallès Occidental
Castelldefels	33017	Baix Llobregat
Cerdanyola del Vallès	56612	Vallès Occidental
Cervera	6951	Segarra
Cornellà de Llobregat	84927	Baix Llobregat
Deltebre	10180	Baix Ebre
Esparreguera	12612	Baix Llobregat
Esplugues de Llobregat	48310	Barcelonès
Falset	2592	Priorat
Figueres	34573	Alt Empordà
Franqueses del Vallès	10294	Vallès Oriental
Gandesa	2651	Terra Alta
Gavà	35204	Baix Llobregat
Girona	68656	Gironès
Granollers	51873	Vallès Oriental
L'Hospitalet de Llobregat	272578	Barcelonès
Igualada	31855	Anoia
La Llagosta	11276	Vallès Oriental
Lleida	112093	Segrià
Lloret de Mar	15018	La Selva

<u>Municipi</u>	<u>Població</u>	<u>Comarca</u>
Malgrat de Mar	11565	Maresme
Manlleu	16148	Osona
Manresa	66320	Bages
Martorell	16653	Baix Llobregat
Masnou	18393	Maresme
Mataró	101510	Maresme
Molins de Rei	17840	Baix Llobregat
Mollerussa	8966	Pla d'Urgell
Mollet del Vallès	40877	Vallès Oriental
Montblanc	5750	Conca de Barberà
Montcada i Reixach	26356	Vallès Occidental
Montornès del Vallès	10844	Vallès Oriental
Mora d'Ebre	4425	Ribera d'Ebre
Olesa de Montserrat	14962	Baix Llobregat
Olot	26713	Garrotxa
Palafrugell	17417	Baix Empordà
Palamós	13338	Baix Empordà
Parets del Vallès	10960	Vallès Oriental
Pineda de Mar	16317	Maresme
El Pont de Suert	2285	Alta Ribagorça
El Prat de Llobregat	64321	Baix Llobregat
Premià de Mar	22699	Maresme
Puigcerdà	6329	Cerdanya
Reus	87670	Baix Camp
Ripoll	11334	Ripollès
Ripollet	26782	Vallès Occidental
Roses	10303	Alt Empordà
Rubí	50405	Vallès Occidental
Sabadell	189404	Vallès Occidental
Salt	21807	Gironès
Sant Adrià del Besòs	34154	Barcelonès
Sant Andreu de la Barca	14475	Baix Llobregat
Sant Boi de Llobregat	77932	Baix Llobregat
Sant Carles de la Ràpita	10752	Montsià
Sant Celoni	11957	Vallès Oriental
Sant Cugat del Vallès	38937	Vallès Occidental
Sant Feliu de Guíxols	16051	Baix Empordà
Sant Feliu de Llobregat	36608	Baix Llobregat

<u>Municipi</u>	<u>Població</u>	<u>Comarca</u>
Sant Joan Despí	24977	Baix Llobregat
Sant Just Desvern	12471	Baix Llobregat
Sant Pere de Ribes	13662	Garraf
Sant Vicenç dels Horts	20836	Baix Llobregat
Santa Coloma de Farners	8239	La Selva
Santa Coloma Gramenet	133138	Barcelonès
Sta. Perp. de la Mogoda	16792	Vallès Occidental
La Seu d'Urgell	10374	Alt Urgell
Sitges	13109	Garraf
Solsona	6658	Solsonès
Sort	1571	Pallars Sobirà
Tarragona	110153	Tarragonès
Tàrraga	11233	Urgell
Terrassa	158063	Vallès Occidental
Torelló	11460	Osona
Tortosa	29452	Baix Ebre
Tremp	5308	Pallars Jussà
Valls	20092	Alt Camp
El Vendrell	15415	Baix Penedès
Vic	28736	Osona
Vielha	3109	Vall d'Aran
Viladecans	48294	Baix Llobregat
Vilafranca del Penedès	27818	Alt Penedès
Vilanova i la Geltrú	45864	Garraf
Vilassar de Mar	12117	Maresme
Vilaseca	11528	Tarragonès

Annex II
Alcaldes entrevistats

MUNICIPI**NOM DELS ALCALDES ENTREVISTATS**

*Amposta*Josep Gil
Simó Huguet
Joan M^a. Roig*Arenys de mar*Joan García
Fidel Soler
Ignasi Moreno*Badalona*Màrius Díaz
Joan Blanch*Balaguer*Gregori Gallego
Josep Aguilà
Josep Borràs*Banyoles*Salvador Juncà
Pere Hernández
Joan Solana*Barberà del Vallès*Antonio Ribas
José A. Robles*Berga*Jaume Farguell
Agustí Farré*La Bisbal d'Empordà*Juan Hugues Duran
Albert Vancells
Antoni Gustems*Blanes*Mª Dolors Oms
Fèlix Bota*Les Borges Blanques*Josep Bardia
Josep Domènech*Caldes de Montbui*Josep M^a. García
Montserrat Domènech

<i>Calella</i>	Ramón Bagó Joaquim Rey
<i>Cambrils</i>	Josep Queralt Joan Mas Josep Panicello Josep Pedrell
<i>Canovelles</i>	Francisco Martos
<i>Castellar del Vallès</i>	Josep Arderius Albert Antonell Lluís Corominas
<i>Castelldefels</i>	Agustín Marina
<i>Cerdanyola del Vallès</i>	Celestino Sánchez
<i>Cervera</i>	Joan Salat
<i>Cornellà de Llobregat</i>	Frederic Prieto José Montilla
<i>Deltebre</i>	Jesús Pérez Amable Arque Agustí Castells
<i>Esparraguera</i>	Joan Serra
<i>Esplugues de Llobregat</i>	Antoni Pérez
<i>Falset</i>	Ramon Aleu Josep Buil
<i>Figueres</i>	Josep Ametlla Eduard Puig Marià Lorca
<i>Les Franqueses del Vallès</i>	Ricard València

<i>Gandesa</i>	Miquel Jardí Francesc Bové
<i>Gavà</i>	Dídac Pestaña
<i>Girona</i>	Joaquím Nadal
<i>Granollers</i>	Rafael Ballús Josep Pujades Josep Serratussell
<i>L'Hospitalet de Llobregat</i>	Juan I. Pujana
<i>Igualada</i>	Manel Miserachs Ramon Tomàs Jordi Aymamí
<i>La Llagosta</i>	Josep López
<i>Lleida</i>	Antoni Siurana Manel Oronich
<i>Lloret de Mar</i>	Joan Domènech Josep Sala Jordi Martínez
<i>Malgrat de Mar</i>	Josep Móra Concepció Campoy
<i>Manlleu</i>	Joan Usart
<i>Manresa</i>	Joan Cornet Juli Santcliment
<i>Martorell</i>	Flores Saez Salvador Esteve

<i>Masnou</i>	Josep Azuara
<i>Mataró</i>	Joan Majó Manuel Mas
<i>Molins de Rei</i>	Antonia Castellana Casimir Boy Josep Janés
<i>Mollerussa</i>	Joan Roca Lliarden Magí Carner Josep Grau
<i>Mollet del Vallès</i>	Anna Bosch Carme Coll Montse Tura
<i>Montblanc</i>	Josep Recasens Josep Gomis Matias Sanaüja Andreu Mayayo Lluís Rosselló
<i>Montcada i Reixach</i>	José M ^a . Campos
<i>Montornés del Vallès</i>	Félix Montero Esteban López Pilar Carrillo
<i>Mora d'Ebre</i>	Francesc Garcia Juli Vives Santiago Campos
<i>Olesa de Montserrat</i>	Enric Termes Beltran Daniel Pujol García Pepita Pascual Pere Planes Duran Jaume Subirana

<i>Olot</i>	Arcadi Calçada Pere Macias
<i>Palafrugell</i>	Albert Joanola Lluís Medir Frederic Suñer
<i>Palamós</i>	Josep Perals Francesc Dalmau Josep Ferrer
<i>Parets del Vallès</i>	Rosa Martí Joan seguer
<i>Pineda de Mar</i>	Josep Ll. Fillat
<i>El Pont de Suert</i>	Joan Ribal Alexandre Rivera Odon Ventura
<i>El Prat de Llobregat</i>	Lluís Tejedor
<i>Premià de Mar</i>	Josep Torrents Josep Molina
<i>Puigcerdà</i>	Josep Turiera Julio Pérez de Rozas Joan Llombart Francesc Rossell
<i>Reus</i>	Josep Abelló
<i>Ripoll</i>	Pere Jordi Piella Jaume Camps
<i>Ripollet</i>	Carles Farré

<i>Roses</i>	Jaume Noguer Joan Bataller Pere Sanés Càrles Pàramo
<i>Rubí</i>	Miquel Llugany
<i>Sabadell</i>	Antoni Farrés
<i>Salt</i>	Salvador Sunyé Xavier Corominas
<i>Sant Adrià del Besos</i>	Josep Vilanova Antoni Messeguer Jaume Vallès
<i>Sant Andreu de la Barca</i>	Manuel Salmerón Joan Sánchez
<i>Sant Boi de Llobregat</i>	Xavier Vila
<i>Sant Carles de la Ràpita</i>	Josep Geira
<i>Sant Celoni</i>	Teresa Rossell Antoni Pujol Joan Castaño
<i>Sant Cugat del Vallès</i>	Àngel Cases Oriol Nicolau Joan Aymerich
<i>Sant Feliu de Guíxols</i>	Manuel Monfort Josep Vicente Antoni Juanals
<i>Sant Feliu de Llobregat</i>	Francesc Baltasar

<i>Sant Joan Despi</i>	Carles Riba Eduardo Alonso
<i>Sant Just Desvern</i>	Antoni Malaret Robert Ramírez Lluís Segura Ramon López
<i>Sant Pere de Ribes</i>	Xavier Garrigué Cuadras Josep Blanco
<i>Sant Vicenç dels Horts</i>	Pere Cuyàs José Márquez Adolfo Soriano Antonio Molina Ricard Pérez
<i>Santa Coloma de Farners</i>	Jordi Iglesias Joan Arru Farre Jordi Muntané
<i>Santa Coloma de Gramenet</i>	Lluís Hernández Manuela De Madre
<i>Santa Perpetua de la Mogoda</i>	Pere Bufí Albert Llauradó Antoni Serrat
<i>La Seu d'Urgell</i>	Amadeu Gallart Joan Ganyet
<i>Sitges</i>	Jordi Serra Josep Cots
<i>Solsona</i>	Ramon Llumà

<i>Sort</i>	Antoni Comes Francesc Rafael Agustí López
<i>Tàrraga</i>	Eugeni Nadal Delfi Robinat Francesc Gené
<i>Terrassa</i>	Manuel Royes
<i>Torelló</i>	Vicenç Pujol Josep Solà Andreu Rifà Lluís Basses
<i>Tortosa</i>	Vicent Beguer
<i>Tremp</i>	Víctor Laforga Miquel Verdeny Víctor Orrit
<i>Valls</i>	Pau Nuet Alfred Pérez de Tudela
<i>El Vendell</i>	Martí Carnicer
<i>Vic</i>	Ramon Montanyà Pere Girbau
<i>Vielha</i>	Javier Tous Josep Calbetó
<i>Viladecans</i>	Joan Mas Grau Jaume Monfort
<i>Vilafranca del Penedès</i>	Fèlix Sogas Mascaró Joan Aguado

Vilanova i la Geltrú

Jaume Casanoves
Esteve Orriols
Josep González

Vila-Seca

Joan Clavé
Josep Poblet

Vilassar de Mar

Jeroni Marsal
Jordi Garcia
Josep M^a. Núñez

Annex III
Disseny del qüestionari

Abans de presentar el qüestionari que hem utilitzat, ens ha semblat interessant fer un llistat dels principals efectes que aquest pot tenir en les *enquestes dirigides a les elits polítiques* i de quina manera els hem solucionat en la nostra enquesta. Del que es tracta es d'intentar demostrar com, en certa mesura, no només són controlables sinó, fins i tot, es poden evitar o esmorteir.

Així, a més de les recomanacions habituals per a redactar correctament un qüestionari¹, i tenint en compte els consells que ja hem tingut ocasió d'assenyalar

¹ Entre altres, s'acostumen a citar els següents elements com els principals elements a tenir en compte a l'hora de dissenyar i redactar un qüestionari:

1.- *Ambigüitat.*

S'ha demostrat que una pregunta amb un excés d'argumentació o simplement excessivament llarga comporta un augment d'efectes poc desitjables, de tal manera que "the greater the number of substantive or informative words used, the more likely it is that the question will be interpreted wrongly". FODDY, W. *Constructing questions for interviews and questionnaires: theory and practice in social research*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995, pàgs. 46-47. Però, la necessitat de brevetat no ha de dur a una redacció incompleta o imprecisa.

2.- *Significat compost.*

Les preguntes no han de contenir mai més d'una pregunta en un mateix enunciat, sinó resultaria impossible conèixer a què fan referència els resultats.

3.- *Estructura del qüestionari.*

Les preguntes més senzilles han d'anar al principi i anar-se gradualment complicant: "The sequence of topics themselves should be planned to make the total interview experience as meaningful as possible, to give it a beginning, a middle, and an end." CANNELL, C. i KAHN, R. "Interviewing", dins G. Linzey i E. Aronson (ed.). *The Handbook of Social Psychology*. Massachusetts: Addison-Wesley, 1968. Vol. II, pàg. 570. Malgrat tot, existeixen diferents postures respecte l'ordenació del qüestionari. Així, per exemple, certs metodòlegs assenyalen que les preguntes més compromeses s'han d'ubicar a la part central del qüestionari.

4.- *Importància de la primera pregunta.*

(vegeu introducció), a l'hora de construir un qüestionari cal tenir sempre present el següent conjunt d'efectes:

1.- Preguntes amb respostes condicionades.

Es plantegen problemes especials de redacció en el moment en què s'han de realitzar preguntes sobre temes delicats. La majoria de ciutadans es resisteix a parlar sobre qüestions que considera especialment delicades. Si les preguntes no estan curosament formulades, els entrevistats tendiran a respondre el que considerin *socialment acceptable*, amb independència de la seva pròpia opinió. Estem davant d'una altra acceptació de l'efecte *prestigi*. En aquest cas, no es tracta de respondre sense tenir una informació suficient, sinó *d'ajustar-se al perfil del que s'espera* de l'entrevistat. Aquesta versió de l'efecte *prestigi* pot tenir un pes important en les entrevistes a elits polítics. Malgrat tot, també en aquest cas, una redacció adequada esmorteix molt el pes d'aquest tipus d'error.

Pel que fa al nostre estudi -ja hem tingut ocasió d'assenyalar-ho-, hem tendit a primar les dades de caràcter sensiblement més objectiu per a evitar, entre altres, aquest tipus d'efectes. Efectivament, si una part important del qüestionari es converteix, en realitat, en un *formulari*, la possibilitat de topiar amb aquest tipus d'efectes és molt menor. A més, hem adoptat una sèrie de precaucions en la redacció que ens permet aventurar que hem aconseguit controlar l'efecte d'aquesta versió de l'efecte *prestigi*. En primer lloc, hem utilitzat la fórmula que habitualment

La primera pregunta ha de suscitar l'interès de l'entrevistat, al mateix temps que ha de ser de fàcil resposta: "the early questions should serve to engage the respondent." CANNELL, C. I KAHN, R. "Interviewing", dins G. Linzey i E. Aronson (ed.). *The Handbook of Social Psychology*. Massachusetts: Addison-Wesley, 1968. Vol. II, pàg. 571.

5.- Les dades de l'entrevistat han d'anar al final del qüestionari.

Començar una entrevista demanant les dades personals és la millor manera d'interrompre en sec la col.laboració de l'entrevistat.

usa el *Centro de Investigaciones Sociológicas* (CIS) per tal d'introduir les diferents respostes: en el cas que es tracti d'una formulació *dicotòmica*, les respostes van precedides de l'afegitó *més aviat* o *principalment*. Per altra banda, la mateixa redacció de les preguntes va en aquesta direcció. Així, la pregunta 21 (vegeu qüestionari) n'és una bona mostra: "A d'altres països europeus el fet de ser alcalde es considera com l'inici d'una carrera política. Vostè creu que a Catalunya succeeix el mateix?" Del que es tracta és de facilitar a l'entrevistat la resposta, mostrant-li que totes les respostes possibles tenen el mateix grau de legitimació.

2.- L'ordre de les respostes.

"The order in which response options are presented sometimes affects respondent's answers".² En efecte, s'ha pogut observar que l'ordre en el qual es presenten les respostes pot afectar la selecció de les opcions per part dels entrevistats. Més específicament, Krosnick i Alwin assenyalen com els entrevistats tenen una certa tendència a esmentar les primeres opcions del llistat de respostes quan llegeix directament les respostes i, en canvi, té una certa tendència a escollir les darreres opcions quan l'entrevistador és el que llegeix les possibilitats.³ Més en general, altres estudis demostren que les primeres opcions d'un llistat de respostes poden tenir un major impacte en l'entrevistat que les últimes. Sigui com sigui, és indubtable que l'ordre de les respostes pot tenir una certa influència en els respostes.

Per tal d'evitar aquest tipus d'efecte, Krosnick i Alwin aconsellen indicar als entrevistats que és una pregunta amb especials complicacions i que cal fer un cert

² FODDY, W. *Constructing questions for interviews and questionnaires: theory and practice in social research*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995, pàg. 7.

³ KROSNICK, J.A. i ALWIN, D.F. "An evaluation of a Cognitive Theory of Response-order Effects in Survey Measurement". *Public Opinion Quarterly*, vol. 51 (1989), pàg. 202.

exercici de concentració.⁴ Més enllà d'aquesta indicació de la qual es difícil establir-ne el resultat final, una de les solucions que es pot utilitzar és *aleatoritzar l'ordre* de les opcions per a cada entrevistat. Donada la dificultat de realitzar aquest procediment, en el nostre cas vam optar per presentar a la meitat dels alcaldes una primera ordenació i a l'altra meitat restant l'ordenació contrària. Les preguntes 26 i 27 del qüestionari en són un bon exemple: es va demanar als entrevistats d'escollir la principal característica que ha de tenir un alcalde, entre un conjunt tancat d'opcions.

Per a la meitat dels batlles, l'ordenació va ser:

Eficaç/ Honest/ Amb capacitat de diàleg/ Comunicador/ Negociador/ Receptor de demandes socials/ Dinamitzador.

A l'altra meitat se li va presentar la seqüència contrària:

Dinamitzador/ Receptor de demandes socials/ Negociador/ Comunicador/ Amb capacitat de diàleg/ Honest/ Eficaç.

3.- Les primeres respostes dels entrevistats poden afectar les posteriors respostes.

Difícilment els investigadors demanen una única pregunta sobre un tema que desitgen analitzar. La raó no és únicament l'interès per recollir el màxim d'informació, sinó també per raons estrictament metodològiques: "*In general, a battery of questions is preferable to a single question, both for reasons of reliability and validity*".⁵ Tant per raons metodològiques com per una voluntat de coneixement,

⁴ "one may attempt to increase respondent motivation in order to increase concentration. Motivation may be increased by adding special instructions informing respondents that the question they are about to answer is relatively difficult and requires extra concentration". KROSNICK, J.A. i ALWIN, D.F. "An evaluation of a Cognitive Theory of Response-order Effects in Survey Measurement". *Public Opinion Quarterly*, vol. 51 (1989), pàg. 219.

⁵ CANNELL, C. i KAHN, R. "Interviewing", dins G. Linzey i E. Aronson (ed.). *The Handbook of Social Psychology*. Massachusetts: Addison-Wesley, 1968. Vol. II, pàg. 571.

doncs, els investigadors que utilitzen dades mostrals generalment prefereixen realitzar un conjunt de preguntes referides a un mateix tema. Però aquesta opció, que té un clar aval epistèmic, també pot ser font d'errors: pot introduir la possibilitat que els entrevistats donin una resposta a les darreres qüestions que estigui influïda per *preguntes* anteriors i per les *respostes* que l'entrevistat els ha donat. És, precisament, davant la observació que existeix una certa probabilitat d'influència entre les preguntes segons l'ordre en què han estat realitzades, que s'acostuma a proposar que les preguntes sobre una mateixa temàtica han de seguir una disposició molt concreta: sempre ha de ser de més *general* a més *concreta*.⁶ L'explicació d'optar per aquesta seqüència en els preguntes és molt senzilla: l'entrevistat, conscientment o no, intenta demostrar una certa *coherència* en les respostes. Com és fàcil imaginar, si la *necessitat de consistència* en l'entrevistat és un mecanisme que pot influir en les respostes, aquest efecte pot operar amb més facilitat si en primer lloc es presenten a l'entrevistat un seguit d'aspectes particulars sobre els que s'ha de posicionar i, posteriorment, se li presenta una pregunta de contingut genèric sobre la temàtica. Per contra, començar la seqüència amb una pregunta de caràcter general té una important avantatge: aquest tipus de preguntes genèriques tenen en el seu si moltes facetes o, almenys, comporten una *estructura de referència* per a després contestar les qüestions de caràcter més concret, ja que l'única manera que els entrevistats tenen per pensar en *general* és a través

⁶ "One common recommendation for survey construction is that questions which ask for a general evaluation on a particular issue should precede questions about its more aspects". McFARLAND, S. "Effects of Question Order on Survey Responses". *Public Opinion Quarterly*, (1981), vol. 45, pàg. 209. De la mateixa opinió són McClendon i O'Brien: "Survey specialists often recommend a "funnel" sequence be used for specific and general questions in which the specific questions follow the general question". McCLENDON, M. i O'BRIEN, D. "Question-order effects on the determinants of subjective well-being". *Public Opinion Quarterly*, vol. 52 (1988), pàg. 352.

d'aspectes particulars.⁷ El pas de les qüestions més generals a les particulars es converteix en un pas natural i que evita la coherència forçada o, fins i tot, la redundància d'informació.

Pel que pertoca al nostre qüestionari, en cadascun dels apartats en el qual està dividit s'ha intentat, en la mesura del possible, seguir l'ordenació aconsellada per la majoria de metodòlegs: de menor a major grau de concreció en les preguntes, en una disposició que s'ha anomenat *funnel sequence*.⁸

4.- Les respostes dels entrevistats a vegades estan afectades per la forma per se de la pregunta.

Ens estem referint a la clàssica discussió sobre els efectes que es produeixen pel fet de presentar una pregunta amb un format obert o tancat. No es tracta, doncs, de presentar les avantatges de cadascuna de les possibilitats, ja que és una discussió que hem tractat a bastament (vegeu introducció). En aquest cas, simplement volem posar de manifest que la mateixa pregunta amb versions diferents -oberta o tancada- pot produir resultats que difereixen de forma sensible. Són dos els aspectes en els quals poden diferir els resultats. En primer lloc, els entrevistats tenen més tendència a contestar quan es tracta d'una pregunta tancada que en el cas que hagi de respondre espontàniament sense un llistat d'opcions predeterminades. És a dir, en el cas de les versions obertes s'ha observat un

⁷ "general question may have so many facets, or its frame or reference may be so open to alternative definitions, that respondents can answer it only by specifying it in some way". SCHUMAN, H. i PRESSER, S. *Questions and Answers in Attitude Surveys*. Nova York: Academic Press, 1981, pàg. 75.

⁸ "Within a topic area, the sequence of questions should be such as to lead the respondent meaningfully through the process of exploration. Often this can be done by means of the "funnel sequence", which proceeds from the broadest and most open of questions to the most specific". CANNELL, C. i KAHN, R. "Interviewing", dins G. Linzey i E. Aronson (ed.). *The Handbook of Social Psychology*. Massachusetts: Addison-Wesley, 1968. Vol. II, pàg. 571.

augment significatiu de la *no resposta*. En segon lloc, els entrevistats poden donar respostes diferents segons l'estructura de la pregunta.

En el nostre cas aquest és un efecte molt circumscrit. En primer lloc, ja hem indicat que són molt poques les preguntes obertes que hem utilitzat en el qüestionari. I, per altra banda, en pràcticament tots els casos es va demanar a l'alcalde que expliqués amb més deteniment la resposta que havia donat en una pregunta anterior. El fet que gairebé totes les preguntes obertes consistissin en brindar la possibilitat d'especificar les raons que havien dut a l'entrevistat a mantenir una certa posició davant una pregunta ens allunya, doncs, de la influència que pot produir en utilitzar aquest tipus de format. D'una banda, no pot comportar un nivell de *no resposta* més alt. En efecte, no té massa sentit suposar que si els entrevistats han donat una resposta no puguin esmentar les raons que l'han decantat a mantenir una certa posició. De l'altra, la mateixa raó ens fa pensar que, per bé que es suggerissin les respostes, difícilment podríem citar algun argument que l'alcalde no hagués tingut en compte a l'hora de calibrar la seva posició.

5.- La conjuntura política, social i econòmica pot tenir un pes en la resposta dels entrevistats.

Un dels elements que s'ha de tenir més present a l'hora d'analitzar els resultats d'una enquesta són les *dates* en què aquesta s'ha dut a terme. Escollir incorrectament els dies del treball de camp és una de les grans fonts d'errors. En la majoria dels casos, però, és un tipus d'efecte *no previsible*. Quan es comença el treball de camp d'una enquesta és impossible estar segur que no es produirà algun esdeveniment que pugui tenir una influència directa en les respostes dels entrevistats. Encara que de forma modesta, aquest és un efecte que ha pogut tenir una certa incidència en la nostra enquesta. En efecte, les dates durant les quals vàrem entrevistar als alcaldes van coincidir amb la presència en les primeres pàgines dels diaris de la majoria de casos de corrupció política que van afectar al govern central, dirigit pel Partit Socialista Obrer Espanyol. En realitat, però, només pot haver afectat a *dues* preguntes del qüestionari. La primera fa referència a les

característiques que ha de tenir un alcalde per a exercir el càrrec, el terme honestedat va recollir un nombre d'adhesions probablement superior a les que hagués despertat amb una altra conjuntura política. La segona pregunta té com a objectiu valorar un conjunt d'organitzacions polítiques i sindicals, entre les quals vam demanar als entrevistats de valorar al PSOE. Per aquest motiu, hem decidit no incloure en la nostra anàlisi la primera de les preguntes i, pel que fa a la valoració del PSOE, com a mínim hem advertit repetides vegades al llarg del text la possible existència de l'efecte de la conjuntura en què va ser realitzada l'enquesta.

Entrevista: _____ Nom del municipi: _____ Codi Municipi: _____

Nom de l'entrevistat: _____ Data entrevista: ____/____/____

1.- PER COMENÇAR, I INDEPENDENTMENT QUE HAGI ESTAT O NO COM A CAP DE LLISTA, EM PODRIA DIR A QUINES ELECCIONS MUNICIPALS S'HA PRESENTAT? EN QUINES VA SORTIR ELEGIT? I EN QUINES ERA CAP DE LLISTA? PER A QUINS PARTIT/S S'HA PRESENTAT?

	Presentat	Elegit	Cap de llista	Partit
1979	1	1	1	
1983	1	1	1	
1987	1	1	1	
1991	1	1	1	

2.- S'HA PRESENTAT A ALGUNA ALTRA CONVOCATÒRIA ELECTORAL?

Sí 1
No 2 (aneu a p.4)

3.- A QUINA/ES? I PER QUIN PARTIT POLITIC? VA SORTIR ELEGIT?

	Presentat	Partit	Elegit
Generals 1977	1		1
Generals 1979	1		1
Generals 1982	1		1
Generals 1988	1		1
Generals 1989	1		1
Generals 1993	1		1
Autonòmiques 1980	1		1
Autonòmiques 1984	1		1
Autonòmiques 1988	1		1
Autonòmiques 1992	1		1
Europees 1987	1		1
Europees 1989	1		1

4.- QUIN ANY VA ACCEDIR PER 1ª VEGADA AL CÀRREC D'ALCALDE?

19

(NOMÉS PELS EXALCALDES)

4.-a. I QUAN VA DEIXAR DE SER-HO? (LA 1ª VEGADA)

19

5.- HA ESTAT ALGUNA ALTRA VEGADA ALCALDE DE LA CIUTAT?

Sí 1
No 2 (aneu a p.6)

5.-a. QUIN ANY VA ACCEDIR PER 2ª VEGADA AL CÀRREC D'ALCALDE? I QUAN VA DEIXAR DE SER-HO?

Va accedir per 2a. vegada: 19

Va deixar de ser-ho: 19

6.- PER QUIN MOTIU VA DEIXAR DE SER ALCALDE?

	1a. vegada	2a. vegada
Per una decisió del partit que representava	1	1
El seu partit va perdre les eleccions	2	2
Per una decisió personal	3	3
Per una manca d'acord amb les altres forces polítiques de la ciutat	4	4
Per una moció de censura	5	5
Altres	6	6
NC	7	7

(PER TOTS)

7.- LA FORÇA POLITICA QUE VOSTÈ REPRESENTAVA TÉNIA MAJORIA ABSOLUTA EN EL CONSISTORI?

1ª Mandat 2ª Mandat 3ª Mandat 4ª Mandat

Sí 1 1 1 1
No 2 2 2 2

8.- EN L'EQUIP DE GOVERN HI HAVIA MEMBRES D'ALTRES FORCES POLITIQUES?

1ª Mandat 2ª Mandat 3ª Mandat 4ª Mandat

Sí 1 1 1 1
No 2 2 2 2

9.- I QUINS PARTITS FORMEN/AVEN PART DE L'EQUIP DE GOVERN?

1ª Mandat 2ª Mandat 3ª Mandat 4ª Mandat

PSUC/IC 01 01 01 01
ERC 02 02 02 02
PSC 03 03 03 03
CDS 04 04 04 04
UCD 05 05 05 05
CDC 06 06 06 06
UDC 07 07 07 07
CIU 08 08 08 08
AP/PP 09 09 09 09
Independents 10 10 10 10
Altres 11 11 11 11
NS-NC 12 12 12 12

10.- EN RELACIÓ ALS ACORDS QUE VA REALITZAR AMB AQUESTES FORCES, VAN TENIR MOLTA, BASTANT, POC A GENS D'AUTONOMIA RESPECTE L'APARELL CENTRAL DEL SEU PARTIT?

1ª Mandat 2ª Mandat 3ª Mandat 4ª Mandat

Molta autonomia 1 1 1 1
Bastant autonomia 2 2 2 2
Poca autonomia 3 3 3 3
Cap autonomia 4 4 4 4
NS-NC 5 5 5 5

11.- QUINA INFLUÈNCIA TÉNIA L'ORGANITZACIÓ LOCAL DEL SEU PARTIT EN LES DECISIONS QUE HAVIA DE PRENDRE L'AJUNTAMENT DAVANT UN PROBLEMA DE CONTINGUT ESTRICTEMENT POLITIC? I QUINA CREU QUE HAURIA DE SER LA INCIDÈNCIA?

Era Hauria de ser

Molta influència 1 1
Bastant influència 2 2
Poca influència 3 3
Cap influència 4 4
De fet, no hi havia orgz. local 5 5
Altres 6 6
NS 7 7
NC 8 8

12.- I L'APARELL CENTRAL DEL PARTIT, QUINA ERA LA SEVA INCIDÈNCIA? I QUINA CREU QUE HAURIA DE SER?

Era Hauria de ser

Molta incidència 1 1
Bastant incidència 2 2
Poca incidència 3 3
Cap incidència 4 4
Altres 5 5
NS 6 6
NC 7 7

13.- TÉNIA UNA DEDICACIÓ EXCLUSIVA A LA TASCA D'ALCALDE O BÉ NOMÉS LI DEDICAVA DEDICAR UN TEMPS PARCIAL?

1ª Mandat 2ª Mandat 3ª Mandat 4ª Mandat

Dedicació exclusiva 1 1 1 1
Temps parcial 2 2 2 2
Exerceixia quan pot/dia 3 3 3 3
Altres 4 4 4 4
NC 5 5 5 5

14.- A MÉS DE SER ALCALDE, EXERCEIX/A PARALLELAMENT ALGUN ALTRE CÀRREC DELS QUE LI CITARÉ A CONTINUACIÓ?

	Durant quan
Diputat al Parlament de Catalunya.....	01 _____
Diputat al Parlament de Madrid.....	02 _____
Diputat al Parlament Europeu.....	03 _____
Senador.....	04 _____
President Consell Comarcal.....	05 _____
Membre del Consell Comarcal.....	06 _____
President de la Diputació.....	07 _____
Diputat Provincial.....	08 _____
Altres.....	09 _____
No n'exerceix cap.....	10 _____

15.- I D'AQUESTS N'HAVIA EXERCIT ALGUN ABANS DE SER ALCALDE?

	Quan
Diputat al Parlament de Catalunya.....	01 _____
Diputat a les Corts Generals.....	02 _____
Diputat al Parlament Europeu.....	03 _____
Senador.....	04 _____
President Consell Comarcal.....	05 _____
Membre del Consell Comarcal.....	06 _____
President de la Diputació.....	07 _____
Diputat Provincial.....	08 _____
Altres.....	09 _____
No n'havia exercit i no exerceix.....	10 _____

(NOMÉS PELS EXALCALDES)

15.-a. I ACTUALMENT N'EXERCEIX ALGUN?

	Des de quan
Diputat al Parlament de Catalunya.....	01 _____
Diputat a les Corts Generals.....	02 _____
Diputat al Parlament Europeu.....	03 _____
Senador.....	04 _____
President Consell Comarcal.....	05 _____
Membre del Consell Comarcal.....	06 _____
President de la Diputació.....	07 _____
Diputat Provincial.....	08 _____
Altres.....	09 _____
No n'havia exercit i no exerceix.....	10 _____

16.- DINS DE QUALSEVOL ADMINISTRACIÓ HI HA UNA TASCA POLÍTICA I UNA ALTRE TÈCNICA. VOSTÈ, EN EL MOMENT COM CONSIDERAUA EN EL MOMENT DE SER ALCALDE LA SEVA TASCA:

Només tècnica.....	1
Més tècnica que política.....	2
Tan tècnica com política.....	3
Més política que tècnica.....	4
Només política.....	5
NS.....	6
NC.....	7

(NOMÉS PELS EXALCALDES)

16.-a. I, EN LA MATEIXA ESCALA, COM SITUARIA LA TASCA D'ALCALDE AVUI EN DIA:

Només tècnica.....	1
Més tècnica que política.....	2
Tan tècnica com política.....	3
Més política que tècnica.....	4
Només política.....	5
NS.....	6
NC.....	7

17.- A L'HORA DE TIRAR ENDAVANT UNA DETERMINADA POLÍTICA PÚBLICA EN EL SEU AJUNTAMENT, QUIN CRITERI PREVALIA MÉS?

Només tècnic.....	1
Més tècnic que polític.....	2
Tan tècnic com polític.....	3
Més polític que tècnic.....	4
Només polític.....	5
NS.....	6
NC.....	7

(NOMÉS PELS EXALCALDES)

17.-a. I QUIN CRITERI CREU VOSTÈ QUE PREVAL MÉS ACTUALMENT?

Només tècnic.....	1
Més tècnic que polític.....	2
Tan tècnic com polític.....	3
Més polític que tècnic.....	4
Només polític.....	5
NS.....	6
NC.....	7

18.- VOSTÈ COM A ALCALDE ES CONSIDERAUA:

Principalment, un representant de la voluntat popular.....	1
Principalment, un gestor públic.....	2
Ambdós per igual.....	3
Cap de les dues.....	4
Altres.....	5
NS.....	6
NC.....	7

19.- EN UN PAÍS DEMOCRÀTIC EL PODER DE DECISIÓ ESTÀ REPARTIT ENTRE UN NOMBRE DE GRUPS, COSSOS I INSTITUCIONS. QUINA CREU QUE ES/ERA LA INFLUÈNCIA POLÍTICA DELS SEGÜENTS GRUPS, COSSOS I INSTITUCIONS A NIVELL LOCAL?

	Molta	Bastant	Poca	Gens	NS-NC
Els funcionaris de					
l'Administració municipal.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
El secretari de l'Ajuntament.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Els partits polítics.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Els sindicats.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Les organitzacions					
patronals.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Els constructors.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Les empreses.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Els mitjans de					
comunicació social.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
L'església catòlica.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
La Generalitat.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
El Govern central.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
La Diputació.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Les associacions de					
comerciants (botiguers...).....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Les associacions de veïns.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
El Consell comarcal.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5

20.- QUINA CREU QUE HAURIA DE SER LA INFLUÈNCIA DE CADASCUN: MOLTA, BASTANT, Poca O GENS?

	Molta	Bastant	Poca	Gens	NS-NC
Els funcionaris de					
l'Administració municipal.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
El secretari de l'Ajuntament.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Els partits polítics.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Els sindicats.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Les organitzacions					
patronals.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Els constructors.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Les empreses.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Els mitjans de					
comunicació social.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
L'església catòlica.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
La Generalitat.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
El Govern central.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
La Diputació.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Les associacions de					
comerciants (botiguera...).....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
Les associacions de veïns.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5
El Consell comarcal.....	1.....	2.....	3.....	4.....	5

21.- A D'ALTRES PAÏSOS EUROPEUS, EL FET DE SER ALCALDE ES CONSIDERA COM L'INICI D'UNA CARRERA POLÍTICA. VOSTÈ PENSA QUE EN L'ACTUALITAT A CATALUNYA SUCCEEIX EL MATEIX? I CREU QUE HAURIA DE SER AIXÍ?

	Actualment	Hauria de ser
Si	1	1
No.....	2	2
Altres.....	3	3
NS.....	4	4
NC.....	5	5

22.- EL FET QUE ELS ALCALDES TINGUIN MÉS D'UN CÀRREC -ÉS A DIR, QUE TINGUIN ALGUNA RESPONSABILITAT EN ALTRES ADMINISTRACIONS- LI SEMBLA:

Més aviat positiu	1
Més aviat negatiu.....	2
Ni negatiu ni positiu	3
Altres.....	4
NS.....	5
NC.....	6

23.- QUINES RAONS DONARIA PER EXPLICAR LA SEVA RESPOSTA?

24.- ESTARIA D'ACORD AMB UNA LLEI QUE LIMITÉS EL MANDAT DELS ALCALDES?

Si	1
No.....	2
Depèn.....	3
NS.....	4
NC.....	5

25.- QUINES RAONS DONARIA PER EXPLICAR LA SEVA RESPOSTA?

26.- DE LES CARACTERÍSTIQUES QUE LI CITARÉ A CONTINUACIÓ, QUINA CREU VOSTÈ QUE HA DE SER LA PRINCIPAL QUE HA DE TENIR UN ALCALDE? I LA SEGONA?

	1a. caracte.	2a. Caracte.
Eficac/Bon Gestor.....	01	01
Honestat.....	02	02
Capacitat de diàleg	03	03
Comunicador	04	04
Negociador.....	05	05
Receptor de demandes socials.....	06	06
Dinamitzador/emprenedor.....	07	07
Cap d'aquestes.....	08	08
Totes.....	09	09
NS.....	10	10
NC.....	11	11

27.- QUINA CREU QUE ÉS LA PRINCIPAL FUNCIÓ QUE TÉ LA FIGURA D'ALCALDE?

Coordinador.....	01
Impulsor.....	02
Comunicador	03
Executor.....	04
Negociador.....	05
Receptor de demandes socials.....	06
Dinamitzador/emprenedor.....	07
Totes per igual	08
Cap d'aquestes.....	09
Altres.....	10
NS.....	11
NC.....	12

(NOMÉS PELS EXALCALDES)

27.-a. QUINS CANVIS CREU QUE HA SOFERT LA FIGURA D'ALCALDE EN RELACIÓ A QUAN VOSTÈ HO ERA?

28.- QUIN ÉS/ERA L'ASPECTE MÉS POSITIU DE SER ALCALDE?

29.- I L'ASPECTE MÉS NEGATIU?

30.- EL FET DE SER ALCALDE LI DÓNARVA DONAR MOLTA, BASTANT, POCA O CAP FORÇA EN EL SI DEL PARTIT QUE REPRESENTAVA?

Molta.....	1
Bastant.....	2
Poca.....	3
Gens.....	4
Altres.....	5
NS.....	6
NC.....	7

31.- ACTUALMENT, ESTÀ AFILIAT A ALGUN PARTIT POLÍTIC?

Si.....	1
No.....	2 (aneu a p.35)
NC.....	3 (aneu a p.35)

32.- A QUIN?

IC.....	01
PSUC.....	02
PCC.....	03
ERC.....	04
PSC.....	05
CDS.....	06
CDC.....	07
UDC.....	08
PP.....	09
Altres.....	10
NC.....	11

33.- QUIN ANY S'HI VA AFILIAR?

19

34.- QUINS CÀRRECS TÉ ACTUALMENT EN EL PARTIT? N'HAVIA TINGUT ALGUN ALTRE?

TÉ:

HA TINGUT:

35.- HA ASSISTIT A ALGUN CONGRÉS DEL SEU PARTIT? (PER ALS QUE NO ESTAN AFILIATS, "HA ASSISTIT A ALGUN CONGRÉS DEL PARTIT QUE REPRESENTAVA")

A tots.....	1
A alguns.....	2
A cap.....	3 (aneu a p.37)
No ho recorda.....	4 (aneu a p.37)
NC.....	5 (aneu a p.37)

36.- QUIN ÉS L'ÚLTIM CONGRÉS A QUÈ HA ASSISTIT?

37.- HA ESTAT AFILIAT A ALGUN ALTRE PARTIT? (PER ALS QUE NO ESTAN AFILIATS: "HAVA ESTAT AFILIAT A ALGUN PARTIT POLÍTIC")

Si.....	1
No.....	2 (aneu a p.40)
NC.....	3 (aneu a p.40)

38.- A QUIN/S PARTIT/S?

39.- QUINS CÀRRECS HA TINGUT EN AQUEST/S PARTIT/S?

1a. Partit:

2a. Partit:

39.-a. QUANT VA AFILIAR-SE? I QUAN VA DONAR-SE DE BAIXA?

Va afiliar-se: 19

Va donar-se de baixa: 19

40.- ACTUALMENT, ESTÀ AFILIAT A ALGUN SINDICAT?

Si 1 (aneu a p.42)

No 2

NC 3 (aneu a p.44)

41.- HO HAVIA ESTAT ANTERIORMENT?

Si 1

No 2 (aneu a p.44)

NC 3 (aneu a p.44)

41.-a. QUIN ANY VA DEIXAR-LO?

19

42.- A QUIN?

- UGT 1
- CCOO 2
- USO 3
- CNT 4
- Unió de Pagesos 5
- Altres 6
- NC 7

43.- QUIN ANY S'HI VA AFILIAR?

19

44.- EM PODRIA VALORAR DE 0 A 10 -ESSENT O LA PUNTUACIO MÉS BAIXA I 10 LA MÉS ALTA- AQUEST CONJUNT D'ORGANITZACIONS:

	0-10	NS	NC
UDC	<input type="text"/>	11	12
PSC	<input type="text"/>	11	12
ERC	<input type="text"/>	11	12
PSOE	<input type="text"/>	11	12
CIU	<input type="text"/>	11	12
IC	<input type="text"/>	11	12
PP	<input type="text"/>	11	12
Unió de Pagesos	<input type="text"/>	11	12
UGT	<input type="text"/>	11	12
CCOO	<input type="text"/>	11	12
Diputació	<input type="text"/>	11	12

45.- QUAN VOSTÈ ERA NEN O ADOLESCENT A CASA SEVA ES PARLAVA DE POLÍTICA:

- Molt sovint 1
- Bastant sovint 2
- Poc sovint 3
- Mai 4
- Altres 6
- NS 8
- NC 7

46.- CONSIDERA QUE L'AMBIENT QUE ES VIVIA A CASA SEVA ERA:

- Molt catalanista 1
- Bastant catalanista 2
- Poc catalanista 3
- Gens catalanista 4
- NS 5
- NC 6

47.- I CREU QUE L'AMBIENT QUE ES VIVIA A CASA SEVA ERA:

- Molt religiós 1
- Bastant religiós 2
- Poc religiós 3
- Gens religiós 4
- NS 5
- NC 6

48.- PEL QUE VOSTÈ RECORDA, AMB QUIN DELS DOS BÀNDOLS DE LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA SIMPATITZAVA LA FAMÍLIA DEL SEU PARE? I LA DE LA SEVA MARE?

	Paterna	Materna
Nacionals	1	1
Republicans	2	3
Cap dels dos	3	3
No ho recorda	4	4
NC	5	5

49.- EM PODRIA DIR SI LA FAMÍLIA DEL SEU PARE ERA MOLT, BASTANT, POC O GENS POLITITZADA? I ERA MOLT, BASTANT, POC O GENS CATALANISTA? I, FINALMENT, ERA UNA FAMÍLIA MOLT, BASTANT, POC O GENS RELIGIOSA? I PEL QUE FA A LA FAMÍLIA DE LA SEVA MARE?

	Paterna	Materna
Molt polititzada	1	1
Bastant polititzada	2	2
Poc polititzada	3	3
Gens polititzada	4	4
Altres	5	5
NS	6	6
NC	7	7

	Paterna	Materna
Molt catalanista	1	1
Bastant catalanista	2	2
Poc catalanista	3	3
Gens catalanista	4	4
Altres	5	5
NS	6	6
NC	7	7

	Paterna	Materna
Molt religiosa	1	1
Bastant religiosa	2	2
Poc religiosa	3	3
Gens religiosa	4	4
Altres	5	5
NS	6	6
NC	7	7

50.- EN QUINA PUNT DE LA SEGÜENT ESCALA IDEOLÒGICA CONSIDERA VOSTÈ QUE S'HAURIA COL·LOCAT EL SEU PARE? I LA SEVA MARE?

	Pare	Mare
Extrema esquerra	01	01
Esquerra	02	02
Centre esquerra	03	03
Centre	04	04
Centre dreta	05	05
Dreta	06	06
Extrema dreta	07	07
Apolític	08	08
NS	09	09
NC	10	10

51.- I DE LA SEGÜENT, ON S'HAURIA SITUAT EL SEU PARE? I LA SEVA MARE?

	Pare	Mare
Únicament català.....	1.....	1.....
Més català que espanyol.....	2.....	2.....
Tan espanyol com català.....	3.....	3.....
Més espanyol que català.....	4.....	4.....
Únicament espanyol.....	5.....	5.....
NS.....	6.....	6.....
NC.....	7.....	7.....
No procedeix.....	8.....	8.....

52.- EL SEU PARE, PERTANYIA A ALGUN PARTIT O ASSOCIACIÓ POLÍTICA? I LA SEVA MARE?

	Pare	Mare
Si.....	1.....	1.....
No.....	2.....	2 (aneu a p.54)
NS.....	3.....	3 (aneu a p.54)
NC.....	4.....	4 (aneu a p.54)

53.- A QUIN PARTIT O ASSOCIACIÓ PERTANYIEN:

Pare

Mare

54.- EL SEU PARE HAVIA EXERCIT ALGUN CÀRREC PÚBLIC? I LA SEVA MARE?

	Pare	Mare
Si.....	1.....	1.....
No.....	2.....	2 (aneu a p.56)
NS.....	3.....	3 (aneu a p.56)
NC.....	4.....	4 (aneu a p.56)

55.- EM PODRIA DIR QUIN/S ?

Pare

Mare

56.- EM PODRIA INDICAR SI A LA SEVA FAMÍLIA HI HA ALGUNA ALTRA PERSONA (AVIA, ONCLE, ...) QUE S'HAGI DEDICAT, EN MAJOR O MENOR GRAU, A LA POLÍTICA EN QUALSEVOL DELS SEUS DIFERENTS ASPECTES (AFILIAT A UN PARTIT, CÀRREC ELECTE, DIRIGENT ...)?

Parentiu	Relació amb la política
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>

57.- CONSIDERA QUE LA SEVA FAMÍLIA ERA DE CLASSE:

Alta.....	1.....
Mitjana-alta.....	2.....
Mitjana-mitjana.....	3.....
Mitjana-baixa.....	4.....
Baixa.....	5.....
Altres.....	6.....
NS.....	7.....
NC.....	8.....

58.- EM PODRIA DIR SI EL SEU PARE:

Treballava per compte propi.....	1.....
Treballava per compte d'altri.....	2.....
A l'Administració.....	3.....
Altres.....	4.....
No ho recorda.....	5.....
NC.....	6.....

59.- QUINA PROFESSIONI TENIA EL SEU PARE?

60.- LA SEVA MARE:

Treballava per compte propi.....	1.....
Treballava per compte d'altri.....	2.....
A l'Administració.....	3.....
Mestressa de casa.....	4.....
Altres.....	6.....
No ho recorda.....	6.....
NC.....	7.....

61.- QUINA PROFESSIONI TENIA LA SEVA MARE?

DADES D'IDENTIFICACIÓ

62.- SEXE:

Home.....	1.....
Dona.....	2.....

63.- EM PODRIA DIR LA DATA DEL SEU NAIXEMENT:

Dia Mes Any

64.- I LA LOCALITAT ON VA NÉIXER:

Localitat:

Província:

65.- (només pels que van néixer fóra de catalunya) QUIN ANY VA ARRIBAR A CATALUNYA? I AL MUNICIPI EN EL QUAL ÉS/ VA SER ALCALDE?

Catalunya 19

Municipi alcalde 19

66.- I ACTUALMENT, QUIN ÉS EL SEU MUNICIPI DE RESIDÈNCIA:

67.- I EN QUINA LOCALITAT VAN NÉIXER ELS SEUS PARES:

	Localitat	Província
Pare	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Mare	<input type="text"/>	<input type="text"/>

68.- (només per als que van néixer fóra de catalunya) I, APROXIMADAMENT, CAP A QUIN ANY VAN ARRIBAR A CATALUNYA?

Pare 19

Mare 19

69.- EM POT DIR SI VOSTÈ ESTÀ:

- Casal/da.....1
- Solter/a.....2
- Separat/da.....3
- Divorciat/da.....4
- Viduo/a.....5
- Altres.....6
- NC.....7

70.- QUANTS FILLS TÉ:

- Un.....1
- Dos.....2
- Tres.....3
- Quatre.....4
- Cinc.....5
- Més de cinc.....6
- Cap.....7
- NC.....8

71.- QUINA ÉS LA SEVA LLENGUA HABITUAL? I LA DEL SEU PARE? I LA DE LA SEVA MARE? I LA DE LA SEVA/SEU CONJUGE?

	Alcalde	Pare	Mare	Conjuge
Català.....1	1	1	1	1
Castellà.....2	2	2	2	2
Altres.....3	3	3	3	3
NS.....4	4	4	4	4
NC.....5	5	5	5	5

72.- QUIN ESTUDIS TÉ ACABATS:

- No té estudis.....1
 - Estudis primaris.....2
 - Batxillerat elemental (EGB, FP 1).....3
 - Batxillerat superior (BUP, COU, FP 2).....4
 - Estudis universitaris de grau mitjà.....5
 - Estudis universitaris de grau superior.....6
 - Altres.....7
 - No ho recorda.....8
 - NC.....9
- (aneu a p.74)

73.- QUINA CARRERA HA ESTUDIAT? NHA ESTUDIAT ALGUNA ALTRA?

74.- EM PODRIA INDICAR SI ELS ESTUDIS QUE HA REALITZAT HAN ESTAT EN UN CENTRE PÚBLIC O PRIVAT, I, EN AQUEST CAS, SI ERA RELIGIÓS O LAIC?

	Religiós			Si	No	NS-NC	(ORDRE)
	Pub.	Priv.	NS-NC				
Estudis primaris.....1	2	3	1	2	3		
Batxillerat elemental (EGB, FP1).....1	2	3	1	2	3		
Batxillerat superior (BUP, COU, FP2).....1	2	3	1	2	3		
Estudis universitaris de grau mitjà...1	2	3	1	2	3		
Estudis universitaris de grau superior1	2	3	1	2	3		
Altres.....1	2	3	1	2	3		

75.- I EM PODRIA INDICAR DE QUIN ORDRE RELIGIÓS ERA? ↑

- 76.- RESPECTE AL SENTIMENT RELIGIÓS, VOSTÈ ES CONSIDERA:
- Catòlic practicant.....1
 - Catòlic no practicant.....2
 - No creient.....3
 - Creient d'altres religions.....4
 - Agnòstic.....5
 - NS.....6
 - NC.....7

77.- EN QUIN PUNT DE LA SEGÜENT ESCALA IDEOLÒGICA ES SITUARIA VOSTÈ?

- Extrema esquerra.....01
- Esquerra.....02
- Centre esquerra.....03
- Centre.....04
- Centre dreta.....05
- Dreta.....06
- Extrema dreta.....07
- Apolític.....08
- NS.....09
- NC.....10

78.- I VOSTÈ SE SENT:

- Únicament català.....1
- Més català que espanyol.....2
- Tan espanyol com català.....3
- Més espanyol que català.....4
- Únicament espanyol.....5
- NS.....6
- NC.....7

79.- DE QUE TREBALLAVA ABANS DE SER ALCALDE DE?

80.- I ERA:

- Per compte propi.....1
- Per compte d'altri.....2
- A l'Administració.....3
- Altres.....4
- NC.....5

(NOMÉS PELS EXALCALDES)

81.- CONTINUA TREBALLANT EN AQUEST LLOC?

- Si.....1 (aneu a p.84)
- No.....2
- Altres.....3
- NC.....4

81.a. AL DEIXAR DE SER ALCALDE VA TREBALLAR:

- Per compte propi.....1
- Per compte d'altri.....2
- A l'Administració.....3
- Altres.....4
- NC.....5

81.b. I REALITZANT QUIN TIPUS DE FEINA?

(NOMÉS PELS ALCALDES)

81.c. ACTUALMENT TREBALLA EN EL MATEIX LLOC?

- Si.....1 (aneu a p.84)
- No.....2
- NC.....3

82.- TREBALLA PER COMPTÉ PROPI O D'ALTRI?

- Per compte propi.....1
- Per compte d'altri.....2
- A l'Administració.....3
- Altres.....4
- NC.....5

(PER TOTS)

83.- QUINA ÉS LA SEVA PROFESSIONIÓ ACTUAL?

84.- TÉ INTENCIÓ, EN UN FUTUR PRÒXIM, DE CONTINUAR LA SEVA CARRERA POLÍTICA?

- Sí1
No.....2 (final entrevista)
Altres.....3 (final entrevista)
NC.....4 (final entrevista)

85.- EN QUIN ÀMBIT LI AGRADARIA TREBALLAR?

- En l'organització del partit al que pertanyo.....1 (final entrevista)
En l'Administració pública (no càrrec electe).....2
Com a càrrec electe.....3 (aneu a p.87)
Altres.....4 (final entrevista)
NS.....5 (final entrevista)
NC.....6 (final entrevista)

86.- EN QUINA ADMINISTRACIÓ LI AGRADARIA TREBALLAR?

- Municipal.....1
Provincial.....2
Comarcal.....3
Autonòmica.....4
De l'Estat.....5
Altres.....6
NS.....7
NC.....8

86.- I REALITZANT QUIN TIPUS DE FEINA?

(FINAL ENTREVISTA)

87.- I QUIN CÀRREC LI AGRADARIA EXERCIR?

- Regidor.....1
Diputat al Parlament de Catalunya.....2
Diputat al Parlament de Madrid.....3
Diputat al Parlament Europeu.....4
Altres.....5
NS.....6
NC.....7

(FINAL ENTREVISTA)

Annex IV
Membres de les executives nacionals del
PSC i CDC

IV Congrés del Partit dels Socialistes de Catalunya (1984)

Comissió Executiva Nacional

Joan Reventós
Raimon Obiols
Lluís Armet
J.Mª Sala
Pasqual Maragall Alcalde Barcelona
Higini Clotas
Juan Marcet
Carlos Navarro
Joaquím Llach
Rosa Barenys
Jordi Font
Santiago Riera
José Alvarez
Juan Mauri
Pere Narbona
LL. Mª de Puig
Mercedes Aroz
Lluís García
Miguel Iceta
Ernest Maragall
Jordi Menéndez
Manuel Royes Alcalde Terrassa
Jaume Sobraqués

Membres del Plenari

Joan Comas
J. Mª Aibelló Alfonso
Anna Balletbó
Joan Blanch Alcalde Badalona
Antoni Dalmau
Juanjo Ferreiro
Florencio Gil
Ernest Lluch

Agustín Marina
Francesc Martí Jusmet
Eduardo Martín Toval
Marta Mata
Isidre Molas
Joaquim Nadal
Ignasi Pujana
Antonio Santiburcio
Narcís Serra
Josep Mª Triginer
Josep verde i Aldea
Ramon Vilalta

Alcalde Castelldefels

Alcalde Girona

Alcalde Hospitalet

V Congrés del Partit dels Socialistes de Catalunya (1987)

Comissió Executiva Nacional

Joan Reventós
Raimon Obiols
Lluís Armet
J. Mª Sala
Miquel Iceta
Pasqual Maragall Alcalde Barcelona
Manuel Royes Alcalde Terrassa
Higini Clotes
Joan Marcet
Carles Navarro
Jaume Sobraqués
Jordi Menéndez
Ernest Lluch
Pepe Alvarez
Pere Narbona
Manuela de Madre
Rafael Madueño
Pere Ayguadé
Jordi Font
Antoni Siurana Alcalde Lleida
Antoni Dalmau
Joaquím Llach
Lluís Garcia
Mercedes Aroz
Ernest Maragall
LL. Mª de Puig
MM. Albert Batlle

Membres del Plenari

Marta Mata
Narcís Serra
Josep Verde i Aldea
Rosa Barenys

Isidre Molas
Joaquim Nadal
Francesc Martí Jusmet
José Montilla
Antoni Santiburcio
Florencio Gil
Ramon Vilalta
J. José Ferreiro
Joan M. Abelló Alfonso
Eduardo Martín Toval
Núria Albó
Joan Comas
Anna Balletbó
Agustín Marina
Joan Blanch
Ignasi Pujana

Alcalde Girona

Alcalde Cornellà

Alcalde La Garriga

Alcalde Castelldefels

Alcalde Badalona

Alcalde Hospitalet

VI Congrés del Partit dels Socialistes de Catalunya (1990)

Comissió Executiva Nacional

Joan Reventós	
Raimon Obiols	
Lluís Armet	
J. M ^a Sala	
Miquel Iceta	
Pasqual Maragall	Alcalde Barcelona
Rosa Martí	Alcalde Parets del Vallès
Manuel Royes	Alcalde Terrassa
Higini Clotas	
Joan Marcet	
Antoni Castells	
Mercedes Aroz	
Ernest Lluch	
Santiago Riera	
Joaquím Llach	
Jaume Sobraqués	
Núria Gispert	
Francesca Martín	
Rafael Madueño	
Ramon Aleu	Alcalde Falset
Jordi Font	
Anna Terron	
Antoni Poveda	
Anna Balletbó	
Albert Batlle	
Ernest Maragall	
Carles Navarro	
Antoni Siurana	Alcalde Lleida
Xavier Soto	
Montserrat Tura	Alcalde Mollet del Vallès

Membres del Plenari

Antoni Dalmau

Joan M. Abelló Alfonso

Rosa Barenys

Joan Blanch

Alcalde Badalona

Cati Carreras

Manuela de Madre

LL. Mª de Puig

Juan José Farreiro

Francesc Martí Jusmet

Marta Mata

Isidre Molas

Alcalde Cornellà

José Montilla

Dagoberto Moreno

Joaquím Nadal

Alcalde Girona

Ignasi Pujana

Alcalde Hospitalet

Antonio Santiburcio

Narcís Serra

Jordi Solé

Ramon Vilalta

VII Congrés del Partit dels Socialistes de Catalunya (1993)

Comissió Executiva Nacional

Joan Raventós
Raimon Obiols
Josep Borrrell
Pasqual Maragall
J. Mª Sala
Narcís Serra

Alcalde Barcelona

Executius

Josep Abelló
Lluís Armet
Mercedes Aroz
Rosa Barenys
Anna Balletbó
Joan Blanch
Manuel Bustos
Josep Clofent
Joan Cios
Higini Clotas
Antoni Dalmau
Daniel Fernández
Jordi Font
Arseni Gibert
Carolina Homar
Miquel Iceta
Ernest Llach
Manuela de Madre
Ernest Maragall
Joan Marcet
Rosa Martí
Francesca Martín
Marta Mata
José Montilla
Joaquím Nadal

Alcalde Reus

Alcalde Badalona

Alcalde Sta. Coloma de Gramanet

Alcalde Cornellà
Alcalde Girona

Manuel Royes
Antoni Siurana
Jordi Solé
Antoni Santiburcio
Xavier Soto
Anna Terrón
Ricard Torrell
Montserrat Tura
Ramon Vilalta

Alcalde Terrassa
Alcalde Lleida

Alcalde Mollet del Vallès

VII Congrés de Convergència Democràtica de Catalunya (1986)

Comitè Executiu Nacional

Ramon Trias Fargas

Jordi Pujol

Miquel Roca

Antoni Comas

Macià Alavedra

Josep Mª Cullerell

Josep Ll. Argemí

Josep Azuara

Alcalde Masnou

Josep Caminal

Ramon Camp

Antoni Casanovas

Joaquim Ferrer

Agustí Gallart

Ramon Garriga

Càies Gasòliba

Rafael Hinojosa

Antoni Jordà

Josep Lòpez de Lerma

Josep Mariné

Àngela Miquel

Joaquim Molins

Joan Oliveras

Manuel Oronich

Antoni Subirà

Jordi Vila

VIII Congrés de Convergència Democràtica de Catalunya (1989)

Comitè Executiu Nacional

Jordi Pujol
Miquel Roca
Josep Caminal
Ramon Trias
Antoni Comas
Antoni Subirà
Joaquim ferrer
Víctor Vila
Josep Ll. Argemí
Josep López de Lerma
Estanis Felip
Joan Mª Pujals Alcalde Vila-Seca i Salou
Enric Renau
Josep Azuara Alcalde Masnou
Pere Esteve
Antoni Marcet
Macià Alavedra
Josep Mª Cullell
Mª Eugènia Cuenca
Joan Aymerich Alcalde Sant Cugat
Enric Mauri
Rafael Hinojosa
Max Canher
Manuel Ferrer
Càrles Gasòliba
Joaquim Molins
Feliu Guillaumes
Joaquima Alemany
Manuel Oronich Alcalde Lleida

IX Congrés de Convergència Democràtica de Catalunya (1992)

Comitè Executiu Nacional

Jordi Pujol
Pere Esteve
Felip Puig
Ramon Camp
Joaquim Ferrer
Francesc Homs
Jaume Ciurana
Joan Raventós
Josep López de Lerma
Josep Micaló
Isidre Gavín
Meritxell Borràs
Joan Mª Pujals
Miquel Roca
Josep Caminal
Macià Alavedra
Josep Mª Cullerell
Mª Eugènia Cuenca
Joaquím Triadú
Xavier Trias
Manuel Ferrer
Rafael Hinojosa
Antoni Comas
Joaquima Alemany
Jaume Rosell
Joan Vallvé
Antoni Cruells
Ramon Juncosa
Joaquim Molins
Carles Gasòliba
Pere Macias
Josep Grau
Carles Campuzano
Joan Hortalà
Josep Camps
Josep Poblet
Artur Mas
Josep Rull

Alcalde Riudellots de ls Selva

Alcalde Olot
Alcalde Mollerussa

Alcalde Vila-Seca

X Congrés de Convergència Democràtica de Catalunya (1995)

Comitè Executiu Nacional

Jordi Pujol
Pere Esteve
Felip Puig
Jaon Valivé
Artur Mas
Joan Raventós
Josep Milcaló
Isidre Gavín
Josep Poblet
Josep Rull
Ramon Camp
Joaquim Molins
Joaquim Ferrer
Carles Gasòliba
Miquel Roca
Carles Campuzano
Josep Camps
Ramon Juncosa
Jordi Rodó
Meritxell Borràs
Miquel Renui
Rosa Bruguera
Francesc Homs
Pere Macias
Joan Mª Pujals
Joaquim Triadú
Lluís Recoder
Macià Alavedra
Joaquima Alemany
Jaume Ciurana
Antoni Comas
M^a.Eugènia Cuenca
Josep M^a. Cullell
Rafael Hinojosa
Carme Laura

Alcalde Riudellots de la Selva

Alcalde Vila-Seca

Josep López de Lerma
Francesc J. Marimón
Rosa Ribas
Xavier Trias
Joan Hortalà
Antoni Fernández Teixidó
Josep Grau

Alcalde Mollerussa

Annex V
Diputats al Parlament de Catalunya

DIPUTATS AL PARLAMENT DE CATALUNYA

Cognom	Any naixement	Lloc naixement	Estudis	Partit	Legislatures
Abelló	1906	Montblanc	Dret	PSC	I
Abelló	1949	Reus	Diplomat	PSC	IV
Abelló	1951	Tarragona	Dret	PSC	II, III, IV
Acosta	1937	Màlaga	Dret	PSA	I
Ainaud	1925	Barcelona	Dret	CiU	I
Alavedra	1934	Barcelona	Dret	CiU	I, II, III, IV
Alay	1933	Barcelona	Química	ERC	I, II
Albiol	1945	Godall	Dret	CiU	I, II
Aleu	1948	Tarragona	Enginyeria	PSC	II, III
Aligué	1952	Tàrraga	---	CiU	II, III, IV
Amestoy	1945	Logronyo	Diplomat	PSUC	I
Ardiaca	1909	Balaguer	---	PSUC	I
Arifo	1930	Barcelona	---	CiU	II
Ariza	1957	Navarra	Dret	PP	IV
Armet	1945	Barcelona	Econòmiques	PSC	I, II, III, IV
Amalot	1942	Lleida	---	PP	IV
Ayguadé	1950	Bellpuig	Veterrinària	PSC	I, II, III
Aymerich	1944	St. Cugat	Diplomat	CiU	II, III, IV
Azorín	1920	Barcelona	Dret	AP	II
Bada	1933	Mataró	---	CiU	II, III
Baig	1951	Vilanova	Diplomada	PSC	IV
Barceló	1951	Barcelona	Medicina	PP	IV
Barenys	1938	Barcelona	Diplomat	PSC	I, II, III, IV
Bargalló	1958	Torredembarra	Filologia	ERC	IV
Barrera	1917	Barcelona	Química	ERC	I, II
Basáñez	1942	Castella	Enginyeria	CiU	III
Bassols	1924	Barcelona	Dret	CiU	II, III
Benach	1959	Reus	---	ERC	IV
Benet	1920	Cervera	Història	PSUC	I
Bertran	1930	Gironella	---	CiU	IV
Besa	1935	Lleida	Dret	UCD	I
Bigatà	1939	Sabadell	Dret	CiU	I, II, III
Borja	1941	Barcelona	Sociologia	PSUC	I
Borràs	1943	Balaguer	Història	CiU	I, II, III, IV
Bosch	1962	Barcelona	---	ERC	IV
Bota	1955	Blanes	---	CiU	IV
Bouzà	1943	Barcelona	Dret	AP	III
Boya	1945	Vall aran	---	CiU	IV
Boza	1937	Las Palmas	Diplomat	CiU	II
Bricall	1936	Barcelona	Econòmiques	PSC	II
Bruguera	1940	Sabadell	---	CiU	III, IV
Brunet	1946	Sabadell	Econòmiques	PSC	III
Bueno	1940	Barcelona	Diplomat	AP	II
Busquets	1937	Vall Aran	Filosofia	CiU	II, III
Busquets	1957	Organyà	Diplomat	CiU	IV
Cadevall	1937	Terrassa	Filosofia	PSC	II, III, IV
Calvet	1950	Sabadell	C.Informació	PSUC	I
Calzada	1942	Artesa	Econòmiques	PSUC	I

Cognom	Any naixement	Lloc naixement	Estudis	Partit	Legislatures
Calzada	1946	Olot	---	CIU	II, III, IV
Camp	1954	Mataró	Dret	CIU	I, II, III, IV
Camps	1944	Barcelona	Dret	CIU	I, II, III, IV
Camps	1945	Barcelona	Dret	CIU	I, II, III
Campuzano	1964	Vilanova	Dret	CIU	IV
Canher	1936	Alemanya	Química	CIU	III
Cañellas	1923	Barcelona	Dret	UCD	I
Capdeferro	1940	Bordils	Diplomat	CIU	IV
Capdevila	1936	Hospitalet Ll.	Dret	UCD	I
Carbonell	1916	Barcelona	---	CIU	II
Cardenas	1942	Reus	Química	CIU	II
Carnèr	1929	Igualada	---	UCD	I
Carnicer	1951	Vendrell	Econòmiques	PSC	II, III, IV
Carod-Rovira	1952	Cambrils	Filologia	ERC	III, IV
Carrera	1951	Tarragona	Física	CIU	IV
Casadesús	1953	Ripoll	Química	CIU	IV
Casado	1943	Hospitalet Ll.	---	PSC	I
Casals	1927	Reus	Dret	AP	II
Casals	1941	Vic	Enginyeria	UDC	I
Casals	1959	Barcelona	---	CIU	II, III
Casanoves	1921	Olot	---	ERC	I, II, III
Casares	1927	Tarragona	Dret	PSC	I, II
Casas-Salat	1928	Barcelona	Dret	ERC	I, III
Caselles	1904	Barcelona	Dret	PSC	II
Castellnou	1945	Manlleu	Polítics	CIU	II, III, IV
Castells	1950	Barcelona	Econòmiques	PSC	IV
Cigarran	1941	Astúries	---	PSC	I, II
Clofent	1948	Barcelona	Diplomat	PSC	III, IV
Clotas	1947	Barcelona	Diplomat	PSC	I, II, III, IV
Clua	1923	Corbera E.	Dret	UCD	I
Codina	1927	Barcelona	---	PSC	I, II
Codina	1944	Hospitalet	---	CIU	II, III, IV
Coll	1904	Barcelona	Enginyeria	UCD	I
Coll	1926	St. Celoni	Diplomat	CIU	II, III
Coll	1956	La Bisbal E.	Enginyeria	CIU	III, IV
Colom	1951	Pruït	Diplomat	ERC	III, IV
Colomé	1948	Lleida	Enginyer	AP	II, III
Colomines	1922	Barcelona	Medicina	CIU	I, II, III
Comas	1934	Barcelona	Econòmiques	CIU	IV
Comas	1934	Puig-reig	---	CIU	II, III
Comas	1936	Terrassa	Diplomat	PSC	I
Comin	1933	Saragossa	Enginyeria	PSUC	I
Companyns	1949	Sidamon	Diplomat	CIU	IV
Corbacho	1949	Badajoz	---	PSC	IV
Comudella	1904	Borges B.	Econòmiques	PSC	I, II
Corral	1953	Sta. Coloma	Història	PSUC	I
Craviotto	1953	Motril	---	PSC	I
Cuadras	1944	Mataró	---	PSUC	I
Cuatrecasas	1934	Barcelona	Dret	CIU	IV
Culiell	1942	Barcelona	Econòmiques	CIU	I, II, III

Cognom	Any naixement	Lloc naixement	Estudis	Partit	Legislatures
Curto	1947	Tortosa	---	AP	II, III, IV
Curto, M.	1949	Tortosa	Econòmiques	CiU	IV
Dalmau	1915	Girona	Medicina	ERC	I
Dalmau	1916	Igualada	---	CiU	II
Dalmau	1951	Igualada	Dret	PSC	III, IV
De Madre	1954	Huelva	---	PSC	III, IV
Descals	1933	St. Fruitós	Filosofia i Ll.	CiU	I, II, III, IV
Díaz	1933	Barbastro	---	PSUC	II
Domínguez	1940	Toledo	---	PSC	II, III
Elena	1968	Barcelona	---	PSC	IV
Escoda	1935	Reus	---	CiU	I
Escudé	1934	Terrassa	Dret	CiU	I, II, III, IV
Espadaler	1963	Vic	Història	CiU	IV
Espasa	1940	St. Jaume E.	Medicina	PSUC	I, II
Esteve	1940	Barcelona	Dret	AP	II
Esteve	1942	Barcelona	Enginyeria	CiU	IV
Esteve, S.	1945	Martorell	---	CiU	IV
Fabian	1949	Barcelona	Econòmiques	IC	III
Farrés	1945	Sabadell	Dret	PSUC	IV
Fernández D.	1950	Valladolid	Enginyer	AP	II, III
Fernández J.	1914	Almeria	---	PSC	II
Fernández T.	1952	Barcelona	---	CDS	III
Ferran	1940	St.Boi	Diplomada	PSC	II, III
Ferran	1951	Barcelona	Història	PSC	IV
Ferreiro	1944	Lugo	---	PSC	I
Ferrer	1937	Barcelona	---	CiU	III, IV
Ferrer	1937	Llançà	Matemàtiques	CiU	I
Ferrer	1938	Ripoll	Filosofia i Ll.	CiU	I, II
Feu	1937	Barcelona	---	PP	II
Folch	1938	Barcelona	Econòmiques	PSUC	I
Folchi	1947	Saragossa	Dret	PP	II
Fonolleda	1927	Barcelona	Enginyeria	CiU	I
Font	1954	Barcelona	Econòmiques	PSC	III
Fomas	1924	Barcelona	---	ERC	I
Fomé	1947	Tortosa	---	PSUC	I
Franch	1930	Cambrils	---	UCD	I
Frutos	1939	Calella	---	PSUC	I
Fuentes	1939	Terrassa	Dret	IC	III, IV
Ganyet	1946	Seu d'Urgell	Arquitectura	PSC	I, II, III, IV
García G.	1946	Terol	---	PSC	II, III
García S.	1927	Ciudad Real	---	PSUC	II
García Saez	1954	Sevilla	---	PSC	I, II, III
Garrell	1931	Granollers	---	CiU	I
Garreta	1941	Tarragona	Arquitectura	ERC	I
Garriga	1939	Barcelona	Filologia	AP	II
Gavín	1963	Lleida	---	CiU	II, III, IV
Gibert	1942	Girona	---	PSC	III, IV
Gil	1945	Valladolid	---	PSC	II, III
Gilabert	1950	Mèxic	Dret	CiU	IV
Giménez	1960	Gandesa	---	CiU	IV

Cognom	Any naixement	Lloc naixement	Estudis	Partit	Legislatures
Gimeno	1951	La Sènia	Biologia	IC	III, IV
González	1920	Barcelona	---	CiU	II, III
González	1951	Granada	Econòmiques	PSC	I, II, III
Gràcia B.	1938	Girona	---	CiU	III
Graells	1941	Albesa	---	CiU	II, III
Grau	1936	País V.	---	CiU	IV
Grau	1951	Amposta	Econòmiques	CiU	II, III
Guasch	1932	B.Blanques	---	CiU	II, III
Guillén	---	St.Cugat	Enginyer	UCD	I
Guitarr	1948	Girona	Filosofia i Ll.	PSC	I, II, III, IV
Guitart	1937	Tàrraga	Química	CiU	II, III, IV
Gutiérrez	1929	Barcelona	Medicina	PSUC	I, II
Hidalgo	1949	Còrdova	Diplomat	PSA	I
Hortalà	1940	Olot	Econòmiques	ERC	I, II, III
Iglesias	1944	Bages	---	CiU	IV
Jané	1936	Barcelona	Diplomat	CiU	II, III, IV
Joaniquet	1938	St.Sebastià	Dret	CiU	II
Jordà	1943	St.Boi	---	CiU	III, IV
Jou	1917	Barcelona	---	PSC	I
Laporte	1922	Reus	Farmàcia	CiU	I, II, III
Latorre	1941	Pamplona	Diplomat	CDS	III
Llach	1942	Gironès	Dret	PSC	II
Llorens	1943	Lleida	Enginyer	PP	IV
López	1946	Jaén	Físiques	PSUC	I
Lorca	1938	Figueres	---	UCD	I
Lorda	1918	Aimacelles	Clàssiques	PSC	I, II, III, IV
Lorente	1931	Navarra	Medicina	AP	III
Lorente	1954	Tànger	Diplomada	PSC	II
Lucchetti	1940	Barcelona	Econòmiques	PSUC	I, II
Luna	1935	Saragossa	Dret	UCD	I
Macià P.	1945	Barcelona	---	IC	III
Madueño	1949	Còrdova	Història	PSC	II, III, IV
Maragall	1941	Barcelona	Econòmiques	PSC	III, IV
Margalef	1949	Amposta	Arquitectura	UCD	I
Marimon	1946	Xile	---	CiU	II, III
Marimón	1948	Pallerols	---	CiU	IV
Mariné	1936	Alforja	---	CiU	III
Martí	1942	Tortosa	Dret	CiU	I, II, III
Martí	1952	Parets	Química	PSC	III, IV
Martín T.	1943	Vilanova	Diplomat	CDS	III
Martín	1942	Màlaga	Dret	PSC	I
Martínez i.	1941	Barcelona	---	CiU	II, III, IV
Martínez	1942	Albacete	---	PSUC	I
Martínez P.	1945	Lloret mar	Farmacèutic	CiU	I, II, III
Martorell	1927	Barcelona	Història	PSC	IV
Masó	1936	Girona	---	CiU	I, II, III
Mata	1926	Barcelona	Diplomada	PSC	I, II
Mayol	1958	Palma	Psicologia	IC	IV
Medir	1947	Palafrugell	Farmàcia	PSUC	I, III
Meréndez	1956	St.Cugat	Pedagogia	PSC	III

Cognom	Any naixement	Lloc naixement	Estudis	Partit	Legislatures
Mesegué	1929	Noguera	---	UCD	I
Micaló	1946	Riudellots	---	CiU	IV
Mir	1950	Igualada	---	CiU	IV
Miró A.	1944	Barcelona	Diplomat	CiU	III
Molas	1940	Barcelona	Dret	PSC	I, II
Moliner	1936	Puigcerdà	---	CiU	II, III, IV
Mollins	1945	Barcelona	Enginyeria	CiU	III, IV
Montal	1951	Granollers	Diplomat	CiU	II
Montalat	1928	Figueres	---	CiU	II, III
Montanya	1931	Lleida	Dret	CiU	II
Montero	1942	Astúries	---	PSC	I
Montserrat	1947	Anoia	---	AP	III, IV
Morera	1962	Osona	---	ERC	IV
Mur	1946	Ribera E.	Econòmiques	CiU	II, III
Nadal	1948	Girona	Història	PSC	II, III, IV
Nadal	1953	Girona	Biologia	PSC	II, III, IV
Neras	1941	Begur	---	CiU	I, II, III, IV
Noguer	1956	Vic	---	PSC	III, IV
Nolla	1921	Tarragona	Medicina	CiU	I
Nualart	1946	Barcelona	Dret	IC	III
Obiols	1940	Barcelona	Geologia	PSC	II, III, IV
Oliart	1932	Barcelona	Diplomat	PSC	I, II, III, IV
Olivé	1914	Tarragona	---	CiU	I
Oller	1930	Barcelona	---	CiU	IV
Oranich		Barcelona	Dret	IC	IV
Oró	1923	Lleida	Química	CiU	I
Oronich	1947	Lleida	Diplomat	CiU	II, III
Oriols	1953	Vilanova	Dret	CiU	II, III, IV
Padilla	1961	Vall Aran	---	CiU	II, III
Padrós	1959	Barcelona	Medicina	CiU	III, IV
Paduillés	1946	Solosona	---	PSUC	I, II
Pallach	1923	Figueres	Diplomat	PSC	II
Pallé	1961	Lleida	Història	PSC	IV
Panicello	1931	Tortosa	Medicina	UCD	I
Parera	1948	Gelida	---	CiU	I, II, III, IV
Parpal	1940	Barcelona	Dret	PSC	II
Pascual	1930	Girona	Medicina	CiU	II
Pedrós	1940	Barcelona	Econòmiques	UCD	I
Perea	1960	Madrid	Dret	PP	III
Pérez G.	1934	Lugo	Arquitectura	UCD	I
Pérez M.	1952	Barcelona	Dret	CiU	II, III, IV
Pérez M.	1952	Barcelona	Dret	CiU	IV
Pérez T.	1946	Badajoz	---	PSC	IV
Pérez	1934	Madrid	---	PSC	I
Pérez	1934	Madrid	Diplomat	PSC	II
Peris	1952	Barcelona	Dret	AP	II
Pibernat	1924	Barcelona	Químic	CiU	I, II
Pieila	1942	Ripoll	Diplomat	PSC	IV
Pi-Sunyer	1918	Barcelona	Econòmiques	CiU	I, II
Pla	1947	Mataró	Dret	CiU	I, II, III

Cognom	Any naixement	Lloc naixement	Estudis	Partit	Legislatives
Planas	1932	La Roca V.	---	PSC	II
Planasdemunt	1929	Breda	---	CIU	I
Planellas	1955	Mollet	Història	PSUC	I
Poblet	1897	Montblanc	---	ERC	I
Pont	1936	Terrassa	Enginyeria	CIU	I, II, III, IV
Portabella	---	Barcelona	---	PSUC	I
Portabella	1961	Barcelona	Biologia	ERC	IV
Porter Moix	1930	Barcelona	Història	ERC	I
Pous	1913	Terrassa	---	CIU	II
Prats	---	Xerta	Dret	PSC	I
Prujà	1925	Mataró	Ciències	ERC	I
Pueyo	1957	Lleida	Filologia	ERC	III, IV
Puig	1936	Tàrraga	Dret	UCD	I
Puigcercós	1966	Ripoll	Filosofia	ERC	IV
Puigvert	1905	Sta.Coloma F.	Medicina	ERC	I
Pujals	1957	Reus	Filologia	CIU	IV
Pujol	1930	Barcelona	Medicina	CIU	I, II, III, IV
Pujol, S.	1935	Ripoll	Dret	AP	II, IV
Punset	1936	Barcelona	Econòmiques	UCD	I
Ramírez	1935	Barcelona	Econòmiques	CIU	II
Ramos	1943	Granada	---	PSUC	I
Rañé	1954	Barcelona	Enginyeria	PSC	III, IV
Raurell	1944	Ripollet	---	CIU	IV
Raventós	1927	Barcelona	Dret	PSC	I, III, IV
Reguant	1941	Baix LL.	Medicina	ERC	IV
Renau	1937	Barcelona	Medicina	CIU	II, III, IV
Ribes	1942	Lleida	Diplomada	CIU	III
Ribó	1945	Barcelona	Dret	PSUC	I, II, III, IV
Riera	1940	Barcelona	Filologia	PSUC	II, III, IV
Riera	1947	Sabadell	Dret	PSC	II, III, IV
Rigol	1943	Baix LL.	---	CIU	III, IV
Rimbau	1927	Valls	Dret	UCD	I
Rísquez	1947	Jaén	---	PSC	II
Robinat	1928	Tàrraga	Farmàcia	CIU	I
Ródenas	1954	Barcelona	Dret	CDS	III
Rodri	1940	Vic	Diplomat	ERC	IV
Roig	1917	Valls	---	ERC	I
Roig	1948	Amposta	---	CIU	IV
Roig	1950	Esplugues	Diplomat	PSC	I
Roma	1950	Bergadà	Pedagog	PSC	III, IV
Ros	1956	Llavaneres	---	PP	IV
Roselló	1949	Lleida	Enginyeria	UCD	I
Roura	1936	Barcelona	---	AP	II
Rúbies	1932	Lleida	Diplomada	CIU	II
Ruiz	1963	Palamós	Dret	CIU	IV
Sabanza	1955	Ribera E.	Química	ERC	III, IV
Sala	1934	Garrotxa	---	CIU	I
Sala	1945	Barcelona	Enginyeria	PSC	II, III, IV
Sallés	---	Barcelona	Dret	PSUC	I
Salvatella	1937	Figueres	Diplomat	CIU	IV

Cognom	Any naixement	Lloc naixement	Estudis	Partit	Legislatures
Sanabra	1945	Valls	Diplomada	CiU	II, III, IV
Sánchez	1949	Vilassar	Diplomat	CiU	III, IV
Sánchez	1950	Màlaga	---	PSUC	I, III
Sans	1946	Vila-Sacra	Filosofia	PSC	III
Santacreu	1927	Osona	---	AP	II
Santcliment	1935	Manresa	Diplomat	CiU	II, III, IV
Santiburcio	1954	Jaén	Econòmiques	PSC	I, II
Saura	1950	Barcelona	Diplomat	IC	III, IV
Sendra	1932	Tarragona	---	CiU	II, III
Serra	1948	Solsonès	---	CiU	IV
Serratussell	1951	Granollers	Diplomat	CiU	III, IV
Servitje	1944	Manresa	Dret	CiU	III
Servitje	1945	Barcelona	---	CiU	II, III
Sesmito	1942	Barcelona	Diplomat	CiU	II, III, IV
Simeó	1914	Manresa	Medicina	CiU	I, II
Simó	1947	Amposta	Arquitectura	PSC	I
Siurana	1943	Lleida	Econòmiques	PSC	II, III, IV
Sobraqués	1943	Girona	Història	PSC	III, IV
Solé Tuta	1930	Mollet	Dret	PSC	III
Soto	1961	Badalona	---	PSC	II, III, IV
Subirà	1927	Vic	Medicina	ERC	I
Subirà	1940	Mataró	Enginyeria	CiU	I, II, III, IV
Sunyer	1924	Salt	---	PSC	I
Suñer	1940	St.Gregori	---	CiU	II, III, IV
Tarradellas	1915	Garrotxa	---	PSC	I, II, III, IV
Tarrelia	1949	Lleida	Diplomada	CiU	IV
Ticó	1959	Barcelona	Dret	CiU	II
Tomàs	1944	Hospitalet	---	PSC	I, II, III, IV
Tomàs	1957	Igualda	Diplomat	CiU	IV
Torras	1934	Garrotxa	Química	UCD	I
Torrents	1947	Juneda	Història	PSC	III, IV
Torres	1915	Lleida	Dret	ERC	I, II
Trías	1946	Barcelona	Medicina	CiU	IV
Utgés	1959	B.Blanques	Medicina	PSC	III, IV
Valentín	1929	La Coruña	Dret	PSUC	I
Valivé	1940	Barcelona	Enginyer	CiU	I, II, IV
Vandellòs	1954	Tortosa	Diplomada	PSC	IV
Varela	1943	Besalú	Matemàtiques	CiU	IV
Vendrell	1926	Garrigues	Dret	CiU	II, III
Vendrell	1963	Barcelona	Dret	CiU	IV
Ventura	1918	Valls	---	CiU	I
Veray	1934	Girona	Diplomat	AP	II
Verdeny	1921	Tremp	---	CiU	I
Vernet	1928	Priorat	---	CiU	II, III
Viadiu	1937	Solsona	---	PSC	II
Vicens	1927	Barcelona	Dret	ERC	I
Vidal Q.	1945	Barcelona	Física	PP	III, IV
Vidal	1943	Selva	---	CiU	I
Vidal	1954	Girona	Diplomada	CiU	IV
Vila C.	1908	Barcelona	Dret	ERC	II

<u>Cognom</u>	<u>Any naixement</u>	<u>Lloc naixement</u>	<u>Estudis</u>	<u>Partit</u>	<u>Legislatures</u>
Vila F.	1949	Barcelona	Arquitecte	CiU	II
Vila G.	1943	Badalona	---	CiU	III, IV
Vila	1921	Vic	Diplomat	CiU	I
Vila	1933	Barcelona	Econòmiques	CiU	III, IV
Vilalta	1953	Penelles	Diplomat	PSC	IV
Vintró	1945	Barcelona	Filologia	PSUC	II
Viñals	1934	Barcelona	---	ERC	I
Viñas	1936	St.Cugat V.	Medicina	CiU	II, III, IV
Virgili	1925	Lleida	---	CiU	I
Vives	1952	Tarragona	Econòmiques	PSUC	I, II
Xicoy	1925	Barcelona	Dret	CiU	III, IV

Annex VI
Diputats al Parlament de Catalunya
amb mandat local

DIPUTATS AL PARLAMENT DE CATALUNYA AMB MANDAT LOCAL**I LEGISLATURA**

Cognom	Càrrec	Partit
Amestoy	Regidor Badalona	PSUC
Barenys	Regidora Sta. Coloma G.	PSC
Bigatà	Regidor Sabadell	CiU
Camp	Regidor Mataró	CiU
Casals	Regidor Vic	CiU
Casanoves	Regidor Olot	ERC
Corral	Regidor Sta. Coloma G.	PSUC
Caraviotto	Regidor Lleida	PSC
Cullell	Regidor Barcelona	CiU
Dalmau	Alcalde Palamós	ERC
Escoda	Regidor Reus	UCD
Ferrer	Regidora Figueres	UCD
Ganyet	Alcalde La Seu Urgell	PSC
Garrell	Regidor Granollers	UCD
Guillén	Regidor St. Cugat	UCD
Hortalà	Regidor Barcelona	ERC
Lorca	Alcalde Figueres	UCD
Rimbau	Regidor Girona	UCD
Medir	Alcalde Palafrugell	PSUC
Mesegué	Alcalde Riap	UCD
Montero	Regidor Ripoll	PSC
Padullés	Regidor Manresa	PSUC
Pla	Regidor Mataró	CDC
Roig	Regidor Reus	PSC
Simó	Alcalde Amposta	PSC
Sunyer	Alcalde Salt	PSC
Ventura	Regidor Valls	CDC
Vidal	Regidor Girona	CDC

II LEGISLATURA

Cognom	Càrrec	Partit
Aleu	Ex. Alcalde/Regidor Falset	PSC
Aligué	Regidor Tàrraga	CIU
Arnet	Regidor Barcelona	PSC
Aymerich	Regidor St.Cugat	CIU
Bada	Alcalde Pobla de Segur	CIU
Barenys	Ex. Regidora Sta. Coloma G.	PSC
Bigatà	Ex. Regidor Sabadell	CIU
Borràs	Regidor Balaguer	CIU
Calzada	Ex. Alcide Olot	CIU
Camp	Regidor Mataró	CIU
Carnicer	Alcalde Vendrell	PSC
Casanoves	Ex. Regidor Olot	CIU
Castellnou	Regidor Vic	CIU
Codina	Regidor Hospitalet L.	CIU
Coll	Ex. Regidor Sant Celoni	CIU
Coma	Ex. Alcalde Puig-reig	CIU
Cullell	Regidor Barcelona	CIU
Curto	Regidor Tortosa	AP
Dalmau	Ex. Regidor Igualada	CIU
Díaz	Ex. Alcalde Badalona/Regidor	PSUC
Fernández Díaz	Regidor Barcelona	AP
Ferran	Regidor Hospitalet	PSC
Ferrer	Ex. Regidora Figueres	CIU
Ganyet	Alcalde de La Seu	PSC
González	Ex. Regidor Valls	CIU
Guasch	Ex. Regidor Borges Blanques	CIU
Hortala	Ex. Regidor Barcelona	ERC
Lorente	Regidor Castelldefels	PSC
Luchetti	Regidor Barcelona	PSUC
Martínez	Regidor Campdevàno	CIU
Montalat	Ex. Regidor Figueres	CIU
Muntal	Regidor Granollers	CIU
Nadal	Alcalde Girona	PSC
Oriols	Regidor Vilanova i la Geltrú	CIU
Parera	Ex. Alcalde Gelida	CIU
Parpal	Regidor Barcelona	PSC
Pascual	Regidor Girona	CIU
Pla	Ex. Regidor Mataró	CIU
Pous	Regidor Terrassa	CIU
Ramírez	Ex. Alcalde St. Just Desvern	CIU
Riera	Ex. Regidor Cornellà	PSUC
Riera	Regidor Sabadell	
Sanabra	Ex. Regidora Igualada	CIU
Simó	Ex. Regidor Manresa	CIU
Sendra	Ex. Regidor Tarragona	CIU
Slurana	Alcalde Lleida	PSC
Súñer	Regidor St. Gregori	CIU
Terradellas	Alcalde Les Preses	PSC

<u>Cognom</u>	<u>Càrrec</u>	<u>Partit</u>
Tomàs	Regidor Vilafranca del Penedès	PSC
Vintró	Regidor Barcelona	PSUC
Viñas	Regidor Sta. Coloma	CIU

III LEGISLATURA

<u>Cognom</u>	<u>Càrrec</u>	<u>Partit</u>
Aleu	Alcalde Falset	PSC
Aligué	Regidor Tàrraga	CIU
Armet	Regidor Barcelona	PSC
Aymerich	Alcalde St. Cugat	CIU
Bada	Alcalde Pobla de Segur	CIU
Barenys	Ex. Regidora Sta. Coloma G.	PSC
Bigatà	Ex. Regidor Sbadell	CIU
Borràs	Alcalde Balaguer	CIU
Gràcia	Ex. Regidora Girona	CIU
Calzada	Ex. Alcalde Olot	CIU
Camp	Regidor Mataró	CIU
Carnicer	Alcalde Vendrell	PSC
Casanoves	Regidor Olot	ERC
Castellnou	Regidor Vic	CIU
Clofent	Regidor Argentona	PSC
Codina	Regidor Hospitalet Ll.	CIU
Coll	Ex. Regidor St. Celoni	CIU
Coma	Alcalde Puig-reig	CIU
Cullell	Regidor Barcelona	CIU
Curto	Ex. Regidor Tortosa	CIU
Dalmau	Regidor Igualada	PSC
De Madre	Alcalde Sta. Coloma G.	PSC
Fernández Díaz	Ex. Regidor Barcelona	AP
Ferran	Regidor Hospitalet	PSC
Fuentes	Regidor Terrassa	PSUC
Ganyet	Alcalde La Seu	PSC
Gibert	Regidor Lloret de mar	PSC
Gmeno	Alcalde La Sènia	PSUC
González	Regidor	CIU
González Navas	Ex. Regidor Castellar	PSC
Graells	Alcalde Albesa	CIU
Guasch	Ex. Regidor Borges Blanques	CIU
Hortalà	Ex. Regidor Barcelona	ERC
Jordà	Regidor St. Boi	CIU
Maragall	Alcalde Barcelona	PSC
Mariné	Alcalde Alforja	CIU
Martí	Alcalde Parets del Vallès	PSC
Martín	Regidor Vilanova i la G.	CDS
Martínez	Ex. Regidor Campdevàno	CIU
Martínez Planas	Alcalde Lloret de mar	CIU
Medir	Alcalde Palafrugell	PSC
Menéndez	Ex. Regidor St. Cugat	PSC
Miró	Ex. Regidor Barcelona	CIU
Montalat	Ex. Regidor Figueres	CIU
Montserrat	Ex. Regidor St. Sadurní	AP
Nadal	Alcalde Girona	PSC
Noguer	Ex. Alcalde Folgueroles/Regidor Vic	PSC
Oronich	Ex. Alcalde Lleida/Regidor	CIU

Cognom	Càrrec	Partit
Oriols	Regidor Vilanova i la G.	CIU
Parera	Ex. Alcalde Gelida	CIU
Pla	Ex. Regidor Mataró	CIU
Rañé	Ex. Regidor St. Just Desvern	PSC
Ribes	Regidora Lleida	CIU
Riera	Ex. Regidor Cornellà	PSUC
Riera	Regidor Sabadell	PSC
Roma	Alcalde Borredà	PSC
Sabanza	Alcalde Móra la Nova	ERC
Sanabra	Ex. Regidora Igualada	CIU
Sancliments	Alcalde Manresa	CIU
Martí Sans	Regidor Perelada	PSC
Saura	Ex. Regidor Hospitalet	PSUC
Sendra	Ex. Regidor Tarragona	CIU
Serratussell	Regidor Granollers	CIU
Siurana	Alcalde Lleida	PSC
Solé Tura	Ex. Regidor Barcelona	PSC
Súñer	Ex. Regidor St. Gregori	CIU
Terradellas	Alcalde Les Preses	PSC
Tomàs	Regidor Vilafranca del P.	PSC
Utgés	Regidora Borges Blanques	PSC
Viñas	Regidor Sta. Coloma	CIU

IV LEGISLATURA

<u>Cognom</u>	<u>Càrrec</u>	<u>Partit</u>
Abelló	Alcalde Reus	PSC
Aligué	Regidor Tàrraga	CIU
Armet	Regidor Barcelona	PSC
Arnalot	Regidora Lleida	PP
Aymerich	Alcalde St. Cugat	CIU
Baig	Regidor Vilanova i la G.	PSC
Barenys	Ex. Regidora Sta. Coloma G.	PSC
Bargalló	Regidor Torredembarra	ERC
Benach	Regidor Reus	ERC
Bertran	Alcalde Gironella	CIU
Borràs	Alcalde Balaguer	CIU
Bota	Ex. Alcalde Blanes/Regidor	CIU
Boya	Regidor Les	CIU
Busquets	Regidor Organyà	CIU
Calzada	Ex. Alcalde Olot	CIU
Camp	Regidor Mataró	CIU
Campuzano	Regidor Vilanova i la G.	CIU
Carnicer	Alcalde Vendrell	PSC
Carrera	Regidor Altafulla	CIU
Casadesús	Alcalde Ripoll	CIU
Castellnou	Regidor Vic	CIU
Clofent	Regidor Argentona	PSC
Codina	Ex. Regidor Hospitalet	CIU
Companys	Alcalde Sidamon	CIU
Corbacho	Alcalde Hospitalet Ll.	PSC
Curto	Ex. Regidor Tortosa	CIU
Dalmau	Ex. Regidor Igualada	PSC
De Madre	Alcaldessa Sta. Coloma G.	PSC
Espadalet	Regidor St. Quirze	CIU
Esteve	Alcalde Martorell	CIU
Farrés	Alcalde Sabadell	IC
Fuentes	Ex. Regidor Terrassa	IC
Ganyet	Alcalde La Seu Urgell	PSC
Gibert	Regidor Lloret de mar	PSC
Gilabert	Regidor Reus	CIU
Gimeno	Alcalde La Sènia	IC
Grau	Regidor Tarragona	CIU
	Alcalde St. Joan Vilatorrada	CIU
Jordà	Regidor St. Boi	CIU
Maragall	Alcalde Barcelona	PSC
Martí	Ex. Alcaldessa Parets del V.	PSC
Micaló	Alcalde Riudellots	CIU
Mir	Regidor Igualada	CIU
Montserrat	Regidora St. Sadurní	PP
Morera	Regidor Taradell	ERC
Nadal	Alcalde Girona	PSC
Noguer	Regidor Vic	PSC
Oriols	Alcalde Vilanova i la G.	CIU

Cognom	Càrrec	Partit
Pallé	Ex. Regidora Balagué	CIU
Parera	Ex. Alcalde Gelida	CIU
Pérez de Tudela	Alcalde Valls	PSC
Pérez Moreno	Regidor St. Cugat	CIU
Piella	Ex. Alcalde Ripoll	PSC
Puigcercós	Ex. Regidor Ripoll	ERC
Pujals	Ex. Alcalde Vila-Seca	CIU
Rañé	Ex. Regidor St. Just	PSC
Reguant	Regidor Palafrugell	ERC
Riera	Ex. Regidor Cornellà	IC
Riera	Regidor Sabadell	CIU
Rodri	Regidor Cardedeu	ERC
Roig	Alcalde Amposta	CIU
Roma	Alcalde Borredà	PSC
Ros	Alcalde St. Andreu Ll.	PP
Sabanza	Alcalde Móra la Nova	CIU
Salvatella	Alcalde Llançà	CIU
Sanabra	Ex. Regidora Igualada	CIU
Sancliments	Alcalde Manresa	CIU
Serra	Regidor Solsona	CIU
Serratussell	Alcalde Granollers	CIU
Siurana	Alcalde Lleida	PSC
Suñer	Ex. Regidor St. Gregori	CIU
Terradellas		
Tomàs	Regidor Igualada	CIU
Tomàs	Ex. Regidor Vilafranca	PSC
Utgés	Regidora Borges Blanques	PSC
Vandellós	Ex. Regidora Deltebre	PSC
Varela	Regidor Lleida	CIU
Vilalta	Ex. Regidor Mollerussa	PSC
Viñas	Regidor Sta. Coloma	CIU
Marimon	Regidor Talavera	CIU

Annex VII
Dones alcaldesses.
Total Catalunya

DONES ALCALDESSES. TOTAL DE CATALUNYA

Cognoms	Municipi	Població	Partit	Legislatures
Aixelà, M.	Torroja de Priorat	139	AET	I
Albó, N	La Garriga	9.273	PSC	I, II
Asensi, C.	Masroig	600	CiU	II
Bada, B	Camprodón	2.271	PSC	I, II
Baqués, D.	St.Climent Llobregat	2.292	CiU	IV
Barberà, T.	Caseres	349	CiU	IV
Beà, L.	Sunyer	311	Independent	II, IV
Berenguer, L.	St.Feliu de Codines	3.681	IC	III
Bertrán, M.	Els Prats de Rei	581	CiU	IV
Bertrán, R.	Creixell	1.064	CiU	IV
Bonet, M.	Arsèguel	97	CiU	III
Bonmartí, M.	Belcaire d'Empordà	480	CiU	I, II, III
Bosch, A.	Mollet del Vallès	40.704	PSUC	I
Campoy, C.	Malgrat de mar	11.470	PSC	IV
Camps, M.	Olivella	400	Independent	I
Caparrós, M.	St.Pere Savallinera	194	Independent	IV
Carabias, N.	Canejan	122	Independent	II, IV
Cardo, R.	Sagàs	200	CiU	IV
Castellana, A.	Molíns de Rei	18.500	PSUC	I, II
Coll, C.	Mollet del Vallès	40.704	PSUC	II
Coromines, R.	Besalú	2.089	PSC	I, II
De Madre, M.	Sta.Coloma Gramanet	135.589	PSC	IV
Descarrega, R.	El Lloar	130	CiU	III, IV
Domènech, M.	Caldes de Montbuí	11.293	PSC	III, IV
Escoda, R.	Torroja de Priorat	139	Independent	III, IV
Gàmez, C.	Polinyà	3.378	PSC	III, IV
Gifré, M.	Llagostera	5.244	CiU	I
Godoy, D.	Cassà de la Selva	7.329	CiU	I
González, A.	Vallgorgina	755	CiU	III, IV
Guifré, R.	Albanyà	111	CiU	IV
Jordà, N.	Tagamanent	150	CiU	III
Marí, A.	St.Martí de Tous	988	CiU	III
Martí, R.	Parets del Vallès	10.743	PSC	I, II, III
Mateu, T.	Mont-ral	152	Independent	III
Mirambell, T.	Tona	5.552	CiU	II, III, V
Molíns, N.	Torà	1.136	CiU	III, IV
Morató, N.	Castellví de la Marca	1.437	PSC	III, IV
Mundet, P	Tossa de mar	3.754	PSC	IV
Oms, D.	Blanes	25.832	PSC	I, II, IV
Padró, A.	Palau de Plegamans	7.560	CiU	IV
Pallarès, M.	Sarroca de Lleida	524	PSC	II
Papell, A.	Hostalric	2.902	CiU	III
Parés, R.	Renau	63	CiU	IV
Pascual, J.	Olesa de Montserrat	14.901	PSC	II
Pianadecursach	Riudaura	364	CiU	III, IV
Planas, C.	Colomers	213	CiU	III, IV
Prunera, C.	Renau	63	Independent	II

Cognoms	Municipi	Població	Partit	Legislatures
Pujal, M.	St. Boi de Lluçanès	516	Independent	I
Pujol, E.	Hostalric	2.902	CiU	IV
Queraltó, A.	Monistrol de Montserrat	2.625	CiU	IV
Riba, T.	Alcanó	291	PSC	II, III
Rosell, T.	Sant Celoni	12.567	CiU	I
Rovira, D.	Espinelves	187	Independent	II, IV
Ruiz, M.	Bràfim	580	CiU	IV
Salvadó, M.	Guimerà	500	Independent	III, IV
Simó, C.	Bellmunt de Priorat	333	Independent	II
Solsona, E.	Verdú	960	Indep.	I,II,III,IV
Tomàs, A.	Les Bordes	194	Unitat Progrés	I, II
Tura, M	Mollet del Vallès	40.704	IC	III, IV
Vallbona, M.	Sobremunt	77	Independent	IV
Vidal, L.	Ponts	2.189	Independent	I
Vila-Puig, G.	Avinyonet de Puigventós	346	CiU	III, IV
Vivet, A	Vidrà	173	Independent	I, II

Annex VIII
Índex de politització, catalanitat
i religiositat

Per a la construcció de l'**índex de politització** hem utilitzat les següents preguntes:

1.- *Quan vostè era adolescent, a casa seva es parlava de política:*

Molt

Bastant

Poc

Gens

2.- *La família paterna era:*

Molt polititzada (M)

Bastant (B)

Poc (P)

Gens (G)

3.- *La família materna era:*

Molt polititzada (M)

Bastant (B)

Poc (P)

Gens (G)

4.- *El seu pare pertanyia a algun partit o associació política?*

Si (S)

No (N)

5.- *La seva mare pertanyia a algun partit o associació política?*

Si (S)

No (N)

Abans de presentar els resultats resumits en una taula, cal que fem una sèrie d'advertiments. En primer lloc, l'etiqueta A correspon a la pregunta 1, l'etiquets B a les preguntes 2 i 3, i l'etiqueta C a les preguntes 4 i 5. Per altra banda, les categories que estan en cursiva indiquen que la propietat B i la C s'acompleixen de forma conjunta. En canvi, amb la lletra normal es vol assenyalar que les dues característiques són disjuntives.

Quadre 1

Index de politització

	A	B	C	D	E	n	%
1	MOLT	M/B	M/B	S	S	-	-
2	MOLT	M/B	M/B	S	S	16	7,4
3	MOLT	M/B	M/B	N	N	-	-
4	MOLT	M/B	M/B	N	N	3	1,3
5	MOLT	P/G	P/G	S	S	1	0,5
6	MOLT	P/G	P/G	S	S	1	0,5
7	MOLT	P/G	P/G	N	N	4	1,9
8	MOLT	P/G	P/G	N	N	4	1,9
9	BASTANT	M/B	M/B	S	S	-	-
10	BASTANT	M/B	M/B	S	S	10	4,8
11	BASTANT	M/B	M/B	N	N	-	-
12	BASTANT	M/B	M/B	N	N	6	2,9
13	BASTANT	P/G	P/G	S	S	-	-
14	BASTANT	P/G	P/G	S	S	-	-
15	BASTANT	P/G	P/G	N	N	24	11,4
16	BASTANT	P/G	P/G	N	N	18	8,6
17	POC	M/B	M/B	S	S	-	-
18	POC	M/B	M/B	S	S	2	0,9
19	POC	M/B	M/B	N	N	-	-
20	POC	M/B	M/B	N	N	5	2,4
21	POC	P/G	P/G	S	S	1	0,5
22	POC	P/G	P/G	S	S	1	0,5
23	POC	P/G	P/G	N	N	31	14,8
24	POC	P/G	P/G	N	N	35	16,7
25	GENS	M/B	M/B	S	S	-	-
26	GENS	M/B	M/B	S	S	2	0,9
27	GENS	M/B	M/B	N	N	-	-
28	GENS	M/B	M/B	N	N	3	1,4
29	GENS	P/G	P/G	S	S	-	-
30	GENS	P/G	P/G	S	S	-	-
31	GENS	P/G	P/G	N	N	11	5,2
32	GENS	P/G	P/G	N	N	32	15,2

De forma similar a l'índex de politització, per a la construcció de l'*índex de catalanitat* hem utilitzat les següents preguntes:

1.- *Considera que l'ambient que es vivia a casa seva era:*

- Molt
- Bastant
- Poc
- Gens catalanista.

2.- *La família paterna era:*

- Molt catalanista (M)
- Bastant (B)
- Poc, (P)
- Gens (G)

3.- *La família materna era:*

- Molt catalanista (M)
- Bastant (B),
- Poc (P)
- Gens (G)

4.- *De la següent escala, on creu que s'hagués col.locat el seu pare?*

- Únicament català (C)
- Més català que espanyol (MC),
- Tant català com espanyol (T),
- Més espanyol que català (ME)
- Únicament espanyol (E).

5.- *De la següent escala, on creu que s'hagués col.locat la seva mare?*

- Únicament catalana (C),
- Més catalana que espanyola (MC),
- Tant catalana com espanyola (T),
- Més espanyola que catalana (ME)
- Únicament espanyola (E).

Abans de presentar els resultats resumits en una taula, cal que fem una sèrie d'advertiments. En primer lloc, l'etiqueta A correspon a la pregunta 1, l'etiquets B a les preguntes 2 i 3, i l'etiqueta C a les preguntes 4 i 5. Per altra banda, les categories que estan en cursiva indiquen que la propietat B i la C s'acompleixen de forma conjunta. En canvi, amb la lletra normal es vol assenyalar que les dues característiques són disjuntives.

	A	B	C	n	%
1	MOLT	M/B	M/B	-	-
2	MOLT	M/B	M/B	37	20,8
3	MOLT	M/B	M/B	-	-
4	MOLT	M/B	M/B	3	1,7
5	MOLT	M/B	M/B	-	-
6	MOLT	M/B	M/B	-	-
7	MOLT	M/B	M/B	-	-
8	MOLT	M/B	M/B	-	-
9	MOLT	P/G	P/G	3	1,7
10	MOLT	P/G	P/G	-	-
11	MOLT	P/G	P/G	3	1,7
12	MOLT	P/G	P/G	-	-
13	MOLT	P/G	P/G	-	-
14	MOLT	P/G	P/G	-	-
15	MOLT	P/G	P/G	-	-
16	MOLT	P/G	P/G	-	-
17	BASTANT	M/B	M/B	-	-
18	BASTANT	M/B	M/B	34	19,1
19	BASTANT	M/B	M/B	-	-
20	BASTANT	M/B	M/B	11	6,2
21	BASTANT	M/B	M/B	-	-
22	BASTANT	M/B	M/B	1	-
23	BASTANT	M/B	M/B	-	-
24	BASTANT	M/B	M/B	1	0,6
25	BASTANT	P/G	P/G	13	7,3
26	BASTANT	P/G	P/G	2	1,1
27	BASTANT	P/G	P/G	16	8,9
28	BASTANT	P/G	P/G	5	2,8
29	BASTANT	P/G	P/G	3	1,7
30	BASTANT	P/G	P/G	-	-
31	BASTANT	P/G	P/G	1	0,6
32	BASTANT	P/G	P/G	-	-
33	POC	M/B	M/B	-	-
34	POC	M/B	M/B	4	2,2
35	POC	M/B	M/B	-	-
36	POC	M/B	M/B	-	-
37	POC	M/B	M/B	-	-
38	POC	M/B	M/B	-	-
39	POC	M/B	M/B	-	-
40	POC	M/B	M/B	-	-
41	POC	P/G	P/G	3	1,7
42	POC	P/G	P/G	3	1,7
43	POC	P/G	P/G	5	2,8
44	POC	P/G	P/G	10	5,6
45	POC	P/G	P/G	4	2,2
46	POC	P/G	P/G	2	1,1
47	POC	P/G	P/G	1	0,6
48	POC	P/G	P/G	2	1,1
49	GENS	M/B	M/B	-	-
50	GENS	M/B	M/B	1	0,6
51	GENS	M/B	M/B	-	-
52	GENS	M/B	M/B	-	-
53	GENS	M/B	M/B	-	-
54	GENS	M/B	M/B	-	-
55	GENS	M/B	M/B	-	-
56	GENS	M/B	M/B	-	-
57	GENS	P/G	P/G	-	-
58	GENS	P/G	P/G	-	-
59	GENS	P/G	P/G	-	-
60	GENS	P/G	P/G	3	1,7
61	GENS	P/G	P/G	3	1,7
62	GENS	P/G	P/G	2	1,1
63	GENS	P/G	P/G	-	-
64	GENS	P/G	P/G	2	1,1

La redacció literal de les preguntes per a realitzar l'*índex de religiositat* va ser la següent:

1.- *Considera que l'ambient que es vivia a casa seva era:*

Molt, bastant, poc o gens religiós.

2.- *La família paterna era:*

Molt (M), bastant (B), poc (P) o gens religiosa (G).

3.- *La família materna era:*

Molt (M), bastant (B), poc (P) o gens religiosa (G).

Un altre cop, les categories que estan en cursiva indiquen que la propietat B i la C s'acompleixen de forma conjunta. En canvi, amb la lletra normal es vol assenyalar que les dues característiques són disjuntives.

Quadre 2

	A	B	C	n	%
1	<i>MOLT</i>	<i>M/B</i>	<i>M/B</i>	-	-
2	<i>MOLT</i>	<i>M/B</i>	<i>M/B</i>	25	11,6
3	<i>MOLT</i>	<i>P/G</i>	<i>P/G</i>	10	4,6
4	<i>MOLT</i>	<i>P/G</i>	<i>P/G</i>	-	-
5	<i>BASTANT</i>	<i>M/B</i>	<i>M/B</i>	-	-
6	<i>BASTANT</i>	<i>M/B</i>	<i>M/B</i>	51	23,6
7	<i>BASTANT</i>	<i>P/G</i>	<i>P/G</i>	25	11,6
8	<i>BASTANT</i>	<i>P/G</i>	<i>P/G</i>	2	0,9
9	<i>POC</i>	<i>M/B</i>	<i>M/B</i>	-	-
10	<i>POC</i>	<i>M/B</i>	<i>M/B</i>	10	4,6
11	<i>POC</i>	<i>P/G</i>	<i>P/G</i>	34	15,7
12	<i>POC</i>	<i>P/G</i>	<i>P/G</i>	34	157,0
13	<i>GENS</i>	<i>M/B</i>	<i>M/B</i>	-	-
14	<i>GENS</i>	<i>M/B</i>	<i>M/B</i>	-	-
15	<i>GENS</i>	<i>P/G</i>	<i>P/G</i>	5	5,5
16	<i>GENS</i>	<i>P/G</i>	<i>P/G</i>	19	8,8

Annex IX

Taules

Any el el qual assoleix el càrrec segons el partit. Alcaldes en actiu.

	PSUC/IC	PSC	CIU
1979	50,0	29,5	12,1
1982	8,3		
1983		18,2	6,1
1984		2,3	3,0
1985		6,8	6,1
1986		2,3	
1987		6,8	30,3
1988	8,3		
1989		4,5	
1990		4,5	
1991	16,6	20,5	18,2
1992		2,3	12,1
1993	8,3	2,3	12,1
1994	8,3		
n	(12)	(44)	(33)

Valoració del cúmul de mandats segons el mandat d'origen

	1979	1983	1987	1991
Més aviat positiu	52,7	40,8	59,4	56,8
Més aviat negatiu	39,8	49,0	31,3	40,5
Ni negatiu ni positiu		10,2	9,4	2,7
n	(96)	(49)	(34)	(37)

Valoració del cúmul de mandats segons el partit

	PSUC/IC	ERC	PSC	CIU	PP	UCD	NE	Indep.
Més aviat positiu	50,0	16,7	57,0	54,7				39,9
Més aviat negatiu	35,7	66,7	36,0	38,7	100,0	100,0	100,0	61,1
Ni negatiu ni positiu	14,3	16,7	7,0	6,7				18,0
n	(28)	(6)	(88)	(75)	(1)	(1)	(1)	(18)

Raons de la valoració negativa del cúmul. Percentatge sobre els que no hi estan d'acord

Manca de temps i dedicació	89,7
Possibilitat de corrupteles	7,9
Altres	2,4
n	(88)

Cal posar un títol

Conseller Nacional	6,5
President Agrupació local	15,1
Executiva Agrupació local	1,1
President Agrupació comarcal	8,6
Executiva Agrupació comarcal	2,2
Executiva Nacional	3,2
Altres local	1,1
Altres comarcal	1,1
Altres nacional	3,2
Cap	69,9
n	

**Càrrecs en l'organització segons el partit.
Percentatges sobre els que militen. Exalcaldes.**

	PSUC/IC	PSC	CiU
Conseller Nacional	8,3	14,7	10,8
President Agrupació local		11,8	2,7
Executiva Agrupació local	16,6	8,8	18,9
President Agrupació comarcal		5,9	5,4
Executiva Agrupació comarcal		14,7	10,8
Executiva Agrupació provincial		5,9	
Executiva Nacional	36,4		
Altres local	25,0	5,9	2,7
Altres comarcal		2,9	
Altres provincial		2,9	2,7
Altres nacional	25,0		
Cap	33,3	55,9	67,6
n	(12)	(34)	(37)

Militància sindical

Sí	26,4
No	73,6
n	(216)

**Militància sindical anterior.
Percentatges sobre els que actualment no militen**

Sí	29,6
No	70,4
n	(216)

Militància sindical segons el partit

	PSUC/IC	PSC	CIU
Sí	53,6	33,7	10,7
No	44,4	66,3	89,3
n	(28)	(86)	(75)

**Militància anterior segons el partit.
Percentatges sobre els que ara no militen.**

	PSUC/IC	PSC	CIU
Sí	69,0	52,6	6,0
No	25,0	47,4	94,0
n	(12)	(57)	(67)

**Sindicats en els quals han militat els alcaldes.
 Percentatge sobre els que actualment militen i els que han militat amb anterioritat**

	PSUC/IC	PSC	CIU
UGT	4,2	84,7	8,3
CCOO	87,5	6,8	
CNT		1,7	
Unió de Pagesos	4,2	5,1	25,0
Altres	4,2	1,7	66,7
n	(24)	(59)	(12)

Lloc de naixement dels progenitors segons el mandat i el partit.

	PSC 79	PSC 83	PSC 87	PSC 91	CIU 79	CIU 83	CIU 87	CIU 91
Catalunya	86,5	74,0	70,0	66,7	94,7	100,0	94,4	100,0
Resta d'Espanya	13,5	26,0	30,0	33,3			5,6	
Estranger					5,3			
n	(37)	(27)	(10)	(12)	(22)	(17)	(19)	(17)

**Comparació entre els alcaldes en actiu i els exalcaldes
 sobre la classe social subjectiva familiar**

	Alcaldes	Exalcaldes
Alta		1,7
Mitjana-alta	11,3	20,2
Mitjana-mitjana	25,8	20,2
Mitjana-baixa	40,2	42,9
Baixa	22,7	15,1
n	(97)	(119)

Situació contractual paterna segons els mandats complets

	1979	1983	1987	1991
Per compte propi	57,3	52,4	46,2	41,1
Per compte d'altri	33,3	38,8	46,2	47,3
Per a l'administració	8,3	7,8	6,7	10,7
No ho recorda	1,0	1,0	1,0	,9
n	(16)	(103)	(104)	(112)

Militància paterna segons alcaldes en actiu i exalcaldes

	alcaldes	exalcaldes
Si	29,9	37,0
No	69,1	63,0
NS	1,0	
n	(97)	(119)

Ambient familiar religiós segons els mandats complets

	1979	1983	1987	1991
Molt religiós	16,7	13,6	9,6	11,6
Bastant religiós	34,4	35,9	38,5	37,5
Poc religiós	35,4	33,0	35,6	39,3
Gens religiós	13,5	17,5	16,3	11,6
n	(96)	(103)	(104)	(112)

Militància paterna segons els mandats complets

	1979	1983	1987	1991
Si	40,6	37,9	32,7	33,0
No	58,3	61,2	66,3	66,1
NS	1,0	1,0	1,0	,9
n	(96)	(103)	(104)	(112)

Ambient familiar religiós segons l'autoubicació en l'eix esquerra /dreta

	Esquerra	Centre esquerra	Centre	Centre dreta	Dreta	Apolític
Molt religiós	11,0	21,1	16,7	30,8		
Bastant religiós	23,0	40,8	56,7	69,2		100,0
Poc religiós	49,0	28,2	26,7		100,0	
Gens religiós	17,0	9,9				
n	(100)	(71)	(30)	(13)	(1)	(1)

Bàndol en el qual van simpatitzar segons el mandat i el partit. El cas de CiU.

	CiU 79	CiU 83	CiU 87	CiU 91
Nacionals	36,8	41,2	33,3	47,1
Republicans	42,1	41,2	55,6	41,2
Cap dels dos	21,1	11,8	11,1	11,8
No ho recorda		5,9		
n	(22)	(17)	(19)	(17)

Representació de la figura de l'alcalde segons el partit.

	PSUC/IC	ERC	PSC	CIU	PP	UCD	NE	Indep.
Principalment un representant de la voluntat popular	64,3	50,0	74,4	48,0		100,0		61,1
Principalment un gestor públic	14,3	33,3	11,6	46,7	100,0		100,0	33,3
Ambdós per igual	21,4	16,7	14,0	5,3				5,6
n	(28)	(6)	(86)	(75)	(1)	(1)	(1)	(18)

Representació de la figura de l'alcalde segons la ideologia dels alcaldes.

	Esquerra	Centre esquerra	Centre	Centre dreta	Dreta	Apolític
Principalment un representant de la voluntat popular	73,0	59,2	46,7	30,8		
Principalment un gestor públic	13,0	33,8	40,0	61,5	100,0	100,0
Ambdós per igual	14,0	7,0	13,3	7,7		
n	(100)	(71)	(30)	(13)	(1)	(1)